

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

19^E JAARGANG

WOENSDAG 17 JANUARI 1934

No. 942

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-Voorzitter; Mr. K. P. van der Mandele, Penningmeester; Mr. P. Hofstede de Groot; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; L. H. Mansholt; Mr. R. Mees; E. D. van Walree; Ch. J. I. M. Welter; C. J. P. Zaalberg.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Rübbers; Jan Schilthuis, Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

INHOUD.

	Blz.
VADERTJE-STAAT MOET HELPEN! door A. Bloembergen..	40
Het verkeersvraagstuk door Dr. N. A. Lunsingh Tonckens	41
Herziening der winkelsluitingswet door H. L. Jansen ..	44
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De kapitaalmacht van Frankrijk door Dr. Oskar Klug	45
AANTEKENINGEN:	
Conversies van leeningen	47
Invoer van hout in Nederland in 1933.....	47
De conjunctuur in Frankrijk en België.....	48
Koffievernietiging in Brazilië	48
MAANDOLJFERS:	
Hypotheekrente in Nederland	48
STATISTIEKEN	
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	49—50

16 JANUARI 1934.

Op de geldmarkt viel niet de minste verandering waar te nemen: geld bleef onverminderd ruim. Privaat-disconto noteerde $\frac{5}{16}$ à $\frac{3}{8}$ pCt., call nominaal $\frac{1}{4}$ pCt., prolongatie bleef nog steeds 1 pCt. Jaarspapier werd voor 1 pCt. gedaan.

Op de wisselmarkt was het weer de Dollar, die aller aandacht op zich concentreerde. De berichten, die uit Amerika tot ons komen, doen zien, dat het stabilisatie-vraagstuk opnieuw op den voorgrond is gebracht. In Engeland moet men zeer tegen stabilisatie van den Dollar op een andere dan op de vooroorlogse pariteit — 4.87 — gekant zijn. Mocht dit waar zijn, dan ziet de toekomst van het Pond, rekening houdende met de te verwachten waardevermindering van den Dollar, er donker uit. Ponden kwamen hier van 8.12 $\frac{1}{2}$ op 7.99, terwijl de Dollar van 1.59 $\frac{1}{2}$ op 1.56 is teruggelopen. Dollars tegen Ponden kwamen van 5.09 op 5.14. Markten bleven hoogst onzeker; van 59.15 liepen ze op 59 terug, om daarna weder tot 59.10 te verbeteren, slot 59.04. Registermarkten waren weer meer gezocht; in Creditspermarkten ging weinig om. Voor Fransche Francs was veel vraag; van 9.74 kwam de koers op 9.77 $\frac{1}{4}$. Ponden tegen Fransche Frs. waren aangeboden: 83.40—81.70. Belga's verbeterden van 34.58 op 34.65. Zwitsersche Francs 48.15—48.20. Lires bleven rond de 13.06, Peseta's eerder hooger op 20.60. De Scandinavische koersen lager met het Pond: Kopenhagen 35.65, Oslo 40.10 en Stockholm 41.15. Can. Dollars lager op 1.56.

Op de termijnmarkt waren Dollars op een en drie maanden meer gezocht; het disagio verminderde tot $\frac{5}{8}$ resp. $1\frac{7}{8}$ p. Termijnponden veranderden maar weinig; één-maands noteerde tenslotte $\frac{3}{8}$ c., drie-maands $\frac{1}{4}$ c. onder kassa.

Voor goud was veel vraag; de noteering in Amsterdam liep op tot f 1.657,50, wat nog altijd onder de Londensche pariteit van gisteren is, die op ongeveer f 1.661 uitkomt. Eagles noteeren 2.50 $\frac{1}{4}$, Sovereigns 12.27 $\frac{1}{2}$.

LONDEN, 15 JANUARI 1934.

Ofschoon de geldmarkt zeer ruim voorzien was verleden week, vloeide slechts weinig geld toe aan de discontomarkt, daar de discontohuizen haar wissels voor lagere koersen vasthielden, terwijl de Clearing Banks eerst niet onder 1 pCt. wilden koopen, terwijl zij dezen koopprijs later tot $\frac{31}{32}$ en $\frac{15}{16}$ pCt. verlaagden. Gewoonlijk is de toestand in de eerste weken van Januari deze, dat de banken tot afbrokkende koersen koopen en de discontomarkt dientengevolge overvoerd is met geldmiddelen. Men verwachtte dan ook verdere verlaging van discontokoersen, zoodat op het nieuwe schatkistpapier tot onder $\frac{7}{8}$ pCt. werd ingeschreven.

Heden bleek echter, dat de banken geen verdere concessie in haar koopprijs willen geven, zoodat disconto heden iets vaster werd. Drie-maands bankaccepten noteeren pl.m. 1 pCt., maar ook daar zal de prijs waarschijnlijk aantrekken, indien de banken aan haar politiek vasthouden.

In de deviezenmarkt was het verleden week rustig bij kleine fluctuaties. Heden werd de handel plotseeling levendiger. Er was een niet te miskennen druk op het Pond, zoodat de koers voor Gulden hier tot onder f 8 per Pond viel. Het aanbod van Dollars werd gemakkelijker opgenomen.

VADERTJE-STAAT MOET HELPEN!

In Duitsland vindt men een stelsel van overheidssteun aan de industrie, dat in den laatsten tijd ook in ons land aanhangers telt. De overheid, respectievelijk de overheidsbedrijven, die een opdracht aan de industrie te vergeven hebben, treden daarbij in overleg met die industrie, teneinde gezamenlijk den prijs voor de leverantie vast te stellen.⁴⁾

Uitgaande van de meening, dat de scherpe concurrentie de fabrikanten (ver)leidt tot verkoopen beneden kostprijs, met als resultaat het sneven van „op zichzelf gezonde“ (!) ondernemingen, wordt de overheid te hulp geroepen om de industrie tegen zichzelf in bescherming te nemen, teneinde het productie-apparaat voor ondergang te behoeden. Naast de overweging hier een algemeen belang te dienen, wordt dit ingrijpen van de overheid op moreelen grond verdedigd met de stelling, dat het overheidsbedrijven niet past bij te dragen tot het afslachten van overigens goed geoutilleerde fabrieken en dat zij bij haar bestellingen niet tijdelijk mag profiteeren van door de industrie aangeboden prijzen, die niet meer als redelijk kunnen worden beschouwd en voor de ondernemingen in hooge mate verliesgevend zijn, welk systeem tenslotte zou leiden, niet tot een survival of the fittest, maar tot een survival of the richest. De hulp van de overheid zou nu daarin dienen te bestaan, dat bij bestellingen door overheidsbedrijven de prijsvaststelling niet meer zal geschieden door de vrije concurrentie, doch door onderling overleg, gebaseerd op kostprijscalculatie annex boeken-onderzoek gecorrigeerd voor volgende leveranties door controleberekeningen der werkelijke kostprijzen voor reeds gedane leveringen.

Allereerst zouden wij den voorstanders van dit stelsel willen vragen: „Wien wilt ge eigenlijk redden?“ De verwoede concurrentiestrijd is terug te voeren tot het overwegen van het aanbod boven de vraag, m.a.w. tot de te groote capaciteit van het productie-apparaat in verhouding tot de behoefte. Neemt men aan, dat deze toestand min of meer blijvend is, dan zullen de overtollige productie-eenheden dienen te verdwijnen om tot gezonde verhoudingen terug te kunnen keeren. Denkt men echter, dat de tegenwoordige crisis een tijdelijk karakter draagt, dan is er plaats voor de overweging, of het wenschelijk ware de noodlijdende industrie door de moeilijke periode heen te helpen door tijdelijke steunverleening in één of anderen vorm. De nadruk zou dan dus gelegd moeten worden op het crisiskarakter van dergelijke regeeringsmaatregelen, wat echter niet de intentie der voorstanders dezer maatregelen schijnt te zijn. Wij vreezen trouwens, dat zoo bij de regeering bij invoering van deze maatregelen de bedoeling mocht voorzitten tot intrekking over te gaan, zoodra de tijdsomstandigheden zulks veroorloven, wel eens zou kunnen blijken, hoe moeilijk op den eenmaal ingeslagen weg teruggekeerd kan worden. Dit bouwwerk van regeeringsmaatregelen zou dan een even groote levenstaaiheid kunnen vertoonen als de in oorlogstijd gebouwde noodwoningen, die de bedoelingen hunner ontwerpers verre hebben overleefd.

Het indirecte, niet duidelijk herkenbare van een steun in dezen vorm kan aanleiding ertoe geven, dat men zich na eenigen tijd nauwelijks zal realiseeren, dat hier uit de openbare middelen gesteund wordt. Het zal ook bezwaarlijk zijn, aan te toonen, hoe groot de verleende steun is geweest, daar immers een vergelijking tusschen de door de overheid-opdrachtgever betaalde prijzen en die, welke bij openbare aanbesteding te bedingen geweest zouden zijn, moeilijk zal zijn op te stellen.

⁴⁾ Een interessante beschrijving van dit stelsel vindt men in een door het Nederlandsch Instituut voor Efficiency uitgegeven brochure: „Samenwerking van opdrachtgevend Overheidsdiensten en Fabrikanten op basis van kostprijs“ door Mr. Ir. A. W. Quint. Uitg. J. Muusses, Purmerend.

Wij betwijfelen, of de tegenstelling tusschen de fittest en de richest, wel aanvaardbaar is. Het zal lastig zijn af te wegen, wie de fittest is, anders dan met het bewijs uit het ongerijmde: de bedrijfsresultaten, en deze zullen van de fittest meestal tevens de richest maken.

Bij de waardeering van het concurrentievermogen, dus van het bestaansrecht eener onderneming moet niet alleen afgegaan worden op de outillage van het bedrijf, maar moet gelet worden op alle factoren, die het rendement van het productie-proces beïnvloeden. Een voorname rol spelen daarbij de qualiteiten van de bedrijfsleiding. Koopmanschap, organisatievermogen, aanpassingsvermogen, kortom, leiderseigenschappen bij het hoofd der onderneming, zijn veelal van beslissenden invloed voor het resultaat der natuurlijke selectie, die plaats heeft bij een inkrimping van het productie-apparaat. Door regeeringsmaatregelen is op den duur aan deze selectie niets te veranderen.

In ons land is op den weg van zulk een overheidssteun den eersten stap gezet bij het plaatsen van opdrachten voor den bouw der overbruggingen onzer groote rivieren. Naar onze meening komt dit neer op het subsidieeren van staatswege van eenige bepaalde bedrijven, hetgeen ons onbillijk voorkomt tegenover die industrieën, die, hoewel even noodlijdend als die bruggenbouwers, niet uit de staatsruif mogen snoepen, omdat zij toevallig geen staatsleveranciers zijn. Mocht men industrieën van staatswege willen steunen, die zonder dien steun ten onder zouden gaan, doch waard zijn in leven te blijven vanwege hun vermoedelijke levensvatbaarheid in betere tijden, mocht men m.a.w. meenen, dat regeeringssteun aanvaardbaar is als tijdelijke hulp ter voorkoming van blijvende schade, dan ware het toch beter naar methoden te zoeken, die een minder willekeurige en een minder beperkte keuze uit de aspirant-steuntrekkers mogelijk maakten.

Ons voornaamste bezwaar tegen de ontwikkelde denkbeelden geldt de basis, waarop de prijsberekening tot stand komt, te weten de kostprijscalculatie. Ieder industriëel weet, welk een zwevend begrip deze kostprijs is, behalve die industriëelen, die nog niet aan de berekening hunner kostprijs zijn toegekomen. Zoo wordt b.v. in de ijzerconstructiewerkplaatsen en machinefabrieken, naar wij meenen te weten, als regel voor de algemeene kosten een zeker percentage van het loon op den kostprijs gezet. Dit cijfer berust op ervaring en het houdt voor een specialen opdracht geen direct verband met de werkelijkheid. Zoodra men zich in deze kostprijsmaterie nader verdiept, stuit men op allerlei voetangels en klemmen, die de scherpe omtrekken van het begrip kostprijs doen vervagen.

De kostprijs, voor zoover die dan vast te stellen is, zal niet ontkomen aan den ongunstigen invloed, die van de voorgestelde regeling uit zal gaan. Door toepassing der aanbevolen methode ontnemt men den bedrijfsleider den voornaamsten prikkel om paraat te blijven. Men garandeert hem zijn onkosten, plus een winstje, en zal heel moeilijk kunnen aantoonen, dat verlaging zijner onkosten mogelijk moet zijn.

Natuurlijk, als de loonen, of de grondstoffenprijzen dalen, dan zal de kostprijs van het eindproduct daarvan direct den invloed ondergaan, maar de norm voor de indirecte kosten, eenmaal vastgesteld zijnde, zal niet gemakkelijk gewijzigd kunnen worden. De noodzakelijkheid van vele noodzakelijkheden, om niet te spreken van de wenschelijkheid van vele wenschelijkheden, is zéér relatief. Versobering in het bedrijf zal stuiten op het verzet der te werk gestelden, in alle rangen en standen. Eerder zal van die zijde neiging bestaan tot uitbreiding, verfraaiing en verbetering van het niet direct produceerend gedeelte van het productie-apparaat analoog aan dergelijke tendenzen in vele overheidsbedrijven. Een drang tot bezuiniging en efficiency, uitgeoefend door de controleerende regeeringsambtenaren, zal hiertegen geen voldoende evenwicht kunnen vormen; het is zelfs niet uitgesloten, dat de opdrachtgever door het stellen van zwaardere eischen omtrent arbeidsvoorwaarden, qualiteit

van het materiaal en bewerking meehelpt aan het opschroeven van den levensstandaard in het bedrijf. Een aardige illustratie van de relativiteit van wat noodzakelijk is en wat niet, is het volgende:

Een Amerikaan vertelde tijdens een partijtje golf als introductie bij een onzer Hollandsche clubs, dat zijn vereeniging in New-York in financiële zorgen verkeerde door de vele bedankjes van leden, die het lidmaatschap te kostbaar vonden. Het bleek, dat de jaarlijksche begrooting dier Amerikaansche club sloot met een bedrag van \$ 275.000 in inkomsten en uitgaven, en hij kon met geen mogelijkheid begripen, hoe die Hollanders het klaarspeelden met een prima golf-terrein met 18 holes rond te komen met een jaarlijksch inkomen van nog geen twintigduizend gulden. Behalve een franje van overbodige luxe bieden tenslotte beide clubs haren leden een zelfde service, en toch zal de Amerikaansche club geen kans zien haar onkosten te drukken tot b.v. het tienvoud van de begrooting harer Hollandsche zustervereeniging.

Terugkeerend tot onze industrie, zouden wij willen vragen: hoe wil een regeeringsdeskundige uitmaken, wat de norm is voor het zeer gevarieerde en gecompliceerde uitgavencomplex van een industrieel bedrijf? Persoonlijk heeft ieder onzer de ervaring opgedaan, hoe moeilijk het is b.v. in zijn eigen huishouding de onkosten te drukken, hoe gemakkelijk het peil dezer onkosten omhoog gaat bij inkomstenvermeerdering, zonder dat daar tastbaar extra genietingen tegenover behoeven te staan. Hoevele industrieelen hebben niet eerst in de laatste jaren, door bitteren noodzaak gedwongen, leeren inzien, hoe hun onkosten verlaagd konden worden tot een peil, ver beneden dat, wat zij vroeger voor mogelijk hadden gehouden. Wij zien b.v., hoe interlocale tramdiensten, gedwongen door de concurrentie der autobussen, rijden tegen tarieven, die slechts een fractie zijn van hetgeen eenige jaren geleden als een noodzakelijk minimum werd beschouwd en... daarbij rendeeren.

Wat zou er van die huishoudens, van die industrieelen, van die tramwegmaatschappijen, terecht gekomen zijn, als zij op basis van kostprijs plus ondernemerswinst hadden kunnen indommelen en hoe zou de betalende gemeenschap zich ooit hebben kunnen realiseeren, dat het allemaal zooveel goedkooper had kunnen zijn?

Natuurlijk voert de concentratie der bedrijven, door de ermede gepaard gaande rationalisatie en uitwisseling van ervaringen, tot een verlaging der productiekosten, men spreekt in Duitschland van 10 pCt. op den kostprijs. Dat de voorgestelde regeling in Duitschland tenslotte de dwingende stoot tot deze concentratie van gelijksoortige bedrijven gegeven heeft, is zeker haar goede zijde, maar een dergelijke concentratie ware toch ook op andere wijze bereikbaar. Overigens is de genoemde gemiddelde besparing ad 10 pCt. niet overtuigend in dezen tijd van dalende prijzen.

Wij zijn er niet gerust op, dat inderdaad bij de voorgestelde regeling de nadeelen van kartelvorming vermeden kunnen worden. Wij behoeven daarbij niet te denken aan „opzetjes” e.d., al zal bij het beperkte aantal gelijknamige industrieën onderling overleg ter verdediging van de redelijkheid der kostprijzen niet uitblijven, doch vreezen om hierboven uiteengezette redenen, dat de overheid in dezen strijd om een „redelijke” kostprijs het onderspit moet delven. Met de door sommigen aangevoerde ethische motieven voor dit overheidsingrijpen kunnen wij ons niet vereenigen. Zoolang de overheid geen pressie op den leverancier heeft uitgeoefend en deze vrij is, al of niet, en tegen een prijs, dien hij zelf vaststelt, mede te dingen, zoolang blijft deze leverancier verantwoordelijk voor zijn eigen daden.

Veeleer hebben wij ethische bezwaren tegen de zich verbreidende mentaliteit, dat individuen of groepen van individuen, die zich in hun strijd om het bestaan bedreigd achten, klaar staan met de leuze: „Laat vadertje Staat ons helpen!”

A. BLOEMBERGEN.

HET VERKEERSVRAAGSTUK.

Door een Commissie van onafhankelijke deskundigen is in opdracht van de Internationale Kamer van Koophandel een voorloopig rapport uitgebracht getiteld „Road- and Railtransport”, hetwelk bestemd is ter voorbereiding van de algemeene conferentie over dit vraagstuk, welke de Internationale Kamer zich voorstelt in den loop van 1934 te organiseeren. Bij de publicatie van dit rapport, dat niet het standpunt van de Internationale Kamer in haar geheel weergeeft, maar slechts de meening van bovengenoemde deskundigen, is aangekondigd, dat in 1934 een tweede rapport van documentairen en statistischen aard zal verschijnen, bevattende de cijfers, welke de Internationale Kamer op dit gebied in 37 landen, waaronder het onze, heeft verzameld.

Het rapport, een nuchter zakelijk geschrift, bevat een aantal voorloopige conclusies t.a.v. de maatregelen, die noodig worden geacht om tot een coördinatie van rail- en wegvervoer te geraken. De vier mogelijkheden zijn volgens de deskundigen:

1. *Ongebreidelde concurrentie.*

Deze wordt ontraden, aangezien aan den eenen kant weliswaar een daling van de tarieven zou plaats vinden, maar aan den anderen kant de verkeersondernemingen in den concurrentiestrijd dermate uitgeput zouden raken — waarbij tenslotte alleen het winstgevend vervoer en de winstgevendste trajecten geëxploiteerd zouden worden — dat al spoedig de Staat hooge subsidies zou moeten uitkeeren aan die transportondernemingen, die van nationaal belang geacht moeten worden, met dientengevolge zware belasting van het Staats-budget.

2. *Monopolie voor de verkeersmiddelen te land.*

Het wordt als een voordeel beschouwd, dat dit mede zou brengen een tariefregeling, waarbij de tarieven gebaseerd zijn op de waarde van den verleenden „transportdienst” en niet op de zelfkosten van dezen dienst. De verzender zou weliswaar de keus hebben tusschen vervoer per rail of dat over den weg, maar het systeem zou meebrengen, dat de verleende dienst, welk middel hij tenslotte ook kiest, door hem behoorlijk betaald wordt. Het verkeer zal zodoende de meest economische route kiezen op de juiste basis, dat nl. een kostbaarder dienst alleen dan verantwoord is als de meerdere kosten van het vervoer opwegen tegen de vermeerdering van de waarde, die de kostbaarder dienst moet medebrengen. Een ver doorgevoerde differentiatie van tarieven zou mogelijk zijn, terwijl aan het systeem tevens inhaerent zouden zijn vervoer- en exploitatieplicht, verplichte publiciteit van tarieven, het in beperkte mate in stand houden van onrendabele lijnen, wanneer dit in het algemeen belang gewenscht is, behoorlijke regeling van de arbeidsvoorwaarden enz., terwijl eventueel groote winsten zouden kunnen dienen om tot lagere tarieven te geraken. Aangenomen wordt, dat de belastingbetaler er in het algemeen wel bij zou varen. Onder het monopolie zou niet vallen het vervoer per particuliere personenauto en vrachtauto. Het eerste is geen bezwaar, indien men maar weet wat haar bijdrage aan de wegen behoort te zijn. Het tweede is een moeilijker punt. Het niet-openbare vervoer maakt verreweg het grootste gedeelte van het vrachtautovervoer uit. Om dit onder het monopolie te brengen achten de deskundigen niet wenschelijk. Wellicht zou het dan uitgezonderd kunnen worden, vanzelfsprekend met dien verstande, dat de uitzondering niet de algemeene tarievenbasis ondermijnt. Voldoende garanties tegen uitbuiting tengevolge van de monopolistische positie zouden moeten bestaan en vooral tegen het gevaar, dat het monopolie teveel aan Staat- of spoorweginvloeden onderhevig zou zijn.

Als een zeer ernstig bezwaar tegen een dergelijk monopolie wordt echter aangevoerd het ontbreken van den drang en prikkeling tot „efficiency” — om met

behulp van den vooruitgang van de techniek aan de transportbehoefden zoo economisch mogelijk te voldoen. Dit gevaar bestaat vooral in landen, waar de spoorwegen een overheids- of semi-overheidsonderneming zijn of een overwegenden invloed in het monopolie bezitten. In het eerste geval wordt een staatsmonopolie voor transport te land gevreesd.

3. *Eén rail- en één wegmonopolie.*

Te verwachten zou zijn, dat na felle concurrentiestrijd de monopolisten tot elkander zouden komen, waarbij aan ieder zijn rol zou worden toebedeeld. Dit brengt met zich mede, dat dezelfde bezwaren zullen ontstaan als onder 2 genoemd, alleen zou het gevaar van onredelijken spoorweg- of Staatsinvloed geringer zijn.

4. *Gecoördineerde concurrentie.*

Deze mogelijkheid wordt door de Commissie voorschands — dit mag uit haar betoog worden opgemaakt — het meest aanbevelenswaardig geacht. Dit systeem is uitvoerbaar zoowel wanneer de spoorwegen staatsonderneming als wanneer zij privé-onderneming zijn. Het rapport wijst erop, dat de meeste landen in die richting een oplossing zoeken, daar deze de minst ingrijpende verandering in de bestaande verkeers toestanden medebrengt en meer gericht is op het in evenwicht brengen van de lasten en exploitatievoorschriften van ieder vervoermiddel. Den spoorwegen dient dan toegestaan te worden: autotractie toe te passen, tusschenstations op te heffen — wanneer deze althans bediend kunnen worden door auto's — niet rendabele lijnen zoo te exploiteeren, dat slechts aan de werkelijke verkeersbehoefden wordt voldaan, tenzij de Staat een eventueel deficit voor zijne rekening neemt, de tarieven binnen zekere grenzen aan de eischen van het oogeblik aan te passen, behoorlijke betaling te erlangen voor postvervoer, vervoer ten behoeve van Defensie, enz. en tenslotte hun personeel aan dezelfde arbeidsvoorwaarden onderworpen te doen zijn als bij de overige verkeersmiddelen.

Voor het motorverkeer achten de deskundigen het noodzakelijk, dat maatregelen getroffen worden ter bevordering van de verkeersveiligheid en ter beperking van de slijtage van wegen en bruggen en van de schade aan gebouwen in de buurt en tevens dringen zij aan op invoering van verplichte verzekering tegenover derden en regeling van de aansprakelijkheid van de ondernemers; afdoende regeling van de arbeidsvoorwaarden achten zij eveneens urgent. Afgezien van deze maatregelen wijzen zij nog op de noodzakelijkheid van een vergunningstelsel voor vrachtautovervoer, althans voor het openbare. Het is naar de meening der deskundigen noodzakelijk onderscheid te maken tusschen twee wijzen, waarop de Overheid het wegverkeer kan beperken: enerzijds door het stellen van bepalingen (regulations) t.a.v. veiligheid, verzekering, afmetingen, arbeidsvoorwaarden e.d., anderzijds door een vergunningstelsel, teneinde het vrije gebruik van den auto naar gelang van de verkeersbehoefte te beperken. Dit laatste systeem heeft een monopolistische strekking en sluit het gevaar van subjectief ingrijpen in.

Alleen door een vergunningstelsel achten de deskundigen het mogelijk om tot behoorlijk georganiseerde vrachtautondernemingen te geraken en zij voorzien, dat tusschen deze ondernemingen dan een neiging zal ontstaan zich te vereenigen tot groote transportondernemingen, hetgeen het vraagstuk van de controle zooveel gemakkelijker maakt. Blijkens het rapport is men van oordeel, dat, wanneer een land ertoe overgaat het systeem van gecoördineerde concurrentie in te voeren, het den spoorwegen niet toegestaan mag worden om bij eventuele reductie van de hoogere tarieven de tarieven voor massavervoer te verhoogen. Deze beperking voor de spoorwegen zal in den regel gecompenseerd worden door beperking van het aantal vrachtautodiensten, die een vergunning mogen verkrijgen.

Bij het in evenwicht brengen van de concurrentievoorwaarden van ieder vervoermiddel behoort er naar gestreefd te worden, dat ieder vervoermiddel in de gelegenheid wordt gesteld zich normaal te ontwikkelen. De invloed van de concurrentie op de tarieven is naar het oordeel van de deskundigen echter het kritieke punt van iedere vervoersordering.

* * *

Hoe uiterst belangwekkend dit voorloopig rapport ook beschouwd moet worden, de conclusies van de experts hebben slechts een betrekkelijke waarde voor de toestanden hier te lande, aangezien door hen geen rekening is gehouden met het vervoer te water d.w.z. de binnenschipperij. Nu is inderdaad in het buitenland het vervoer per binnenschip relatief gering. Hier te lande echter zijn schattingen, die het goederenvervoer te water op het dubbele, zoo niet het vierdubbele stellen van dat van de spoorwegen.¹⁾

Als consequentie van deze speciale omstandigheid in ons land moet dan ook aanvaard worden, dat een regeling van het vervoerwezen hier niet slechts kan bestaan uit regeling van de verhouding van rail- en wegvervoer, maar deze eveneens moet omvatten het vervoer te water. En ook het luchtvervoer. Immers dit laatste kan niet veronachtzaamd worden, nu verscheiden gemeenten den laatste tijd tot den aanleg van kostbare vliegvelden hebben besloten en het Rijk subsidies aan de luchtvaart moet verstrekken.

In het Wetsontwerp tot instelling van een Verkeersfonds is dan ook aan al deze takken van vervoer aandacht geschonken. In de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat de Overheid moet ingrijpen om het teveel aan verkeersmiddelen te beperken, nu enerzijds aanleg, onderhoud en verbetering van verkeerswegen groote sommen eischen en anderzijds dezelfde maatregelen mede oorzaak zijn van de noodzaak van het dekken van tekorten en het geven van subsidies aan de exploitanten van bestaande verkeerswegen. De verhouding van de Overheid tot het grootste verkeersbedrijf i.c. de spoorwegen wordt in dit verband in herinnering gebracht. De Regeering verklaart, dat bij dit ingrijpen van overheidswege het verkeer als één geheel moet worden gezien, waartoe dan als maatregel tot coördinatie moet dienen de instelling van een Verkeersfonds, ten laste waarvan zullen komen alle Rijksuitgaven ten behoeve van het verkeer per rail, te water, over den weg en door de lucht en ten bate waarvan komen de inkomsten, welke de verkeersmiddelen aan het Rijk opbrengen. Het Wegenfonds wordt opgeheven.

De Regeering zoekt dus — althans dit is uit de Memorie van Toelichting op te maken — eveneens de oplossing van het verkeersvraagstuk in een „gecoördineerde concurrentie”, de vierde door het rapport van de deskundigen genoemde mogelijkheid, met dien verstande echter, dat de ongelijkheid van concurrentievoorwaarden niet zal worden getemperd door dit wetsontwerp, maar door de voorgestelde wijziging van de Spoorwegwet. De verplichting voor de Spoorwegdirectie om van iedere overeengekomen vrachtverlaging openlijk aankondiging te doen en deze dadelijk in denzelfden omvang toe te passen voor alle goederen van gelijken aard, die op hetzelfde baanvak en onder dezelfde voorwaarden ten vervoer worden aangeboden, vervalt, terwijl de gelegenheid om tegen overeengekomen lagere vracht te vervoeren tevens uitgebreid wordt tot het reizigersvervoer. De autoconcurrentie zal derhalve niet langer in staat zijn van de openbaarmaking van die verlaging gebruik te maken om deze te onderbieden.

¹⁾ Het zijn schattingen, want een vervoerstatistiek ontbreekt nog immer, hoewel binnenkort een begin hiermede gemaakt kan worden door de uitwerking van de gegevens, welke verkregen worden door de werkzaamheid van de Bevrachtingscommissies voor de evenredige vrachtverdeling in de binnenvaart, welke gegevens een inzicht kunnen geven omtrent de goederenbeweging op de binnenwateren en de indeeling der binnenvaartvloot.

In de Memorie van Toelichting op het Verkeersfonds wordt verder verklaard, dat het terugbrengen van het spoorwegbedrijf tot geringeren omvang zal geschieden, wanneer dit noodzakelijk lijkt en toelaatbaar is, zonder het algemeen belang te schaden. Als eerste maatregel in die richting is te beschouwen het wetsontwerp tot wijziging van de locaalspoor- en tramwewet, waardoor het mogelijk zal zijn de exploitatie door de spoorwegen van aan anderen behorende onrendabele locaalspoorwegen te staken door naasting tegen een prijs, afgeleid uit de zuivere inkomsten van de betrokken locaalspoorwegen over de laatste jaren, waardoor in vele gevallen tegen een gering bedrag de naasting zal kunnen plaats vinden.

Wat nu de ongelijkheid van wettelijke bepalingen betreft, verklaart de Regeering, dat de aard van het spoorwegbedrijf medebrengt, dat de gebondenheid van dit bedrijf blijft bestaan en dat de aard van de andere vervoermiddelen deze gebondenheid niet medebrengt. De vervoerplicht van de Spoorwegen blijft dus bestaan en daarmee de verplichting tot aanvaarding van onvoordeelig vervoer. Uitbreiding van dien plicht tot de autodiensten acht de Regeering niet gewenscht met het oog op de moeilijkheid de naleving van een dergelijke verplichting te verzekeren.

Waar de Minister voorts verklaart, dat ieder vervoer zijn eigen lasten moet dragen, zou men derhalve verwachten, dat de kosten van dit den spoorwegen aanklevend bezwaar op het spoorwegbedrijf dienen te drukken. De Regeering meent echter, dat de omstandigheid, dat de aard van het nieuwe vervoer gebondenheid niet medebrengt, hetgeen dus als een factor ten voordeele van dit vervoer moet aangemerkt worden, voldoende aanleiding vormt om dit vervoer 9 miljoen aan nieuwe lasten op te leggen. Betoogd wordt, dat dit bedrag de schade, die de spoorwegen door de autoconcurrentie lijden, benadert.

De hierbij gevolgde gedachtengang is niet onmiddellijk te ontwaren, maar bovendien is men geneigd te betwijfelen of inderdaad die schade zoo groot is, indien bedacht wordt, dat, wanneer de crisis, waardoor het geheele verkeer is afgenomen, niet tussenbeide was gekomen, wellicht de verplaatsing van het vervoer naar den weg en de schade, die de bestaande vervoermiddelen daarvan ondervinden, gecompenseerd zou zijn door het meerdere vervoer, dat de auto den spoorwegen heeft gebracht. Waarschijnlijk heeft de crisis verhinderd den toestand zuiver te beoordeelen en is zij de oorzaak, dat men zich niet tijdig rekenschap heeft gegeven van de omwentelingen in het vervoer, van de gevolgen daarvan en van de taak, die voor de spoorwegen in de huidige omstandigheden is weggelegd.

Tot invoering van een vergunningstelsel voor het openbaar vrachtautovoer zal waarschijnlijk voorloopig niet worden overgegaan, doordat de Regeering verwacht, dat de zwaardere belasting van het motorverkeer de concurrentie zal temperen. Wij verwachten zelfs, dat men hiertoe, wanneer althans de voorgestelde maatregelen van kracht zullen worden, ook op den duur niet zal overgaan, aangezien deze maatregelen naar alle waarschijnlijkheid den concurrentiestrijd aanmerkelijk zullen matigen. Het feit bovendien, dat het vervoer met eigen wagens, dat naar sommiger schatting wel 80 pCt. van het vrachtautovoer uitmaakt, niet onder dit vergunningstelsel zou vallen en ook het principe van goederenclassificatie in het betrokken wetsontwerp ontbreekt, maakt het zeer twijfelachtig, of het bedoelde effect inderdaad bereikt zou worden.

De Regeering erkent dus, dat om een economisch verkeer te verkrijgen het noodzakelijk is, dat ieder vervoermiddel zooveel mogelijk zijn eigen lasten draagt. Men dient dan echter eerst te weten, welke de lasten zijn, die ieder vervoermiddel heeft te dragen. Omtrent die vraag heerscht veel oneenigheid. Van spoorwegkant wordt toch beweerd, dat het wegverkeer in deze schromelijk bevoordeeld is, terwijl van

weggebruikerszijde betoogd wordt, dat de opbrengst van de wegenbelasting, benzinebelasting, personeele belasting (welke overigens alleen privé-auto's en autobussen betalen) ruim voldoende is de door het wegverkeer veroorzaakte kosten te dekken, temeer daar eigenlijk met het oog op het zgn. community-use niet al die kosten ten laste van het auto- en fietsverkeer mogen worden gebracht. Men acht het onbillijk, dat door de nieuwe wegbelasting juist dat vervoer belast wordt, hetwelk zijn eigen kosten blijkt te kunnen dekken.

Weet men eenmaal, welke die lasten zijn, dan moet nagegaan worden, hoe de lasten over de onderdeelen van ieder vervoermiddel verdeeld moeten worden. Met die verdeling t.a.v. het wegverkeer wordt in het wetsontwerp Verkeersfonds rekening gehouden, hoewel niet in die mate, dat blijkt wat de privé-auto, de vrachtauto, de autobus en de fiets naar billijkheid ten opzichte van elkaar dienen te dragen.

Het Verkeersfonds kan dan ook meer beschouwd worden als een financieel-administratieve maatregel, waardoor een inzicht wordt verkregen in wat door het Rijk aan ieder verkeersmiddel wordt besteed en wat daaraan wordt uitgegeven. Of een algemeen fonds daartoe echter gewenscht is, valt te betwijfelen, aangezien het gevaar niet denkbeeldig is, dat juist door de algemeenheid van het fonds de mogelijkheid om dit inzicht te verkrijgen wordt verminderd.

Door de weggebruikers zal waarschijnlijk als een schaduwzijde van het Verkeersfonds gevoeld worden de opheffing van het Wegenfonds, welke de financiering van het Rijkswegenplan onzeker maakt en van de belasting van het wegverkeer in stede van een typische bestemmingsbelasting, om uitvoering van het Rijkswegenplan mogelijk te maken, voortaan zal maken een middel om een vergoeding te vinden voor het verkeer, dat door het wegverkeer aan de andere vervoermiddelen is ontnomen.

Of coördinatie in financieelen zin coördinatie van de vervoermiddelen zal medebrengen moet afgewacht worden. Reeds gaan er dan ook stemmen op, die in een fragmentarische regeling van het vervoerwezen als in de drie bovengenoemde wetsontwerpen weinig heil zien en aandringen op één allesomvattende regeling. Het losmaken van den band tusschen Staat en spoorwegen wordt daarbij bepleit, omdat men den Staat, door zijne verhouding tot dit bedrijf, niet in staat acht voldoende vrij te staan, wanneer hij t.z.t. de taak op zich zal nemen de coördinatie in groot verband uit te voeren. Deze meening wordt o.a. afgeleid uit de figuur in het wetsontwerp Verkeersfonds, dat van de te coördineeren verkeersmiddelen slechts de spoorwegen, het te steunen lichaam, zitting zullen hebben in de Commissie van Advies om na te gaan, hoe het geld van de concurrenten zal worden verdeeld, waarbij zij gelegenheid krijgen de concurreerende ondernemingen te dwingen inlichtingen te geven omtrent het beheer, de exploitatie en de werking dier ondernemingen, terwijl het voorts ongewenscht wordt geacht, dat, wanneer de voorgestelde wijziging van de Spoorwegwet tot stand komt, de Spoorwegen eventueel op kosten van de gemeenschap tarieven zullen kunnen toepassen, welke zoo laag zijn, dat het den anderen vervoermiddelen onmogelijk wordt gemaakt, te concurreeren.

Voor één allesomvattende regeling is o.i. het tijdstip echter nog niet gekomen. De moeilijkheid van het coördinatievraagstuk wordt toch niet weinig vergroot door de omstandigheid, dat de ontwikkeling van de techniek (b.v. van den Dieselmotor) nauwelijks gedooft reeds thans een overzicht te verkrijgen van de technische mogelijkheden van ieder vervoermiddel. Des te meer klemt dan ook de eisch van de deskundigen van de I. K. v. K. om de grootste voorzichtigheid te betrachten bij het nemen van maatregelen, welke gebaseerd zijn op de huidige omstandigheden.

Dr. N. A. LUNSINGH TONCKENS.

HERZIENING DER WINKELSLUITINGSWET.

Kort vóór de Tweede Kamer haar Kerstrees zou ingaan, is de Winkelsluitingswet op de helling gekomen en daarmee de toezegging gestand gedaan, welke het initiatief-ontwerp-Vos c.s. deed intrekken. Een tweetal ontwerpen van wet bereikten de Staten-Generaal; een crisiswetje van beperkten levensduur, dat beoogt eenige verruiming van verkoopgelegenheid te schenken aan de z.g. consumptiebedrijven, alsmede een ontwerp tot blijvende herziening van de bestaande wet.

Het ontwerp van wet, houdende tijdelijke bevoegdheid tot het vaststellen van bijzondere afwijkingen van enkele bepalingen der Winkelsluitingswet 1930, maakt het mogelijk, dat door gemeentebesturen aan winkels, waar uitsluitend of in hoofdzaak visch, fruit, brood, banket, suikerwerk, chocolade en tabaksartikelen worden verkocht, alsmede aan de z.g. slijterijen, op Zondag gedurende maximum zes uren verkoopgelegenheid wordt toegestaan. Voor de slijterijen betekent dit de mogelijkheid om op Zondag hun bedrijven wederom open te stellen. Voor de andere genoemde winkels, welke tot dusverre reeds drie of vier uren verkoopgelegenheid op Zondag bezaten, wordt deze verkoopgelegenheid derhalve vergroot. Deze verruiming zal in de practijk meer beteekenen, dan enkele verlenging van vier tot zes uren, omdat het wetsontwerp in tegenstelling tot de wet niet spreekt van *achtereenvolgende* uren en dus aanpassing der verkoopgelegenheid aan de in de practijk gebleken „spitsuren” van Zondagsverkoop mogelijk is.

De verruimende, resp. ontheffende bevoegdheid berust bij de gemeenteraden. De verordening zal kunnen tot stand komen, gehoord de winkeliers in het betrokken bedrijf. De goedkeuring van de Kroon zal op deze verordeningen slechts kunnen worden verkregen, indien blijkt, dat inderdaad een beteekende meerderheid van de betrokken winkeliers vóór de verruiming of ontheffing is.

Naast dit crisis-ontwerp, dat als wet de van bijzonder optimisme getuigende korten levensduur van één jaar is toegedacht, is aanhangig een wetswijziging van blijvende strekking. Het beoogt tegemoet te komen aan bezwaren van algemeenen aard, welke in de practijk van de Wet zijn gebleken. Slechts bij de hoofdpunten van deze voorgestelde herziening moge kort worden stilgestaan.

De bestaande regeling voor de Zondagsluiting zal door deze wetswijziging eerder een verscherping dan een verzwakking ondergaan. Vooreerst toch is art. 9 dusdanig gewijzigd, dat het uitgesloten is voortaan onder de 21 dagen, waarop de gemeentebesturen zonder meer afwijking van de wetsbepalingen kunnen toestaan, Zondagen te doen vallen.

De bestaande verkoopgelegenheid op Zondag voor banketbakkerswinkels blijft op vier uren gehandhaafd. Was de contróle op deze bepaling tot dusverre practisch onuitvoerbaar, omdat deze winkels den geheelen dag mochten geopend blijven voor den verkoop van consumptie-ijs en zij daarnevens de verplichte aankondiging van hun verkoopuren naar believen konden veranderen; hierin komt thans een verandering. Het wijzigingsvoorstel bepaalt, dat op Zondag slechts den verkoop van *ruw* ijs vrij blijft, terwijl aankondiging van de uren van Zondagsverkoop voortaan zal moeten geschieden bij door of vanwege den burgemeester gewaarmerkt geschrift. Tevens zal de gemeenteraad in de toekomst bevoegd zijn, bij plaatselijke verordening vast te leggen, gedurende welke vier uren van den Zondag de winkels mogen geopend zijn. Met deze bepaling is de mogelijkheid geschapen van een bescherming der kleinere bedrijven, tegen de ondernemingen met meerdere filialen, welke door een juiste verdeling der verkoopuren over die filialen practisch den geheelen Zondag kunnen verkopen.

Eenige bevreemding wekt het, dat van deze wetsherziening geen gebruik wordt gemaakt, om den eersten Kerstdag impliciet als Zondag in de wet op

te nemen. Dit zou geheel in overeenstemming zijn met het feitelijke uitgangspunt van de bestaande wet, welke voor het geval 24 December op Zondag valt, vrijstelling van sluiting geeft aan bedrijven, die bijzondere Kerstdrukten kennen.

Anderzijds is het evenmin duidelijk, waarom de bijzondere beteekenis van oudenjaarsdag voor banketbakkerswinkels en bloemenzaken wordt erkend, óók wanneer 31 December een Zondag is en voor de slijterijen slechts dan, wanneer het geen Zondag betreft. Laatstgenoemde bedrijven toch verkrijgen „ten einde te voorzien in gebleken behoefte” evenals eerstgenoemde bedrijven op 31 December verkoopgelegenheid tot 22 uur, terwijl zij in tegenstelling met de andere bedrijven op 31 December-Zondag den geheelen dag gesloten moeten blijven. Verbetering van het herzieningsvoorstel op dit punt ware gezien de moeilijkheden voor het betrokken bedrijf op 31 December van het afgelopen jaar, alleszins wenschelijk. Een soortgelijke verbetering ware aan te brengen, door de consumptiebedrijven op 5 Dec.-Zondag uitzondering op de Zondagsluiting te verlenen en zoo een belangrijke verkoopdag voor de betrokkenen te behouden.

Voor de visch- en fruitwinkels bevat het herzieningsvoorstel de belangrijke verbetering, dat hun Zondagsverkoop niet meer aan de vóórmiddaguren blijft gebonden. Deze winkels worden nu gelijkgesteld met banketbakkerszaken en kunnen dus in den namiddag, de verkooptijd bij uitstek voor dit bedrijf, gedurende vier uren zijn geopend.

De practijk van de Winkelsluitingswet schijnt te hebben aangetoond, dat de compensatie, toegestaan aan winkeliers, die den wekelijkschen rustdag op den Sabbath of op den zevenden dag vieren, niet voldoende is. Deze compensatie, tot dusverre bestaande in verkoopgelegenheid op Zondag van 5 tot 14 uur wordt derhalve uitgebreid met twee uren in den namiddag. Ook de erkenning van Israëlitische feestdagen door de wet is uitgebreid. Daarbij is het beginsel gevolgd, dat op den dag, onmiddellijk voorafgaande aan sommige feestdagen, waarop voor de Israëlieten werkonthouding is voorgeschreven, aan de daarvoor in aanmerking komende winkeliers wordt toegestaan, om, bij wijze van compensatie voor het gesloten houden hunner winkels op de feestdagen zelf, hunne winkels twee uren langer geopend te houden, dan bij de wet geoorloofd is.

Toegevoegd zal worden een nieuw artikel 9a, waarin de wet aan den Minister de bevoegdheid geeft, op grond van bijzondere omstandigheden van kortston-digen aard, bij algemeene beschikking Burgemeester en Wethouders van alle gemeenten of van alle gemeenten in een bepaald deel des Rijks te machtigen, om ontheffing te verlenen van de sluitingsbepalingen. Met deze bepaling zal worden vermeden, dat in bijzondere omstandigheden, die geen plaatselijk karakter dragen, ongeveer gelijktijdig talrijke gemeentelijke verordeningen met gelijkssoortigen inhoud ter goedkeuring aan de Kroon zouden moeten worden aangeboden. Een dergelijke situatie zal b.v. ontstaan wanneer het crisis-ontwerp tot wet zal zijn geworden en een groot aantal gemeenten van de verruimingsbevoegdheid gebruik gaat maken. De vertraging door het ongeveer gelijktijdig ter goedkeuring inkomen van deze verordeningen kan in de toekomst door hanteering van artikel 9a worden voorkomen.

Met de wetsherziening zal uit de Winkelsluitingswet verdwijnen de bekende veelomstreden bepaling, dat de sluitingsregeling niet geldt voor den verkoop door middel van automaten. Mogelijk houdt dit in de aankondiging van een zelfstandige regeling voor den automaten-verkoop.

Het wetsontwerp omvat verder een reeks van wijzigingen van redactioneelen aard, teneinde de in de practijk gebleken verschillen in interpretatie voor de toekomst zooveel mogelijk uit te sluiten. Nadere weergave van deze wijzigingen kan hier achterwege blijven.

Of het herzieningsvoorstel aan de verlangens, welke ten opzichte van de wijziging der Winkelsluitingswet bestaan, voldoet is een vraag, die ontkennend moet worden beantwoord. Van de vrijheid, neergelegd in het initiatief-voorstel-Vos c.s. is in het onderhavige voorstel weinig te vinden en ook zonder deze vrijheid noodzakelijk te achten, schijnt het ons toe, dat voor enkele consumptiebedrijven niet met een tijdelijke verkoopgelegenheid als in het crisis-ontwerp wordt toegestaan, kan worden volstaan. Reeds eerder konden wij dit, bij een bespreking van het wetsvoorstel-Vos, motiveeren.¹⁾ Intusschen blijft de voorgestelde herziening op menig punt voor de betrokkenen een zeer goed aanvaardbare verbetering.

H. L. JANSEN.

¹⁾ E.-S. B. 1932, blz. 970.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE KAPITAALMAGT VAN FRANKRIJK.

Dr. Oskar Klug te Genève schrijft ons:

Eenige maanden geleden heeft de Fransche regering het sedert den oorlog bestaande verbod tot uitgifte van buitenlandsche leeningen met uitzondering van staatsleeningen opgeheven. Hoewel aan dit feit geen al te groote praktische beteekenis is te hechten, geeft het ons aanleiding het vraagstuk van de huidige kapitaalpolitiek van Frankrijk nader te bezien.

Frankrijk heeft vanaf de stabilisatie met zijn kapitaalpolitiek een weg betreden, die het o.i. in niet geringe mate door bepaalde staten en door de politieke wereldconstellatie werd opgedrongen. Op één punt had de van huis uit wantrouwige Franschman gelijk: bij de beoordeeling van de financiële politiek, inzonderheid der z.g. hoogkapitalistische staten. De groote, lichtzinnige investeringen van de Noord-Amerikaansche financiers met hun vast geloof in welvaart deden den in financieel economische aangelegenheden zeer rationeel denkenden Franschman, twijfelachtig het hoofd schudden, in niet veel geringere mate eveneens de financiële politiek zijner bureu, Engeland, Duitschland en ten deele België. Nog nooit heeft de Franschman — op enkele uitzonderingen na — de politieke en economische wereldproblematiek van een zeer breed en gedifferentieerd standpunt uit beschouwd; speculatief handelen is hem vreemd, terwijl bovendien na den oorlog alle Fransche regeringen werden beheerscht door het zuiver politieke standpunt van de veiligheid van Frankrijk, hoewel dit met dure middelen werd gekocht. Poincaré heeft uit het avontuur in het Roergebied, dat niets anders was dan de strijd tusschen Franc en Mark, heel goed geconstateerd, hoe belangrijk het was, de beschikking over een aanzienlijken goudvoorraad te hebben, ook wanneer deze niet economisch wordt beheerd. De buitenlandsche politiek van Frankrijk bepaalde de kapitaalinvesteering.

Frankrijk, dat reeds vóór den oorlog tot de rijkste landen der aarde behoorde, doch ook toen reeds aarzelend tegenover de financiering resp. uitleening van kapitaal stond, is in wezen in den na-oorlogstijd van deze algemeene lijn niet afgeweken, hoewel Frankrijk een kapitalistisch land is. Het wezen van het kapitalisme is, een zoo groot mogelijke winst te verkrijgen. Een volk, dat, zooals het Fransche, het ideaal van rentenier en zoo mogelijk van algeheele ongerepteheid van zijn individueele bestaanssfeer huldigt, is te meer genoodzaakt een kapitaalpolitiek te voeren, welke met deze zoo mogelijk reeds vroeg nagejaagde doelstelling het beste overeenkomt. In plaats daarvan? —

De Fransche goudvoorraad kon in het eigen land niet voldoende emplooi vinden, maar in plaats van het goud naar de uitvoerkanalen te leiden, waar het volgens de vraag behoorde, bleef het in de kelders van de Bank van Frankrijk, voor zooverre het niet aan de uitbreiding van de inheemsche industrie werd dienstbaar gemaakt. Maar ook in dit opzicht werden

de Franschen door een verstandige politiek behoed voor tegenslagen, zooals inzonderheid in de Ver. Staten, Duitschland en Japan hebben plaatsgevonden. Hyper-rationalisatie bestaat er in Frankrijk niet, voorzover men daar überhaupt van rationalisatie spreken kan.

Oppervlakkig beschouwd, is het opmerkelijk, hoe de Franschman zich op het gebied van de kapitaalpolitiek staatsinmenging laat welgevallen, terwijl hij alles, wat met den staat te maken heeft, zoo lang met schele oogen ziet, als het niet de verdediging zijner grenzen betreft. De Fransche regering heeft de bankwet zoodanig beïnvloed, dat practisch elke kapitaaluitvoer door haar moet worden goedgekeurd. Dit is dan ook een gevolg van het feit, dat de Franschman in deze aangelegenheden voogdijschap wenscht, omdat hij weet, dat een zoo breed mogelijk economisch denken niet zijn sterke zijde is, en zoolang hij kan aannemen, dat de voogdijschap van hem geen misbruik maakt. Oogenschijnlijk treedt de bijzondere instelling van den Franschman ten aanzien van economische vraagstukken o.m. hierdoor op den voorgrond, dat er in Frankrijk meer spaarbanken dan banken bestaan. Het speculatieve particuliere bankstelsel heeft daar lang niet die positie kunnen verkrijgen als in andere kapitalistisch georiënteerde landen. De Fransche regeringen beoogden na den oorlog de buitenlandsche en de kapitaaluitvoerpolitiek op zoodanige wijze met elkander te verbinden, dat politiek en maatschappij er zoo veel mogelijk voordeel van zouden hebben. Dit doel was moeilijk bereikbaar en werd dan ook inderdaad niet bereikt.

Frankrijk bezit ongeveer 20 pCt. van den wereldgoudvoorraad en wel alleen van dien, welke voor muntdoeleinden wordt gebruikt, hetgeen per hoofd van de bevolking ongeveer f 200 uitmaakt, tegen ongeveer f 80 in de Ver. Staten. Daarentegen overtreft Zwitserland Frankrijk in dit opzicht, hoewel de toestand van eerstgenoemd land thans geenszins gezond is. Frankrijk heeft met zijn grooten kapitaalrijkdom van 1922—1932 niet meer dan Fr. 12 milliard = R.M. 2 milliard aan buitenlandsche leeningen opgenomen, waarvan $\frac{1}{3}$ uit de Oost- en Zuid-Europeesche landen, welke echter met handhaving van de door de vredesverdragen vastgestelde politieke en economische voorwaarden allesbehalve een rendabele kapitaalbelegging vormden. Indien men rekening houdt met de bijzondere levensbeschouwing van den Franschman, dan was het niet mogelijk, om een zoo rendabel mogelijke kapitaaluitvoerpolitiek te doen samengaan met het politieke streven naar veiligheid. De Fransche kapitaaluitvoerpolitiek na den oorlog was stellig eerder negatief dan positief.

Het spreekt vanzelf, dat men den algeheelen toestand niet uit het oog mag verliezen en dat men moet erkennen, dat de mogelijkheid van belegging voor Frankrijk door de andere staten niet steeds gemakkelijk werd gemaakt. Want men moet onderscheid maken tusschen de mogelijkheid van en den wil tot kapitaalbelegging. Anderzijds moet men weder aan de bijzondere opvatting van den Franschman omtrent het begrip crediet denken. De credietverleening wordt door het wantrouwen van den Franschman uitermate belemmerd. Zij is in hoofdzaak een persoonlijke aangelegenheid, die ook in den verschillenden rentevoet tot uitdrukking komt. Bovendien wordt credietverleening van den eisch tot zeer groote waarborgen afhankelijk gesteld. Een volgens uniforme beginselen functioneerende kapitaalmarkt bestaat er in Frankrijk bijna niet, hetgeen natuurlijk uitermate belemmerend op de doelmatige overdracht van het Fransche kapitaalsurplus naar de internationale kapitaalmarkten werkt.

De Franschman is voor alles kapitalist in den werkelijken zin van het woord — alhoewel gematigd; het type van een industriëelen leider of financier in groten stijl vindt men in Frankrijk siechts zelden. Men zou zich anders in het geheel niet kunnen voorstel-

len, hoe ruim Fr. 10 milliard alleen in de z.g. kous der kapitalisten renteloos in reserve kan worden gehouden, behalve nog het renteverlies van ca. Fr. 2,5 milliard door het braakliggen van het goud bij de Bank van Frankrijk.

Anderzijds moet men echter bedenken, dat door de in hooge mate beschermende douanepolitiek en invoercontingenteering van Frankrijk duurte, starre prijzen en sociale ontevredenheid onvermijdelijk waren; deze verschijnselen traden niet onmiddellijk duidelijk aan het licht, doordat de verhouding tusschen industrie en landbouw eenerzijds en stationnaire bevolking, schaarsch arbeidsaanbod en constante behoefte anderzijds niet zoo snel uit het evenwicht kon worden gebracht.

Indien men rekening houdt met de den wil tot kapitaalbelegging belemmerende factoren, komt men tot de slotsom, dat Frankrijk met de egocentrische terugtrekking van zijn deposito's uit het buitenland stellig tot de verscherping van de wereldcrisis en ook van die in eigen land heeft medegewerkt. De fouten werden nu eenmaal gemaakt, zooals gezegd, uit gebrek aan eigen inzicht of uit gebrek aan geschikte mogelijkheden tot kapitaalbelegging en het is de vraag, wat thans moet geschieden.

De internationale toestand is — economisch beschouwd — de volgende: Er bestaan een aantal verschillende muntstelsels, de gouden standaard is voor de meeste landen van geen beteekenis, zoolang niet alle staten aan den terugkeer tot den gouden standaard hun goedkeuring hechten, de handel is — van den anderen kant beschouwd — door contingenteering, hooge invoerrechten, slechte marktorganisatie belemmerd, daarbij komt nog de voortdurende onrust als gevolg van het streven naar de politieke macht der staten. Kortom: het wereldeconomisch marktmechanisme is verstoord, een anderen vorm voor de nivelleering van vraag en aanbod op de wereldmarkt heeft men niet kunnen vinden. De economische voorwaarde voor de ongestoorde nivelleering van vraag en aanbod is in de eerste plaats een stabilisatie van de papieren valuta's.

* * *

Wat moet er nu van het eigen standpunt van Frankrijk uit geschieden, om economisch het beste resultaat en politiek de grootste zekerheid voor zijn staatsburgers te verkrijgen, voorzover het voor de Franschen slechts hierom en niet om imperialistische operaties handelt?

Het hangt in Europa van den aard der Fransch-Duitsche verhouding af, in hoeverre de Fransche kapitaalpolitiek inderdaad al dan niet constructief kan zijn. De huidige, inzonderheid sterke, afkeer van een groot deel der Fransche bevolking tegen de binnenlandsche revolutie in Duitschland en haar gevolgen is in hoofdzaak ontstaan door het generaliseeren van de Fransche economische en maatschappelijke leiding als den meest gebruikelijken levensvorm. De Franschen noemen zich wel gaarne antikapitalist, in werkelijkheid zijn zij absoluut kapitalistisch georiënteerd, zij het in gematigden vorm. Duitschland daarentegen heeft zich eindelijk van het voor Duitschland reeds lang verouderde resp. verkeerd toegepaste liberale kapitalisme en de liberale maatschappelijke opvatting afgewend; de economische en sociologische voorwaarden maken een geordend kapitalisme en een nieuwe inschakeling van den opbouw der maatschappij noodzakelijk. Er bestaat geen algemeen economisch en maatschappelijk stelsel, dat voor alle landen geschikt is.

Deze erkenning moet het uitgangspunt van elke beschouwing en behandeling van de internationale vraagstukken vormen. Alle staten moeten ernaar streven, het liberale kapitalisme zoo mogelijk spoedig weder in eere te herstellen — voor zover men daarvan überhaupt in alle kapitalistische staten kan spreken. Het betreft hier de erkenning van de voor de

afzonderlijke staten noodige economische en sociologische voorwaarden, om het voor hen meest doelmatige en ethisch gerechtvaardigde economisch maatschappelijk stelsel tot stand te brengen. Hierop volgt het vraagstuk om de afzonderlijke, verschillende stelsels met elkander te doen harmonieëren, beter gezegd de stelsels aan elkander te toetsen, voor zover zij uit wereldeconomisch en wereldpolitiek oogpunt op elkaar zijn aangewezen.

Wanneer men met deze problematiek rekening houdt, kan men slechts constateeren, dat de tot dusverre „anorganische”, meer op toevallige gebeurtenissen berustende of naar in hoofdzaak zuiver politieke gezichtspunten handelende Fransche kapitaalpolitiek in Frankrijk zelf, in het verdere Europa en in de overzeesche landen bij het huidige economische apparaat van Frankrijk en dat van de naaste toekomst niet kan worden voortgezet; zij beteekent met het oog op de geringere koopkracht en den stilstand van een groot deel van het productie-apparaat, het opgeven van het streven naar de grootst mogelijke zekerheid der Fransche kapitalen, hetgeen Frankrijk op den duur uit een wereldeconomisch en wereldpolitiek oogpunt niet kan volhouden.

Tenslotte bestaat er ook voor Frankrijk slechts één weg: nl. in de eerste plaats die van de Europeesche arbeidsverdeeling, en wel — in tegenstelling met een onzinnige moordende concurrentie van de bij de markt betrokkenen — die van een bewuste organisatie van de Europeesche markt in de beteekenis van arbeidsverdeeling in verschillende etappes. D.w.z. niets anders dan de principiële heroriënteering van het kosten-, productie- en verdeelingsvraagstuk van de afzonderlijke Europeesche bedrijfstakken in hun onderlinge internationale verhouding. Op deze ontwikkeling werken talrijke factoren.

Ook van Fransch standpunt beschouwd, moet men dus zeer zeker rekening houden met den algeheelen Europeeschen en wereldeconomischen samenhang, teneinde een zoo groot mogelijke rentabiliteit voor de kapitaaldynamiek te verkrijgen. Hoe meer Frankrijk kapitalistisch georiënteerd is, hoe meer het noodzakelijk is met de kapitalistische noodzakelijkheden rekening te houden, d.w.z. er naar te streven, dat het kapitaal de grootst mogelijke rentabiliteit wordt gewaarborgd. Dit is slechts door bewuste reorganisatie van het Europeesch economisch stelsel in etappes en met arbeidsverdeeling het geval.

Men zal ook hierop weder kunnen tegenwerpen, dat de economische vraagstelling slechts in verband met de politieke is op te lossen. Dat is juist, en het is absoluut illusoir, de internationale crisis in de eerste plaats economisch te willen oplossen.

De Fransche politiek kan slechts dan de van Frankrijks standpunt bezien beste economische en politieke elementen in Europa ontwikkelen, wanneer Frankrijk ernaar streeft, eindelijk uit den vicieuzen cirkel te geraken, dat de defensieve politiek, resp. de tot dusverre imperialistische expansiepolitiek de beste veiligheidspolitiek is. Met andere woorden, wanneer die deelen van de Fransche en Duitsche generaties, die een groote en gedifferentieerde kennis van de betrekkingen hebben en daarmede van het tenslotte ook op elkaar aangewezen zijn van Frankrijk en Duitschland, een ondanks allen eenzijdigen tegenstand zakelijke opheldering vol inzicht en constructief opbouwwerk in Europa volbrengen.

Daarmede zou ook een groot deel van de angstpsychose in Frankrijk en in de — als gevolg van de crisis — in geenszins meer zoo nauw samenhangende Oost- en Zuid-Europeesche staten wegvallen, in zoverre als het grootste en meest betrouwbare deel van het Duitsche volk in de allereerste plaats naar voldoende vrije ruimte voor zijn levensonderhoud en normale verhoudingen verlangt. De „revanche geest”, voor zoverre deze geen fictie is — zal met het toenemend, fundamenteele opbouwwerk verdwijnen.

Indien deze weg niet spoedig wordt ingeslagen, moet een nieuwe oorlog volgen, die nog dwazer zal zijn dan de vorige wereldoorlog, omdat de tegenstanders meer zullen verliezen dan winnen. Dit is het beslissend punt voor de houding van de continentale staten van Europa, te meer daar zij ook met de tendenzen in de andere werelddelen rekening moeten houden.

De omvang van de crisis in alle staten bewijst, dat er bepaalde grenzen bestaan voor de zuivere machtpolitieke ontwikkeling van het sociale leven, en dat het gevaarlijk is deze te overschrijden. Het komt er thans meer dan vroeger op aan, van een mogelijk breed en dwingend standpunt de vraagstelling aan te pakken en richtlijnen met slechts één betekenissen te geven. Met betrekking tot het meest doelmatige gebruik van den kapitaalrijkdom van Frankrijk — van zijn eigen standpunt bezien —, hebben wij hiertoe een poging gedaan.

AANTEKENINGEN.

Conversies van leeningen.

De Berliner Handelsgesellschaft geeft in haar mededeelingen een overzicht van een brochure over „Theorie, Praxis und Geschichte der Konversionen”, die zich op het oogenblik in voorbereiding bevindt. Daarin wordt op de groote economische beteekenis van conversies gewezen, welke beteekenis aan de hand van voorbeelden wordt toegelicht.

Men moet daarbij verschil maken in de beschouwing van den invloed, die conversies hebben op de verhouding van den staat als schuldenaar en de schuldeischers, gelijk deze verhouding in het begin der kapitalistische periode bestond en tusschen de verhouding, zooals zij zich geleidelijk heeft ontwikkeld, waarbij de geldbezitter de keuze had om zijn bezit, hetzij in staatsobligaties te beleggen, hetzij op vele verschillende andere manieren. Natuurlijk werd het conversieprobleem door deze laatste omstandigheid veel ingewikkelder.

In het algemeen echter zijn de conversies zelfs uit de laatste helft der 19de eeuw niet te vergelijken met soortgelijke transacties gedurende de laatste jaren, en wel omdat zij tot stand kwamen in een tijd van groote geldruimte, waarbij echter reeds verschillende symptomen van nieuwe economische opleving aanwezig waren. Dientengevolge bestond er bij dergelijke vroegere conversies geen algemeen wantrouwen meer in de economische ontwikkeling, en behoefde men geen rekening te houden met de angst der geldbezitters voor iedere langdurige geldbelegging.

De groote Engelsche conversie van midden 1932, waarbij een staatsleening van meer dan 2 milliard Pond Sterling van 5 in 3½ pCt. werd geconverteerd, moet als een daad worden beschouwd, die de leeningspolitiek van den staat in dienst der conjunctuurpolitiek heeft gesteld. De financiële bladen noemden dezen stap een beslissende maatregel tot opruiming van de laatste crisisresten. De Engelsche „Economist” was van meening, dat men in de geschiedenis van de kapitaalmarkt den zomer van 1932 als een beslissend keerpunt in de groote depressie zou karakteriseeren. Volgens de genoemde brochure moet het herstel in het economisch leven van Engeland, waar geen maatregelen tot werkverschaffing zijn genomen, als uitgaande van de kapitaalmarkt worden beschouwd onder de stimuleerende werking van deze conversie.

Bij conversies heeft men met een tweetal gevolgen te maken, die tegengestelde factoren in het economisch leven beteekenen. De vermindering der rente doet natuurlijk de consumptiekracht afnemen van hen, die uitsluitend op deze bron van inkomsten zijn aangewezen. Daar staat tegenover, dat, tenminste in vroegere gevallen, conversietransacties de mogelijkheid van belastingverlaging heeft geschapen, hetgeen een stimuleerende werking op de industriële

bedrijvigheid heeft uitgeoefend. In het algemeen werkte de tweede factor krachtiger dan de eerste, te meer omdat door den staat in hooge mate de rentestand wordt bepaald, die zulk een belangrijk element in de onkosten der industriële huishouding vormt.

Tot de geschiedenis van de jongste conversies overgaande, wordt er allereerst op gewezen, dat de meest kapitaalcrachtige landen, Zwitserland, *Nederland* en de Scandinavische landen reeds in 1930 hiermede begonnen. Door de credietcrisis van den zomer van 1931 werd deze actie tijdelijk geremd en eerst ongeveer een jaar na de credietmoeilijkheden hervat.

De conversie van de Fransche staatsleeningen bood bijzondere moeilijkheden, omdat de Fransche spaarders reeds door de depreciatie van den Franc in de jaren 1923—1926 een groot deel van hun bezit verloren hadden zien gaan. De Fransche regeering kon daarom kwalijk een beroep op het patriotische gevoel doen, dat in Engeland met zooveel succes was toegepast. De moeilijkheid werd omzeild, ten eerste door den termijn, waarbinnen men zijn verlangen tot uitbetaling der obligaties kon kenbaar maken, tot zes dagen te beperken, en ten tweede, doordat de bezitters van oude obligaties, die zij dus reeds van vóór de depreciatie bezaten, een levenslange lijfrente gegarandeerd kregen. De Fransche conversie kwam tot stand met een nadrukkelijk beroep op de noodzakelijkheid om het budget te ontlasten en daardoor tot verlichting der belasting te geraken. Dat men de noodzakelijkheid daarvan in Frankrijk tijdig niet beter heeft ingezien, heeft zich thans gewroken. De niet sluitende begrooting, die het gevaar voor verdere depreciatie van het ruilmiddel liet bestaan, is oorzaak geweest, dat de koers der staatsobligaties spoedig na de conversie begon te dalen, zoodat geen vermindering van den rentevoet werd bereikt.

Engeland geeft juist het tegengestelde te zien. Daar werd met de meeste kracht het evenwichtsherstel der begrooting aangepakt, op een wijze, die tot volledig succes heeft gevoerd. Door de valutapolitiek behield men er bovendien een stabiel prijsniveau, zoodat in Engeland de conversie, ook wat betreft verlaging van den gemeenen rentevoet, haar doel ten volle bereikte.

Als verder voorbeeld van de krachtige werking van een goede conversiepolitiek wordt Australië gememoreerd. In 1931 stond daar een financiële catastrofe voor de deur, omdat de schuldenlasten en hooge lonen en andere kosten bij de gedaalde prijzen der producten niet meer betaald konden worden. Daar werden over de geheele linie lonen, begrotingscijfers en rente op kort- en langlopende verplichtingen verminderd, terwijl het Australische Pond daarbij nog eerder dan het Engelsche Pond depreciëerde. De geheele schuld van 556 miljoen Pond werd geconverteerd, nadat groote obligatiebezitters, zooals de spaarbanken, de banken en de verzekeringsmaatschappijen haar medewerking hadden toegezegd. Hierbij werd zelfs min of meer een gedwongen conversie toegepast. Sindsdien zijn de koersen der Australische obligaties bijna onafgebroken gestegen, met uitzondering van een korte periode in den herfst van 1931, toen de val van het Engelsche Pond algemeene verwarring veroorzaakte. Eind 1933 waren de koersen van Australische obligaties ongeveer 1½ maal zoo hoog als in de eerste helft van 1931.

Invoer van hout in Nederland in 1933.

Het afgelopen jaar heeft zich gekenmerkt door een zeer grooten invoer van hout, vergelèken met 1932, hetgeen voor een belangrijk deel toe te schrijven is aan de opleving in het bouwbedrijf. Over deze opleving vindt men in het bijgaande Economisch-Statistisch Kwartaalbericht nadere bijzonderheden vermeld (zie de beschouwing Bouwbedrijf en Conjunctuur in Nederland).

De invoer van hout in Nederland in de laatste tien jaren was als volgt:

Invoer van hout.

Jaar	Gewicht in 1000 tonnen	Waarde in mill. guldens
1924.....	1683	126
1925.....	1946	140
1926.....	1970	140
1927.....	2072	157
1928.....	2168	160
1929.....	2424	177
1930.....	2260	160
1931.....	2003	114
1932.....	1417	64
1933.....	1999	76

De sterk toegenomen invoer van hout in het afgelopen jaar heeft medegewerkt tot een grootere bedrijvigheid in onze havens. Doch ook voor onze handelsbalans is deze invoer niet zonder betekenis geweest. De voorzitter van de Amsterdamsche Kamer van Koophandel heeft er in zijn nieuwjaarsrede op gewezen, dat de toegenomen passiviteit van onze handelsbalans in 1933, voornamelijk aan het weder op gang brengen van het bouwbedrijf, met de daaruit voortvloeiende grotere behoefte aan hout, moet worden geweten. De heer Crone voegt aan deze opmerking toe, dat, aangezien de huizen, waarin dit hout wordt verwerkt, gebruiksgoederen zijn, die geen uitvoerwaarden scheppen, welke later tegenover den invoer van grondstoffen kan worden geplaatst, de op de handelsbalans ingetreden verschuiving later niet voordelig voor onze betalingsbalans kan worden.

De conjunctuur in Frankrijk en België.

Frankrijk.

De conjunctuurindices van Frankrijk wijzen op een geringe verbetering van de industriële conjunctuur in den loop van 1933. De algemeene productie-index is ca. 10—12 pCt. boven dien van 1932 gestegen, ofschoon er na Juli een niet onbelangrijke terugslag merkbaar werd. De vooruitgang is het gevolg van grootere bedrijvigheid in de ijzer- en staalbedrijven en in de textielindustrie. De steenkoolproductie vertoonde in 1933 geen wijziging t.o.v. 1932.

Bij een nagenoeg constant blijvend invoer, ondanks een scherpe contingentieeringpolitiek, liep de uitvoer van Fransche goederen achteruit, tenminste wat de waarde betreft. Voor zoover wij over gegevens betreffende de hoeveelheden beschikken, schijnen deze niet achteruit te zijn gegaan, zoodat de vermindering in waarde van den export goeddeels op prijsdaling zou berusten. Inderdaad zien wij een voortdurende daling van de groothandelsprijzen, ofschoon de kosten van levensonderhoud vrijwel stabiel blijven.

Over het algemeen wijzen de gegevens op weinig verandering in de conjunctuur-situatie. De iets gunstiger productie-indices worden gecompenseerd door de minder gunstige financiële perspectieven.

België.

Na een opleving als gevolg van de betere vooruitzichten in het tweede kwartaal van 1933 geven de Belgische productie- en handelsindices een terugslag

te zien, die tot het einde der bekende gegevens blijft aanhouden. Het niveau der bedrijvigheid en van den buitenlandschen handel is tot dat van 1932 teruggegaan, ofschoon de werkloosheid is verminderd.

Overigens is er zoomin in het scheepvaartverkeer in de haven van Antwerpen als in het aantal beladen goederenwagons een verandering van betekenis gekomen, terwijl het prijs- en koersniveau eveneens onveranderd blijft. Men kan dus in vele opzichten van een consolidatie van het economisch leven op het lage crisisniveau spreken, waarbij België vermoedelijk wel in staat zal zijn van een opleving van duurzamen aard in andere deelen der wereld te profiteren, maar zelf te zwak is om een verbetering uit eigen krachten te kunnen bewerkstelligen.

Koffievernietiging in Brazilië.

Volgens officieele opgave van den Nationalen Koffie-Raad in Brazilië zijn aldaar vernietigd in 1933:

4.146.000 balen koffie te Santos
233.000 " " " Rio de Janeiro
99.000 " " " Victoria
9.197.000 " " in Sao Paulo
235.000 " " op verschillende andere plaatsen

tezamen 13.910.000 balen a 60 K.G.

Vanaf het begin in 1931 tot 31 December 1933 zijn vernietigd:

8.428.000 balen koffie te Santos
1.530.000 " " " Rio de Janeiro
633.000 " " " Victoria
14.893.000 " " in Sao Paulo
581.000 " " op verschillende andere plaatsen

tezamen 26.065.000 balen a 60 K.G.

MAANDCIJFERS.

HYPOTHEEKRENTEN IN NEDERLAND.

Maand	Amsterdam	Arnhem	Groningen	Den Haag Volle eigendom	Erfpacht	Middelburg	Rotterdam	Zwolle
1933								
Jan.	4.375	5		5.—	—	5	5.—	5
Febr.	5	5		4.84	—	5	4.79	5 1)
Mrt.	4 3/4	5		4.50	5	5	4.96	4 3/4 1)
April	4 3/4 2)	5		4.88	5	4 1/2-5	4.62	4 1/2-5 3)
Mei	4 3/4	5	4 3/4 4)	5.—	5	5	4.65	—
Juni	4 3/4	5		5.—	5	5	4.50	5 5)
Juli	4 3/4	5		4.96	5	5	4.50	5
Aug.	4.89 6)	5		5.—	—	5	4.75	—
Sept.	4.75 6)	5		5.—	5.09	5	4.75	—
Oct.	4 3/4 7)	4 3/4		5.—	5	5	4.70	5
Nov.	4.92 8)	4 3/4		5.—	—	5	4.62	4 1/2-5
Dec.	4.75	5		5.—	5	5	4.50	4 1/2-5

1) Op landerijen werd bij dubbele overwaarde hyp. verstr. tegen 4 1/2 en 4 3/4 %.

2) Eén hypotheek op erfpacht a 5 %.

3) Naar gelang van de waarde van het onderpand.

4) Bij de Nutsspaarbank 4 1/4 pCt.

5) 4 1/4 — 3/4 op zeer gunstige onderpanden.

6) Op erfpacht 5 1/4 %.

7) Op erfpacht a 4 1/2 %.

8) Op erfpacht gem. 5 1/8 %.

Nadruk verboden.

AANVOEREN in toas van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	7/13 Jan. 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	7/13 Jan. 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	1934	1933
Tarwe	4.334	15.455	25.996	—	—	97	15.455	26.093
Rogge	6.573	12.000	10.376	—	2.000	100	14.000	10.476
Boekweit	153	775	2.205	—	—	—	775	2.205
Mais	24.930	46.599	58.195	5.839	8.409	20.118	55.008	78.313
Gerst	4.881	8.585	5.948	1.920	1.920	882	10.505	6.830
Haver	111	461	12.170	—	—	347	461	12.517
Lijnzaad	2.644	7.658	7.600	2.316	6.435	12.963	14.093	20.563
Lijnkoek	950	6.498	1.325	—	—	—	6.498	1.325
Tarwemeel	89	423	993	22	22	460	445	1.453
Andere meelsoorten	305	516	1.402	—	—	169	516	11.571

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels.	2 1/2	19 Sept. '33	Lissabon	5 1/2	8 Dec. '33
	Bel. Binn. Eff.	3	19 Sept. '33	Londen	2 30	30 Juni '32
	Vrsch. in R.C.	3	19 Sept. '33	Madrid	6	26 Oct. '32
Athene	.....	7	14 Oct. '33	N.-York F.R.B.	2	19 Oct. '33
Batavia	.....	4 1/2	16 Aug. '33	Oslo	3 1/2	22 Mei '33
Belgrado	.....	7 1/2	20 Juli '31	Parijs	2 1/2	9 Oct. '31
Berlijn	.....	4	22 Sept. '32	Praag	3 1/2	25 Jan. '33
Boekarest	.....	6	5 Apr. '33	Pretoria	3 1/2	15 Mei '33
Brussel	.....	3 1/2	13 Jan. '32	Rome	3	11 Dec. '33
Budapest	.....	4 1/2	17 Oct. '32	Stockholm	2 1/2	1 Dec. '33
Calcutta	.....	3 1/2	16 Feb. '33	Tokio	3.65	2 Juli '33
Dantzig	.....	3	6 Mei '33	Weenen	5	23 Mrt. '33
Helsingfors	.....	4 1/2	20 Dec. '33	Warschau	5	26 Oct. '33
Kopenhagen	.....	2 1/2	1 Dec. '33	Zwits. Nat. Bk.	2	22 Jan. '31

OPEN MARKT.

	1934			1933	1932	1914	
	13 Jan.	8/13 Jan.	1/6 Jan.	28/30 Dec.	9/14 Jan.	11/16 Jan.	20/24 Jul.
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	3/8	3/8	3/8-1/2	3/8-1/2	1/4-1/2	17/8-23/8	31/8-39/8
Londen Daggeld... Partic. disc.	3/4-1 15/16-1	3/4-1 15/16-1 1/16	1-1 1/8	1 1/2-2 1/2 1 1/16-3/16	1 1/2-1 7/8-1	4-5 5 1/4-6	13/4-2 4 1/4-8/4
Berlijn Daggeld... Maandgeld Part. disc. Warenw...	4-5 1/8 4-5 3/8 3 7/8 4-1 1/4	4-5 1/4 4-5 3/8 3 7/8 4-1 1/4	4 3/8-5 7/8 4-5 3/8 3 7/8 4-1 1/4	4 1/2-5 7/8 4 1/2-6 3 7/8 4-1 1/2	4 1/8-5 1/2 4 1/4-5 1/4 3 7/8 4-1 1/4	7 1/4-8 3/8 6-9 6 7/8-7 7 1/4-8	— 2 1/8-1 1/2
New York Daggeld 1) Partic. disc.	1 3/4	1 3/4	1 3/4	1 7/8-1	1-1 1/4 1 1/2	2 1/2-3 1/4 3 1/8	1 3/4-2 1/2

1) Koers van 12 Jan. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.
2) 2/6 Jan. 1934.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
9 Jan. 1934	1.59 3/8	8.11 3/4	59.14	9.74 1/2	34.56 1/2	100 5/8
10 " 1934	1.59 3/8	8.12	59.14	9.74 1/2	34.56 1/2	100 5/8
11 " 1934	1.59 3/8	8.11 3/4	59.10	9.74 1/2	34.58	100 5/8
12 " 1934	1.59 3/8	8.10	59.01	9.75	34.59	100 5/8
13 " 1934	1.58 3/8	8.08 3/4	59.06	9.76 1/2	34.60	100 5/8
15 " 1934	1.56 3/8	8.01 3/4	59.04	9.77 1/2	34.67	100 5/8
Laagste d.w. 1)	1.55 1/2	7.99	58.97 1/2	9.73 1/2	34.52 1/2	100
Hoogste d.w. 1)	1.60	8.13	59.20	9.77 1/2	34.67 1/2	100 5/8
Muntpariteit	2.4878	12.1070	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag *)	Boekarest *)	Milaan **)	Madrid **)
9 Jan. 1934	48.16 1/2	—	7.41	1.48	13.06	20.52 1/2
10 " 1934	48.17 1/2	—	7.41	1.48	13.05 1/2	20.53
11 " 1934	48.16 1/2	—	7.41	1.48	13.06	20.54
12 " 1934	48.18 1/2	—	7.41	1.48	13.05 1/2	20.52 1/2
13 " 1934	48.18	—	7.41	1.48	—	—
15 " 1934	48.20	—	7.41	1.48	13.06 1/2	20.60
Laagste d.w. 1)	48.10	—	7.35	1.45	13.00	20.40
Hoogste d.w. 1)	48.25	28.00	7.42 1/2	1.52 1/2	13.12 1/2	20.65
Muntpariteit	48.12 1/2	35.007	7.371	1.488	13.09 1/4	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors *)	Buenos-Aires *)	Montreal *)
9 Jan. 1934	42.00	36.30	40.87 1/2	3.57 1/2	38 3/4	1.59 1/2
10 " 1934	42.00	36.30	40.90	3.57 1/2	38 3/4	1.59 1/2
11 " 1934	41.90	36.25	40.80	3.57 1/2	38 3/8	1.60
12 " 1934	41.85	36.20	40.75	3.57 1/2	38 3/8	1.60
13 " 1934	41.80	36.20	40.70	3.57 1/2	38 3/4	1.59 1/2
15 " 1934	41.35	35.85	40.35	3.53	38 1/2	1.57
Laagste d.w. 1)	41.00	35.50	39.95	3.47 1/2	37 3/4	1.54
Hoogste d.w. 1)	42.10	36.50	41.00	3.62 1/2	39	1.62
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.
In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
9 Jan. 1934	5,08 1/4	6,10 1/4	37,15	62,65
10 " 1934	5,10 3/8	6,13	37,22	62,95
11 " 1934	5,08 1/2	6,10 1/4	37,10	62,70
12 " 1934	5,08 1/2	6,13	37,20	62,88
13 " 1934	5,08 7/8	6,14 1/4	37,30	63,—
15 " 1934	5,15 1/4	6,38 1/2	38,40	65,32
16 Jan. 1933	3,35 3/8	3,90 7/8	23,77	40,16 1/2
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/2	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	30 Dec. 1933	6 Jan. 1934	8/13 Jan. 1934 Laagste/Hoogste	13 Jan. 1934
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 1/2
Athene	Dr. p. £	582 1/2	582 1/2	565	582 1/2
Bangkok ..	Sh. p. tical	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8
Budapest ..	Pen. p. £	18 1/2	18 1/2	18 1/2	18 1/2
Buenos Aires	d. p. \$	35 3/4	37 1/8	35 3/4	36
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/16	1/6 1/16	1/6 1/32	1/6 1/16
Constantin..	Piast. p. £	675	675	675	675
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/5 3/4	1/5 9/16	1/5 3/8	1/5 13/16
Kobe	Sh. p. yen	1/2 15/16	1/2 15/32	1/2 3/16	1/2 9/32
Lissabon	Escu. p. £	109 7/8	109 7/8	109 7/8	110
Mexico	\$ per £	18 1/4	18	17 3/4	18 1/2
Montevideo ..	d. per £	35 1/8	35 1/8	35 1/8	35 1/8
Montreal ..	\$ per £	5.10 1/4	5.10 1/4	5.08	5.08 3/4
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	4 1/8	4 1/8	4 1/8	4 1/8
Shanghai ..	Sh. p. tael	1/4	1/4 1/16	1/3 3/4	1/4 3/8
Singapore ..	id. p. \$	2/4 1/32	2/4 1/32	2/3 15/16	2/4 1/8
Valparaiso 1)	\$ per £	—	—	—	—
Warschau ..	Zl. p. £	29 1/16	28 7/8	28 3/4	28 15/16

ZILVERPRIJS		GOUDPRIJS 2)	
Londen 1) (N.York 2)		Londen	
9 Jan. 1934..	19 1/16 43 3/4	9 Jan. 1934....	126 8/8 1/2
10 " 1934..	19 1/8 43 3/4	10 " 1934....	127 1/1
11 " 1934..	19 3/16 44	11 " 1934....	127 1/1
12 " 1934..	19 1/4 44 3/8	12 " 1934....	127 1/2
13 " 1934..	19 7/16 44 5/8	13 " 1934....	127 1/1
15 " 1934..	19 11/16 45	15 " 1934....	128 1/8
16 Jan. 1933..	16 7/8 25 3/8	16 Jan. 1933....	122 8/8 1/2
27 Juli 1914..	24 15/16 59	27 Juli 1914....	84 10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS

Vorderingen.	31 Dec. 1933	7 Jan. 1934
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank.....	f 28.841.254,42	f 46.606.478,66
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo Nov. '33 aan de gem. verst. op v. haar d. de Rijksadm. te heffen gem. ink. bel. en op de Rijksink. bel.	" 543.255,14	" 123.769,53
Voor schotten op ultimo Nov. '33 aan de gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	" 1.149.970,29	" 1.149.970,29
Voor schotten aan Ned.-Indië.....	" 1.008.825,56	" 1.008.825,56
Id. aan Suriname.....	" 238.604.971,61	" 243.458.953,24
Id. aan Curaçao.....	" 13.023.747,34	" 13.257.183,25
Kasvord. weg. creditverst. afh. buitenl. Saldo der postreke v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1) Vord. op andere Staatsbedrijven 1)....	" 103.372.205,98 " 39.240.806,48 " 14.508.373,20	" 101.927.464,29 " 45.486.898,57 " 21.413.643,18
Verstr. t. laste der Rijksbegr. kasgeldleningen aan gemeenten (saldo)....	" 51.776.466,26	" 51.664.476,26

Vorderingen.	6 Jan. 1934	13 Jan. 1933
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrool verstrekt Schatkistbiljetten in omloop.....	f 335.524.000,—	f 384.844.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	" 136.940.000,—	" 87.130.000,—
Zilverbons in omloop.....	" 1.401.288,—	" 1.397.302,—
Schuld op ultimo Nov. '33 a/d gem. weg. a. h. ult te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op de bel. en op de verm. bel.	" 36.707.304,26	" 44.134.851,37
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ..	" 107.578.762,07 " 66.397,10	" 145.884.779,59 " 76.397,10
Id. aan diverse instellingen 1)	" 30.385.780,59	" 41.957.362,23

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	6 Jan. 1934	13 Jan. 1933
Saldo Javasche Bank.....	f 705.000,—	f 936.000,—
Betaalmiddelen in 's Lands kas.....	—	—
waaronder Muntbiljetten.....	—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 243.459.000,—	" 246.827.000,—
Schatkistpromessen	" 1.000.000,—	" 1.000.000,—
Schatkistbiljetten	" 15.530.000,—	" 15.530.000,—
Muntbiljetten in omloop	" 1.142.000,—	" 1.142.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	" 1.963.000,—	" 1.367.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 2.366.000,—	" 2.516.000,—
Voorschot van de Javasche Bank....	—	—

CURAÇAOSCHIE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.						
Data	Metaal	Circulatie	Voor-schotten aan de kolonie	Dis-conto's	Diverse rekeningen 1)	Diverse rekeningen 2)
1 December 1933	4.800	4.901	76	117	623	124
1 November 1933	5.100	5.266	186	117	611	158
1 October 1933	5.113	5.314	135	132	658	134
1 September 1933	5.113	5.405	213	132	645	109
1 December 1932	4.748	4.969	10	172	743	114

1) Sluftp. der activa. 2) Sluftp. der passiva.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 15 Januari 1934.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 24.006.892,78 Bijbnk. " 513.077,45 Ag. sch. " 4.485.952,02	f	29.005.922,25
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 1.402.500,—		—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.			1.402.500,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 96.709.357,99 ¹⁾ Bijbnk. " 4.160.900,19 Ag. sch. " 40.781.350,09	f	141.651.608,27
Op Effecten	f 139.368.291,51 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.	f 2.283.316,76		141.651.608,27 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	Munt, Goud f 106.712.575,— Muntmat., Goud " 812.738.612,06	f	919.451.187,06
Munt, Zilver, enz.	f 26.265.413,85		
Muntmat., Zilver..			945.716.600,91 ²⁾
Belegging 1/6 kapitaal, reserves en pensioenfonds	f 21.432.091,61		
Gebouwen en Meub. der Bank	f 5.000.000,—		
Diverse rekeningen	f 11.202.990,19		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	f 18.331.195,17		
	f 1.173.742.908,40		

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—		
Reservefonds	f 3.749.272,82		
Bijzondere reserve	f 5.000.000,—		
Pensioenfonds	f 8.769.543,64		
Bankbiljetten in omloop	f 898.732.925,—		
Bankassignatiën in omloop	f 138.108,47		
Rek.-Cour. Het Rijk	f 45.388.235,29		
saldo's: Anderen	f 187.857.652,10		
Diverse rekeningen	f 4.107.171,08		
	f 1.173.742.908,40		

Beschikbaar metaalsaldo f 493.400.071,88
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is „ 1.233.500.175,—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) ..... f 76.424.425,—
²⁾ Waarvan in het buitenland ..... „ 9.774.892,10

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. metaal-saldo	Dek- kings perc.
	Munt	Muntmat.				
15 Jan. '34	106713	812.739	898.733	233.384	493.400	83
8 „ '34	106713	816.748	914.666	222.658	494.928	83
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
15 Jan. 1934	29.006	—	141.652	1.403	11.203
8 „ 1934	29.376	—	142.660	1.403	11.298
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. metaal-saldo
13 Jan. '34 ²⁾	146.010		193.000	26.460	58.226
6 „ '34 ²⁾	143.450		191.080	27.900	55.858
16 Dec. 1933	109.318	35.120	188.488	28.493	57.646
9 „ 1933	109.076	36.187	190.031	27.797	58.131
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis- conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek- kings-percentage
13 Jan. '34 ²⁾	940	72.610		13.870	67
6 „ '34 ²⁾	1.000	73.070		14.960	67
16 Dec. 1933	472	9.058	52.676	13.964	67
9 „ 1933	748	9.085	53.165	13.170	67
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
10 Jan. 1934	191.696	373.196	77.622	8.308	13.866
3 „ 1934	191.644	382.075	68.653	25.560	13.998
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek- kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
10 Jan. '34	91.177	19.270	117.483	37.032	78.500	45,1
3 „ '34	89.882	16.735	127.727	36.511	69.569	38,4
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis- sels	Waarv. op het buitenl.	Belee- ningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
5 Jan. '34	77.241	506	15	5.361	1.129	2.980	3.200
29 Dec. '33	77.098	580	16	5.882	1.143	2.921	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver- sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti- culieren
5 Jan. '34	6.122	2.459	82.247	141	2.042	13.444
29 Dec. '33	6.122	2.513	82.613	261	2.061	13.414
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud- dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee- ningen
6 Jan. 1934	389,2	39,5	10,5	2.966,7	62,7
30 Dec. 1933	386,2	43,0	9,4	3.177,0	183,3
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec- ten	Diverse Activa ²⁾	Circu- latie	Rekg.- Crt.	Diverse Passiva
6 Jan. 1934	269,4	537,4	3.466,1	495,7	224,5
30 Dec. 1933	259,4	559,1	3.645,0	639,8	212,4
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 6 Jan. 1934, 30 Dec. 1933, resp. 37, 17 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Data 1934	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikk. metaal-saldo	Dek- kings perc.	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen					Schatkist	Partic.
11 Jan. 2.746	67	799	36	347	40	3.447	137	442
4 „ 2.747	67	835	40	347	40	3.466	163	438

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In her- disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
27 Dec. '33	3.568,8	2.639,8	209,4	110,6	111,1
20 „ '33	3.570,1	2.646,0	191,7	115,2	113,4

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula- tie	Totaal Depo- sito's	Gestort Kapitaal	Goud- Dek- kings-perc. 1)	Algem. Dek- kings-perc. 2)
27 Dec. '33	2.432,2	3.080,9	2.829,2	144,7	60,3	63,9
20 „ '33	2.431,6	3.091,9	2.811,8	144,9	60,4	63,7

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem. ³⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal banken	Dis- conto's en beleen.	Beleg- gingen.	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo- sito's	Waarvan time deposits.
20 Dec. '33	23	8.459	8.235	1.897	15.921	4.354
13 „ '33	25	8.471	8.048	1.907	15.867	4.356

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng- land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be- treffende valuta.

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
(Bijvoegsel van het Weekblad „Economisch-Statistische Berichten”)

No. XII

WOENSDAG, 17 JANUARI 1934

INLEIDING.

In tegenstelling tot den overgang van 1932 naar 1933 kan bij de thans achter ons liggende jaarwisseling niet worden gezegd, dat de teekenen van economisch herstel schaarsch en moeilijk waarneembaar zijn. Integendeel, in den loop van 1933 heeft zich in een aantal landen een merkbaar herstel gemanifesteerd, dat echter in omvang en in tempo zeer ongelijkmatig is geweest.

Dit herstel heeft zich geheel beperkt tot de industrie. Op het gebied van den Landbouw zijn de moeilijkheden blijven bestaan en zelfs dit jaar nog grooter geworden; de goudprijzen van de voornaamste graansoorten hebben aan het einde van 1933 een nieuw laagtepunt bereikt. De huidige depressie onderscheidt zich, zooals bekend, van verschillende andere door een samentreffen van een industriële en een agrarische crisis. Terwijl thans in de industrie een herstel plaats vindt, duurt de crisis in den Landbouw nog onverminderd voort.

Dit verschijnsel is ook een van de belangrijke oorzaken van het aanhouden van de wanorde op monetair gebied. Een hernieuwde monetair stabiliteit — de tweede in de na-oorlogsche periode — zal waarschijnlijk niet kunnen intreden, alvorens de toestand in den Landbouw verbetert. De vooruitzichten op dit gebied zijn gunstiger dan een jaar geleden, omdat thans een aanpassing in gang is, waarover elders in deze aflevering uitvoeriger wordt gesproken. Hoewel zonder twijfel in 1934 met een verbetering valt rekening te houden, moet men niet uit het oog verliezen, dat gunstige weersgesteldheden, die overvloedige oogsten veroorzaken, de aanpassing kunnen vertragen.

Wat de industrie betreft, valt tweeërlei soort van herstelsymptomen waar te nemen, die wij zouden willen onderscheiden als de natuurlijke en de experimenteële. Een geleidelijk herstel, zonder dat daarbij in het laatste jaar gesproken kan worden van bepaald Overheidsingrijpen op groote schaal, kon worden waargenomen in Engeland. Na het loslaten van den gouden standaard volgde in dat land eerst een periode van stagnatie en ten deele zelfs verderen achteruitgang. In het laatste jaar is echter de bedrijvigheid niet onbelangrijk gestegen en de werkloosheid gedaald, terwijl dit alles zich heeft gekenmerkt door een groote gelijkmatigheid. Tot bepaalde experimenten is men in Engeland niet overgegaan. Ook het verlaten van den gouden standaard is niet als zoodanig te beschouwen; immers, dit heeft niet geleid tot een politiek van prijsverhoging langs den weg van monetair maatregelen, doch was veeleer een voorwaarde voor de voorkoming van een verdere ineenstorting van het prijsniveau, hetwelk sinds September 1931 een zeer opmerkelijke stabiliteit vertoont.

Geheel anders ziet het er uit in die landen, die van een zekere experimenteële herstelpolitiek zich niet afkeerig hebben betoond. Onder deze landen nemen natuurlijk de Vereenigde Staten van Amerika de eerste plaats in. Dat het streven van President Roosevelt niet zou hebben geleid tot een groote vermeerdering van de bedrijvigheid, kan niemand bewe-

ren. Op vrijwel alle gebieden van het economisch leven is de mate van bedrijvigheid thans grooter, soms zelfs belangrijk grooter, dan een jaar tevoren. Wij waarschuwen er nogmaals tegen, dat men zich moet hoeden voor de phrase van „de mislukking van het Amerikaansche experiment” bij iederen terugslag in het economisch gebeuren aan de andere zijde van den Oceaan; steeds zal men hebben te vragen, hoe de toestand is op het oogenblik van waarneming, en hoe deze was in de overeenkomstige periode in vroegere jaren. Doet men zulks, dan ziet men, zooals wij reeds opmerkten, dat er in Amerika wel degelijk gesproken kan worden van een groote mate van toeneming in de bedrijvigheid.

In tegenstelling tot het gelijkmatig herstel, dat een land als Engeland thans vertoont, staat het herstel in de Vereenigde Staten in het teeken van voortdurende onrust. De onzekerheid ten aanzien van de valuta en de wetenschap, dat de President op ieder moment de meest ingrijpende regelingen kan treffen op grond van de hem verleende dictatoriale bevoegdheden en zulks ook inderdaad dikwijls doet, maken voorshands een consolidatie van den toestand onmogelijk. Daarbij komt, dat in de Amerikaansche politiek zelve eenigszins tegenstrijdige elementen zitten. Reeds vroeger wezen wij op de moeilijkheden, die een verhoging van het loonniveau in een periode van economisch herstel met zich kan brengen. Thans zijn het de ontzaglijke bedragen aan budgetaire deficitten, die voor de volgende jaren zijn geraamd, en die een nieuw element van onzekerheid in het geheel hebben gebracht.

Het gevaar is in zulke omstandigheden groot — en het heeft zich in het afgelopen jaar reeds voor-

INHOUD:

	Blz.
Inleiding	51
De loop der prijzen.....	53
Structuurveranderingen in den Landbouw.....	54
Productie van voedings- en genotmiddelen.....	55
Voorraadstatistiek van groothandelsartikelen.....	56
Productie van metalen en andere grondstoffen.....	57
Industriële productie	58
Geld- en kapitaalmarkt.....	60
Deviezenmarkt	61
Lijnen, betreffende de conjunctuur in Nederland	62
Bouwbedrijf en conjunctuur in Nederland	67
De ontwikkeling van de wereldkoopvaardijvloot en de wereldscheepvaartbeweging.....	71
Crisiswetgeving in Nederland.....	73
Het prijsverloop van groothandelsartikelen gedurende het vierde kwartaal van 1933	78
Statistisch overzicht van groothandelsprijzen	80
De economische toestand van Nederl.-Indië, Duitschland, Groot-Brittannië en de Vereenigde Staten.....	90
Conjunctuurgegevens betreffende Nederland, Nederl.-Indië, Du tschland, Groot-Brittannië en de Ver. Staten	94

gedaan — dat enerzijds een intredend herstel te snel in omvang zal toenemen en dat dit daarna dan onvermijdelijk leidt tot een meer of minder hevigen terugslag. In den zomer en in het vroege najaar van 1933 konden wij dat reeds waarnemen. Het gevaar, waarom het hier gaat, doet zich uiteraard in het Engelsche systeem van conjunctuurpolitiek niet voor.

Experimenteetele conjunctuurpolitiek wordt ook in Duitschland gevolgd. In tegenstelling tot Amerika, dat zijn valuta gaarne opoffert aan het herstelstreven, volgt Duitschland nog steeds een politiek van aanpassing bij het gedaalde prijsniveau en van uitsstel van de betaling van schulden, welke last door de gestegen geldwaarde te zwaar is gaan drukken. Het behoeft geen betoog, dat deze wijze van experimenteeren rustiger is dan die van President Roosevelt. Volgens de officiële statistieken valt een belangrijke vermindering van de werkloosheid te constateeren, waarbij echter de vraag rijst, in hoeverre dergelijke gegevens als geflatteerd moeten worden beschouwd. Wanneer men echter let op de productieindices, zoo ziet men, dat ook in die minder gemakkelijk te manipuleeren cijfers een zeker herstel naar voren komt. In Duitschland is echter een groot deel van de bedrijvigheid gekocht met protectie, hetgeen dus tot een verdere vermindering van het internationale verkeer en daarmee tot belemmering van het herstel van het economisch leven in de wereld in haar geheel moet leiden.

Een dergelijke opmerking laat zich trouwens niet slechts ten opzichte van Duitschland maken, doch ook ten opzichte van Frankrijk, dat eveneens een zekere opleving heeft te zien gegeven en dat ook zeer beschermend in zijne handelspolitiek is, terwijl tenslotte de spaarzame teekenen van opleving hier te lande al mede door beschermingsmaatregelen (landbouwsteun, contingentteering) zijn in het leven geroepen.

Dit brengt ons tot de positie van ons eigen land, dat in de rij der volkeren thans geen fraai figuur maakt. Dat is niet te verwonderen. Geen land was in het internationaal verkeer zoo kwetsbaar als Nederland, dat een zeer belangrijk deel van zijn inkomen

uit den internationalen handel zag voortvloeien. Daarbij kwam, dat onze Regeering aan den gouden standaard heeft vastgehouden, hetgeen een drastische verlaging van ons kostenpeil uit een oogpunt van internationale concurrentie noodzakelijk maakt; zulk een aanpassing van de kosten is echter een langdurig en moeizaam proces, terwijl de achteruitgang van onze positie in het wereldverkeer zich snel voltrekt. Tenslotte was ons land ook kwetsbaar in zijne koloniën; vrijwel nergens ter wereld heerscht de depressie zoo hevig, als in Nederlandsch-Indië.¹⁾ Dat zulk een gang van zaken in de koloniën op het moederland ongunstig moet inwerken, ligt voor de hand. Zoo werken dus vele factoren samen om de positie van Nederland slechter te maken. Houdt de herstelbeweging in andere landen aan, dan zal dit weder gunstig op Nederland kunnen inwerken, wanneer als gevolg daarvan een redelijke vrijheid in het internationale verkeer wordt hersteld. Zet het herstel echter niet door of gaat het, zooals b.v. bij landen als Frankrijk en Duitschland zeer wel mogelijk is, niet gepaard met grootere handelsvrijheid, dan zal Nederland zich in meerdere mate dan voorheen op de eigen huishouding hebben te concentreren en voor de binnenlandsche markt moeten produceeren; dat kan, doch alleen onder deze voorwaarde, dat het welvaartspeil hier te lande sterk omlaag wordt gedrukt.

Zoo zijn de perspectieven voor ons land voorshands minder hoopvol dan voor vele andere landen. In de later volgende beschouwingen, aan de bijzonderheden der onderscheiden landen gewijd, zullen wij nog gelegenheid hebben op een en ander nader terug te komen.

¹⁾ Zie de grafiek in de bekende Volkenbondsuitgave „Situation Economique Mondiale 1932—'33”, ingevoegd tusschen blz. 16 en 17, waar de economische ontwikkeling der landen voorgesteld wordt door een horizontalen balk; is deze wit gekleurd, dan is de toestand gunstig, is hij zwart, dan heerscht er depressie; de balken hebben betrekking op het tijdvak Juli 1931—Juni 1933; het best zijn Australië en Britsch-Indië eraan toe, die sinds September 1932 een witten balk vertoonen; geheel zwart zijn de balken der volgende landen: Oostenrijk, Noorwegen, Roemenië, Joego-Slavië, Egypte en Ned.-Indië.

Data	18 September 1931 = 100			1913 = 100		1914 = 100		1913 = 100								
	Indexc. „The Economist”	Irving Fisher Ver. Staten	Statistique Générale Frankrijk	Kamer v. Koophandel Milaan, Italië	Statistisch. Reichsamt Duitschland	Neder-land ²⁾	Zweden ²⁾	Dene-marken ²⁾	België ²⁾	Zwitser-land ²⁾	Australië ²⁾	Ned.-Indië ²⁾	Canada ²⁾	Japan ²⁾		
	Totaal index in £	Grondstoffen in £	Grondstoffen in papier \$													
30 Dec. '31	108.9	117.1	94.4	96.1	93.4	96.9	94.6	85	109.9 (76.5)	119	83.1	103	131.0	105	110.0	114.1
27 Jan. '32	108.3	115.7	93.8	93.5	93.6	95.8	91.6	84	108.5 (77.6)	118	80.8	101	130.0	93	108.4	120.5
29 Juni '32	97.4	99.3	80.5	86.4	91.5	89.5	88.1	78	107.5 (75.0)	113	74.7	95	127.8	84	104.0	110.6
21 Sept. '32	106.0	117.4	89.6	90.5	89.7	91.2	87.1	76	109.4 (72.6)	119	77.0	95	132.4	83	104.5	126.5
14 Dec. '32	102.2	112.1	78.2	85.1	87.9	91.4	85.0	77	106.7 (71.2)	119	75.4	92	125.6	79	100.0	139.5
11 Jan. '33	101.8	109.7	80.3	83.1	87.1	90.7	83.8	75	104.1 (70.9)	117	75.3	91	123.5	78	99.8	139.8
25 Jan. '33	101.3	107.7	78.0	80.5	88.1	90.2	83.8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Febr. '33	100.0	105.2	77.2	80.2	88.1	89.8	83.2	74	103.6 (70.4)	124	74.6	90	122.2	77	99.3	135.7
8 Mrt. '33	99.2	105.1	—	—	87.2	88.0	84.1	72	103.6 (70.2)	123	73.5	90	122.5	75	100.6	134.0
5 Apr. '33	98.2	102.9	82.0	81.5	87.0	86.2	83.2	—	103.9 (69.2)	122	72.2	91	124.8	74	102.1	133.1
19 Apr. '33	98.7	104.6	88.7	82.8	87.5	86.2	83.4	71	—	—	—	—	—	—	—	—
17 Mei '33	103.1	112.5	104.5	87.9	86.1	86.0	84.8	72	104.6 (67.2)	123	72.3	92	129.2	74	104.5	133.6
14 Juni '33	105.5	115.0	110.6	92.1	87.0	86.9	85.4	73	104.6 (67.5)	123	73.1	91	132.3	75	105.6	135.7
12 Juli '33	109.1	119.9	129.2	99.8	90.2	86.5	86.1	73	105.9 (67.7)	125	72.9	92	133.7	—	110.1	137.6
26 Juli '33	108.1	120.6	124.7	100.9	89.7	86.2	86.6	—	—	—	—	—	—	74	—	—
9 Aug. '33	107.6	118.6	122.1	101.9	88.6	86.4	86.7	73	106.6 (67.1)	126	72.2	91	134.6	—	108.4	136.0
23 Aug. '33	107.9	116.9	119.0	102.1	89.5	86.2	86.6	—	—	—	—	—	—	73	—	—
6 Sept. '33	108.6	118.4	118.2	102.8	88.8	86.3	86.6	—	108.0 (65.0)	128	71.5	91	136.1	72	107.6	137.8
20 Sept. '33	108.1	116.9	120.7	103.7	87.5	85.8	87.5	75	—	—	—	—	—	—	—	—
4 Oct. '33	107.2	114.8	119.4	103.1	87.2	84.9	87.8	—	109.0 (65.8)	127	70.5	91	—	—	106.1	136.3
18 Oct. '33	106.4	112.8	109.1	103.7	87.5	84.6	88.1	75	—	—	—	—	—	—	—	—
1 Nov. '33	105.9	114.4	114.0	104.1	86.5	84.3	88.3	—	108.9 (66.6)	128	70.0	—	—	—	—	—
15 Nov. '33	104.8	113.8	122.0	104.5	86.3	83.9	88.3	76	—	—	—	—	—	—	—	—
29 Nov. '33	104.4	114.7	117.2	103.5	86.8	84.5	88.2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13 Dec. '33	105.3	114.8	117.0	104.4	87.2	84.5	88.4	77	—	—	—	—	—	—	—	—
4 Jan. '34	105.9	113.9	119.8	104.1 ¹⁾	—	84.5 ¹⁾	88.3 ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Deze cijfers hebben betrekking op 27 Dec. '33. ²⁾ Maandgemiddelden. Cijfers tusschen haakjes goudpariteit.

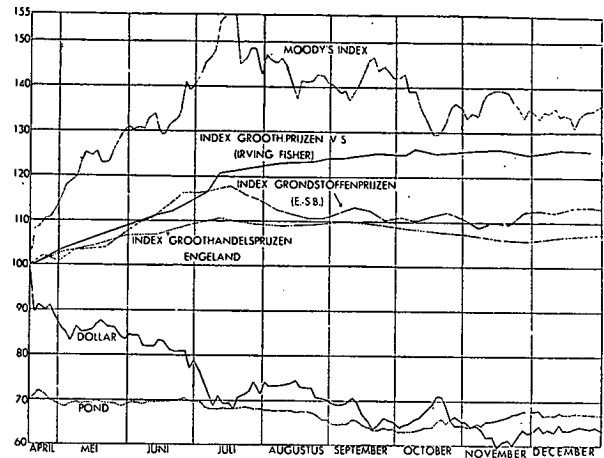
DE LOOP DER PRIJZEN.

Het afgelopen jaar heeft zich in bijna alle landen gekenmerkt door een stijging van de groothandelsprijzen. Slechts in enkele landen (Ned.-Indië en België) heeft een verdere daling plaats gevonden. Weinig verandering heeft dit indexcijfer per saldo in Frankrijk ondergaan. Alleen in de Ver. Staten is het niveau van groothandelsprijzen zeer aanzienlijk gestegen als gevolg van de sterke depreciatie van den Dollar (zie de tabel op de vorige pagina).

Een vergelijking van de indices der verschillende landen stuit op moeilijkheden. In de eerste plaats is de samenstelling van de indexcijfers geheel verschillend. In de indices, waar de grondstoffen een belangrijke plaats innemen, zal de beweging geheel anders zijn dan in die, waar de eindproducten overwegen. Terwijl in het begin van de crisis de prijzen van grondstoffen veel sterker daalden dan die van fabrikaten, is de verhouding in het afgelopen jaar geheel tegengesteld geweest. De prijzen van de meeste grondstoffen zijn gestegen, terwijl die van fabrikaten in het algemeen verder zijn gedaald. Al zou men ook met de verschillende samenstelling rekening houden, dan zal een vergelijking in deze fase der conjunctuur weinig resultaat opleveren, omdat de binnenlandsche prijzen op het oogenblik in vele landen onder invloed staan, hetzij van monetaire, hetzij van handelspolitieke maatregelen.

In de nevenstaande grafiek zijn enkele belangrijke prijsindices sedert de depreciatie van den Dollar opgenomen. Men ziet, dat ons indexcijfer van grondstoffen (op goudbasis) van half April tot half Juli sterk is gestegen, daarna tot het eind van Augustus eenigszins is gedaald en zich sedertdien met kleine schommelingen, zoowel naar beneden als naar boven, op een vrijwel constant niveau heeft gehandhaafd. Het indexcijfer van Irving Fisher is in de laatste maanden vrij stabiel gebleven, terwijl het Engelsche indexcijfer (van „The Economist”) tot eind November langzaam dalende was.

Meer houvast biedt echter de ontwikkeling van de afzonderlijke prijzen op de wereldmarkt. In de onderstaande tabel hebben wij de prijzen van 22 artikelen uit onze wekelijkse prijsstatistiek in 3 groepen verdeeld. Daaruit blijkt, dat het indexcijfer van grond-

stoffen in het afgelopen jaar is gestegen, dat van granen en koloniale producten daarentegen is gedaald. In het afgelopen kwartaal werden nieuwe laagterecords bereikt voor steenkolen, copra (dus slechts bij twee van de 14 grondstoffenprijzen) tarwe, rogge, maïs, gerst, cacao, koffie en suiker. Hieruit blijkt dus, dat de prijsdaling op het gebied van de voedings- en genotmiddelen nog niet tot staan is gekomen.

De tegengestelde beweging van de prijzen van grondstoffen enerzijds, die van granen en koloniale producten anderzijds, is aan verschillende oorzaken toe te schrijven. Deze zijn:

1. de productie van grondstoffen is over het algemeen in deze crisis veel sterker beperkt dan die van voedings- en genotmiddelen (zie de beweging van de indices van de wereldproductie in de aflevering van 25 Oct. jl.). Dit is o.a. een gevolg van het feit, dat het verbruik van grondstoffen zeer gevoelig reageert op de verandering van de conjunctuur;

2. de vermeerdering van de industriële bedrijvigheid in de verschillende landen heeft een grootere vraag naar grondstoffen uitgeoefend. De prijzen van grondstoffen, die over het algemeen een inelastische vraag hebben, waren tengevolge van het sterk afnemend verbruik, waarbij de productie zich niet snel genoeg kon aanpassen, vaak tot ongekende diepte

Artikelen 1)	Laagste prijs	Datum	Prijs begin Januari 1933	Prijs begin Januari 1934	Stijging in proc. sedert laagsten prijs	Stijging en daling van begin Jan. '33 tot begin Jan. '34.
Indexcijfer van Grondstoffen:						
	32.1	Febr. '33	33.2	37.1	16	12
Lijnzaad	f 125,50	3 April '33	f 135,—	f 149,—	19	10
Koper	£ 18.5/-	12 Dec. '32	£ 19.18/6	£ 21.11/6	18	8
Lood	£ 7.—/6	25 Juli '32	£ 7.8/6	£ 7.8/-	5	- 0.3
Tin	£ 81.10/-	11 April '32	£ 102.—/6	£ 152.3/6	87	49
Gieterij-ijzer	Sh. 33/6	13 Febr. '33	Sh. 34/6	Sh. 36/-	7	4
Zink	£ 8.2/6	18 Juli '32	£ 10.5/6	£ 9.16/-	21	- 5
Steenkolen	f 6,60	16 Oct. '33	f 7,05	f 6,90	5	- 2
Petroleum	\$ 0,15	13 Juli '31	\$ 0,63	\$ 0,66	340	5
Katoen	\$cts. 5,15	13 Juni '32	\$cts. 6,10	\$cts. 6,60	28	8
Wol (Merino)	d. 14,75	1 Dec. '32	d. 15,75	d. 25,75 ¹⁾	75	63
Koehuiden	f 8,75	2 Juni '32	f 11,50	f 13,50 ²⁾	54	17
Vurenhout	f 60,—	5 Sept. '32	f 70,—	f 75,—	25	7
Copra	f 7,37½	9 Oct. '33	f 11,75	f 7,62½	3	- 35
Rubber	Sh. -/1,3125	27 Juni '32	Sh. -/1,6875	Sh. -/2,875	119	70
Granen:						
Tarwe	f 4,30	16 Oct. '33	f 4,80	f 4,60	7	- 4
Rogge	f 2,85	13 Nov. '33	f 3,65	f 3,35	18	- 8
Maïs	f 58,—	16 Oct. '33	f 68,50	f 68,—	17	- 1
Gerst	f 56,—	2 Jan. '34	f 74,—	f 56,—	—	- 24
Indexcijfer van koloniale producten:						
	30.3	11 Dec. '33	34.1	32.1	6	- 6
Cacao	Sh. 11/1	11 Dec. '33	Sh. 17/5	Sh. 11/7	4	- 34
Koffie	Cts. 16	2 Jan. '34	Cts. 24,—	Cts. 16	—	- 33
Suiker	f 4,50	20 Nov. '33	f 5,25	f 5,—	11	- 5
Thee	Cts. 22,75	4 Aug. '32	Cts. 25,50	Cts. 41 ³⁾	80	61

1) 28 Dec. '33. 2) 8 Dec. '33. 3) 14 Dec.

gedaald. Vandaar dat bij een toenemende vraag, de reactie naar boven in vele gevallen aanzienlijk was. Dit proces heeft zich voor een deel reeds in 1932 afgewikkeld, maar was ook in dit jaar nog waar te nemen, vooral toen de conjunctuur in de Ver. Staten plotseling omsloeg.

3. Bij de productie van grondstoffen spelen handelspolitieke factoren over het algemeen een veel kleinere rol dan bij die van voedingsmiddelen. De sterke prijsdaling van granen is voor een belangrijk deel uit deze oorzaak te verklaren. De protectionistische maatregelen, vooral op het gebied van de tarwecultuur, zijn in het afgelopen jaar, zoowel in omvang als in intensiteit toegenomen, waardoor de prijzen van agrarische producten, na de catastrophale prijsdaling in de jaren 1930, 1931 en 1932, nog verder zijn blijven dalen. Deze aanhoudende prijsdaling heeft belangrijke gevolgen gehad en op landbouwgebied geleid tot een ontwikkeling, waarvan het einde nog niet te zien is.

Structuurveranderingen in den Landbouw.

De beweging van de afzonderlijke prijzen op de wereldmarkt is namelijk nog uit een ander oogpunt te beschouwen. Ook deze prijzen staan in vele gevallen niet onder invloed van de werking van de vrije concurrentie; de politiek om de prijzen op de wereldmarkt kunstmatig te beïnvloeden, is in de laatste jaren meer en meer toegepast. Wij hebben hier dus niet het oog op monetaire maatregelen, omdat deze zich steeds tot de binnenlandsche markten hebben bepaald, maar op die maatregelen, die eveneens ten doel hadden om de prijzen te verhoogen, welk doel op drieërlei wijze werd en wordt nagestreefd en wel door

1. de vernietiging of uitschakeling van productievermogen, teneinde de wereldproductie te beperken en deze meer bij het verbruik aan te passen;
2. het tijdelijk uit de markt nemen van voorraden;
3. het vernietigen van voorraden.

Het tweede hierboven genoemde middel heeft dit groote bezwaar, dat het kunstmatig de prijzen op een te hoog peil houdt en daarom de aanpassing van de productie aan het verbruik verhindert. De mislukking van de koffie-, tarwe- en katoenvalorisatie is bekend genoeg om er nog langer bij stil te staan. Het afgelopen jaar heeft gelukkig geen nieuwe experimenten op dit gebied gebracht, al zijn hier en daar nog voorstellen in deze richting gedaan (cacao).

Het derde middel heeft daarentegen in het afgelopen jaar een aanzienlijke uitbreiding ondergaan. Het voordeel van dit middel is, dat de te groote voorraden niet boven de markt blijven hangen, maar voor goed uit den weg worden geruimd. Bekend is de vernietiging van koffie in Brazilië en katoen in de Ver. Staten; ook in ons land zijn in het afgelopen jaar niet onaanzienlijke hoeveelheden groenten en bloembollen vernietigd.

Dit middel houdt nauw verband met het eerste door ons genoemde n.l. de vernietiging of uitschakeling van productievermogen. Wij schrijven met opzet *productievermogen*, omdat het zich zoowel openbaart in den vorm van vernietiging van productiemiddelen als van het laten braak liggen van grond, die bebouwd kan worden.

Het voordeel van dit middel boven het vernietigen van voorraden is, dat zoodoende een economisch onrendabele productie wordt verhinderd, welke een storenden invloed op de prijsverhouding uitoefent. Het werkt dus *preventief* in plaats van *repressief*. Men kan hier echter nog een onderscheid maken in dien zin, dat de vernietiging van productievermogen vrijwillig en gedwongen kan geschieden.

Vrijwillige vernietiging van productievermogen treft men natuurlijk overal aan daar, waar de capaciteit van installaties niet volkomen benut wordt. Het is in de industrie een zeer gewoon verschijnsel,

dat daar zelfs ook in tijden van hoogconjunctuur voorkomt, o.a. als gevolg van internationale overeenkomsten (internationale kartelleering). De internationale tinovereenkomst is feitelijk onder dit geval te rangschikken, omdat de structuur van den tinmijnbouw zeer veel overeenkomst vertoont met het karakter van de moderne grootindustrieën t.w. een kapitaalintensief bedrijf.

Vrijwillige beperking van de productie op internationaal gebied voor voedings- en genotmiddelen was daarentegen minder bekend. Het eerst heeft zij plaats gevonden op een gebied, waar ook reeds vroeger een dergelijke overeenkomst tot stand was gekomen. Het Chadbourne-plan tot internationale regeling van den uitvoer van suiker had reeds een voorganger in de Brusselsche suikerconventie van 1902, echter met dit verschil, dat de Brusselsche conventie niet beperking van productie of uitvoer beoogde, doch slechts van de suikerpremiepolitiek, terwijl het Chadbourne-plan op beperking van uitvoer gericht was. Daarentegen is, voor zooverre ons bekend, een internationale regeling van de productie op het gebied van de thee- en tarwecultuur een novum in de geschiedenis.

De drie genoemde internationale overeenkomsten op het gebied van agrarische en koloniale producten stemmen in zooverre met elkaar overeen, dat zij alle betrekking hebben op den uitvoer en niet op de productie. Voor verschillende productiegebieden zal dit echter met zich mede brengen, dat tijdelijk een deel van het te bebouwen of te beplanten areaal wordt braakgelegd. Hierop komen wij nog nader terug. Daar waar de productie beperkt wordt, vindt een zekere uitschakeling van productievermogen plaats. De grond zelf als eeuwigdurend productiemiddel blijft in tact en kan dus weer worden gebruikt, zoodra de belemmeringen zijn opgeheven, al zal men alsdan hebben te rekenen met een somtijds niet onbelangrijke waardevermindering, die door het braakliggen ontstaat.

Gedwongen vermindering van productievermogen kan zich zoowel met als zonder internationale overeenkomsten voordoen. Zeer waarschijnlijk zouden de Ver. Staten eveneens tot een beperking van de met tarwe bebouwde oppervlakte zijn overgegaan, indien de internationale tarwe-overeenkomst niet was tot stand gekomen. Zoo moet Java, naast de beperking van den uitvoer van suiker tengevolge van het Chadbourne-plan tot een drastischer beperking van het te bebouwen suikereareaal overgaan dan met het aan Ned.-Indië toegekende exportquotum overeenkomt.

Een voorbeeld van een gedwongen vermindering van het productievermogen buiten de internationale overeenkomsten staande, toont de landbouw in Nederland, Denemarken en enkele andere landen. Bekend is de vernietiging van varkens en koeien in de genoemde landen. In ons land zijn thans ook plannen in voorbereiding of reeds in uitvoering tot beperking van de voortbrenging van landbouwproducten. Het eerstgenoemde geval, de vernietiging van vee, beteekent het, verlies van productiemiddelen; het verschilt dus eenigszins van het laten braak liggen van land.

De hierboven genoemde middelen om op agrarisch gebied het prijspeil te verhoogen, zijn een gevolg van de handelspolitieke maatregelen, die verschillende landen hebben genomen. Deze veroorzaken een geheel nieuwe oriëntteering op het gebied van de internationale landbouwpolitiek. Om de groote betekenis hiervan goed te begrijpen, mede met het oog op de internationale overeenkomsten voor suiker en tarwe, realiseere men zich de positie van de verschillende landbouwgebieden. In het algemeen laten zich de volgende typen onderscheiden:

1. Invoerlanden van voedings- en/of genotmiddelen.
2. Uitvoerlanden van voedings- en/of genotmiddelen.

3. Landen, welke zelfgenoegzaam zijn.

Het bedenkelijke van de situatie is, dat de oorspronkelijke invoerlanden meer en meer streven naar het derde type. Op groote schaal heeft dit proces zich het eerst op suikergebied voltrokken, waar vroegere invoerlanden thans door uitbreiding van eigen productie opgehouden hebben — of hiermede bezig zijn — suiker uit het buitenland te betrekken. Daar de omvang van de productie met het oog op de afhankelijkheid van het weer moeilijk vooruit te bepalen is, komt het zelfs voor, dat vroegere invoerlanden uitvoerlanden worden. Velen achten dit in zooverre een gezond verschijnsel, dat dergelijke landen dan tevens aan den lijve ondervinden, met welke verliezen de eigen productie wordt gedreven en daardoor tot een bezinning op deze fatale politiek komen. Dit moge wellicht waar zijn, maar het verhindert niet, dat hierdoor de toch al precaire toestand van dergelijke producten nog wordt verscherpt en een nieuwe druk op de prijzen wordt uitgeoefend.

Dit verschijnsel heeft zich niet alleen voorgedaan op suikergebied, ook bij de tarwecultuur komen dergelijke voorbeelden reeds voor, zooals de geschiedenis van de tarweteelt in Frankrijk duidelijk genoeg leert.

En de teekenen wijzen erop, dat zich waarschijnlijk analoge verschijnselen ook zullen openbaren op een gebied, waar zulks tot voor kort onbestaanbaar werd geacht. Wij doelen hier op de voortbrenging van zuivel- en dierlijke producten. Immers, gesteund door een rigoureuze protectiepolitiek, is men in Duitsland en Engeland bezig zich op dit gebied van het buitenland onafhankelijk te maken.

Het is bekend genoeg, dat de uitvoerlanden door deze politiek in steeds grootere moeilijkheden zijn geraakt. In 1932 werden de volle consequenties van dit proces nog niet volkomen beseft. Het afgelopen jaar heeft hier een vooruitgang gebracht, in zooverre, dat de uitvoerlanden zich noodgedwongen bij de gewijzigde omstandigheden trachten aan te passen. De hierboven genoemde voorbeelden van gedwongen vernietiging van productievermogen zijn een uiting van dit aanpassingsproces.

Het streven van de uitvoerlanden is er dus allengs meer en meer op gericht, om de voortbrenging van de betreffende producten aan te passen aan de verminderde uitvoermogelijkheid. Een paar voorbeelden van den verminderden afzet mogen hier volgen.

Invoer van tarwe in Engeland

1 Jan.—30 Sept. (in 1000 centenaars)

	1930	1931	1932	1933
Totale invoer.....	70.920	85.966	79.052	84.061
Uit de Ver. Staten	16.183	8.313	3.905	5

Indexcijfers van het uitvoergewicht van suiker uit Ned.-Indië. 1928 = 100.

1929	95
1930	88
1931	61
1932	59

1) 9 maanden. 1933 1) 44

Nederlandsche uitvoer van boter en eieren naar het gewicht.

Jaar	Boter in tonnen	Eieren in tonnen
1928	46.941	66.762
1929	47.321	71.827
1930	41.909	76.073
1931	32.958	77.958
1932	20.377	75.020
1933	28.378	53.503

Dit aanpassingsproces zal zonder twijfel nog verder moeten gaan, indien het autarkisch streven in de wereld blijft toenemen. Of hierop in de toekomst valt te rekenen, hangt weder voor een groot deel af van de ontwikkeling van de internationale conjunctuur. Doch deze houdt op haar beurt weer verband met de intensiteit van de agrarische crisis. Want er bestaat in de huidige depressieperiode een wederzijdsche afhankelijkheid tusschen de industriële en de agrarische crisis. Voor een blijvend herstel van

de internationale conjunctuur schijnt een verhooging van de wereldmarktprijzen van agrarische producten noodzakelijk.

Het samentreffen van de industriële met de agrarische crisis heeft zich vroeger ook voorgedaan in perioden van langdurige prijsdalingen. In zooverre vertoont de huidige depressie analoge trekken met b.v. de langdurige depressieperiode in de jaren 1873 tot 1895.

Het is ons niet bekend, of in die betreffende depressiejaren de kentering het eerst heeft plaats gevonden door een herstel op industrieel dan wel op agrarisch gebied. Op het oogblik vindt een, in sommige landen zelfs geprononceerde, verbetering in de industriële conjunctuur plaats, terwijl tegelijkertijd de landbouw verder een deprimeerend beeld blijft vertoonen.

Indien de opleving in de industrie beperkt was gebleven tot de vroeger grootste invoerlanden van voedingsmiddelen, Engeland en Duitsland, dan zou men geneigd zijn verband te leggen tusschen den steun aan den Landbouw in die landen en het herstel in het overige bedrijfsleven. Doch dit verband is geheel afwezig in de Ver. Staten, waar de industriële bedrijvigheid sterker is toegenomen dan in de genoemde landen, doch waar de Landbouw nog steeds een treurig beeld vertoont. Het is er ons niet om te doen op dit vraagstuk thans verder in te gaan, wij constateeren slechts het verbreken van de paralleliteit tusschen landbouw- en industrie crisis, dat wellicht aanleiding kan geven tot nog verder ingrijpende veranderingen op Landbouwgebied.

Productie van voedings- en genotmiddelen.

De ongunstige toestand van de tarwecultuur blijkt niet in de eerste plaats uit de totale wereldproductie, maar vooral uit de toenemende productie van de Europeesche invoerlanden. De wereldproductie voor 1933 wordt door het Internationale Landbouw Instituut als volgt geschat:

Wereldproductie van tarwe in miljoenen quintalen

Jaren	Europa			Noord Amerika	Zuid Amerika	Azië ¹⁾	Afrika	Australië	Totaal	Rusland
	Invoer- landen	Uitv.- landen	Totaal							
Gem.										
1923-1927	251	88	339	329	75	109	29	39	920	189
1928	266	118	384	409	109	93	32	46	1.073	220
1929	291	103	394	307	60	104	37	37	939	189
1930	249	122	371	351	74	124	31	60	1.011	269
1931	265	126	391	337	72	111	36	53	1.000	—
1932	329	77	406	329	75	107	38	60	1.015	—
1933 ^v	342	119	461	221	82	113	32	46	955	—

v = voorloopig.

1) Excl. China, Perzië, Turkije en Irak.

Tengevolge van de verminderde productie in enkele uitvoerlanden (Ver. Staten en Australië), zijn ook de beschikbare exporthoeveelheden gedaald. Dit feit zou zeker een gunstige werking op de prijzen hebben uitgeoefend, indien niet de vraag naar tarwe van de zijde van de invoerlanden verder was afgenomen, eenerzijds als gevolg van overvloedige oogsten; anderzijds als gevolg van allerlei protectionistische maatregelen. De in dit oogstjaar voor uitvoer beschikbare hoeveelheden tarwe zijn volgens de berekening van het Int. Landbouw Instituut lager dan zij sedert jaren zijn geweest:

Statistische positie van tarwe.

	Beschikb. wereldexporten	Wereldbehoefte	Voorraden beschikbaar voor den export a. h. einde van den oogst
	in miljoenen quintalen		
1933/34 ¹⁾	301	142	159
1932/33	360	172	188
1931/32	377	217	160
1930/31	378	224	154
1929/30	306	170	136
1928/29	391	251	140
1927/28	306	220	86
1926/27	291	223	58

1) voorloopig

De strijd op de suikermarkt heeft in het afgelopen jaar een nieuwe wending gekregen. Ging tot dusverre de strijd voornamelijk tusschen riet en biet, op het oogenblik wordt de toestand op de suikermarkt verscherpt door den onderlingen strijd van de rietsuikerproducenten.

Het hernieuwd naar voren dringen van de bietsuikerproducenten moge uit de volgende productie-cijfers van Dr. Mikusch blijken (in tonnen):

Wereldproductie	1933/'34 ¹⁾	1932/'33	1931/'32
Bietsuiker	8.667.000	7.906.000	8.952.000
Rietsuiker	17.425.000	18.425.000	18.256.000
Totaal	26.092.000	26.331.000	27.208.000

¹⁾ Raming.

Terwijl de bietsuikerproducenten volgens schatting hun productie dit oogstjaar met ruim 700.000 ton zullen uitbreiden, wordt de rietsuikerproductie met 1.000.000 ton verminderd.

De daling van de rietsuikerproductie is het gevolg van elkaar tegenwerkende krachten. Terwijl namelijk Java, en waarschijnlijk ook Cuba, de suikerproductie verder zullen beperken, vindt in andere rietsuikerproducerende landen, zoals Br.-Indië, de Philipijnen, Portorico en Queensland een uitbreiding plaats.

In beide verschijnselen, zoowel in de uitbreiding van het bietsuiker ten koste van de rietsuikerproductie als in de uitbreiding van de rietsuikerproductie in enkele landen, openbaart zich de tegenstelling tusschen de in- en uitvoerlanden, waarop hierboven uitvoerig is ingegaan. Het is te vreezen, dat dit proces zich in de rietsuikerproducerende landen voorspelds nog verder zal voortzetten.

Daar de wereldproductie dit oogstjaar waarschijnlijk kleiner zal zijn dan het verbruik, is een verdere daling van de voorraden te verwachten. Zoo wordt

VOORRAADSTATISTIEK VAN GROOTHANDELSARTIKELEN. ¹⁾

	TIN ²⁾		LOOD ³⁾	ZINK	RUBBER ⁴⁾		PETROLEUM	STEENKOLEN	SUIKER ⁵⁾		KOFFIE ⁶⁾		THEE		TARWE ¹⁰⁾	KATOEN ¹¹⁾	
	Wereld	in 1000 long-tons			Kartel	Wereld			Vereen. Staten	Europa	Wereld	Vereen. Staten	Wereld	Amsterdam		Wereld	Wereld
	in 1000 long-tons	Voorraad	in 1000 tons	in 1000 tons	in mill. barrels	in mill. tons	in mill. tons	in mill. tons	in mill. balen	in mill. balen	in mill. lbs.	in 1000 kst.v. pl. 45 Kg.	in mill. qtrs.	in 1000 balen	Vereen. Staten		
1925	17.1	11					—	—	3.3	13	9.6 ⁹⁾	50	187.3	31.5		5.635	26
1926	15.8	11					—	—	3.2	12	10.9 ⁹⁾	53	191.3	57.4	40.5	8.225	35
1927	15.6	11					543	5.7	3.8	15	18.4 ⁹⁾	89	213.0	64.7	47.3	7.037	28
1928	24.9	15					624	6.0	4.4	16	18.8	83	220.5	88.2	50.0	7.024	28
1929	32.4	18			334.5	42	630	5.0	6.7	25	25.1	118	260.4	69.6	72.9	7.234	28
1930	46.6	30	90.5		479.9	69	603	17.4	8.5	31	29.3	131	261.6	68.5	72.9	9.731	32
1931	59.2	42	148.3		623.6	90	568	20.7	8.8	33	34.3	154	244.7	89.4	76.1	10.709	48
1932	55.9	47	177.0	148.5	611.8	92	525	19.5	8.9	33	28.4	121	285.8	64.2	74.1	10.807	49
Jan. '31	48.7	34	111.5		498.7	72	603		8.4	31	28.8	129	273.5	84.0	75.2	9.421	42
Febr.	51.8	37	123.2		513.4	74	597		8.7	32	28.5	128	270.4	91.4	78.8	9.327	41
Maart	51.6	36	130.0		519.0	75	593		9.0	33	28.3	128	242.2	86.5	75.0	9.039	40
April	54.6	38	133.2		524.0	76	591		9.3	34	27.5	123	212.0	94.2	67.1	8.356	37
Mei	58.0	41	140.7		536.9	78	592		8.7	32	26.4	118	205.3	96.9	60.0	7.784	35
Juni	58.8	41	138.1		539.4	78	591		8.1	29	25.5	114	203.0	99.1	55.4	7.222	32
Juli	58.1	41	132.2		551.0	80	587		7.8	27	27.8	125	198.1	102.0	57.8	6.592	29
Aug.	56.7	40	133.5		550.3	80	583		7.8	27	30.0	135	205.9	101.6	62.5	6.177	28
Sept.	56.8	40	131.8		556.9	80	570		7.0	26	31.6	142	195.1	88.3	62.5	7.040	32
Oct.	57.8	41	137.4		583.7	84	557		7.5	28	32.2	144	206.9	85.3	66.1	9.157	41
Nov.	58.7	41	141.1	204.0	607.0	88	553		9.1	30	33.3	149	219.5	81.0	67.7	10.545	47
Dec.	59.2	42	148.3	197.0	616.9	90	557		8.7	33	34.3	154	244.7	89.4	76.1	10.709	48
Jan. '32	60.4	52	156.4	189.3	646.6	98	568	20.7	8.3	31	34.4	146	248.3	83.4	79.0	10.742	48
Febr.	59.6	51	161.9	191.2	634.9	96	568	21.0	8.4	33	34.2	146	240.4	80.2	76.5	10.613	48
Maart	60.2	51	165.7	182.4	614.9	93	570	21.0	8.7	33	34.3	146	213.3	75.9	74.5	10.243	46
April	60.5	52	165.3	177.5	614.7	93	570	21.0	8.9	33	33.4	142	171.2	71.7	66.2	9.462	42
Mei	59.4	51	169.1	174.4	621.8	94	571	21.6	8.4	33	30.7	131	182.1	73.6	61.0	8.849	40
Juni	58.2	50	176.8	173.8	585.2	89	571	21.6	8.1	30	29.1	126	182.2	72.0	55.6	8.281	37
Juli	59.8	51	176.8	167.8	572.4	87	559	21.5	7.8	29	—	—	183.9	75.4	51.0	7.682	34
Aug.	56.7	48	173.4	163.2	589.0	89	560	21.1	7.9	29	—	—	202.7	92.5	53.0	7.546	31
Sept.	56.3	48	169.9	160.5	594.8	90	556	20.4	7.2	26	—	—	219.1	79.0	62.2	8.239	34
Oct.	56.1	48	167.1	154.6	598.7	90	549	20.9	7.8	29	29.1	126	239.0	61.1	66.1	9.552	39
Nov.	56.2	48	175.1	153.8	602.5	91	545	19.7	9.0	33	28.8	123	263.8	61.7	65.7	10.778	44
Dec.	55.9	48	177.0	148.6	611.8	92	536	19.5	8.9	33	28.4	121	285.8	64.2	74.1	10.807	44
Jan. '33	54.3	46	188.6	148.9	609.5	92	525	19.5	8.6	32	27.1	115	295.5	83.9	80.4	10.832	45
Febr.	52.7	45	194.7	152.2	606.2	91	523	19.5	8.5	32	25.4	108	292.1	98.6	77.6	10.365	43
Maart	51.7	44	198.7	150.0	600.3	91	523	19.7	8.8	33	24.7	105	275.6	95.9	72.2	9.866	41
April	49.9	43	201.9	147.6	593.2	89	530	20.5 ²⁾	8.9	33	23.7	101	262.4	96.8	65.3	9.362	39
Mei	48.9	42	202.2	143.7	594.6	90	524		8.4	31	20.9	89	257.4	114.2	59.4	8.661	36
Juni	46.6	40	198.3		595.7	90	532		7.9	29	20.9	89	244.8	115.3	57.3	8.038	33
Juli	44.9	38	180.6		584.3	88	534		7.5	28	20.3	86	234.4	119.1	57.5	7.510	31
Aug.	40.0	34	170.1		575.1	87	541		7.3	27	20.2	86	235.1	106.0	60.3	7.088	29
Sept.	35.9	31	175.1		584.7	88	550		6.4	24	21.3	91	235.3	96.1	64.5	7.871	32
Oct.	33.8	29	184.1		589.5	89			7.8	29	22.5	96	248.3	89.2	64.6	9.253	38
Nov.	31.7	27			598.6	90			8.4	31			254.5	94.0	62.6	10.842	46
Dec.	29.1	25												75.2		10.240	42

¹⁾ De cijfers hebben betrekking op het einde van de maand (jaar) of het begin van de daarop volgende maand.

²⁾ Voorloopig.

³⁾ De visible supply volgens W. H. Gartsen (vroeger Ricard en Freiwald). Het wereldverbruik bedroeg in 1932 ruim 117.000 ton.

⁴⁾ Voorraden in de Ver. Staten en Engeland.

⁵⁾ Wijnand & Keppler's Rubberbericht.

⁶⁾ Zichtbare voorraden volgens Czarnikow.

⁷⁾ Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

⁸⁾ Niet inbegrepen de binnenl. voorraden in Brazilië

Sedert Juni niet inbegrepen de gouvernementvoorraden van Sao Paulo.

⁹⁾ Zonder Rio.

¹⁰⁾ Statistiek van George Broomhall. Zichtbare voorraden in de tweede hand in de Ver. Staten en Canada, en in de voornaamste havens van Groot-Brittannië, in Europa, Argentinië en Australië en stoomende partijen.

¹¹⁾ Liverpool Cotton Association. De cijfers hebben betrekking op de voorraden in Engeland, op het Continent, in de Ver. Staten, te Alexandrië, te Bombay en in den Orient. Het wereldverbruik van katoen bedroeg in het jaar, eindigende op 31 Juli j.l. 24.3 miljoen balen.

ook 'op dit gebied naar herstel van evenwicht gestreefd, een evenwicht, dat echter langs geheel anderen weg en bovendien veel moeilijker en kostbaarder tot stand komt, dan ingeval van de vrije werking van de maatschappelijke krachten. Het is te vreezen, dat op dit gebied niet tijdelijk, maar blijvend productievermogen, dat economisch in stand behoorde te blijven, zal worden vernietigd.

De prijs van *thee* is ook in het afgelopen kwartaal gestegen, al konden de hoogste prijzen niet gehandhaafd blijven. Hoe verheugend dit feit op zichzelf ook is, het scheidt aan den anderen kant ook vele gevaren. Het grootste is wel, dat van den toenemenden uitvoer van de landen, die buiten de theerestrictie staan (China, Japan en Formosa), zooals reeds eenigszins blijkt uit de onderstaande uitvoercijfers, ontleend aan de publicaties van de Ver. voor de Thee-Cultuur in Ned.-Indië.

	1933	1932
	Januari/October	Januari/October
	In 1000 KG.	
N. Br.-Indië	103.806	116.494
Z. Br.-Indië	17.798	19.685
Ceylon	83.158	97.751
Java	50.705	52.240
Sumatra	10.503	11.780
Japan	10.144	10.419
Formosa	6.378	5.393
Totaal....	282.492	313.762

De gegevens van April tot October zijn in dit opzicht nog illustratiever, omdat daaruit tevens de gestegen uitvoer van Japan sedert het in werking treden van het restrictie-schema blijkt.

In dit verband mag dan ook terecht de vraag gesteld worden, of de verlaging van het restrictiepercentage van de uitvoerquota der aangesloten landen (van 15 tot 12½) de resultaten zal opleveren, die belanghebbenden er van verwachten. De beantwoording van deze vraag hangt voor een groot deel af van de mate, waarin de prijzen verder zullen stijgen, mede met het oog op de algemeene prijsbeweging van koloniale producten en verder van de ontwikkeling van de internationale conjunctuur.

Een verdere prijsstijging zal de productie van de outsiders nog meer doen toenemen, vooral indien de prijzen van andere producten de beweging niet zouden volgen. Deze tendens zou geheel of gedeeltelijk gecompenseerd kunnen worden door een verbetering van den algemeenen toestand, daar het verbruik zich dan ook gunstig zal ontwikkelen.

De toestand en de vooruitzichten voor de thee zijn echter heel wat gunstiger dan die voor de *koffie*. Weliswaar is de situatie het afgelopen jaar eenigszins verlicht door de groote hoeveelheden, die vernietigd zijn, maar zolang deze politiek niet gepaard gaat met maatregelen tot productiebeperking, blijven de vooruitzichten zeer ongunstig. De voorraden, die in het begin van 1933 iets waren gedaald, zijn in de laatste maanden weder gestegen. Dit is een gevolg van de aanvoeren van den zeer grooten oogst, die voor dit jaar wordt verwacht.

De opbrengst per oogstjaar (1 Juli tot 30 Juni) in balen van 60 Kgr. was volgens de Firma Leonard Jacobson & Zonen te Rotterdam:

Jaren	Rio	Santos	Overig Brazilië	Totaal
1922/1923	2.669.000	6.759.000	822.000	10.250.000
1923/1924	3.620.000	14.918.000	973.000	19.511.000
1924/1925	3.161.000	6.577.000	1.430.000	11.168.000
1925/1926	3.955.000	10.129.000	1.377.000	15.461.000
1926/1927	3.599.000	9.986.000	1.711.000	15.296.000
1927/1928	4.997.000	18.681.000	2.144.000	25.822.000
1928/1929	1.951.000	5.987.000	1.723.000	9.661.000
1929/1930	4.498.000	22.070.000	2.785.000	29.353.000
1930/1931	3.910.000	10.555.000	2.679.000	17.144.000
1931/1932	5.500.000	18.708.000	1.928.000	26.136.000
1932/1933	4.551.000	9.292.000	2.380.000	16.223.000
1933/1934 ¹⁾	1.200.000	20.500.000	8.200.000 ²⁾	29.900.000

¹⁾ Raming. ²⁾ Met inbegrip van 5.500.000 bn. Minas Geraes.

Zooals men ziet, zal de oogst dit jaar naar schatting een recordopbrengst opleveren. Vergeleken met het vorige jaar zal zij bijna tweemaal zoo groot zijn!

Brazilië zal noodgedwongen, evenals andere landen, op den duur maatregelen moeten nemen om de productie van zijn belangrijkste exportgewas drastisch te beperken. De huidige politiek kenmerkt zich door een tweeslachtig karakter! De productie wordt de vrije hand gelaten, terwijl als de oogst binnen is, weder een groot deel ervan vernietigd wordt. Tot dusverre is reeds een hoeveelheid vernietigd, die groter is dan het wereldverbruik van één jaar.

Een ongunstig feit vormt bovendien het afnemend verbruik. Volgens Laneuville bedroeg het wereldverbruik (werkelijke afleveringen) in het oogstjaar 1930/31 ongeveer 25.1 miljoen balen, in 1931/32 ruim 23.7 miljoen balen, in 1932/33 slechts 22.8 miljoen balen¹⁾.

De sterke daling van de koffieprijsen in het afgelopen jaar heeft de moeilijkheden voor Ned.-Indië nog vergroot. In de Buitengewesten hebben een aantal producenten hun ondernemingen moeten sluiten.

Zooals uit de tabel op blz. 53 blijkt, hebben de prijzen van *cacao* aan het eind van het vorige jaar eveneens een nieuw laagterecord bereikt. Ook op dit gebied doet zich het geval voor, dat de productie groter is dan het verbruik. De onderstaande gegevens laten dit duidelijk zien.

	Wereldproductie Wereldverbruik in tonnen	
1928/29	537.200	508.100
1929/30	534.500	501.600
1930/31	524.500	533.400
1931/32	532.100	518.300
1932/33	605.200	521.100

Vooral de twee grootste productielanden, de Goudkust en Nigeria hebben in het afgelopen jaar record-oogsten geleverd (resp. 254.500 en 69.800 ton tegen 209.900 en 56.200 ton in 1931/32). Ook op dit gebied doen zich groote moeilijkheden voor om de productie te beperken. Men is reeds eenigen tijd doende plannen voor een verbetering der prijzen uit te werken, maar tot dusverre heeft nog geen enkel plan algeheele instemming kunnen verkrijgen.

Productie van metalen en andere grondstoffen.

De sterke stijging van de prijzen van *tin* sedert het midden van 1932 in vergelijking met de ontwikkeling van de prijzen van enkele andere metalen, wijzen er duidelijk op, dat de resultaten van de beperking van de internationale productie van tin zeer bevredigend zijn. Dit resultaat is bereikt, dank zij een zeer drastische beperking van de productie. Sedert het tot stand komen van de Internationale Tin-Overeenkomst heeft het Kartel tot vijfmaal toe een verlaging van de productie moeten invoeren. De tabel op de volgende bladzijde, ontleend aan het tijdschrift „Tin”, geeft een duidelijk beeld van de resultaten van de internationale overeenkomst.

In 1933 bedroeg de productie van het Kartel 33.4 pCt. van de productie van 1929. Zooals bekend, hebben verschillende outsiders hun productie in het geheel niet beperkt, ja zijn sommige producenten er zelfs toe overgegaan om met het oog op de bevredigende prijzen hun productie weer verder uit te breiden. Op dit gebied demonstreert zich weer duidelijk de latente concurrentie van de outsiders, die men in de geschiedenis van het kartelwezen reeds zoo vaak heeft kunnen waarnemen. Hoe hoger immers de prijzen stijgen, hoe dreigender het gevaar van een uitbreiding van de productie van de outsiders wordt, omdat er bij prijsstijging steeds meer mijnen op rendabele wijze kunnen worden geëxploiteerd.

Intusschen hebben eind October de leden van het

¹⁾ Ontleend aan het jaaroverzicht van de Vereeniging voor den Koffiehandel te Amsterdam.

Kartel het besluit genomen om de restrictie-overeenkomst met drie jaar te verlengen. In deze overeenkomst is echter een zeer markante bepaling opgenomen, die aan de ongelimiteerde expansie van de outsiders paal en perk tracht te stellen. De nieuwe overeenkomst bevat namelijk een clause, dat wanneer de productie van de outsiders gedurende een periode van zes maanden meer dan 25 pCt. van de geschatte wereldproductie bedraagt, of 15.000 tons gedurende die zes maanden, de kartelleden en Siam het recht hebben om de overeenkomst op te zeggen. Dit betekent dus een openlijk dreigement van het Kartel tegen de outsiders, die hun positie in de laatste jaren voor een deel ten koste van de kartelleden hebben verbeterd. Immers het Kartel geeft den outsiders de vrijheid om ¼ van de wereldproductie voor hun rekening te nemen, terwijl deze in de periode van 1925—'29 minder dan 10 pCt. van de wereldproductie voortbrachten.

Tengevolge van de gunstige resultaten, die het kartel heeft bereikt, zijn de zichtbare wereldvoorraden thans geringer dan in December 1929, dus kort na het uitbreken van de crisis.

Volgens de nieuwe overeenkomst, die met 1 Januari in werking is getreden, mogen de tinproducenten hun productie van 33.4 pCt. opvoeren tot 40 pCt. van de productie van 1929. Indien de toestand op de wereldmarkten zoo gunstig blijft, is het Kartel waarschijnlijk in staat om de productie nog verder te doen toenemen.

De gunstige resultaten van de internationale tin-overeenkomst blijken wel heel duidelijk uit een vergelijking tusschen de prijzen van tin en die van koper in 1933. Weliswaar zijn de koperprijzen omstreeks het midden van het afgelopen jaar sterk gestegen, maar de prijsstijging bedroeg per saldo slechts 8 pCt. (bij tin 49 pCt.). Vooral in de Ver. Staten is de toestand nog steeds zeer slecht. De code voor deze industrie is nog niet tot stand gekomen met het oog op de sterk uiteenlopende belangen.

Tot de grondstoffen, die het afgelopen jaar sterk van de opleving in de Ver. Staten hebben geprofiteerd, behoort de rubber. De prijs van dit product is in 1933 het meest van alle grondstoffen (zie tabel op pag. 53) gestegen, nl. met 70 pCt. Het opmerkelijke van deze prijsstijging is, dat de statistische positie heel weinig is verbeterd. De wereldvoorraden zijn slechts iets lager dan een jaar geleden, ondanks het feit, dat het verbruik met ruim 100.000

ton is toegenomen. De stijging van het verbruik in de Ver. Staten blijkt uit de volgende gegevens, ontleend aan de berichten van Wijnand.

	Verbruik in duizend (1000) tons			Totaal
	Ver. Staten	Engeland	Eenige landen	
1933	400	80	310	790
1932	332	79	272	683
1931	349	77	252	678
1930	378	75	263	716
1929	470	72	265	807

In ons vorig bericht hebben wij aan de hand van een grafiek er op gewezen, dat de bevolkingsrubber in Ned.-Indië het snelst op een prijsstijging reageert. Het blijkt thans, dat de productie van de bevolkingsrubber, zoowel in Ned.-Indië als in Malakka, in het afgelopen jaar het recordcijfer van 1929 heeft overtroffen.

Dat de prijzen, ondanks de sterke uitbreiding van de productie, zijn blijven stijgen, is een gevolg van de het geheele afgelopen jaar door verwachte beslissing van een restrictieplan voor de rubbercultuur.

Industriële productie.

In het afgelopen jaar heeft in verschillende landen een belangrijke opleving in de industrie plaats gevonden. Hoewel daarop in enkele landen weder een terugslag is gevolgd, valt met vrij groote zekerheid aan te nemen, dat in vele landen het diepste punt van de depressie overschreden is.

Indexcijfers van de industriële bedrijvigheid 1928 = 100.

	Duitsch-land	Engeland	Frankrijk	Ver. Staten	Canada	Japan
1929	101.4	107.9	109.4	106.3	111.6	113.7
1930	90.1	96.1	110.8	86.9	91.6	102.5
1931	73.6	82.2	98.0	72.9	76.7	102.1
1932	61.2	82.8	76.0	57.9	62.8	117.1
Jan. 1933	62.9	85.9	79.0	58.6	52.8	127.4
Februari	64.6		81.4	56.8	51.7	124.7
Maart ..	64.9	86.0	82.9	54.1	53.1	135.9
April	65.9		84.5	59.5	55.3	135.0
Mei	68.2	86.0	86.1	70.3	61.7	137.6
Juni	69.9		88.5	82.9	67.7	136.2
Juli	71.0	86.0	88.5	90.1	70.1	136.7
Aug.	71.0		87.7	82.0	76.0	141.4
Sept.	70.8	85.3	86.9	75.7	76.6	135.7
Oct.	71.2		85.3	69.4	74.2	
Nov.						

Op het oogenblik zijn vier groepen van landen te

Overzicht van de resultaten der tinrestrictie.

	Zichtbare voorraden en carry-over	Stijging+ Daling-	Aanvoeren	Afleveringen	Gem. Tin-prijs	Opmerkingen
Januari 1930	32.449 (1 Jan.)		11.932	11.102	£ 176	Begin van de vrijwillige restrictie.
Decemb. 1930	46.623 (31 Dec.)		12.806	11.065	112	
Jan.-Dec. '30		+ 14.174	142.188	125.772	142	
Maart 1931	51.761 (1 Maart)		10.026	10.370	122	Aanvang Intern. restrictieplan. 1e vermindering 22.25 % 1 Mrt. 2e " " 34 % 1 Juni. Oprichting Internat. Tin Pool. Siam sluit zich aan bij het plan. Contrôle bedraagt thans 95 %. Extra vermindering in Malakka wegens groote uitvoeren.
Juni 1931	58.768 (30 Juni)		10.347	9.910	105	
Sept. 1931	56.792 (30 Sept.)		7.957	8.639	118	
Decemb. 1931	59.247 (31 Dec.)		8.127	7.287	139	
Jan.-Dec. '31		+ 12.624	117.983	109.169	118	
Januari 1932	60.360 (31 Jan.)		6.317	7.737	140	3e vermindering 44 %.
April 1932	60.547 (30 April)		7.167	7.166	109	
Juni 1932	58.233 (30 Juni)		5.226	6.817	115	4e " " 56 % } Verbeterd Byrne-plan 5e " " 66.6 % }
Juli 1932	59.802 (31 Juli)		4.407	4.820	126	
Decemb. 1932	55.903 (31 Dec.)		4.878	6.016	150	
Jan.-Dec. '32		- 3.344	68.674	74.055	136	
October 1933	31.869 (31 Oct.)		6.816	9.070	224	
Jan.-Oct. '33		- 24.034	66.293	84.228	188	

onderscheiden, waar de industriële bedrijvigheid een verschillend beeld vertoont.

10. Rusland en Japan, twee landen, die van een crisis in de industrie nog in het geheel niets gemerkt hebben.

20. Duitsland, Engeland, Zweden, Polen en nog enkele andere landen, waar na een ernstige depressie de conjunctuur zich langzaam blijft verbeteren.

30. De Vereenigde Staten, waar na een inzinking in het najaar tegen het einde van het jaar weder een herstel is gevolgd.

40. Nederland, Zwitserland, België, Frankrijk en nog enkele andere landen, waar de toestand zich weliswaar min of meer heeft verbeterd t.o.v. het laagste punt, maar waar van een blijvend en aanhoudend herstel nog niet kan worden gesproken.

Rusland en Japan behoren tot die groep van landen, waar de toeneming van de industriële bedrijvigheid nog steeds blijft aanhouden. Mede door de depreciatie van den Yen, heeft de Japansche industrie zich een steeds grooter afzetgebied op de wereldmarkt kunnen veroveren. Met het oog op het toenemend streven naar afweermaatregelen en naar aanpassing aan een lager kostenpeil, dat zich in de oude industrielanden, met of zonder hulp van monetair maatregelen voltrekt, is het de vraag, of de expansie van Japan op de wereldmarkt, tenzij in geval van verdere depreciatie van den Yen, nog in het tempo van de afgelopen jaren kan blijven aanhouden.

De opleving, die zich in verschillende landen sedert eenigen tijd openbaart, is vooral markant in Engeland en Duitsland. In Engeland, waar de vooruitgang met enkele jaren geleden niet onaanzienlijk is, heeft het herstel langzaam, maar zeer geleidelijk plaats gevonden. In dit land is de overgang van de depressie naar de kentering het meest in overeenstemming met de ontwikkeling in vroegere crises.

Hetzelfde kan niet gezegd worden van de ontwikkeling van de conjunctuur in Duitsland en de Vereenigde Staten, twee landen, waar op onderling verschillende wijze, geëxperimenteerd wordt. De gewone wijze, waarmede het herstel zich in deze landen heeft voltrokken, behoeft echter in het geheel geen oorzaak te zijn van mislukking.

Bij de beoordeeling van de resultaten van beide experimenten dient men twee feiten in het oog te houden. In de eerste plaats werd met deze experimenten begonnen op een tijdstip, dat de daling van de prijzen van grondstoffen tot staan was gekomen of ten einde liep, daar in 1932 de productie van verschillende grondstoffen zich bij het afnemende verbruik had aangepast of bezig was zich hierbij aan te passen. Deze factor, die een gunstige uitwerking had op de wereldconjunctuur, is van niet te onderschatten betekenis geweest, vooral wat den psychologischen invloed betrof.

Verder moet men niet uit het oog verliezen, dat het geenszins zeker is, dat de omslag van een depressie naar een herstel alleen kan plaats vinden op de wijze, zooals dat ook in vroegere crises geschiedde. Indien men hiervan uitging, zou men van beide experimenten geen gunstige resultaten kunnen verwachten. Hiermede wil niet gezegd worden, dat de in de Ver. Staten en Duitsland toegepaste methodes ook de eenig mogelijke zijn, om een verbetering in de conjunctuur te bewerkstelligen. Zoolang de definitieve resultaten van beide experimenten voor ons nog verborgen blijven, valt over dit punt niets te zeggen.

Wat nu het conjunctuurverloop in Duitsland betreft, is in het bijzonder op het volgende verschil met vroegere perioden van kentering te wijzen. Aan het eind van vroegere depressies waren de verhoudingen op de geld- en kapitaalmarkt steeds gunstig voor een opleving, d.w.z. de geldmarkt had een overvloed van vlottende middelen en op de kapitaalmarkt waren de koersen van vaste rentedragende fondsen

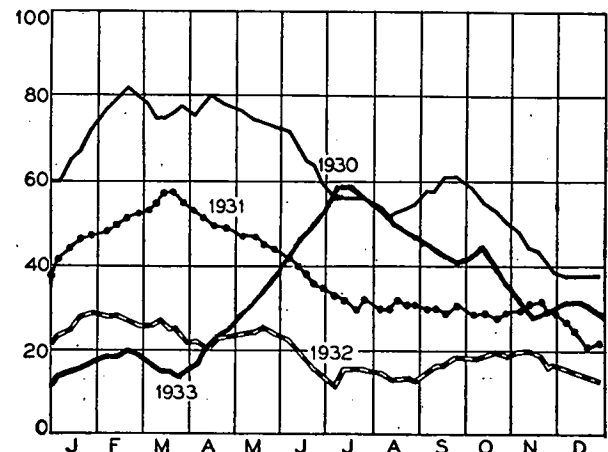
hooger dan in de daaraan voorafgaande periode van hoogconjunctuur.

Een geheel ander beeld toont de Deutsche kapitaalmarkt sedert het einde van 1932; de koersen van vaste rentedragende fondsen, die buitengewoon laag stonden, zijn gaan stijgen, toen de productie langzaam toenam en op deze wijze werden de voorwaarden voor een omslag geschapen. De verschijnselen, die zich thans op de geld- en kapitaalmarkt in Duitsland voordoen, openbaarden zich in vroegere normale crises aan het eind van een depressie.

De abnormale moeilijkheden in het credietwezen bepalen thans het eigenaardige karakter van de Deutsche conjunctuurontwikkeling. Doch zij brengen tevens de zwakke plekken van het experiment naar voren. Dit is er namelijk op gericht om door een uitbreiding van de productie, die voor een belangrijk gedeelte door de Overheid wordt gestimuleerd, het vertrouwen te herstellen en daarmede de basis te leggen voor een herstel, dat op den duur door het particuliere bedrijfsleven tot stand moet worden gebracht.

Op dit punt openbaart zich ook de overeenkomst tusschen de ontwikkeling van de conjunctuur in de Ver. Staten en in Duitsland. Het herstel van de bedrijvigheid in de Ver. Staten is namelijk ook tot stand gekomen bij een toestand van de kapitaalmarkt, die op zichzelf nog niet rijp was voor een kentering. Ook hier heeft de productie zich uitgebreid bij een credietwezen, dat nog buitengewoon zwakke plekken vertoont.

De sterke depreciatie van den Dollar heeft op dit gebied de moeilijkheden niet opgelost. Wel heeft zij aanleiding gegeven tot een stormachtige uitbreiding van de productie, als gevolg van de vlucht in goederen. Vooral de ijzer- en staalindustrie in de Ver. Staten heeft hiervan geprofiteerd. De onderstaande grafiek van de bedrijvigheid in de staalindustrie (in procenten van de capaciteit) laat zulks duidelijk zien.

Hoewel na het midden van Juli een aanzienlijke terugslag is gevolgd, was de staalproductie aan het einde van 1933 toch hooger dan eind December 1931 en 1932.

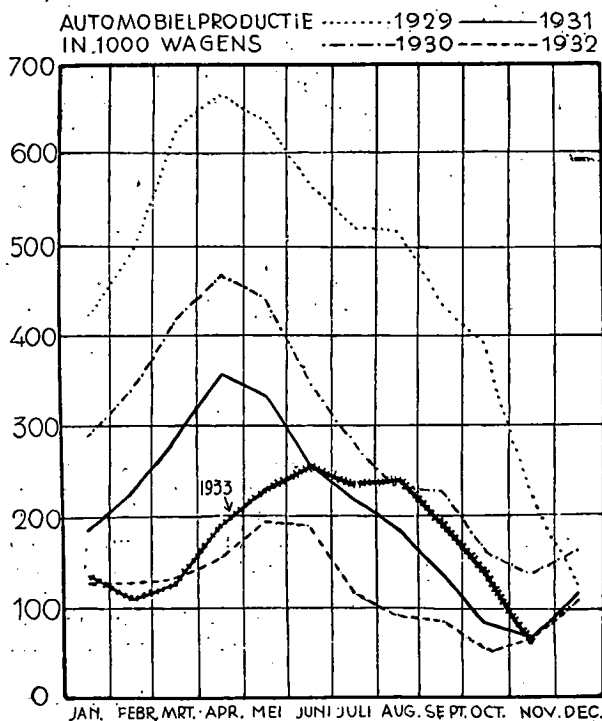
Bepaald ongunstig was de toestand in het bouwbedrijf, in de eerste helft van 1933. De laatst bekende indices wijzen echter op een stijging.

Indexcijfers van de bouwnijverheid 1923—'25 = 100.

	Jan.	April	Aug.	Oct.
1931	58	82	63	52
1932	25	31	32	28
1933	18	16	25	33

Dit feit vormt o.i. een ongunstigen factor in het herstel van de Amerikaanse conjunctuur, evenals trouwens de toestand op de kapitaalmarkt. Het hangt echter met het ander samen. Zonder een gezonde kapitaalmarkt zal de industrie van productiemiddelen in de Ver. Staten nog een moeilijken tijd tegemoet gaan.

De automobielpductie — een andere belangrijke conjunctuurindex — was na de sterke uitbreiding in de periode van Mei tot Augustus, in November ongeveer even laag als in de ongunstige jaren 1931 en 1932.

Geld- en kapitaalmarkt.

De overvloed aan geldmiddelen op de voornaamste geldmarkten duurt nog steeds onverminderd voort; in sommige landen zijn de geldkoersen zelfs nog gedaald, hetgeen vooral voor een aantal debiteurlanden geldt.

De daling van de geldrente ging over het algemeen gepaard met een stijging van de koersen van vaste rentedragende fondsen. Deze stijging is vooral in Duitsland sedert het begin van September zeer aanzienlijk geweest. Twee maatregelen hebben hiertoe zonder twiifel veel bijgedragen. In de eerste plaats de invoering van de open-markt-politiek, waarbij wij in het vorige Kwartaalbericht zeer uitvoerig hebben stilgestaan. Doel van deze politiek was immers den rentestand te verlagen en daardoor de kapitaalmarkt

Particulier Disconto.

	Amsterdam	Berlijn	Londen	New York	Parijs
1928	4.18	6.54	4.16	4.25	3.02
1929	4.82	6.87	5.31	4.63	3.44
1930	2.06	4.43	2.62	2.88	2.31
1931	1.42	6.78	3.57	2.25	1.56
1932	0.85	4.95	1.94	1.28	1.31
Jan. '33 ..	0.37	3.88	0.92	0.32	1.27
Febr.	0.37	3.88	0.88	0.43	1.99
Maart	0.69	3.88	0.68	2.38	2.18
April	0.62	3.88	0.66	0.88	2.06
Mei	2.07	3.88	0.53	0.50	1.95
Juni	2.19	3.88	0.48	0.38	1.75
Juli	3.53	3.88	0.51	0.43	1.71
Aug.	1.21	3.88	0.40	0.43	1.59
Sept.	0.77	3.88	0.42	0.25	1.39
Oct.	0.50	3.88	0.72	0.25	
Nov.	0.47	3.88	1.07	0.38	
Dec.	0.46	3.88	1.22		

nieuw leven in te blazen. Het is op het oogenblik nog te vroeg de resultaten van deze politiek te beoordeelen. Blijft de bedrijvigheid in Duitsland toenemen, dan is te verwachten, dat deze politiek uiteindelijk een gunstigen invloed op de conjunctuurbeweging zal uitoefenen.

De tweede maatregel betrof de saneering van de gemeenteschulden, tot dusverre een van de uiterst zwakke plekken van de Deutsche kapitaalmarkt in verband met de onmogelijkheid om de vlottende schulden van de gemeenten te consolideeren.

Zeer gunstig blijft de toestand op de Engelsche kapitaalmarkt zich ontwikkelen. Dit blijkt zoowel uit de bedrijvigheid voor overheids- als voor particuliere leeningen. Vooral aan dit laatste dient groote betekenis te worden gehecht. Het is een weerspiegeling van het terugkerende vertrouwen, dat zich hier op geheel normale wijze voltrekt.

In tegenstelling tot Engeland, blijft de toestand op de Fransche kapitaalmarkt nog steeds ongunstig. Weliswaar valt van tijd tot tijd een verbetering te constateeren, maar de moeilijkheden om de begroting sluitend te maken, zijn nog steeds buitengewoon groot.

Zoals te verwachten is, blijft de toestand op de kapitaalmarkt in de Ver. Staten nog hoogst onzeker, zolang aan de experimenten op monetair gebied geen einde komt. De goudaankooppolitiek aan het einde

Emissies. (maandgemiddelden)

Jaar	Ver. Staten			Duitsland		Engeland			Frankrijk		Nederland		
	Aan-deelen	Obli-gaties	Buiten-land	Aan-deelen	Obli-gaties	Binnen-land	Kolo-niën	Buiten-land	Totaal	Aan-deelen	Aan-deelen	Obli-gaties	Buiten-leenin-gen
	in mill. \$			in mill. R.M.		in mill. £			in mill. Frs.		in mill. Guildens		
1925 ..	101	417	127	55	195	11.0	4.8	2.5			5	19	10
1926 ..	98	430	95	82	428	11.7	4.4	5.0			6	33	23
1927 ..	126	523	130	120	359	14.7	7.3	4.2	619	338	8	33	28
1928 ..	256	420	110	112	365	18.3	7.1	4.8	844	543	28	27	25
1929 ..	508	341	63	82	160	13.3	4.5	3.3	1,249	708	24	14	11
1930 ..	129	457	84	46	222	10.6	5.8	3.2	1,827	364	2	47	21
1931 ..	26	234	21	53	112	3.5	3.1	0.8	1,370	174	1.0	27	3
1932 ..	2	96	2	13	47	7.0	2.4	—	511	108	—	37	2
Jan. '33	3	61	—	19	52	7.9	0.3	0.1	459	54	—	111.2	—
Febr. ..	—	20	—	12	28	4.9	1.8	0.5	238	71	—	12.3	—
Mrt.	3	13	—	6	55	12.3	1.2	—	71	38	—	1.4	—
April ..	1	24	—	4	30	7.3	—	1.	896	61	0.5	11.3	—
Mei	3	41	—	8	21	9.3	5.0	0.3	215	146	0.2	0.1	—
Juni	9	101	—	6	27	16.0	1.1	0.4	87	63	0.8	—	—
Juli	53	64	1	3	35	5.2	0.3	0.5	234	212	—	—	—
Aug.	14	32	—	12	29	1.3	15.6	4.3	383	45	—	0.2	—
Sept.	9	55	—	9	36	6.7	0.2	0.3	596	33	—	7.0	—
Oct.	3	56	—	5	44	6.8	3.0	0.2	142	106	—	202.9	—
Nov.				5		12.2	0.5	0.1	114	53	0.5	3.9	—
Dec.						5.1	0.9	0.3					

van October, gevolgd door de zilveraankooppolitiek aan het einde van December zijn geen maatregelen, die het vertrouwen van het groote publiek kunnen herstellen.

De politiek van credietexpansie beperkt zich nog steeds tot het aankopen van regeeringsobligaties op de open markt en de credietverleening door middel van de Reconstruction Finance Corporation. Intusschen is in het afgelopen jaar de kapitaalrente iets gedaald, hetgeen uit het volgende moge blijken.

Koersen van verschillende soorten obligaties volgens Moody.				
	Aaa	Aa	A	Baa
22 Dec. 1931	5.31	6.33	7.57	10.04
22 Dec. 1932	4.57	5.65	6.63	8.50
22 Dec. 1933	4.49	5.28	6.22	7.77
Laagste koers 1933	4.28	4.73	5.47	6.42

De ongunstige toestand op de kapitaalmarkt blijkt bovendien uit het geringe bedrag aan emissies, vooral voor particuliere rekening. Dit feit doet zijn ongunstigen terugslag weer gevoelen op de voortbrenging van kapitaalgoederen. Niet in het minst voor het op gang brengen van dit belangrijke onderdeel van het economisch leven, is een verbetering van den toestand op de Amerikaansche kapitaalmarkt dringend noodzakelijk.

De toestand op de belangrijkste internationale kapitaalmarkten komt eveneens tot uiting in de bedragen, welke voor buitenlandsche rekening worden uitgegeven.

Alleen de Engelsche kapitaalmarkt is op het oogblik voor het buitenland van beteekenis. Hoewel op de Nederlandsche kapitaalmarkt geen buitenlandsche leeningen zijn geëmitteerd, vermelden wij hier de credietverleening op korten termijn door een Nederlandsche bankgroep ten behoeve van Fransche spoorwegmaatschappijen¹⁾.

¹⁾ Zie E.-S. B. van 13 Dec. jl., blz. 967.

Buitenlandsche Emissies in millioenen Guldens.

	Ver. Staten ¹⁾	Groot Brittannië ¹⁾	Neder-land ¹⁾	Zwitser-land	Totaal
1e kwart. 1929	838	547	55	31	1.471
2e " "	622	317	14	12	965
3e " "	164	132	25	10	331
4e " "	331	145	14	—	490
1e kwart. 1930	804	402	65	14	1.285
2e " "	1.245	423	141	74	1.883
3e " "	451	110	22	23	606
4e " "	354	382	15	36	787
1e kwart. 1931	385	292	8	12	697
2e " "	159	228	20	38	445
3e " "	126	36	8	—	170
4e " "	0.2	0.9	—	—	1
1e kwart. 1932	2	57	—	36	95
2e " "	—	127	—	—	127
3e " "	54.6	1	4	14	74
4e " "	10.4	74	124	20	228
1e kwart. 1933	—	33	—	19	52
2e " "	—	66	—	—	66
3e " "	—	172	—	—	172
4e " "	—	40	—	—	40

¹⁾ Buitenland en koloniën.

Deviezenmarkt.

Op de internationale deviezenmarkt heeft een tijd lang een verschijnsel plaats gevonden, dat men tot voor kort niet voor mogelijk had geacht, nl. een sterke daling van den Dollarkoers, welke gepaard ging met een sterke stijging van het Pond. Men beschouwe de grafiek op blz. 53, waarop men duidelijk ziet, dat in begin November een sterke daling van den Dollarkoers parallel liep met een stijging van den koers van het Pond Sterling.

De Dollarkoers heeft de laatste maanden onder invloed gestaan van de onrustverwekkende politiek tot aankoop van goud en zilver. Beide feiten zijn op

zichzelf staande experimenten, waarvan men het einddoel niet weet. In elk geval is hierdoor opnieuw een onrust ontstaan op de deviezenmarkt, die het herstel van vertrouwen nog steeds blijft remmen. De Dollar, die reeds eenige malen neiging had getoond om zich op dezelfde pariteit te gaan bewegen als het Pond, is in de afgelopen maanden definitief onder deze pariteit gekomen.

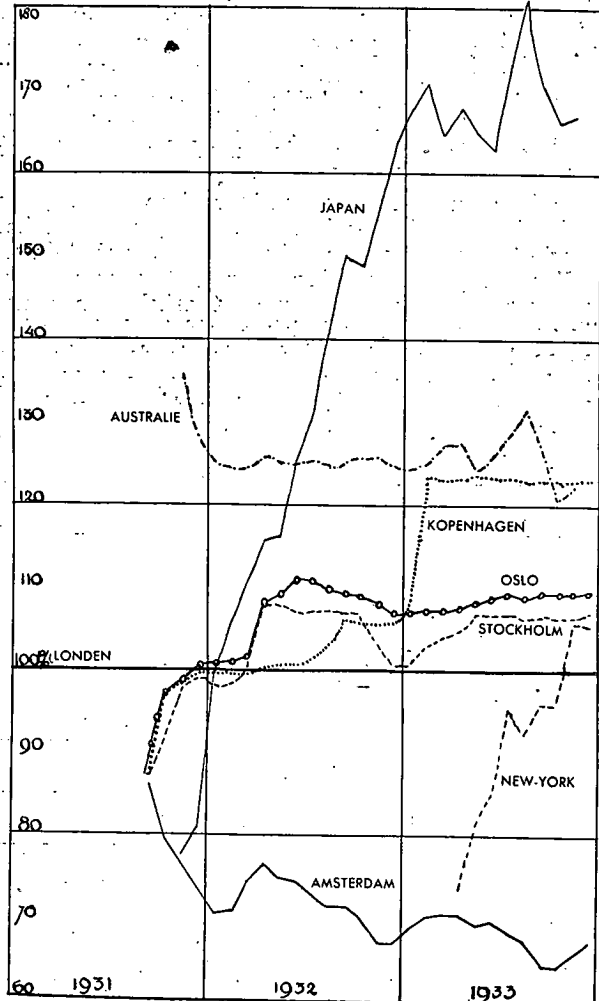
Intusschen heeft de depreciatie van verschillende valuta's zich in het afgelopen jaar nog voortgezet. De daling van de wisselkoersen te Amsterdam van begin Januari 1933 tot begin Jan. 1934 bedroeg voor

Engeland	2.4 pCt.
Australië	2.5 "
Japan	5.8 "
Oslo	5.0 "
Stockholm	7.8 "
Kopenhagen	16.0 "

Teneinde een duidelijk beeld te geven van de depreciatie van de verschillende valuta's t.o.v. het Pond Sterling, hebben wij in de onderstaande grafische voorstelling het Pond op 100 gesteld. (Om de koersfluctuatie van het Pond t.o.v. de goudvaluta's na te gaan, raadplege men den loop van den Gulden).

Deze grafiek brengt eenige bijzonderheden naar voren. In de eerste plaats is in 1933 de loop van het Australische Pond, die in 1932 parallel liep met het Pond Sterling, veel grilliger geweest. De Scandinavische valuta's toonen nog den meesten samenhang, hoewel Stockholm aan het einde van 1932 en het begin van 1933 het verband tijdelijk heeft verbroken. Stabieler t.o.v. het Pond is daarentegen de Noorsche Kroon, terwijl de Deensche Kroon, na den plotseligen val in het midden van 1932 en het begin van 1933, eveneens een groote paralleliteit met het Pond Sterling vertoont, zij het op een veel lagere basis.

INDEXCIJFERS WISSELKOERSEN TE LONDEN

LIJNEN BETREFFENDE DE CONJUNCTUUR IN NEDERLAND.

(Samengesteld in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

Inleiding.

Afgezien nog van den druk, dien het bedrijfsleven in het afgelopen kwartaal heeft ondervonden uit hoofde van seizoensinvloeden — het einde van het jaar kenmerkt zich steeds op bijna alle gebieden door een verminderde activiteit — is de economische toestand van ons land er intrinsiek niet beter op geworden. Wij hebben in ons vorig Kwartaalbericht erop gewezen, dat de geringe verbetering in den zomer van 1933 als van voorbijgaanden aard was te beschouwen en dat men rekening moest houden met de mogelijkheid, dat de bedrijvigheid in dezen winter meer zou afnemen dan met een normale seizoensfluctuatie zou overeenkomen. De recente feiten wijzen helaas in deze richting.

Ondanks het nog steeds gedeprimeerde karakter van onze volkshuishouding valt weliswaar op verschillende gebieden een klein herstel waar te nemen. Wij wijzen o.a. op de toegenomen bedrijvigheid in de bouwvakken in het midden van 1933, welke, zooals nader zal blijken, aan speciale oorzaken valt toe te schrijven en die een stimulerenden invloed op andere gebieden heeft uitgeoefend, de hiermede in verband staande sterk gestegen invoer van hout, het toegenomen goederenverkeer in de groote havens, de niet onbelangrijk gedaalde werkloosheid in de textiel- en in de metaalindustrie¹⁾, de gestegen koersen van obligaties, en de gestegen indices van de prijzen van groothandelsartikelen, zuivel- en akkerbouwproducten.

Bij de beschouwing van deze feiten dient echter niet uit het oog te worden verloren, dat verschillende gunstige verschijnselen het gevolg zijn van kunstmatig ingrijpen. Zoo is de prijsstijging van agrarische producten toe te schrijven aan de steunmaatregelen; dezelfde stimulerende invloed, zij het in mindere mate, is ook bij het indexcijfer van groothandelsprijzen op te merken, omdat ook in dezen index, prijzen van verschillende agrarische producten zijn betrokken. Bij een vorige gelegenheid hebben wij er tevens op gewezen, dat de vervroegde aankoop van goederen als gevolg van de aangekondigde omzetbelasting, die per 1 Januari in werking is getreden, in den zomer en het najaar een stimulerenden invloed op de productie heeft uitgeoefend. Tenslotte was de opleving in het bouwbedrijf ook niet een geheel normaal verschijnsel.

Elders in deze aflevering is over dit punt een uitvoerige beschouwing opgenomen. Schakelt men namelijk den invloed van de bedrijvigheid in de bouwvakken en de houtbewerkingsindustrie uit, dan blijkt, dat de algemeene werkloosheid in de eerste helft van 1933 t.o.v. 1932 is afgenomen, doch dat in het derde

¹⁾ Deze werkloosheidscijfers zijn slechts bekend t/m. October.

kwartaal van 1933 de werkloosheid op een zelfde niveau bleef als in dezelfde periode van 1932.

Een bijzonder ongunstig feit vormt nog steeds de aanhoudend dalende waarde van onzen uitvoer. Sedert 1929 gaat het hiermede nog steeds bergafwaarts. Leek het dezen zomer even, alsof ook op dit gebied het diepste punt nabij was, de jongste gegevens wijzen weder in andere richting. Men zie daarvoor de nevenstaande spiraalgrafiek.¹⁾

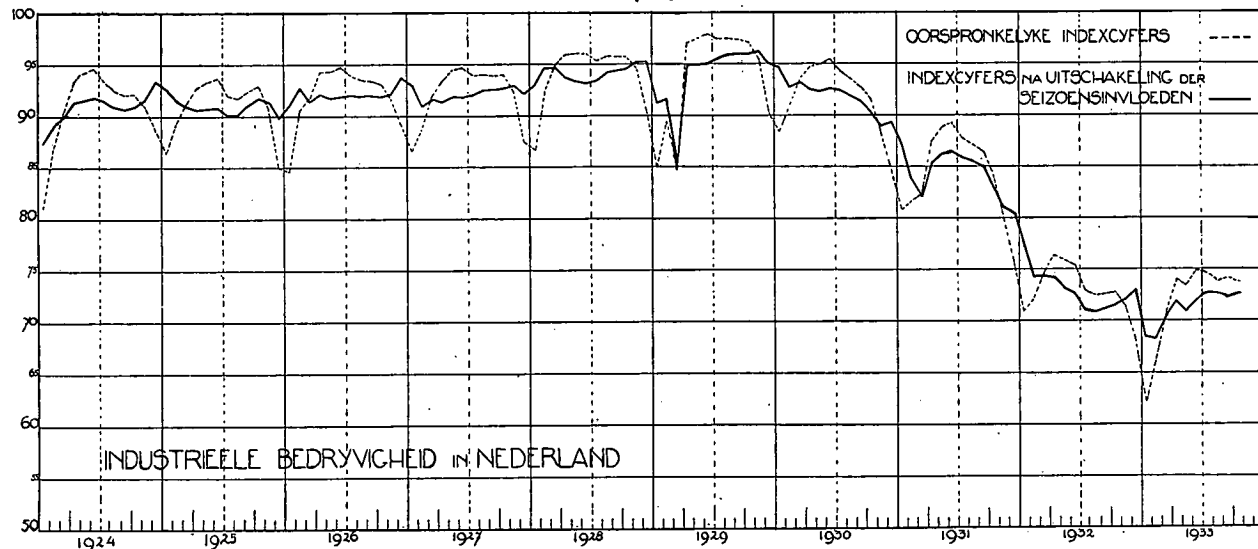
Ook op het gebied van de productie zijn de moeilijkheden nog steeds zeer groot. Hier moet echter een onderscheid worden gemaakt tusschen a. Landbouw, b. onbeschermd industrie, c. beschermd industrie. In den Landbouw is op het oogenblik een vermindering van de productie in vollen gang. De beperking van de productie van varkens is reeds ruim een jaar geleden begonnen, de vernietiging van 200.000 stuks vee vindt thans plaats, terwijl op het gebied van land- en tuinbouw voor verschillende gewassen een teeltbeperking is voorgeschreven.

Hetzelfde beeld toont eenigszins de onbeschermd industrie. Het proces van afbraak is hier reeds langer aan den gang en vindt ook geleidelijker plaats. Vandaar dat het eenigszins aan onze waarneming ontsnapt; vooral door gebrek aan maandelijksche productiestatistieken. Het spreekt vanzelf, dat er wel onbeschermd industrieën zijn, waar een uitbreiding plaats vindt, maar de algemeene tendens beweegt zich zonder twijfel nog steeds in dalende richting.

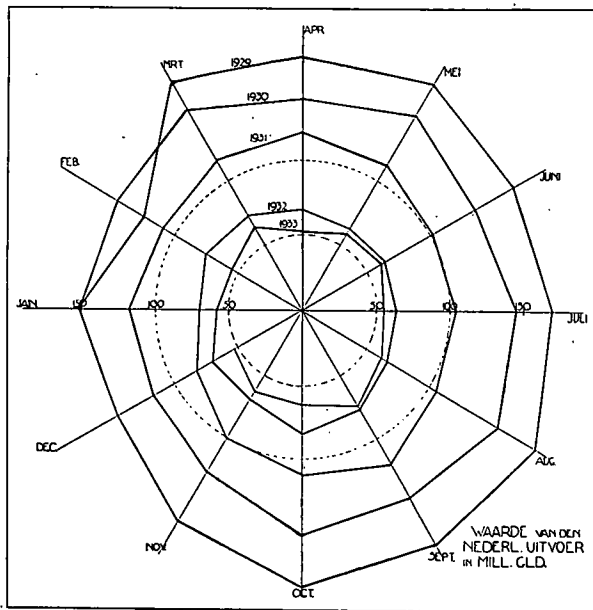
Wat de vooruitzichten voor onze productie betreft, deze hangen in hooge mate af van de ontwikkeling van het binnenlandsch verbruik, den uitvoer en de investerings- en vervangingsmogelijkheden. Alvorens dit onderdeel nader te beschouwen, is een korte uiteenzetting van de structuur van ons bedrijfsleven op haar plaats.

De nijverheid van ons land heeft overwegend het karakter van industrie van verbruiksgoederen; de industrie van kapitaalgoederen (scheepsbouw, machine-industrie enz.), is hier slechts van secundaire beteekenis. Het is een bekend feit, dat de industrie van kapitaalgoederen in de hausse sterker wordt uitgebreid dan die van consumptiegoederen, maar dat de eerstgenoemde industrie ook veel heviger door de depressie wordt getroffen dan de laatstgenoemde industrie. Vandaar dat de toestand in het bedrijfsleven van ons land in de eerste jaren van de depressie betrekkelijk veel gunstiger was dan in die industrielanden, waar de productie van kapitaalgoederen buitengewoon belangrijk is (Duitschland en de Vereenigde Staten).

¹⁾ Bij het beschouwen van deze grafiek bedenke men, dat de omvang van de handelsbeweging hierin wordt voorgesteld door de lengte der stralen en niet door de oppervlakken tusschen twee stralen en een deel van de spiraallijn.

De industrie van verbruiksgoederen hier te lande ondervond in de eerste jaren van de depressie den gunstigen invloed van de stijging van de reële loonen van verschillende groepen van onze bevolking. Bovendien daalden de prijzen van grondstoffen zoo sterk in verhouding tot die van fabrikaten, dat de hieruit ontstane extra-winstmarge vaak voldoende was om de verliezen uit den allengs verminderden omzet op te vangen.

Deze gunstige verschijnselen deden zich vooral daar gevoelen, waar het industrieën betrof, die geheel of voornamelijk haar afzet op de binnenlandsche markt hadden. Voor de industrieën van verbruiksgoederen, die geheel of voor het grootste deel voor de wereldmarkt werkten, waren de omstandigheden veel ongunstiger, temeer, waar verschillende belangrijke industrieën met Japan moesten concurreren (textiel- en kunstzijde-industrie).

In het afgelopen jaar is in het bedrijfsleven in de oude industrielanden vooral daar een opleving ingetreden, waar de industrieën van kapitaalgoederen een belangrijke rol vervullen. Deze ging gepaard met een verbetering in de industrie van verbruiksgoederen (vooral de textielindustrie heeft zich tijdelijk krachtig hersteld). Weliswaar verkeerden in die landen verschillende van deze industrieën nog in een ongunstigen toestand, maar er is in elk geval op dit gebied in het algemeen een onmiskenbare opleving te constateeren (stijging van de ijzer- en staalproductie in de Ver. Staten en Duitschland).

Ons land heeft van de opleving weinig gemerkt. Het midden van het jaar kenmerkte zich hier, zooals wij in het vorig Kwartaalbericht opmerkten, slechts door een periode van „herademing”. De verklaring voor dit verschijnsel ligt voor een deel in de hierboven uiteengezette structuur van ons bedrijfsleven. Het herstel op de wereldmarkten kenmerkte zich in een prijsstijging van verschillende grondstoffen, terwijl de prijzen van fabrikaten over het algemeen bleven dalen. De beweging tusschen de prijzen van grondstoffen en fabrikaten werkte dus, in tegenstelling met het begin van de crisis, voor onze industrie in ongunstige richting. De daling van de reële loonen als gevolg van de verhooging van de kosten van levensonderhoud — stijging van de nominale loonen vond natuurlijk niet plaats — verminderde tevens de afzetmogelijkheden.

Hiermede raken wij het eerste door ons genoemde onderdeel, dat de richting van onze productie bepaalt.

Het binnenlandsch verbruik.

Dit wordt geheel bepaald door de ontwikkeling van de prijzen enerzijds, die van het inkomen anderzijds.

Beide zijn in de depressie gedaald; het inkomen waarschijnlijk veel meer dan de prijzen. Volgens schatting is het nationale inkomen van 1929 tot 1933 gedaald met ongeveer 30 pCt., de kosten van levensonderhoud daarentegen met 17 pCt. Beschouwt men deze cijfers afzonderlijk, dan zou dus een zeer sterke vermindering van het verbruik hebben plaats gevonden. Beide grootheden zijn echter niet met elkaar te vergelijken. Immers, de hoge inkomens zijn verreweg het sterkst gedaald en dit heeft in het algemeen geen merkbaaren invloed gehad op den afzet van allerlei min of meer noodzakelijke verbruiksgoederen; wel op die van luxegoederen. Voorts merken wij hier op, dat de daling van de groote inkomens in belangrijke mate de kapitaalvorming hier te lande heeft verminderd.

In het begin van de depressie zijn de reële loonen van een zeer groote groep van onze stedelijke en/of industriële bevolking gestegen. Daarentegen is de koopkracht van de landbouwende bevolking vanaf het begin der depressie sterk afgenomen, vooral toen in het begin van 1932 de hevige prijsdaling van zuivelproducten plaats vond. Sedert het in werking treden van de agrarische steunwetten is deze koopkracht weder toegenomen. Dit proces ging echter gepaard met een daling van de reële loonen over de geheele linie, daar de kosten van levensonderhoud sedertdien vrijwel stabiel zijn gebleven en intusschen de nominale loonen in de onbeschutte bedrijven zeer sterk, in de beschutte bedrijven en overheidsdiensten vrij gering, zijn gedaald.

Tegenover de toegenomen koopkracht van de landbouwende bevolking sedert het midden van 1932, staat dus de dalende koopkracht van de rest van de bevolking, niet alleen uit hoofde van een reële loondaling, maar ook wegens de sterk gestegen belastingen. Hierdoor is er bij de niet-agrarische verbruikers steeds minder koopkracht beschikbaar gekomen. De onlangs ingevoerde omzetbelasting zal dit feit zeer versterken.

In de huidige omstandigheden zijn voorshands de vooruitzichten voor een vermeerdering van den binnenlandschen afzet zeer gering. De nominale loonen zullen waarschijnlijk verder dalen; de belastingen zullen eerder toe- dan afnemen en de kosten van levensonderhoud vertoonen ook weinig neiging tot een aanzienlijke verlaging. Een flinke daling van deze kosten zou de afzetmogelijkheden op de binnenlandsche markt kunnen doen stijgen. Zooals gezegd, kunnen de verwachtingen dienaangaande voorloopig niet hoog gespannen zijn.

Uitvoer.

Ongunstig zijn ook de vooruitzichten voor onze uitvoerbedrijven. Weliswaar schijnt de achteruitgang van den wereldhandel eenigszins tot staan te zijn gekomen, maar het is de vraag, of dit ook het geval zal zijn met den nog steeds dalenden uitvoer van ons land. Wij zouden in dit verband op vier ongunstige verschijnselen willen wijzen.

In de eerste plaats de geografische verdeling van onzen uitvoer, die hoofdzakelijk op Europa is gericht. Voorzoverre er in de voornaamste Europeesche afzetgebieden een opleving valt te constateeren, worden de hierdoor geschapen mogelijkheden van meerderen invoer tegengewerkt door het nog toenemende streven naar zelfgenoegzaamheid (Duitschland en Engeland). Het is zeer de vraag, of het nieuwe Duitsche handelsverdrag den afzet van onze productie op ruimere schaal dan in het afgelopen jaar zal kunnen bevorderen.

Voorts blijft de concurrentie van de landen met een gedeprecieerde valuta nog onverminderd aanhouden. De kans op een spoedige stabilisatie schijnt zeer gering; met de mogelijkheid van verdere depreciatie van verschillende valuta's is rekening te houden.

Het voordeel, dat deze landen ter wereldmarkt op ons land hebben, zou kunnen worden verkleind

door één drastische verlaging van onze productie-kosten. De traagheid, waarmede dit proces plaats vindt — zie de beweging van de kosten van levens-onderhoud — vormt het derde bedenkelijke verschijnsel voor onzen uitvoer. Immers, zoo lang het kosten-peil in ons land zich niet aanpast aan dat van het overgrote deel van de wereld, zullen wij absoluut, maar ook relatief, terrein verliezen.

Tenslotte vormt het feit, dat de protectie in het afgelopen jaar sterk is toegenomen een bedenkelijk nadeel voor onze uitvoerbedrijven. Bovendien oefent het een remmenden invloed uit op een aanpassing in de gesteunde bedrijfstakken. Daar voorshands niet op een vermindering van de bescherming valt te rekenen — de opzegging van het tariefbestand wijst immers duidelijk in andere richting — zullen de uitvoerbedrijven ook van dezen kant geen steun ontvangen.

Investeeringsmogelijkheden.

Onder deze omstandigheden zijn de vooruitzichten voor de oprichting van nieuwe of de uitbreiding van bestaande exportbedrijven zeer ongunstig. Ditzelfde behoort niet het geval te zijn voor die bedrijven, welke geheel of hoofdzakelijk voor de binnenlandsche markt werken en, hetzij door contingenteering, hetzij door andere economisch-politieke maatregelen, worden of zullen worden beschermd. Het spreekt immers vanzelf, dat door kunstmatig ingrijpen van de overheid bestaande industrieën kunnen worden uitgebreid of nieuwe kunnen worden opgericht. De grootere bedrijvigheid, die hieruit zou kunnen ontstaan, behoort in het geheel geen teeken te zijn van nieuwe en betere economische mogelijkheden, omdat de nadeelige gevolgen zich op de overige deelen van het bedrijfsleven kunnen openbaren; hetzij door een verderen achteruitgang, hetzij — ingeval van een verbetering van de conjunctuur — door een herstel, dat kleiner is dan anders mogelijk was geweest.

Investeringen, die economisch verantwoord zijn, d.w.z. voor zooverre zij voortvloeiën uit het vrije initiatief van de ondernemers, zijn niet te verwachten, voordat de prijsverhoudingen zich zoodanig hebben ontwikkeld, dat zij inderdaad een rendabele productie mogelijk doen schijnen. Het aanpassingsproces is in ons land, zooals opgemerkt, nog lang niet ver genoeg gegaan, dit is ook in den eerstkomenden tijd op groote schaal niet te verwachten. Integendeel, in ons land moeten nog vele reorganisatiemaatregelen en saneeringen worden doorgevoerd en dit feit vormt, in verband met een mogelijk daaruit voortvloeiend wantrouwen, een belasting van de toekomst, omdat het de kapitaalbezitters huiverig maakt kapitaal ter beschikking van de industrie te stellen.

Het bovenstaande verdient in zooverre nog een aanvulling, dat de gebruikelijke vervanging van oude kapitaalgoederen in deze crisis waarschijnlijk in vele gevallen is uitgesteld. Dit feit zou dan nog een gunstigen factor kunnen vormen bij een geringe verbetering van de marktverhoudingen, omdat dan een plotselinge vraag naar kapitaalgoederen zou kunnen ontstaan. Hoewel met dezen factor zeker rekening moet worden gehouden, dient aan den anderen kant niet uit het oog te worden verloren, dat die bedrijven, welke nog winst maken of aanzienlijke reserves hebben, in de meeste gevallen tot vervanging zullen zijn overgegaan. Nu de toestand voor onze uitvoerbedrijven zoo precair is, dat de winsten en/of reserves sterk zullen verminderen of geheel verdwijnen, is dus ook met een vermindering uit dezen hoofde te rekenen.

Aan den anderen kant dient op één gunstig verschijnsel te worden gewezen. Gezien het feit, dat de prijsbeweging stijgende is, kan worden verwacht, dat de ondernemers, die over liquide middelen beschikken, eerlang op grootere schaal tot het vormen van voorraden zullen overgaan.

Reorganisatie van ondernemingen is in ons land

reeds eenigen tijd gaande en in de komende jaren zonder twijfel in nog meerdere mate te verwachten, vooral wanneer het einde van de depressie in het zicht mocht komen. Of hierop voorshands valt te rekenen, is niet te zeggen. Dit hangt voor een groot deel af, eenerzijds van een spoedige en drastische verlaging van ons kostenniveau, anderzijds van de ontwikkeling van de internationale conjunctuur en handels-politiek. De beide laatsten zullen den invloed onder-vinden van de verhoudingen op monetair gebied in de wereld, waarvan de vooruitzichten nog steeds on-zeker zijn.

Handelsbeweging.

Met betrekking tot onzen buitenlandschen handel kan 1933 het slechtste jaar van de crisis worden genoemd, dat in de meeste opzichten ongunstiger was dan ieder voorafgaand jaar en in het algemeen be-wijst, dat onze export zich nog steeds in neergaande lijn bevindt. De in- en uitvoer (zonder goud en zil-ver muntmateriaal) bedroeg gedurende de laatste jaren:

	In miljoenen gulden.				
	1929	1930	1931	1932	1933
Invoer	2752.3	2418.3	1892.7	1299.4	1209.2
Uitvoer	1989.4	1718.9	1311.8	846.1	725.7
Inv. saldo	762.9	699.4	580.9	453.3	483.5
Perc. invoer, door uitvoer gedekt..	72.3	71.2	69.4	65.1	60.0

De beweging in ongunstige richting, die de waarde van den uitvoer sneller deed dalen dan die van den invoer en dus het percentage van den invoer, dat door den uitvoer werd gedekt, deed afnemen, is nog niet tot stilstand gekomen. Het jaar 1933 is het ongunstigste uit de rij in dit opzicht, en ook de snelheid van daling van het dekkingspercentage is in 1933 zelfs grooter geweest dan in een der voorafgaande jaren.

Wat speciaal het vierde kwartaal betreft, dit is zeer ongunstig voor onzen uitvoer. De kwartaalcijfers over de laatste twee jaar geven het volgende beeld.

	In miljoenen Gulden.							
	1932				1933			
	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Invoer....	365.5	320.0	293.2	320.7	279.2	283.3	320.8	325.3
Uitvoer ..	218.3	199.5	206.8	221.5	177.4	178.1	191.9	178.3
Percent. in- voer dooruitv. gedekt....	61.2	62.3	70.5	69.0	63.4	62.9	59.5	55.0

Bij deze cijfers dient in het oog te worden gehouden, dat onze export normalerwijze in het vierde kwartaal nog iets grooter is dan de gemiddelde kwartaalwaarde per jaar. De normale seizoensindex is 103,8 voor het vierde kwartaal. Elimineert men den seizoensinvloed uit de waarde van den uitvoer, gelijk wij reeds in ons vorig Kwartaaloverzicht deden, dan blijft als exportwaarde over, in miljoenen gld. per kwartaal:

	I	II	III	IV
	192	186	177	171

Het laatste kwartaal van 1933 geeft op deze wijze een minimale uitvoerwaarde te zien, lager dan in eenig vroeger.

Niet alleen naar de waarde, maar ook naar de hoeveelheid is onze export in het algemeen onbevredigend geweest, vooral in het laatste kwartaal van het afgelopen jaar. Wij laten, ter illustratie, hier de uit-gevoerde hoeveelheden van eenige voorname export-producten volgen:

	1932		1933	
	4e kwart.	totaal	4e kwart.	totaal
Uitvoer in 1000 kilogram.				
Boter	7.826	20.377	4.803	28.373
Kaas	18.374	77.138	15.028	63.912
Eieren	7.257	75.020	7.400	53.503
Bacon en spek	25.998	78.953	12.293	61.970
Margarine	4.065	15.791	3.034	11.713
Uien	32.390	99.310	42.517	111.075

De gunstige resultaten van onzen boterexport, vooral in het tweede kwartaal, hebben wel het jaar-résultaat beïnvloed, maar de uitvoer in het vierde

kwartaal was buitengewoon laag, slechts een zesde deel van den geheelen jaaruitvoer in 1933. Bij eieren is het omgekeerde het geval. Daar hebben de moeilijkheden bij den export in den drukken tijd, omstreeks Paschen, het jaarresultaat ongunstig beïnvloed, ofschoon het vierde kwartaal niet ongunstiger dan verleden jaar was. Ten aanzien van bacon en spek komt de contingentteering van den invoer in Groot-Brittannië duidelijk in de cijfers van onzen export tot uiting.

Het geheele aspect van onzen agrarischen export is niet fraai, te meer omdat zelfs deze over het algemeen verminderde hoeveelheden slechts tegen uiterst lage en verliesbrengende prijzen konden worden geplaatst. Ook indien de handelsovereenkomst met Duitschland stabilisatie van onzen agrarischen export daarheen brengt op het lage niveau van thans, kan er van normale bestaansvoorwaarden voor den Nederlandschen tuinbouw, veeteelt, e.d. nog geen sprake zijn.

Ook de export van verschillende industriële producten ontwikkelde zich weinig bevredigend, al zijn daarbij een weinig meer lichtpunten op te merken dan bij den export van agrarische producten. Wij laten hieronder de cijfers volgen:

Uitvoer in 1000 kilogram	1932		1933	
	4e kwart.	totaal	4e kwart.	totaal
Radio-artikelen	2.230	6.359	2.523	6.772
Gloeilampen in mill. st.	6,0	19,6	9,8	23,3
Katoenen weefsels	1.949	11.433	1.842	7.656
Kunstzijde	2.354	8.359	2.144	8.324
Krantenpapier	6.085	25.221	2.362	13.490
Arbeidswerktuigen	1.324	5.637	850	4.421
Fijn aardewerk	1.276	4.802	1.415	6.210

Tegenover gunstige exportcijfers van radio-artikelen en gloeilampen, alsmede van fijn aardewerk, staat een verdere daling van den uitvoer van katoenen weefsels, benevens een uiterst ongunstig cijfer voor den export van krantenpapier. De kleine vleug van opleving in den export van katoenen weefsels, die wij in het voorgaand Kwartaalbericht konden constateren, is weer verdwenen. Nederland heeft slechts zeer matig kunnen profiteeren van een tijdelijke verbetering in de afname van textielgoederen, die zich in het tweede en derde kwartaal over vrijwel de geheele wereld heeft gemanifesteerd. Nu de internationale situatie in de textielindustrie weer ongunstiger is geworden, heeft de export van katoenen goederen uit ons land de noodlottige daling weer hervat.

Scheepvaart.

De tot eind October bekende gegevens omtrent de scheepvaart geven voor de tonnage der binnenkomende schepen met lading om te lossen en het totale goederenvervoer (zee- en rivierscheepvaart) een gunstiger maandgemiddelde dan in 1932, de andere gegevens toonen gelijke of ongunstiger resultaten, gelijk uit de volgende cijfers blijkt:

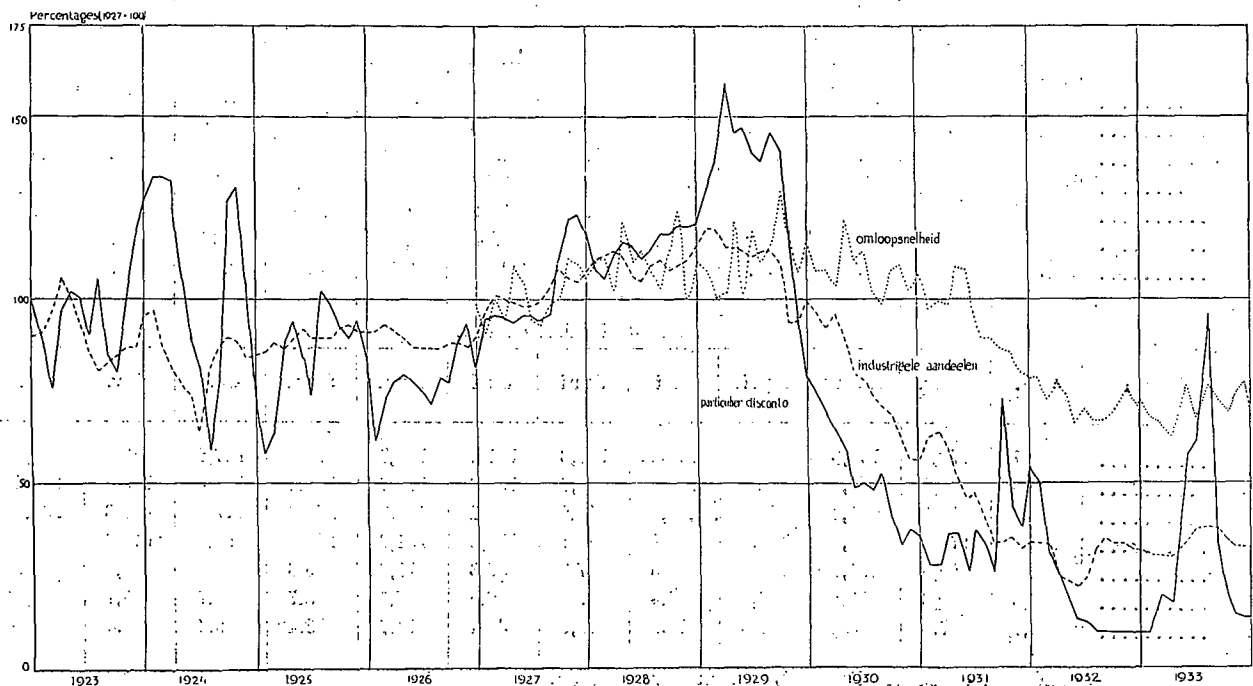
In miljoen M ³ netto	Maandgem. '32	Maandgem. '33
	(10 maanden)	(10 maanden)
Binnengekomen zeeschepen met lading om te lossen	4,4	4,6
Vertrokken zeeschepen na geladen te hebben	3,15	3,15
Binnenscheepvaart, verkeer langs 11 punten	4,31	4,23
Goederenverkeer te water met het buitenland in miljoen ton	5,03	5,60

Intusschen is dit ongunstiger gemiddelde grotendeels het gevolg van de zeer slechte cijfers gedurende de eerste maanden van 1933. In de latere kwartalen heeft de toestand zich in gunstigen zin gewijzigd. Het betere niveau bleef tot einde October gehandhaafd, behalve voor de met lading vertrokken zeeschepen, waarvan de netto inhoud in miljoen M³ in Augustus

Begin v. de maand	Totaal koopvaardijvloot		Opgelegd		Percentage	In de vaart	
	Aan-tal	in 1000 B.R.T.	Aan-tal	in 1000 B.R.T.		Aan-tal	in 1000 B.R.T.
Jan. '32	510	2.315	167	782	33,7	343	1.534
April "	502	2.272	174	776	34,1	328	1.496
Juli "	493	2.225	180	809	36,3	313	1.416
Oct. "	491	2.212	181	845	38,2	310	1.367
Jan. '33	478	2.163	165	782	36,3	313	1.381
Febr. "	478	2.145	161	753	35,1	317	1.392
Maart "	473	2.118	157	725	34,2	316	1.394
April "	470	2.106	159	736	34,9	311	1.370
Mei "	468	2.096	169	722	34,4	299	1.375
Juni "	465	2.078	145	603	29,-	320	1.476
Juli "	463	2.071	131	560	27,1	332	1.511
Aug. "	457	2.026	104	427	21,6	349	1.561
Sept. "	448	2.002	103	423	20,1	341	1.541
Oct. "	445	1.998	101	407	20,4	344	1.591
Nov. "	440	1.995 ¹⁾	102	418	21,0	334	1.541
Dec. "	438	1.986 ²⁾	99	409	20,6	339	1.577

1) Vier schepen met 35.551 BRT. inhoud werden verbouwd.

2) Zes schepen met 51.893 BRT. inhoud werden verbouwd; deze schepen zijn derhalve noch bij de opgelegde, noch bij de in de vaart zijnde schepen in rekening gebracht.

tus het hoogst was met 3,61 en in October tot 3,23 was gedaald.

De verbetering in het percentage varende zeeschepen hield tot het einde van het jaar aan, gelijk uit de gegevens op de vorige bladzijde, van de bij de Nederlandsche Reedersvereniging aangesloten reederijen blijkt, wier vloot 95 pCt. van de geheele Nederlandsche zeevloot vormt.

De belangrijke vermindering van de Nederlandsche vloot in het jaar 1933 moet niet alleen aan sloop en op andere wijze tenietgaan van schepen worden toegeschreven, maar ook aan den verkoop naar het buitenland. De varende tonnage bleef tot het eind van het jaar op het verhoogde niveau.

Monetaire factoren.

In ons Kwartaalbericht van Juli hebben wij er op gewezen, dat de stijging van enkele monetaire indices, die toen was waar te nemen, niet als een teken

van een herstel van de bedrijvigheid was te beschouwen. Inderdaad blijkt thans uit de afgelopen maanden, dat de monetaire indices weder een daling vertoonen. De omloopssnelheid van de saldi bij den Postchèque- en Girodienst heeft in November en December, ten opzichte van de overeenkomstige maanden van vorige jaren, opnieuw een laagtepunt bereikt, die van de gelden bij De Nederlandsche Bank beweegt zich eveneens op een uiterst laag niveau, terwijl die bij het Girokantoor der Gemeente Amsterdam een wisselend beeld vertoont.

De koersen van aandelen zijn weder gedaald, evenals het particulier disconto. De geringe bedrijvigheid op de emissiemarkt moge hieruit blijken, dat in November en December nog niet voor één miljoen Gulden aan nieuw kapitaal is opgenomen tegen f 352 miljoen in de eerste tien maanden van 1933.

De monetaire indices weerspiegelen dus duidelijk den nog steeds ongunstigen toestand in het bedrijfsleven.

Tabel I. Postchèque- en Girodienst.

Jaar	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1927.....	4.13	3.82	4.20	4.01	4.58	4.44	4.02	3.92	4.13	4.20	4.69	4.64
1928.....	4.47	4.67	4.67	4.28	5.10	4.62	4.75	4.57	4.35	4.75	5.23	4.20
1929.....	4.64	4.57	4.26	4.30	5.09	4.29	5.03	4.67	4.81	5.48	4.93	4.53
1930.....	4.87	4.54	4.56	4.38	5.12	4.72	4.75	4.35	4.19	4.56	4.58	4.34
1931.....	4.49	4.12	4.23	4.16	4.59	4.54	4.14	3.83	3.84	3.71	3.67	3.44
1932.....	3.38	3.38	3.12	3.29	3.21	2.88	3.05	2.87	2.88	3.01	3.25	3.02
1933.....	3.06	2.92	2.87	2.67	3.26	2.87	3.20	3.05	2.91	3.09	3.22	2.93

Tabel II. Girokantoor der Gemeente Amsterdam. 1)

Jaar	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1927.....	2.23	2.02	2.07	3.42	5.41	4.40	1.96	1.61	1.64	1.85	1.94	2.54
1928.....	2.27	1.70	1.88	5.94	4.31	5.53	1.79	1.55	1.50	1.93	1.90	1.71
1929.....	2.34	1.58	1.65	3.75	7.20	5.04	2.14	1.71	1.66	1.99	2.10	2.52
1930.....	2.13	1.68	1.83	2.66	6.61	4.82	1.72	1.40	1.44	1.64	1.49	1.88
1931.....	1.77	1.44	2.04	2.79	6.43	3.09	1.69	1.25	1.60	1.92	1.61	1.96
1932.....	1.78	1.51	1.88	2.71	3.88	2.86	4.74	1.13	1.24	1.27	1.46	1.44
1933.....	1.00	1.02	1.54	2.00	2.64	2.33	1.27	1.06	1.14	1.37	1.38	1.85

Tabel III. Girokantoor der Gemeente Amsterdam. 2)

Jaar	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1927.....	1.51	1.45	1.45	1.57	1.53	1.52	1.18	1.06	1.15	1.19	1.26	1.23
1928.....	1.23	1.14	1.21	1.14	1.25	1.17	1.22	1.01	1.11	1.26	1.32	1.25
1929.....	1.24	1.02	1.10	1.14	1.26	1.16	1.32	1.18	1.20	1.29	1.45	1.31
1930.....	1.45	1.18	1.25	1.32	1.32	1.13	1.18	1.01	1.07	1.18	1.03	1.13
1931.....	1.13	1.00	1.00	1.03	1.07	1.04	1.14	0.85	1.09	1.23	1.13	1.13
1932.....	1.19	0.94	0.95	1.00	0.92	0.92	1.04	0.75	0.85	0.87	1.06	0.80
1933.....	0.70	0.64	0.73	0.67	0.76	0.72	0.85	0.72	0.75	0.90	0.94	0.93

Tabel IV. De Nederlandsche Bank.

Jaar	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1927.....	122,1	176,0	160,3	162,8	153,5	107,8	101,4	120,7	130,4	117,2	123,3	108,3
1928.....	109,4	89,8	100,4	105,3	112,9	95,7	106,8	108,7	102,1	107,4	123,6	103,3
1929.....	96,6	119,5	251,4	239,2	287,5	250,2	252,2	222,9	272,2	219,0	193,8	187,9
1930.....	140,9	174,9	191,3	227,8	209,9	90,1	186,3	151,0	182,3	89,7	142,0	133,8
1931.....	134,9	96,9	161,1	187,8	193,9	97,2	38,3	12,3	15,8	13	9,6	11,0
1932.....	16,5	16,8	17,5	12,9	10,4	6,3	6,5	5,5	5,7	6,7	5,1	5,5
1933.....	5,7	7,4	8,1	7,8	14,5	19,0	32,4	14,7	13,4	9,4	7,5	

1) Gemeente-instellingen en particulieren. 2) Alleen particulieren.

BOUWBEDRIJF EN CONJUNCTUUR IN NEDERLAND.

Inleiding.

Het bouwbedrijf behoort tot de belangrijkste bedrijfstakken van ons land en het is daarom opmerkelijk, dat hierover in het algemeen zeer weinig bekend is. In de grootste industrielanden van de wereld, de Ver. Staten en Duitsland, wordt aan het bouwbedrijf, uit een oogpunt van conjunctuuronderzoek, groote aandacht geschonken. In Duitsland zijn verschillende overheidsmaatregelen van den jongsten tijd zelfs gericht op het weder op gang brengen van het bouwbedrijf, dat in dit land evenals in de Ver. Staten, hevig door de depressie is getroffen. Hieruit blijkt reeds, welke betekenis aan een opleving in het bouwbedrijf als conjunctuurpolitieke factor wordt gehecht.

Het bouwbedrijf heeft een tweeledig karakter. Het is zoowel een industrie van kapitaalgoederen als van duurzame gebruiksgoederen. Het omvat immers het bouwen van woonhuizen en fabrieken en het uitvoeren van allerlei openbare werken. Het behoeft geen nader betoog, dat het bouwen van fabrieken zeer conjunctuurgevoelig is; in veel mindere mate is dit het geval bij woonhuizen. Dit laatste hangt veel sterker af van de bevolkingsbeweging en het aantal huwelijken, factoren, die op de conjunctuur een meer indirecten invloed hebben en zich niet direct bij het begin van de crisis wijzigen, omdat hier allerlei traagheidsfactoren werken.

Tot voor kort was het uitvoeren van openbare werken ook afhankelijk van de conjunctuur; in goede tijden was daarvoor immers meer geld beschikbaar dan in slechte. In de laatste jaren is echter vooral in de Ver. Staten gewezen op de wenschelijkheid van het voeren van een actieve conjunctuurpolitiek door de Overheid, die door het uitvoeren van openbare werken in de depressie en vermindering van de activiteit op dit gebied in de hausse, de werking van de conjunctuurbeweging zou kunnen verzachten. Deze politiek is

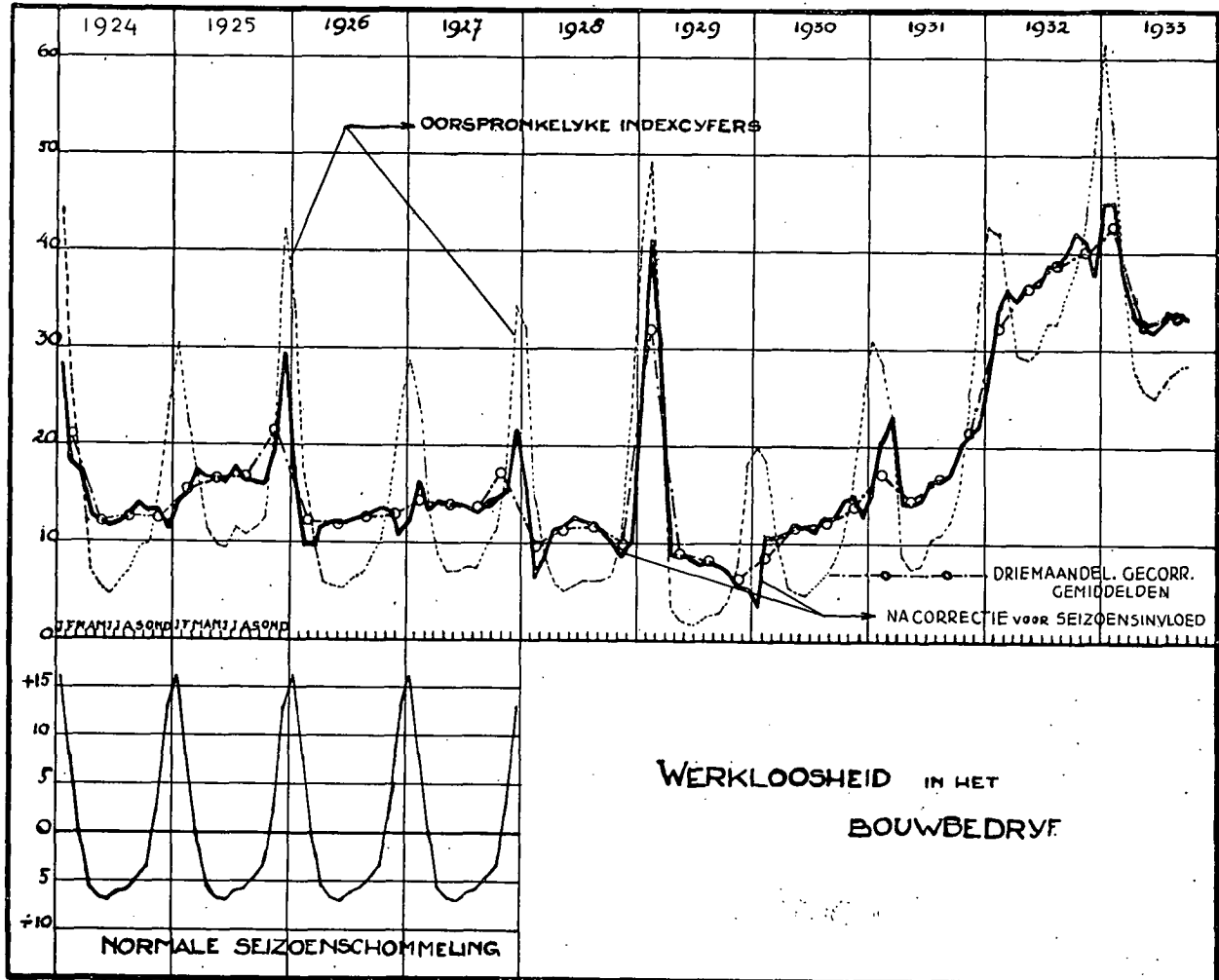
o.a. door President Hoover gevoerd en het schijnt, dat President Roosevelt ook in deze richting aan het werk is. Sedert het einde van 1932, maar vooral in den loop van 1933, wordt deze politiek ook in Duitsland gevolgd.

Er is daarom alle reden te onderzoeken, of het bouwbedrijf in Nederland ook een grooten invloed op de conjunctuurbeweging heeft. Wij zullen hieronder deze vraag nader bezien, maar wijzen er terstond op, dat de volgende beschouwing een inleidend karakter draagt. Zij kan echter de basis vormen voor meer uitgebreide onderzoekingen op dit gebied. Door gebrek aan voldoende gegevens, moeten wij ons beperken tot het bouwbedrijf zelf; de toestand in de aanverwante bedrijven is ons niet bekend met uitzondering van die in de houtbewerkingsindustrie.

Seizoensverschijnselen in het bouwbedrijf.

De beoordeeling van de conjunctuurbeweging in het bouwbedrijf wordt eenigszins bemoeilijkt door de sterke seizoensverschijnselen, die hier vallen waar te nemen. Het bouwbedrijf is namelijk zeer sterk afhankelijk van klimatologische omstandigheden; het voorjaar en de zomer zijn de gunstige perioden. Daarentegen is er in den winter over het algemeen zeer veel stilstand, vooral in tijden van vorst. De onderstaande grafiek laat een en ander duidelijk zien. Hierin is de maandelijksche werkloosheid in het bouwbedrijf vanaf 1924 geteekend¹⁾. In den winter neemt de werkloosheid steeds toe, terwijl zij in het voorjaar en in den zomer aanzienlijk lager is. Tevens blijkt hieruit, dat in koude winters de werkloosheid buitengewoon sterk stijgt. Wij wijzen op de koude maanden Februari 1929 en Januari 1933. Hoewel de jongste werkloosheidscijfers eerst tot October 1933 bekend zijn, is het vrij zeker, dat in de afgelopen maand December 1933, die zoo buitengewoon koud is geweest, de werkloosheid zeer aanzienlijk is gestegen. De voor-

¹⁾ Men zie de stippellijn op de grafiek.

loopige cijfers van begin December wijzen reeds sterk in deze richting.

De groote invloed van de seizoenen, waardoor een zeer onregelmatig beeld ontstaat, heeft ons aanleiding gegeven deze schommelingen te elimineeren. Zulks is geschied met behulp van de methode van Person. De zwarte lijn geeft de ontwikkeling weer van de werkloosheid in het bouwbedrijf, gecorrigeerd op seizoensschommelingen. Men ziet, dat deze lijn ook geen regelmatig beeld vertoont, hetgeen toe te schrijven is aan de zeer ongelijkmatige beweging van de temperatuur in den winter. Het eene jaar is het in December zeer koud (1925), dan weer in Januari (1933), of soms ook in Februari (1929). Niettemin is de op seizoensinvloeden gecorrigeerde lijn regelmatig dan de oorspronkelijke lijn. Links onderaan de grafiek is de normale seizoensschommeling opgenomen, waaruit men duidelijk ziet, dat de werkloosheid in het bouwbedrijf in het najaar steeds sterk stijgt en in het begin van het jaar ongeveer in hetzelfde tempo weder daalt.

De bovenstaande grafiek geeft ons aanleiding tot de volgende opmerkingen:

1o. In de jaren van 1924 tot 1929 is de gemiddelde werkloosheid vrij constant gebleven, hetgeen mede uit de volgende cijfers moge blijken. ¹⁾

Gemiddelde werkloosheid in het bouwbedrijf.

Oct./Nov.	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29
	15.3	14.6	13.6	12.7	14.5
	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	
	9.4	16.0	32.1	37.2	

2o. Opmerkelijk is, dat de werkloosheid in het voorjaar en in den zomer, volgende op een of meer koude wintermaanden (dus met groote werkloosheid), lager is dan in meer normale jaren. Men zie de geringe werkloosheid in den zomer van 1924, 1926, 1928 en 1929. Vooral in den zomer van 1929 was de bedrijvigheid in de bouwvakken zeer groot. De verklaring van dit feit ligt zeer waarschijnlijk in het volgende. Er bestaat in normale jaren een zekere behoefte aan woningen. Wordt de bouw hiervan om de een of andere reden tijdelijk vertraagd, dan moet in de daarop volgende maanden de achterstand worden ingehaald. Onder overigens gelijkblijvende omstandigheden zal er dus in perioden, volgende op stagnatie, een verhoogde activiteit in de bouwvakken plaats vinden.

Dit feit vormt een niet onbelangrijk element voor conjunctuuronderzoek, vooral in normale tijden. Immers, dan kan men ongeveer schatten, tot welk percentage de werkloosheid in het bouwbedrijf na strenge wintermaanden in de daaropvolgende periode zal dalen.

Vooruitzichten van de werkloosheid in het bouwbedrijf.

In de tegenwoordige abnormale omstandigheden is een prognose niet mogelijk. Men kan alleen zeggen, dat de werkloosheid in het bouwbedrijf met het oog op de vermoedelijk groote werkloosheid in December tengevolge van de groote koude, in de eerste maanden van dit jaar, indien de weersgesteldheden gunstig zijn, lager zal zijn dan anders het geval zou zijn geweest.

Op het oogenblik bepalen echter allerlei andere factoren mede de bedrijvigheid in de bouwvakken. Wij noemen in de eerste plaats de nog steeds bestaande onzekerheid op de hypotheekmarkt, waardoor de financiering van den huizenbouw veel moeilijkheden ondervindt. Voorts bestaat er onzekerheid omtrent de beweging van de loonen. Een nieuwe loondaling zou zonder twijfel de bedrijvigheid kunnen versterken. Verder is het nog niet bekend, welke maatregelen de

¹⁾ Wij hebben de voorkeur gegeven aan een jaargemiddelde van Oct./Nov. boven een gemiddelde van Jan. t/m. Dec., omdat in een kalenderjaar aan het begin en aan het einde koude perioden kunnen voorkomen, bijv. in Januari en December. Daardoor kan een gemiddelde van een kalenderjaar ongunstig beïnvloed worden.

regering overweegt met betrekking tot het uitvoeren van openbare werken en op het gebied van den woningbouw. Tenslotte zijn de vooruitzichten voor een verbetering van den economischen toestand van ons land zoo onzeker, dat het de vraag is, of de aanbestedingen voor fabrieksbouw sterk zullen toenemen.

Wat het laatste betreft, is het bedrag der aanbestedingen voor fabrieksbouw van 1929 tot 1932 voortdurend gedaald, voor zooverre dit althans uit de openbare inschrijvingen blijkt; de onderhandsche inschrijvingen zijn helaas niet bekend.

Jaar	Totaal	Voor	Percentage van het totaal
	in miljoenen guldens		
	aanbestedingen	fabrieksbouw	
1924 ..	133.5	3.5	2.6
1925 ..	114.6	4.3	3.8
1926 ..	135.9	4.7	3.5
1927 ..	132.8	5.8	4.4
1928 ..	160.2	6.8	4.3
1929 ..	178.1	8.2	4.6
1930 ..	185.1	3.5	1.9
1931 ..	151.9	1.9	1.3
1932 ..	89.3	1.2	1.4
1933 ¹⁾ ..	98.0 ¹⁾	1.4 ¹⁾	1.4

¹⁾ 11 maanden.

In het afgelopen jaar (cijfers over elf maanden) waren de aanbestedingen voor fabrieksbouw grooter dan in 1932. Bij gebrek aan een index om de geldbedragen te corrigeeren naar den omvang van de uitgevoerde werken (de loonen zijn t.o.v. 1932 gedaald, de prijzen van hout en steenen daarentegen gestegen), is het niet na te gaan of het gestegen bedrag der aanbestedingen ook een evenredig grootere bedrijvigheid weerspiegelt. In het algemeen kan men constateeren, dat de fabrieksbouw zich nog steeds op een laag peil beweegt en dat de onmiddellijke vooruitzichten zich zeker niet gunstig laten aanzien.

Ditzelfde geldt niet voor den woningbouw, die zich, met uitzondering van 1932, normaal ontwikkeld heeft. Dit blijkt vooral uit de in uitvoering gekomen woningen.

J a a r	In uitvoering gekomen woningen	Voltooidde woningen
1924.....	—	46.640
1925.....	—	47.341
1926.....	48.565	48.811
1927.....	47.927	50.246
1928.....	49.748	47.335
1929.....	47.780	47.244
1930.....	52.859	51.501
1931.....	49.374	50.587
1932.....	34.174	41.348
1933 ¹⁾	48.613 ¹⁾	38.158 ¹⁾

¹⁾ 10 maanden.

Het is niet onwaarschijnlijk, dat het aantal in uitvoering genomen woningen in het afgelopen jaar een niveau zal hebben bereikt, dat hooger ligt dan sedert het opstellen van de statistiek (1926) is voorgekomen. Zooals reeds boven opgemerkt, is dit feit een gevolg van het inhalen van den achterstand, veroorzaakt door de stagnatie in het bouwbedrijf in 1932.

Uit de bovenstaande gegevens blijkt, dat sedert 1926, met uitzondering van 1932, elk jaar met den bouw van ongeveer 48 tot 50.000 woningen wordt begonnen. In normale omstandigheden zou men dus ook voor 1934 op dit getal kunnen rekenen. Er zijn echter verschillende factoren, die een berekening onzeker maken.

Gaat men er van uit, dat de behoefte aan nieuwe woningen constant blijft, dan zou men kunnen verwachten, dat de achterstand van ongeveer 14.000 woningen, die in 1932 is ontstaan, en welke gedeeltelijk in 1933 is ingehaald, ook voor 1934 een gunstigen invloed op het bouwbedrijf zal uitoefenen. Het is ech-

ter geenszins zeker, dat de behoefte aan nieuwe woningen in deze ernstige crisis gelijk zal blijven aan die van vroeger jaren. In de eerste plaats is er ook in ons land een toenemende verarming op te merken, die ook op den woningbouw een ongunstigen invloed zal uitoefenen. Verder neemt het aantal huwelijken in de laatste jaren, zoowel in absoluten als in relatieven zin, af. Het geboorte-overschot vertoont daarentegen een meer wisselend karakter, zooals uit het onderstaande blijkt:

Jaren	Huwelijken		Geboorte-overschot	
	per 1000 inw.	Aantal	per 1000 inw.	Aantal
1924	7.8	56.433	15.3	111.263
1925	7.4	54.768	14.4	106.424
1926	7.4	55.299	14.0	104.136
1927	7.5	56.551	12.9	97.484
1928	7.7	59.128	13.7	105.212
1929	7.9	61.472	12.1	94.003
1930	8.-	62.911	14.0	110.628
1931	7.5	59.422	12.6	100.339
1932	6.9	55.838	13.0	105.499

Bovendien moet men niet uit het oog verliezen, dat de toestand op de hypotheekmarkt niet bevorderlijk is voor den woningbouw. Daarom is een verlaging van de hypotheekrente zeer gewenscht, hetgeen echter in hooge mate afhangt van het herstel van vertrouwen en van een verlaging van de lasten, die op de particuliere woningexploitatie drukken.

Verband tusschen de conjunctuur in het bouwbedrijf en de algemeene conjunctuur.

Overgaande tot een bespreking van den invloed van de conjunctuur in de bouwbedrijven op de algemeene conjunctuur in Nederland, constateeren wij allereerst, dat van de belangrijkste industrieën het bouwbedrijf de grootste seizoensfluctuaties vertoont. Met het oog op het groote aantal arbeiders, dat hierin werk vindt, is het begrijpelijk, dat de werkgelegenheid in het bouwbedrijf van beteekenis is voor de algemeene conjunctuur.

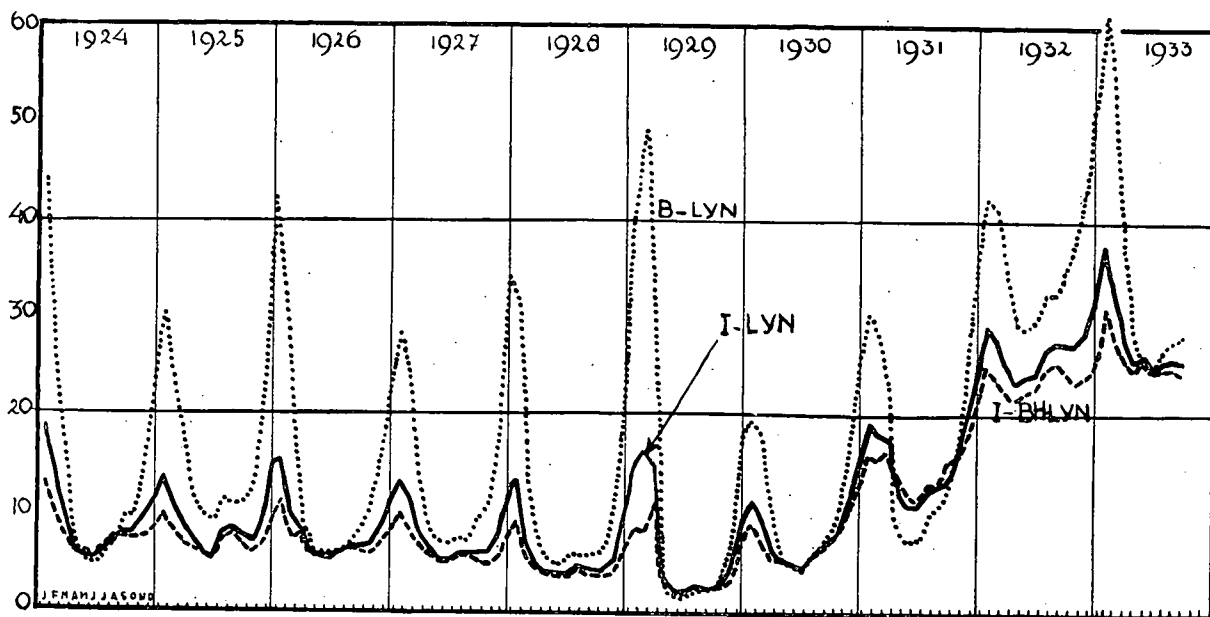
Om de *directe* gevolgen van de wisselende bedrijvigheid in de bouwvakken voor de totale werkloosheid na te gaan, kan men de totale industriële werkloosheid (I-lijn) vergelijken met dezelfde werkloosheid zonder die in het bouwbedrijf en de houtbewerkingsindustrie (I-BH-lijn). Dit verschijnsel is voor de periode vanaf 1924 in de onderstaande grafiek weergegeven, waarin tevens de werkloosheid in het bouwbedrijf (B-lijn) is opgenomen.

Deze grafiek brengt eenige niet onbelangrijke feiten aan het licht. In de eerste plaats blijkt, dat in het voorjaar en den zomer de werkloosheid in de bouwvakken ongeveer gelijk is aan de werkloosheid in de overige bedrijfstakken. In die periode loopt de B-lijn meestal gelijk met de I-BH-lijn. Een uitzondering vormen de jaren 1925, 1931 en 1932. Op dit laatste verschijnsel komen wij nog terug. In dit verband is het eveneens interessant op te merken, dat in 1931 de werkloosheid in het bouwbedrijf in tegenstelling met andere jaren, veel lager was dan de totale industriële werkloosheid. De B-lijn loopt in dat jaar veel lager dan de I-lijn (zie grafiek). Dit heeft voor dat jaar een gunstigen invloed uitgeoefend op de werkloosheid in ons land. Immers uit de grafiek blijkt, dat in den zomer en in het najaar van 1931 de industriële werkloosheid lager was dan die zonder het bouwbedrijf en de houtbewerkingsindustrie. (De I-lijn loopt lager dan de I-BH-lijn), terwijl anders meestal het omgekeerde plaats vindt.

Het genoemde verschijnsel vormt tevens voor een deel de verklaring van de sterke stijging van de industriële werkloosheid in het najaar van 1931, die zich met een korte onderbreking in het voorjaar van 1932, in den loop van dat jaar heeft voorgezet. Beschouwt men de grafiek nog eens aandachtig, dan ziet men, dat in het voorjaar en in den zomer de industriële werkloosheid ongeveer gelijk is of althans parallel loopt met die zonder het bouwbedrijf en de houtbewerkingsindustrie. (De I-lijn loopt in het voorjaar en den zomer gelijk met de I-BH-lijn). In den winter daarentegen stijgt de industriële werkloosheid meestal veel sterker dan die zonder de werkloosheid in de bouwvakken. De grafiek laat duidelijk zien, dat in den winter de I-lijn hooger ligt dan de I-BH-lijn. Dit is een gevolg van de groote werkloosheid in het bouwbedrijf in de wintermaanden. Zeer duidelijk is dit b.v. te zien in den strengen winter van 1928/29.

Wat den *directen* invloed van het bouwbedrijf op de algemeene conjunctuur betreft, is de conclusie gerechtvaardigd, dat in ons land deze invloed in den winter groter is dan in het voorjaar en in den zomer, en wel in zooverre in ongunstigen zin, dat de totale industriële werkloosheid in den winter groter is dan het geval zou zijn, indien de werkgelegenheid in het bouwbedrijf gelijkmatiger was.

Een uitzondering op dezen regel vormt het jaar 1932. Tengevolge van de groote werkloosheid in het bouwbedrijf in dat jaar — de B-lijn loopt in het voorjaar en den zomer van 1932 veel hooger dan in dezelfde jaargetijden in andere jaren — is ook de totale industriële werkloosheid in het voorjaar en in den

zomer meer gestegen dan anders het geval zou zijn geweest. De werkloosheid zonder die in het bouwbedrijf en de houtbewerkingsindustrie bewoog zich niet alleen in den winter, maar het *geheele* jaar 1932 op een lager peil dan dat van de totale industriële werkloosheid. De I-BH-lijn, die in het midden van het jaar altijd gelijk loopt met de I-lijn, ligt in 1932 veel lager. In 1933 is, voorzover de cijfers beschikbaar zijn, de ontwikkeling van beide lijnen meer normaal. De stagnatie in het bouwbedrijf in 1932 heeft dus in dat jaar tot een verscherping van de conjunctuur in ons land bijgedragen.

Dat de conjunctuur in Nederland vanaf het najaar van 1931 plotseling zooveel ongunstiger is geworden, is voor een belangrijk deel aan het bouwbedrijf toe te schrijven. Zoals wij hebben gezien, was de conjunctuur in de eerste negen maanden van 1931 gunstig beïnvloed door het bouwbedrijf, waarvan de industriële werkloosheid de gunstige gevolgen ondervond. Vanaf het eind van 1931 en in het geheele jaar 1932 is de werkloosheid in de bouwvakken zeer groot, waardoor mede de totale werkloosheid sterk stijgt. De overgang in deze jaren naar een ongunstige conjunctuur is wel zeer aanzienlijk. Terwijl in het voorjaar van 1931 de werkloosheid in de bouwvakken slechts iets groter was dan in normale jaren, stijgt zij in het voorjaar van 1932 tot een voor dat jaargetijde ongekende hoogte om in den winter van 1932/33, mede tengevolge van de koude, een buitengewoon grooten omvang aan te nemen.

Schakelt men echter den invloed van de bouwvakken uit, dan toont de werkloosheid in de overige bedrijfstakken sedert 1929 een veel normaler ontwikkeling (men zie de I-BH-lijn). Dan blijkt ook, dat, afgezien van het bouwbedrijf — de werkloosheid in 1933 is hier t.o.v. 1932 sterk gedaald — de werkloosheidscijfers in het geheel nog geen verbetering toonen. De I-BH-lijn beweegt zich in 1933 ongeveer op hetzelfde niveau als in 1932.

Invoer van hout.

In de bovenstaande beschouwing is alleen rekening gehouden met het bouwbedrijf en de houtbewerkingsindustrie. De gevolgen van een stagnatie op dit gebied voor allerlei neven- en andere bedrijven (steenindustrie, meubelindustrie, vervoer, enz.) blijven in

het algemeen voor ons verborgen. Niettemin kunnen wij op een van de gevolgen van de opleving in het bouwbedrijf iets nader ingaan, t.w. den invoer van hout. De behoefte aan hout hangt nauw samen met het aantal te bouwen woningen, fabrieken, enz. en daar ons land zelf bijna in het geheel geen hout voortbrengt, zal de bedrijvigheid in de bouwvakken zich dus ook weerspiegelen in den invoer van hout.

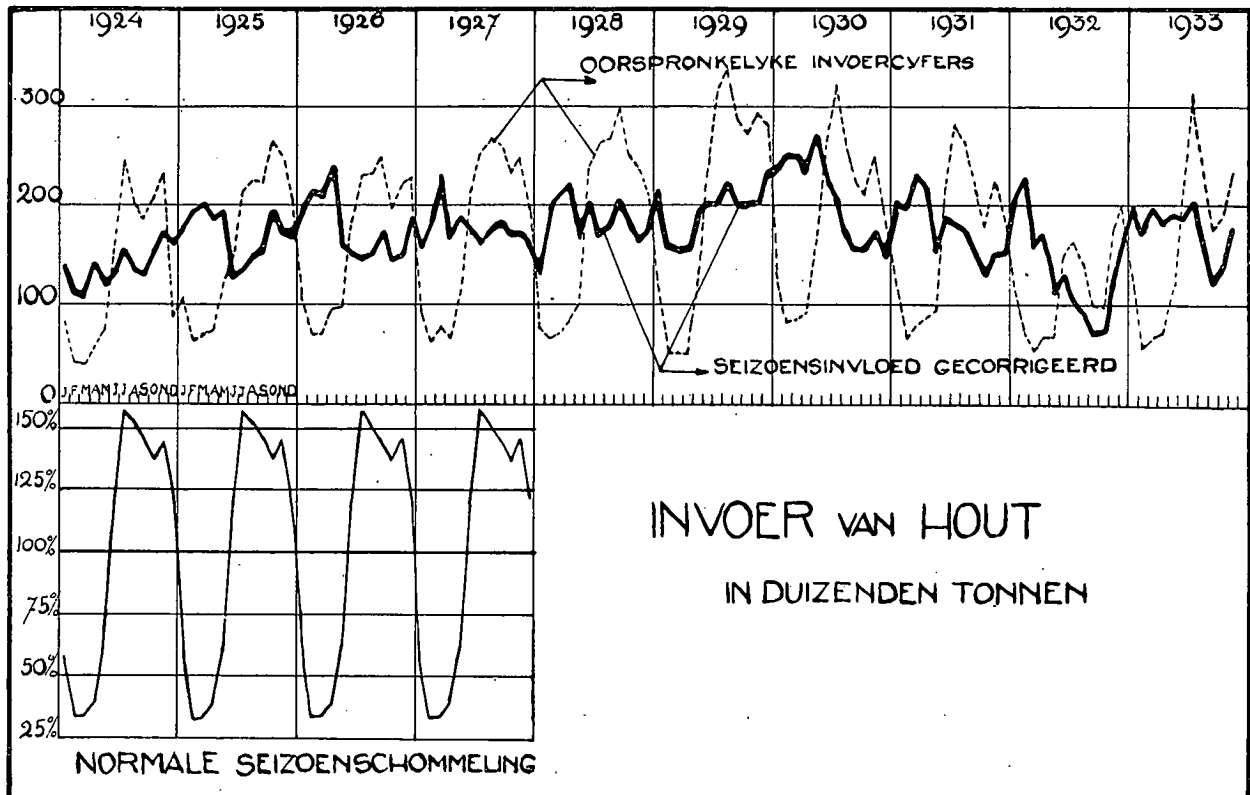
De invoer van hout toont evenals de werkloosheid in de bouwvakken een sterke seizoensschommeling. Deze seizoensschommelingen hangen niet met elkander samen. Men zou wellicht kunnen verwachten, dat de invoer van hout zou stijgen, als de bedrijvigheid in de bouwvakken toeneemt. Dit is juist niet het geval. Zoals men uit onderstaande grafiek zal zien, daalt de invoer van hout¹⁾ in het begin van het jaar, dus in een periode, waarin het bouwbedrijf een opleving vertoont, terwijl de invoer op een hoog niveau blijft in de tweede helft van het jaar, wanneer in de bouwvakken langzamerhand minder te doen is. Een groot deel van het hout, dat in het voorjaar gebruikt wordt, moet dus reeds in het daaraan voorafgaande najaar worden opgeslagen.

Dit eigenaardige seizoensverschijnsel is toe te schrijven aan dezelfde oorzaak, waardoor ook de seizoensinvloeden in het bouwbedrijf optreden, n.l. klimatologische omstandigheden. Het grootste deel van den invoer van hout in ons land is afkomstig uit Rusland, Finland en Zweden. Het verkeer met de havens van deze landen is in den winter gestremd wegens den ijsgang. Eerst in het voorjaar kunnen de verscheppingen beginnen. Dit tijdstip verschilt vanzelfsprekend ook elk jaar, hetgeen waarschijnlijk mede een oorzaak is van den ongelijkmatigen invoer van hout, waardoor ook de van seizoensinvloeden bevrijde lijn nog hoogst onregelmatige schommelingen vertoont. Daarom hebben de gecorrigeerde cijfers over het algemeen weinig praktische beteekenis.

Intusschen brengt de onderstaande grafiek duidelijk aan het licht, dat de invoer van hout in 1933 sterk is gestegen t.o.v. 1932.

Uit een en ander blijkt wel voldoende, welke belangrijke functie het bouwbedrijf in het economisch leven van ons land vervult.

¹⁾ Men zie de stippellijn op de grafiek.

DE ONTWIKKELING VAN DE WERELDKOOPVAARDIJVLOOT EN DE WERELDSCHEEPVAARTBEWEGING.

In het hier gegeven overzicht hebben wij getracht aan de hand van de beschikbare gegevens omtrent de wereldvloot en de scheepvaartbeweging een inzicht te krijgen in de verhoudingen, die in dezen belangrijken tak van bedrijf bestaan, en tot een conclusie te komen betreffende de waarschijnlijke vooruitzichten.

Min of meer volledig zijn gegevens bekend omtrent de totale grootte der koopvaardijvloot in de wereld voor zoover deze uit schepen boven de 100 bruto register-ton bestaan (1 BRT. is 2,83 M³), benevens van de opgelegde scheepsruimte. Men dient echter bij deze cijfers in het oog te houden, dat de gegevens omtrent de grootte van de vloot vollediger zijn dan die omtrent de opgelegde schepen.

Vermindert men de totale tonnage met de tonnage der opgelegde schepen, dan krijgt men, zoo goed mogelijk benaderd, de tonnage der varende vloot. Wij hebben de gegevens omtrent de opgelegde schepen gevonden vanaf 1928¹⁾ en hebben aangenomen, dat voordien het percentage daarvan ten aanzien van de geheele vloot ongeveer constant is geweest. Deze veronderstelling is daarom plausibel, omdat het percentage opgelegde schepen in 1928 slechts 7,3 pCt. bedroeg. Veel kleiner zal het nooit geweest kunnen zijn, daar er toch steeds een zekere reserve tonnage aanwezig moet zijn bij plotseling vermeerderde vraag naar scheepsruimte. Men bedenke voorts, dat de gegevens omtrent opgelegde schepen, die kwartaalsgewijs worden gepubliceerd, betrekking hebben op één bepaalden datum, op het einde van het kwartaal, niet op het gemiddelde gedurende het geheele kwartaal. In de grafische voorstelling hebben wij de lijn van de varende vloot vóór 1928 daarom evenwijdig aan die van de totale vloot geteekend. Hieronder geven wij de cijfers, in 1000 BRT., voor de opgelegde vloot der latere jaren, en de totale tonnage van de koopvaardijvloot vanaf 1925.

Millioen B.R.T.	'25	1926	1927	1928	'29	1930	1931	1932	1933
Tonnage wereld-koopvaardijvloot	64,6	64,8	65,2	67,0	68,1	69,6	70,1	69,7	67,9
Opgelegde tonnage				4,9	3,4	5,6	10,5	12,9	11,5
In procenten van de totale vloot ..				7,3	5,0	8,6	16,0	20,8	16,9
't Zelfde Engeland				4,0	3,0	7,7	15,9	17,6	16,6
„ Duitsland				—	—	5,1	16,0	30,5	18,0
„ Nederland				1,7	0,2	7,7	12,6	25,5	13,0
„ Ver. Staten				20,8	15,6	14,1	19,2	25,5	24,7
„ Japan ...				0,5	0,7	1,0	4,8	5,3	4,3

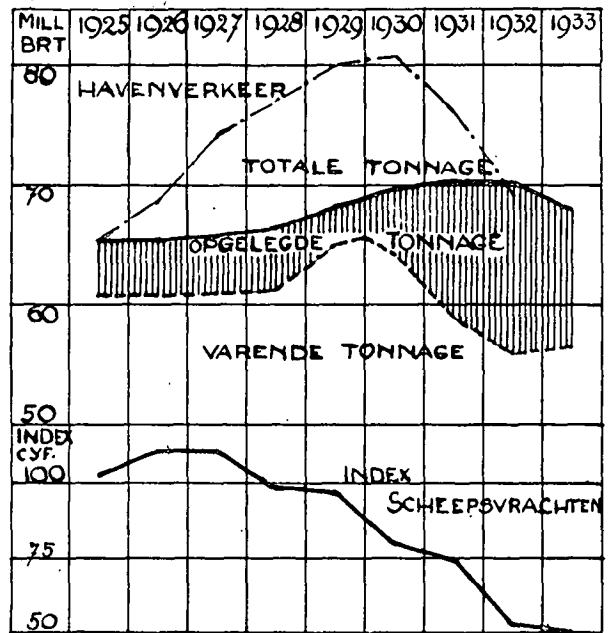
In de vloot der Ver. Staten is die voor de groote meren opgenomen, zoodat de percentages voor de opgelegde schepen niet geheel met die van andere landen zijn te vergelijken.

Het is uit bovenstaande gegevens duidelijk, dat het percentage der opgelegde tonnage in alle landen dit jaar belangrijk lager was dan in het zeer ongunstige jaar 1932, toen vooral de landen met gouden standaard zeer sterk onder de scheepvaartcrisis hadden te lijden.

Uit deze cijfers en de grafische voorstelling zien wij tevens, dat de wereldvloot tot in 1931 in tonnage toenam en tot het midden van 1932 ongeveer op het maximum bleef staan. Daarna is er een merkbare vermindering aan het licht gekomen. De oorzaken daarvan hebben wij weergegeven in de grafiek betreffende scheepsbouw en scheepsslooping. Het cijfer van den scheepsbouw (dat gelijk is aan de te water gelaten schepen) is van de nul-lijn af naar boven opgezet, het cijfer van de scheepsslooping vanaf de lijn der te water gelaten schepen en wordt weergegeven door het gearceerde gedeelte. Het verschil tuschen de beide gegevens, dus de lijn aan den onderkant van het gearceerde gedeelte, laat zien, met hoeveel ton de wereldvloot toegenomen, respectievelijk afgenomen is (zie nevenstaande grafiek).

Hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat

1) Ontleend aan het Bulletin Mensuel van den Volkenbond.

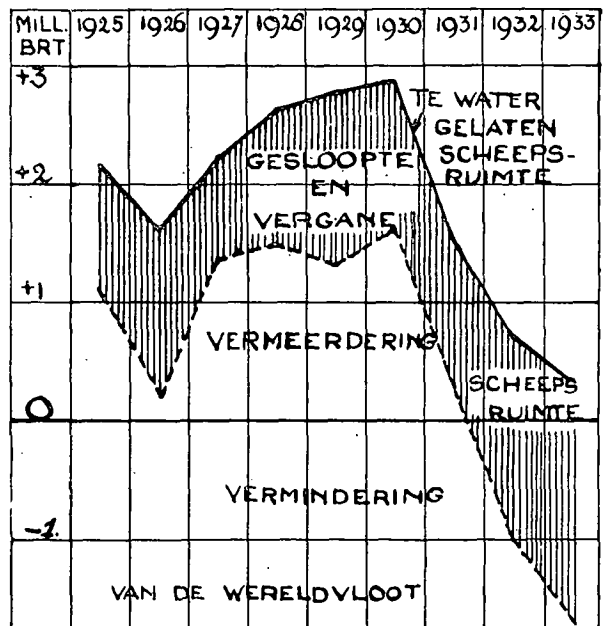

Scheepsbouw en scheepsslooping.

De lijn van het havenverkeer heeft betrekking op netto ton, en is op andere schaal geteekend dan die van de tonnage, zoodat slechts het verloop met dat der andere lijnen vergelijkbaar is.

de te water gelaten schepen nog niet geheel gereed zijn. Bij de samenstelling van Lloyd's gegevens omtrent de grootte der koopvaardijvloot worden evenwel schepen, die binnenkort gereed komen, als gereed opgenomen. Dit brengt dus een zeker element van willekeur in de gegevens, waardoor de wereldtonnage een volgend jaar niet precies gelijk is aan die van het vorige jaar plus of min het restant van te water gelaten en gesloopte en vergane schepen. De afwijkingen kunnen echter slechts gering zijn en zouden, in den loop der jaren, nu eens positief dan weer negatief moeten zijn.

Dit is echter slechts een enkele keer het geval. Berekent men den groei van de wereldtonnage naar het verschil tusschen gebouwde en verdwenen schepen, dan vindt men voortdurend grootere cijfers dan de gegevens van Lloyd's Register. Wij hebben getracht een verklaring voor dit verschil te vinden, doch konden daarin niet slagen. Deskundigen op dit gebied,

Scheepsbouw en scheepsslooping.

Vanaf 1932 neemt de wereldtonnage af. De cijfers voor het laatste kwartaal van 1933 berusten op schatting.

wier meening wij vroegen, opperden de veronderstelling, dat de gegevens betreffende „wrecked tonnage” niet geheel volledig zijn in den vorm, waarin zij per kwartaal worden gepubliceerd, en van tijd tot tijd worden aangevuld, hetgeen in verband staat met het feit, dat bij het opgeven van schepen als „verloren” of „gesloopt” de neiging tot vertraging overheerscht.

Vergelijkt men de gegevens omtrent de tonnage der te water gelaten schepen met die van de in aanbouw zijnde schepen, dan blijken deze goed overeen te stemmen, zoodat de lijnen nagenoeg samen zouden vallen, indien zij beiden werden geteekend. Slechts bestaat er een „lag” van ongeveer $\frac{1}{2}$ jaar tusschen de beide lijnen, hetgeen overeenkomt met den gemiddelden tijd, dat een in aanbouw zijnd schip op stapel staat.

Vanaf 1932 werd per kwartaal ca. 75.000 ton scheepsruimte te water gelaten, een in de geschiedenis van den scheepsbouw ongekend laag tonnage. Doordat daartegenover bijna 700.000 ton scheepsruimte verdween in de eerste kwartalen van 1933, kon de totale tonnage verminderen.

Voor de practijk van de scheepvaart zoowel als van den scheepsbouw is het van belang om na te gaan, wanneer de vermindering der koopvaardijvloot groot genoeg zal zijn om het percentage der opgelegde schepen tot het normale terug te brengen. Alleen in dat geval kan men vrachtprijzen verwachten, die scheepsexploitatie zonder verlies mogelijk maken, terwijl dan ook weer de scheepsbouw grootere afmetingen zal aannemen.

Met het oog op deze berekening hebben wij de gegevens omtrent de scheepvaartbeweging van alle landen, zooals die door den Volkenbond worden gepubliceerd, verzameld. Ook hierbij blijkt weer, dat het niet mogelijk is de verzamelde gegevens anders dan bij zeer grove benadering vast te stellen. Een deel der landen heeft n.l. de scheepvaartbeweging opgegeven met uitzondering van in ballast varende schepen en andere landen geven uitsluitend het totaal van alle schepen op. Wij hebben toen, bij wijze van grove benadering, de *verhouding* vastgesteld tusschen de scheepvaartbeweging met en zonder schepen in ballast, voor die landen, waarvoor beide gegevens bekend zijn, en hebben toen voor de andere landen het totaal van alle schepen in dezelfde verhouding gereduceerd, om op deze wijze de in ballast varende schepen uit te schakelen. Op deze ruwe veronderstelling is de door ons geteekende lijn van de scheepvaartbeweging gebaseerd. Wij vonden de volgende cijfers, in millioenen tons *netto* (maandgemiddelden):

1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933
32,8	34,5	36,8	38,6	40,5	40,7	38,2	34,8	—

Op grond van de gegevens van de afgelopen maanden van 1933 is het niet mogelijk een gemiddelde voor het jaar samen te stellen met het oog op de seizoensfluctuatie in de scheepvaart. De maandgegevens wijzen er in het algemeen op, dat de scheepvaartbeweging ongeveer denzelfden omvang als verleden jaar heeft.

Ter controle hebben wij deze cijfers, wat hoeveelheden betreft, nog globaal vergeleken met die van den buitenlandschen handel, en konden een vrij goede overeenstemming vaststellen. Daar eenerzijds de binnenscheepvaart goeddeels niet in de havenbeweging is opgenomen, anderzijds de buitenlandsche handel ook betrekking heeft op goederen, die per spoor worden aangevoerd, is vergelijking verder niet mogelijk.

Vergelijking van deze lijnen voert tot de volgende conclusies. De vermindering van het percentage opgelegde schepen is niet het gevolg van een vermeerdering van het varende deel der vloot. Dit laatste is sinds 1932 nagenoeg ongewijzigd gebleven. De geringe aanbouw en de krachtige slooping hebben de verhouding verbeterd.

De haussejaren 1927—1930 worden gekenmerkt door een intensiever gebruik van de bestaande han-

delsvloot. De ingeklaarde tonnages in de havens nemen sterker toe dan de vloot, hetgeen wel in verband zal staan met de versnelling der schepen en de verbeterde havenouillage. Dit voordeel is in de crisisjaren niet geheel verloren gegaan. Terwijl het ingeklaarde tonnage, volgens bovenvermelde ruwe berekening althans, grooter schijnt te zijn dan in 1925 en 1926, is de varende handelsvloot kleiner.

Bij het tegenwoordige wereldverkeer heerscht nog steeds een overcomplete aan schepen. Dit blijkt ook uit de beweging van het indexcijfer der scheepsvrachten. Bij den tegenwoordigen omvang van de scheepvaart zou een normaal percentage der opgelegde schepen eerst na 3 of 4 jaar worden bereikt, wanneer in die jaren de opruiming van de bestaande vloot met dezelfde snelheid voortging als in het afgelopen jaar en wanneer de bouw van nieuwe schepen in die periode niet werd versneld. Men heeft daarbij nog rekening te houden met een zekere mogelijkheid van intensiever scheepvaartverkeer met de bestaande schepen, omdat, naar uit de grafiek blijkt, vermoedelijk wel een deel van het in de haussejaren bereikte verloren is gegaan. Hoeveel meer vrachtverkeer met de bestaande schepen zou kunnen worden verzet, laat zich natuurlijk niet berekenen.

Ziet de naaste toekomst voor scheepsvrachten en scheepsbouw er derhalve niet rooskleurig uit, aan den anderen kant blijkt, dat er slechts een betrekkelijk matige vermeerdering van het wereldverkeer behoef plaats te grijpen om de situatie geheel te doen veranderen. Zelfs wanneer men er rekening mede houdt, dat de niet in ballast varende schepen vaak slechts ten deele beladen varen, iets wat uit geen enkele statistiek valt af te leiden, dan nog is het havenverkeer thans slechts ongeveer 25 pCt. minder dan in 1929. Herstel van het internationale verkeer op bescheiden schaal zal terstond een algeheele verandering in de scheepvaart- en scheepsbouwverhoudingen brengen.

Een beschouwing van de verhouding tusschen den groei van de wereldvloot en de van stapel geloopte schepen over een langere periode doet zien, dat ca. de helft der te water gelaten schepen gelijk is aan den groei der wereldvloot. Volgens Lloyd's Register nam deze vloot van 1925—1930 met ongeveer 6 miljoen BRT. toe, terwijl er in dien tijd ruim 14 miljoen BRT. te water werd gelaten. Houdt men rekening met de boven vermelde afwijking tusschen de statistiek van te water gelaten en gesloopte schepen en die van het jaarlijksche totaal volgens Lloyd's Register, dan kan toch in ieder geval worden aangenomen, dat in de jaren 1925—1930 de helft van de te water gelaten tonnage voor vervanging van te niet gegane schepen diende. Dit geeft een vervangingspercentage van 2 pCt. per jaar op een wereldvloot van tusschen 65 en 70 miljoen BRT. Het percentage, berekend op de schepen van 20 à 25 jaar oud, is natuurlijk veel grooter, maar toch blijkt het vervangingspercentage niet hoog te zijn, wel kan worden aangenomen, dat dit overeenkomt met het minimum van de natuurlijke verdwijning der oudere schepen. Daar in de jaren 1932 en 1933 het aantal te water gelaten schepen flink beneden de 1,4 miljoen ton is gedaald, beteekent zulks, dat de natuurlijke veroudering van de bestaande vloot de overhand heeft gekregen. Het is nu de vraag, hoe lang de groote maatschappijen dit kunnen volhouden, en wanneer zij ertoe zullen komen, mede in verband met haar financiële kracht, om — ondanks een overvloed van beschikbare tonnage — toch nieuwe schepen te laten bouwen ter vervanging van opgelegde schepen zelfs van die, welke om de een of andere reden als verouderd moeten worden beschouwd. Misschien kan deze factor eenig herstel in de scheepsbouwbranche ten gevolge hebben, ook zonder dat de scheepvaart zich zelf herstelt. Waar echter de financiële draagkracht der scheepvaartmaatschappijen hiervoor van groot belang is, en wij dezen factor in onze studie niet hebben bestudeerd, kan hier geen prognose worden opgesteld omtrent de

mogelijkheid van verlevendiging van den scheepsbouw, alleen op grond van vervanging van bestaande schepen door modernere eenheden. De mogelijkheid bestaat ongetwijfeld, maar zij staat in nauw verband met de scheepvaartresultaten, die de financiële situatie der reederijen bepalen. De weinige superschepen, die misschien uit overwegingen van nationaal prestige zullen worden gebouwd, zijn van geringe beteekenis voor de situatie van den wereldscheepsbouw in zijn geheel.

Zonder herstel in de wereldscheepvaart, wanneer men dus wachten moet op het natuurlijke „afsterven” der bestaande koopvaardijvloot, zullen nog eenige jaren van malaise in de scheepvaart en vermoedelijk eveneens in den scheepsbouw te verwachten zijn, indien niet vervangingswerkzaamheden in de laatstgenoemde industrie eenige verlichting brengen.

CRISISWETGEVING IN NEDERLAND.

Wij vervolgen hiermede, in aansluiting op de overzichten in vroegere Kwartaalberichten¹⁾, de lijst der steun- en crisismaatregelen, door onze Regeering ten behoeve van het Nederlandsche bedrijfsleven en de schatkist getroffen.

HANDELSPOLITIEKE MAATREGELEN IN ENGEREN ZIN.

I. Crisisinvoerwet. (Wet van 23 Dec. 1931, Stbl. No. 535).

Op grond van de Crisisinvoerwet zijn de volgende contingentieeringsbesluiten genomen:

1. K. B. van 24 Oct. 1933, betreffende:

a. meubelen van hout, al of niet bekleed en onderdeelen daarvan;

b. meubelen van bamboe, rotting, riet, teen of twijgen, al of niet bekleed.

Het contingent bedraagt 75 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld per 5 maanden in 1931 en 1932 is ingevoerd. Deze contingentieering geldt voor de periode van 1 Oct. 1933 t/m. 28 Febr. 1934.

2. K. B. van 24 Oct. 1933, betreffende pluche, fluweel, trijp en andere stoffen met opstaande pool.

Het contingent bedraagt 75 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld per 5 maanden in 1931 en 1932 is ingevoerd. Deze contingentieering geldt voor de periode van 1 Oct. 1933 t/m. 28 Febr. 1934.

3. K. B. van 26 Oct. 1933, betreffende:

a. zoolleder, drijfriemleder, tuig- en zaalleder.

Het contingent bedraagt 90 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld per 7 maanden in 1931 en 1932 is ingevoerd.

b. overleder en ander leder, w.o. zeemleder en voeringleder.

Het contingent bedraagt 100 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld per 7 maanden in 1931 en 1932 is ingevoerd. Deze contingentieering geldt voor de periode van 1 Oct. 1933 t/m. 30 April 1934.

4. K. B. van 26 Oct. 1933 betreffende:

I. geïsoleerde elektrische geleidingen zonder loodmantel:

a. koperdraad of -kabel, geïsoleerd met caoutchouc;

b. koperdraad met geïmpregneerde katoenomvlechting (z.g. zuur- en weerbestendig draad);

II. geïsoleerde elektrische geleidingen met loodmantel met caoutchouc.

Het contingent bedraagt 75 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld per 3 maanden in 1931 en 1932 is ingevoerd. Deze contingentieering gold voor de periode van 1 Oct. 1933 t/m. 31 Dec. 1933. Bij verlenging tot en met 31 Dec. 1934 (K. B. van 28 Dec. 1933) is het contingent verlaagd tot 65 pCt.

5. K. B. van 30 Oct. 1933 betreffende alle brood en alle deeg.

Het contingent bedraagt 100 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld per 12 maanden in de periode van 1 Nov. 1930 tot 1 Nov. 1932 is ingevoerd. Deze contingentieering geldt voor het tijdvak van 1 Nov. 1933 t/m. 31 Oct. 1934 en vervangt de contingentieering van tarwebrood en deeg van tarwebloem of tarwemeel.

¹⁾ Zie de afleveringen van 25 Januari, 19 Juli en 25 October 1933.

6. K. B. van 28 Oct. 1933 betreffende elektrische stofzuigers en onderdeelen daarvan.

Het contingent bedraagt 100 pCt. van het aantal, dat gemiddeld per 6 maanden in 1930, 1931 en 1932 is ingevoerd. Deze contingentieering geldt voor de periode van 1 Oct. 1933 t/m. 31 Maart 1934.

7. K. B. van 7 Nov. 1933 betreffende huishoudelijk glaswerk.

Het contingent bedraagt 85 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld gedurende 3 maanden in 1931 en 1932 werd ingevoerd. Deze contingentieering geldt voor de periode van 1 Nov. 1933 t/m. 31 Jan. 1934.

8. K. B. van 10 Nov. 1933 betreffende:

I. a. fonografen, gramofonen en hiermede gelijk te stellen toestellen, alsmede hun toebehooren, zooals muziekplaten en -rollen;

b. radio-, versterker- en gelijkrichtlampen, al dan niet in radiotoestellen of in andere voorwerpen gemonteerd;

c. luidsprekers en de hoofddeelen daarvan;

d. alle linoleum;

e. parapluies, parasols en wandelstokken;

f. haarden, met uitzondering van vulhaarden en gashaarden;

g. voor installaties van centrale verwarming benodigde onderdeelen, t.w. ketels, reservoirs, branders en radiatoren;

h. elektrische kookapparaten en broodroosters.

Het contingent bedraagt hiervoor 90 pCt. van de waarde van den gemiddelden invoer in Nov. en Dec. van 1931 en 1932.

II. a. radiotoestellen met in of aangebouwde gramofonen of luidsprekers en de kasten hiervoor;

b. vleugelpiano's, pianola's, fonola's en andere mechanische piano's.

Het contingent bedraagt hiervoor 100 pCt. van het aantal stuks, dat gemiddeld in Nov. en Dec. van 1931 en 1932 werd ingevoerd.

III. Brandkasten, kluisdeuren en safeloketten.

Het contingent is 100 pCt. van het gewicht van hetgeen gemiddeld in Nov. en Dec. van 1931 en 1932 is ingevoerd.

De onder 8 genoemde contingentieeringen gelden voor de periode van 1 Nov. 1933 t/m. 31 Dec. 1933. Zij zijn ingesteld tot het tegengaan van een overmatig invoer met het oog op de invoering van de weeldebelasting.

9. K. B. van 20 Nov. 1933 betreffende:

a. lijnkoeken;

b. raapkoeken;

c. grondnotenkoeken;

d. katoenzaadkoeken;

e. sesamkoeken;

f. soyakoeken;

g. cocoskoeken;

h. palmpitkoeken;

i. alle andere koeken.

Deze contingentieering heeft ook betrekking op meel, schroot en schilfers van koeken.

Het contingent is 100 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld per 6 maanden van 1 Juli 1931 t/m. 30 Juni 1933 is ingevoerd. Deze contingentieering geldt voor de periode van 1 Nov. 1933 t/m. 30 April 1934.

10. K. B. van 8 Dec. 1933 betreffende zeevisch, met uitzondering van haring.

Het contingent bedraagt 100 pCt. van de hoeveelheid, welke gemiddeld uit een ander land of met schepen van vreemde nationaliteit, in 1930, 1931 en 1932 is ingevoerd.

Verder zijn de contingentieeringen, welke sedert de laatste opgaaf teneinde liepen, ongewijzigd verlengd, met uitzondering van de contingentieering van gebleekte katoenen manufacturen, welke met die van ongebleekte katoenen manufacturen bij verlenging is gecombineerd met de contingentieering van bedrukte, geveride en bontgeweven katoenen manufacturen, waarbij het contingent voor gebleekte katoenen stoffen is verlaagd van 75 pCt. tot 65 pCt., dat voor ongebleekte katoenen stoffen van 85 pCt. tot 75 pCt., van kousen en sokken, waarbij het contingent is verlaagd tot 60 pCt. van de hoeveelheid (i.p. v. 100 pCt.), van naai-garens, waarbij het contingent is gesteld op 50 pCt. van de waarde, met een maximum van 70 pCt. van de hoeveelheid (i.p. v. 80 pCt. van de waarde) en van tapijten, tapijt-goed, karpotten, loopers, kleedjes en matten, waarbij het contingent is gesteld op 40 pCt. van de waarde met een maximum van 65 pCt. van de hoeveelheid (i.p. v. 75 pCt. van de waarde).

II. Wijziging Crisis-Invoerwet. (17 Nov. 1933; Stbl. No. 596).

De in het vorige overzicht vermelde wijziging van de Crisisinvoerwet is aangenomen en van kracht geworden. De geldigheidsduur is verlengd tot 1 Jan. 1938.

Zooals bekend (zie E.-S.B. van 27 Dec. 1933) is bij de onderhandelingen met Duitsland over het nieuwe handelsverdrag met de gewijzigde Crisis-Invoerwet reeds rekening gehouden.

LANDBOUW.

I. Landbouw-Crisiswet 1933. (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. No. 261).

Op grond van het Crisis-Monopoliebesluit en het Crisis-Heffingsbesluit zijn bij K. B. van 24 Oct. 1933 (Stert. No. 207) uitgevaardigd de Crisis-Monopoliebeschikking 1933 en de Crisis-Heffingsbeschikking 1933, welke administratieve maatregelen voor de landbouwsteunregeling bevatten. Dezelfde Staatscourant bevat ook de Crisis-Steunbeschikking 1933, welke algemeene steunvoorschriften geeft.

Voor de oplossing van geschillen bij de steunregeling is bij M. B. van 6 Nov. 1933 (Stert. No. 217) ingevoerd het Crisis-Arbitragereglement, dat gebaseerd is op het Crisis-Organisatiebesluit.

II. Crisis-Vervoerbesluit. (K. B. van 25 Nov. 1933, Stbl. No. 626; zie ook Stbl. No. 722).

Het Crisis-Vervoerbesluit onderwerpt het vervoer en het in voorraad hebben van crisisproducten aan onze Zuidgrens aan verschillende regels. In een bepaalde zone moet o.a. het vervoer en het in voorraad hebben gedekt worden door documenten of registers.

De Crisis-Vervoerbeschikking (29 Dec. 1933, Stert. No. 253) bevat de uitvoeringsbepalingen van het Crisis-Vervoerbesluit.

III. Crisis-Graanbesluit 1933. (K. B. van 11 Aug. 1933, Stbl. No. 441, aangevuld bij K. B. van 27 Sept. 1933, Stbl. No. 495).

In aansluiting op hetgeen in het vorige Kwartaalbericht hieromtrent werd medegedeeld, merken wij nog op, dat bij K. B. van 22 Sept. 1933 de artikelen sago, tapioca, arrowroot e.a. soorten zetmeel, verkregen op andere wijze dan uit granen en zaden tot crisisproducten in den zin van art. 1, onder 5° van de Landbouw-Crisiswet 1933, zijn verklaard.

Verder zijn bij Min. Besch. van 28 Oct. 1933 (Stert. No. 211) wijzigingen aangebracht in de organisatie van den steun aan graanverbouwers en in de monopolierechten. Hierbij is de Stichting „Tijdelijke Graacentrale” opgeheven en vervangen door de Stichting „Nederlandsche Graacentrale”, welke het monopolie van den invoer van tarwe, rogge, maïs, gerst en haver heeft verkregen.

Daarnaast is opgericht de Stichting „Nederlandsche Meelcentrale”, waaraan het monopolie is toegewezen voor den invoer van rijst, boekweit, darie, milletzaad, zoemde van aardappelmee, sago, tapioca, arrowroot en andere soorten zetmeel, benevens hieruit, dan wel uit tarwe, rogge, gerst, maïs of haver geheel of gedeeltelijk bereid meel, bloem, stijfjel, glucose, dextrine, havermout, gort, grutten, macaroni, vermicelli, biscuit, beschuit, gebak, mout, molen- en bakkerijafvallen.

Bij een andere Min. Besch. van denzelfden datum zijn de verschillende monopolierechten en commissieloonen opnieuw vastgesteld en wel op f 1.— per 100 KG. voor tarwe (al dan niet gedenatureerd), gerst, maïs, rijst, bakkerij- en molenafvallen, darie, milletzaad, boekweit, gedenatureerd tarwevoormeel, spelt, gedenatureerd gerstemeel en -bloem, honden- en kattenbrood, maïsmeel, rijstemeel, maïsveekoeken en gedenatureerd tapioca-voormeel, f 1.25 per 100 KG. voor tarwebloem, semolina of griesmeel, bak- en puddingpoeders, f 1.50 per 100 KG. voor mout van gerst, macaroni, vermicelli, biscuit, koekjes, koek en banket, gebak en beschuit, f 2.— per 100 KG. voor gedenatureerde gortmout en boekweitgrutten, f 3.— per 100 KG. voor haver, gedenatureerde havermout, gort en gortmout, f 3.50 per 100 KG. voor aardappelmee, arrowroot, tapioca en sago, f 4.— per 100 KG. voor ontbijtkoek en alle soorten stijfjel, f 4.50 per 100 KG. voor glucose, dextrine en plant-aardige lijm, f 5.— per 100 KG. voor rogge, f 6.25 per 100 KG. voor ongedenatureerde gerstebloem en verpakte producten vervaardigd uit granen en f 8.— per 100 KG. voor havermout (niet gedenatureerd) en havergort.

Met ingang van 18 Nov. 1933 (Min. Besch. van 16 Nov. 1933, Stert. No. 225) zijn deze rechten voor tarwe (al of niet gedenatureerd), gerst, maïs, bakkerij- en molenafvallen, darie, milletzaad, gedenatureerd tarwevoormeel, gerstemeel en gerstebloem, alsmede honden- en kattenbrood, maïsmeel en maïsveekoeken gebracht op f 1.50 per 100 KG., voor mout van gerst, macaroni, vermicelli, biscuit, koekjes, koek en banket, gebak en beschuit op f 2.25 per 100 KG., voor gedenatureerd gortmout op f 3.— per 100 KG., voor gort en gortmout op f 4.— per 100 KG. en voor tarwebloem, semolina, bak- en puddingpoeders, ongedenatureerd gerstebloem en verpakte producten vervaardigd uit granen op f 6.75 per 100 KG.

Bij uitvoer van uit geïmporteerde granen vervaardigde producten, worden de betaalde monopolierechten gerestitueerd volgens de regeling vastgesteld bij Min. Besch. van 25 Nov. 1933 (Stert. No. 232) en van 9 Dec. 1933 (Stert. No. 240), (resp. Crisis-Restitutiebeschikking I en II).

Ten behoeve van den inlandschen rogge- en gerstverbouw is bij Min. Besch. van 7 Dec. 1933 (Stert. No. 239) een steunregeling vastgesteld. Op grond hiervan wordt aan de verbouwers voor den oogst 1933 een steun uitgekeerd

IV. Crisis-Aardappelbesluit 1933, I. (K. B. van 1 Sept. 1933, Stbl. No. 466).

Bij K. B. van 1 Nov. 1933 (Stbl. No. 574) is het Crisis-Aardappelbesluit gewijzigd. Bepaald is, dat het vervoer van aardappelen slechts mag geschieden met vergunning van een Crisis-Organisatie. De Minister mag hiervan voor bepaalde tijdvakken en hoeveelheden vrijstelling verlenen. Hij is tevens bevoegd, het vervoer van aardappelen van een bepaalde soort of maat voor een bepaalde periode te verbieden of te beperken.

Bij K. B. van 2 Nov. 1933 zijn de artt. 10 en 14 van de Landbouw-Crisiswet 1933 op pootaardappelen van toepassing verklaard. Op grond hiervan is het uitvoeren van pootaardappelen zonder vergunning verboden van 4 Nov. 1933 t/m. 31 Mei 1934. Deze vergunning wordt verleend onder bepaalde voorwaarden, waaronder de voornaamste zijn, dat niet geëxporteerd mag worden beneden een door den Minister vast te stellen prijs, dat de exporteur bereid is een heffing te betalen en dat hij aantoonst aan aangesloten producenten een bepaalden prijs betaald te hebben.

De Crisis-Aardappelbeschikking 1933 I (Stert. No. 224 van 16 Nov. 1933) stelt hoeveelheden aardappelen van 4 KG. (vroeger 10 KG.) en minder vrij van vergunning en bepaalt de heffing op aardappelen met ingang van 16 Nov. tot en met 31 Dec. 1933 op f 1.25 per 100 KG. Vrijgesteld van deze heffing zijn o.a. aardappelen bestemd voor veevoeder en voor uitvoer en pootaardappelen.

De Crisis-Aardappelbeschikking 1933 II regelt de vergunningen nader en stelt de uitvoerprijzen vast, bedoeld in art. 5 van het Crisis-Aardappelbesluit 1933 II, alsmede in de hiervoor vermelde regeling betreffende pootaardappelen.

De Min. Besch. van 16 Nov. 1933 (Stert. van 20 Nov. 1933, No. 226) regelt de oprichting van de Nederlandsche Aardappelencentrale en de Gewestelijke Aardappel-Organisaties (Statuten en huishoudelijk reglement). Tevens is hierbij een pootaardappelreglement vastgesteld.

De Stert. van 4 Dec. 1933 (No. 236) bevat het Crisis-Aardappel-steunreglement 1933 I en het Reglement aardappel-steunbeschikking oogst 1932. Het eerste regelt den steun voor Noordhollandsche Eerstelingen, oogst 1933, bestemd voor export of veevoeder in het tijdvak van 27 Sept. 1933 tot 15 Dec. 1933, Friesche Eerstelingen, Bintjes en Ideals, oogst 1933, bestemd voor veevoeder in de Friesche weidestreek, in het tijdvak van 16 Oct. 1933 tot 15 Dec. 1933 en aardappelen, oogst 1933, bestemd voor de N.V. Limburgsche Spiritus Industrie in het tijdvak van 1 Nov. 1933 tot 1 Febr. 1934. De steun bedraagt voor genoemde aardappelen resp. f 0.50, f 0.30 en f 0.35 per 100 KG. Het Reglement aardappelsteunbeschikking (genoemd Crisis-Aardappelsteunreglement 1933 II) bepaalt, dat f 0.25 per 100 KG. zal worden uitgekeerd over de voorraden consumptie-aardappelen, welke op 27 Maart 1933 nog aanwezig waren van oogst 1932, met uitzondering van hoeveelheden van 1000 KG. en minder.

Voor fabrieksaardappelen is een afzonderlijke steunregeling vastgesteld bij Min. Besch. van 22 Dec. 1933 (Stert. No. 250). Deze regeling betreft de voorjaarscampagne 1933. Het steunbedrag is gesteld op f 0.25 per H.L. over een maximum hoeveelheid van 80 pCt. van hetgeen van den oogst 1929 aan de fabrieken ter vermaling werd afgeleverd. De reeds genoten steun op grond van de wet van 5 Mei 1933 wordt in mindering gebracht.

V. *Crisis-Suikerbesluit 1933*. (K. B. van 9 Oct. 1933, Stbl. No. 519).

Bij Min. Besch. van 21 Nov. 1933 (Stert. No. 227) is vastgesteld het Reglement-Suikerbietensteun 1933. Hierbij is bepaald, dat steun zal worden verleend, tot zoodanig bedrag, dat f 11.— per 1000 KG. netto garantiëbieten zal kunnen worden betaald. Als garantiëbieten wordt voor de campagne 1933 per bietenteler aangemerkt een hoeveelheid, overeenkomende met het gemiddelde van 80 pCt. van zijn teelt in 1929, 80 pCt. van die in 1930 en 100 pCt. van zijn teelt garantiëbieten in 1932. Deze hoeveelheid mag worden verhoogd zoolang het totaal der aanvragen tot levering een hoeveelheid van 1710 miljoen KG. garantiëbieten niet overschrijdt.

VI. *Crisis-Zetmeelbesluit, 1933*. (K. B. van 15 Dec. 1933, Stbl. No. 696).

Bij K. B. van 15 Dec. 1933 zijn de artt. 9, 13 en 14 van de Landbouw-Crisiswet op alle zetmeel van toepassing verklaard. Op grond hiervan is het in voorraad hebben, bereiden en verwerken van zetmeel slechts toegestaan aan hen, die bij een nader aan te wijzen crisisorganisatie zijn aangesloten, terwijl aan die crisisorganisatie een heffing moet worden betaald.

VII. *Crisis-Zetmeelbeschikking 1933*. (Min. Besch. van 29 Dec. 1933, Stert. No. 253).

Op grond van het Crisis-Zetmeelbesluit is ingevoerd de Crisis-Zetmeelbeschikking, welke bepaalt dat aan de crisisregeling zijn onderworpen aardappelmeel, alle soorten stijfsel, sago, arrowroot, tapioca, maizena, graanzetmeelen, dextrine, zetmeel-siroop, massée, textielgoederen en papier, deze laatste 2 soorten van producten op grond van de omstandigheid, dat daarin uit zetmeel vervaardigde stoffen worden verwerkt.

Als crisisorganisatie is aangewezen de Nederlandsche Meelcentrale, welke een heffing krijgt van f 3.50 voor aardappelmeel, f 3.75 voor stijfsel, maizena en graanzetmeelen, f 3.50 voor sagoemeel en tapioca's, alles per 100 KG. Voor dextrine moet f 3.85 en voor zetmeelstroop en massée f 3.75 per 100 KG. worden betaald, indien over de grondstof, welke ter bereiding daarvan noodig is, geen heffing is betaald.

De heffing behoeft niet te worden voldaan, indien de producten bestemd zijn voor uitvoer en voor de textiel- en papierindustrie, welke ze als grondstof gebruiken.

Begrooting van het Landbouw-Crisisfonds. (Zitting 1933—1934, gedrukte stukken No. 281).

Bij Koninklijke Boodschap van 3 Jan. 1934 zijn ingediend de begrotingen van het Landbouw-Crisisfonds voor de dienstjaren 1933 en 1934 en de daarmede samenhangende wijzigingen in het 10e Hfdst. der Rijksbegrooting voor 1933.

De wijzigingen in de Rijksbegrooting zijn een gevolg van de coördinatie der landbouwsteunwetten en de oprichting van het Landbouw-Crisisfonds. Derhalve zijn de steunbedragen, welke op de Rijksbegrooting 1933 waren uitgetrokken, voor zoover zij nog niet zijn uitgekeerd, van bestemming veranderd, d.w.z. zij komen nu ten goede aan het Landbouw-Crisisfonds.

De begrooting van uitgaven van het Landbouw-Crisisfonds beloopt over 1933 voor den gewonnen dienst f 92.142.756 en voor den kapitaaldienst f 23.162.375; totaal f 115.305.131. Hiertegenover staat een raming van inkomsten van f 105.713.323,41 voor den gewonnen dienst en van f 4.094.075 voor den kapitaaldienst; totaal f 109.907.398,41.

De begrooting van uitgaven van het Landbouw-Crisisfonds voor 1934 is voor den gewonnen dienst f 162.160.433,75 en v. d. kapitaaldienst f 26.409.800; totaal f 188.570.233,75.

Deze bedragen zijn a.v. over de verschillende afdelingen verdeeld:

Afdelingen	Gewone dienst	Kap. dienst
I. Nadeelig slot	—	f 19.068.300
II. Algemeen beheer	—	—
III. Granen	f 17.307.200	—
IV. Melkveehouderij	79.737.000	—
V. Vee	25.256.500	7.341.500
VI. Varkenshouderij	12.703.900	—
VII. Suikerbietenteelt	389.500	—
VIII. Fabrieksaardappelen	3.672.000	—
IX. Teelt en bewerking van vlas ..	903.823,75	—
X. Fruit-enwarmoezerijgewassen ..	6.118.000	—

XI. Kippen- en eendenhouderij ..	5.561.000
XII. Consumptie-aardappelen ...	7.000.000
XIII. Riet- en griendcultuur	488.060
XIV. Bloembollen	1.227.150
XV. Grove tuinbouw in West-Friesland	850
XVI. Bloembollenkweekers Breezand	—
XVII. Boomkweekers	41.950
XVIII. Bloemkweekers	3.500
XIX. Visscherij	—
XX. Overige steunmaatregelen ..	1.000.000
XXI. Overige uitgaven	750.000

Hiertegenover staat een raming van inkomsten uit den gewonnen dienst van f 179.768.167,41. Die voor den kapitaaldienst is nihil.

TUINBOUW.

I. *Crisis-Tuinbouwbeschikking 1933*. (Stert. van 2 Oct. 1933, No. 191).

Bij Min. Besch. van 26 Oct. 1933 (Stert. No. 209) zijn de monopolierechten op alle toebereide fruit en zuidvruchten, anders dan gedroogd, gewijzigd. De betreffende post, vallende onder art. 1, I, 9°, is gesplitst a.v.:

9°. alle toebereide fruit en zuidvruchten (andere dan ananas), anders dan gedroogd, anders dan uitsluitend op pekel, of met niet meer dan 5 pCt. suiker toebereid:

a. in verpakking t/m. 1.2 KG. f 0.10 per KG. netto;
b. in verpakking boven 1.2 KG. t/m. 5 KG. f 0.05 per KG. netto;

c. in verpakking boven 5 KG. f 0.04 per KG. netto.
10°. alle fruit en zuidvruchten (andere dan ananas), toebereid met meer dan 5 pCt. suiker:

a. in verpakking t/m. 5 KG. f 0.05 per KG. netto;
b. in verpakking boven 5 KG. f 0.04 per KG. netto.

11°. alle fruit en zuidvruchten (andere dan ananas), toebereid uitsluitend met pekel:

a. in verpakking t/m. 1.2 KG. f 0.05 per KG. netto;
b. in verpakking boven 1.2 KG. t/m. 5 KG. f 0.025 per KG. netto;

c. in verpakking boven 5 KG. f 0.02 per KG. netto.
Voor de categorieën onder 10° en 11° is zoodoende een verlaging der monopolierechten ingevoerd, daar deze aanvankelijk even hoog als die onder 9° werden belast.

Bij Min. Besch. van 15 Dec. 1933 (Stert. No. 245) is verder de post verpakte appelen en peren, welke met f 0.04 per KG. bruto was belast, gesplitst in verpakte appelen en peren in kisten, waarop hetzelfde recht wordt geheven en in verpakte appelen en peren in vaten, waarvoor het recht is verlaagd tot f 0.02 per KG. bruto.

VEETEELT.

Bij K. B. van 23 Sept. 1933 (Stbl. No. 484) is ter uitvoering van art. 27 der Landbouw-Crisiswet 1933 bepaald, dat besluiten van de Crisis-Zuivelcentrale de machtiging vereischen van den Minister, voor zoover zij strekken tot het vaststellen van het bedrag der uitkeeringen, bedoeld in art. 11 van de Crisis-Zuivelwet 1932 en het koopen en verkoopen van crisisproducten.

Bij K. B. van 2 Nov. 1933 (Stbl. No. 576) is melk aangevezen als crisisproduct in den zin van art. 1, onder 5°, van de Landbouw-Crisiswet 1933, met ingang van 3 Nov. 1933.

Melkvee-Steunbeschikking. (Stert. van 24/25 Nov. 1933, No. 230).

Bij Min. Besch. van 23 Nov. 1933 is bepaald, dat uit het Landbouw-Crisisfonds door de Crisis-Zuivel-Centrale aan erkende veehouders een bedrag van f 5.— per koe zal worden uitgekeerd, overeenkomstig het reglement melkveesteunbeschikking. De uitkeering geschiedt over het aantal stuks melk- en kalkkoeien, dat op 1 Juli 1933 aanwezig was.

Stichting Crisis-Zuivel-Centrale.

Bij Min. Besch. van 23 Nov. 1933 (Stert. No. 230) is de Vereeniging Crisis-Zuivel-Centrale opgeheven en vervangen door de Stichting Crisis-Zuivel-Centrale, welke op gelijke wijze als de andere crisisinstellingen is georganiseerd. Deze wijziging houdt verband met de coördinatie der steunmaatregelen.

Nieuw Crisis-Zuivel-Besluit II 1932 (gewijzigd bij K. B. van 23 Febr. 1933, Stbl. No. 59).

Bij K. B. van 28 Dec. 1933 (Stbl. No. 745) zijn in het Nieuw Crisis-Zuivel-Besluit II 1932 een aantal technische wijzigingen aangebracht.

VARKENSTEELT.

Nederlandsche Varkenscentrale.

Bij K. B. van 23 Sept. 1933 (Stbl. No. 484) is ter uitvoering van art. 27 der Landbouw-Crisiswet 1933 bepaald, dat besluiten van de Nederlandsche Varkenscentrale de machtiging vereischen van den Minister, voor zoover zij strekken tot het bestemmen van gelden tot het geven van vergoedingen ten behoeve van den uitvoer van varkens of varkensvleesch, het vaststellen van de bedragen dier vergoedingen en het koopen en verkoopen van crisisproducten.

Crisis-Varkensbesluit 1933. (K. B. van 24 Oct. 1933, Stbl. No. 531).

In verband met de coördinatie van de verschillende steunmaatregelen op grond van de Landbouw-Crisiswet is het Crisis-Varkensbesluit 1932, met uitzondering van art. 1 onder 2° en 3°, ingetrokken en vervangen door het Crisis-Varkensbesluit 1933, dat de artt. 9, 12, 13 en 14 van de Landbouw-Crisiswet op varkens en varkensvleesch van toepassing verklaart en verder bepalingen geeft ter uitvoering van art. 6 van de Crisis-Varkenswet 1932.

Op grond van dit besluit zijn bij Min. Besch. van 11 Dec. 1933 (Stert. No. 241), gewijzigd bij Min. Besch. van 28 Dec. 1933 (Stert. No. 252), regels vastgesteld voor de huisvlachten (Crisis-Huisvlachtbeschikking 1933), waarbij het aantal varkens wordt vastgesteld, dat voor eigen gebruik geslacht mag worden.

Dezelfde Staatscourant bevat de Crisis-Varkensbeschikkingen 1933, I en II. Hiervan is van belang de vaststelling der monopolierechten op varkensvleesch en producten daarvan in beschikking II. Deze bedragen voor:

- a. versch varkensvleesch *f* 0.20 per KG.;
- b. beenham, niet in blik, *f* 0.50 per KG.;
- c. ham, zonder been, w.o. hamspek, niet in blik, *f* 0.55 per KG.;
- d. ham in blik *f* 0.50 per KG.;
- e. schouders, niet in blik, *f* 0.50 per KG.;
- f. schouders, zonder been, niet in blik, *f* 0.55 per KG.;
- g. schouders in blik *f* 0.55 per KG.;
- h. carbonade met been, niet in blik, *f* 0.50 per KG.;
- i. carbonade, zonder been, niet in blik, *f* 0.55 per KG.;
- j. carbonade in blik *f* 0.50 per KG.;
- k. worst, geheel of ten deele uit varkensvleesch bestaande, niet in blik, *f* 0.20 per KG.;
- l. worst in blik, als voor, *f* 0.20 per KG.;
- m. worst in blik, andere dan hiervoor genoemd, als voor, *f* 0.20 per KG.;
- n. alle ander niet gezouten varkensvleesch (bij wijziging: alle ander varkensvleesch), waaronder ook begrepen geheel of ten deele uit varkensvleesch bestaande vleeschsalade, rolladen en pasteien, al dan niet in blik, *f* 0.20 per KG.

De prijs van toegewezen oormerken is *f* 0.25 per varken, voor die welke het toegewezen aantal te boven gaan *f* 10.—

Bij Min. Besch. van 9 Jan. 1934 (Stert. No. 6) is in de Crisis-Varkensbeschikking 1933 II een regeling ingevoegd van het aantal oormerken dat per district mag worden aangebracht. Deze regeling is gebaseerd op art. 7, onder 2o. van het Crisis-Varkensbesluit 1933. Het totaal aantal aan te brengen oormerken is gesteld op 2.520.000.

PLUIMVEETEELT.

I. *Eieren-Monopoliebesluit.* (K. B. van 1 Dec. 1933, Stbl. No. 648).

Bij K. B. is art. 12 van de Landbouw-Crisiswet 1933 op eieren van toepassing verklaard. De invoer van eieren en ei-producten (van eenden en kippen) is slechts toegestaan aan een daartoe ingestelde crisisorganisatie.

II. *Crisis-Pluimveebesluit 1933.* (K. B. van 4 Dec. 1933, Stbl. No. 654).

Dit K. B. verklaart de artt. 9, 13 en 14 van de Landbouw-Crisiswet 1933 op pluimvee en eieren van toepassing. Hierin wordt de grondslag gelegd voor de organisatie van den crisissteun en de daarmee samenhangende regeling van de productie

III. *Heffing op broedeieren. Oprichting van de Nederlandsche Pluimvee-centrale en de Eieren-Import-Centrale.*

De Stert. van 22/23 Dec. 1933 (No. 250) bevat de uitwerking van het Crisis-Pluimveebesluit. Op de eerste plaats worden de heffingen voor broedeieren vastgesteld, welke op grond van art. 3, onder 4°, van het Crisis-Pluimveebesluit aan het Landbouw-Crisisfonds moeten worden voldaan. Deze heffingen bedragen *f* 0.05 per 100 stuks voor broedeieren, afkomstig van een fokker, *f* 0.50 per 100 stuks voor broedeieren, afkomstig van een vermeerderingsbedrijf en *f* 1.— per 100 andere broedeieren. Verder worden opgericht de Nederlandsche Pluimvee-centrale en de Eieren-Import-Centrale. De laatste heft een monopolierecht van *f* 0.60 per 100 stuks voor eenden- en kippeneieren in schaal en van *f* 0.15 per KG. brutó voor niet meer in schaal aanwezige bestanddeelen van vogeleieren, bewerkt of onbewerkt, verwerkt of onverwerkt. Dezelfde Staatscourant geeft de statuten en het huishoudelijk reglement van genoemde crisisinstellingen, alsmede reglementen voor fokkers, houders van vermeerderingsbedrijven en kuikenbroeders. Hierbij is o.a. bepaald, dat de producenten verplicht kunnen worden tot inperking van het uitbroeden en van het in den handel brengen van kuikens of dat het aantal aangehouden dieren aan een maximum kan worden gebonden. Ook overigens wordt het pluimveebedrijf aan een zeer vergaande reglementeering onderworpen.

VISSCHERIJ.

I. *Garnalen.*

De toepassing van de crisiswetgeving op het visscherijbedrijf betreft in de eerste plaats de visscherij van garnalen. Garnalen zijn nl. bij K. B. van 2 Nov. 1933 (Stbl. No. 576) aangewezen als crisisproducten in den zin van art. 1, onder 5°, van de Landbouw-Crisiswet 1933. Deze maatregel is nog niet nader uitgewerkt.

II. *Credietverleening.*

Tot steun aan de haringdrijfnetvisscherij is bij Ministerieele Beschikking van 14 Nov. 1933 (Stert. No. 223) bepaald, dat ten behoeve van de reeders van haringdrijfnetvisschersvaartuigen een crediet wordt geopend van *f* 750.000 uit het Landbouwcrisisfonds aan de Stichting voor de Nederlandsche haringvisscherij, ten einde een gedeelte van de Engelsche walharing uit de markt te nemen en tijdelijk op te slaan, ten einde een te sterke prijsdaling te voorkomen. Dit crediet wordt slechts verleend aan reeders, welke lid zijn van genoemde stichting.

III. *Crisis-Haringbesluit 1933.* (K. B. van 5 Dec. 1933, Stbl. No. 656, gewijzigd bij K. B. van 2 Jan. 1934, Stbl. No. 1).

De aanvoer van haring in Nederland is (Min. Besch. van 14 Nov. 1933, Stert. No. 223) verboden buiten het tijdvak, aanvangende 15 Nov. 1933 en eindigende op een nader door den Minister te bepalen datum. Deze bepaling is uitgewerkt bij K. B. van 5 Dec. 1933 (Stbl. No. 656), waarbij art. 9 der Landbouw-Crisiswet 1933 op haring toepasselijk is verklaard. Dit besluit (Crisis-Haringbesluit 1933) verbiedt, behalve den aanvoer van pekelen- en stuurharing, ook het verwerken van alle soorten haring in verschen, gekoelden of bevroren toestand tot pekelen- of stuurharing.

IV. *Stichting voor de Nederlandsche Haringvisscherij.* (Stert. van 11 Dec. 1933, No. 241).

Deze Stert. bevat de statuten en het huishoudelijk reglement van de Stichting voor de Nederlandsche Haringvisscherij, welke overeenkomen met die voor de andere crisisinstellingen.

STEUN AAN GEMEENTEN.

I. *Steun aan noodlijdende gemeenten.* (Wet van 22 Dec. 1933, Stbl. No. 715).

In het wetsontwerp zijn een aantal wijzigingen aangebracht, welke overigens de strekking ervan niet hebben veranderd, waarna het is aangenomen en in het Staatsblad afgekondigd.

OPENBARE WERKEN.

- I. *Versnelde bruggenbouw.* (Gedrukte Stukken No. 354, Zitting 1932—1933, No. 90, Zitting 1933).

De wetsontwerpen tot het geven van vrijheid om een concessie tot tolheffing te verlenen aan de op te richten N.V. „Versnelde Bruggenbouw” en tot wijziging en verhooging van het 7e Hst. B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1933 (Deelneming in het aandeelenkapitaal van en verstrekking van rentedragende voorschotten aan de N.V. „Versnelde Bruggenbouw”) zijn blijkens mededeeling van den Minister van Waterstaat op 4 Jan. 1934 ingetrokken.

FINANCIËELE MAATREGELLEN TEN BEHOEVE VAN DE SCHATKIST.

- I. *Tijdelijke voorziening tot versterking van de middelen tot dekking van de uitgaven des Rijks.* (Wet van 8 Dec. 1933, Stbl. No. 663).

Het desbetreffende ontwerp, dat de opcenten, geheven ten behoeve van het Leeningfonds, continueert, is inmiddels in beide Kamers aangenomen en in het Staatsblad afgekondigd.

- II. *Voorloopige voortzetting der heffing van enkele tijdelijke invoerrechten en verhoogde invoerrechten en van de opcenten op sommige invoerrechten.* (Wet van 8 Dec. 1933, Stbl. No. 664).

Deze wet verlengt de heffing van de invoerrechten en verhoogde invoerrechten, vastgesteld bij de wet van 19 Dec. 1931 (Stbl. No. 530) en van de opcenten op sommige invoerrechten (Wet van 24 Dec. 1933, Stbl. No. 634) tot en met 30 Juni 1934, niet tot en met 31 Dec. 1934, zooals eerst was voorgesteld. De 15 opcenten op den accijns op bier en de 20 opcenten op den accijns op suiker, ingesteld bij de laatste wet, zijn evenwel niet verlengd, zoodat deze per 31 Dec. 1933 zijn vervallen.

- III. *Tijdelijke voorziening tot versterking van de middelen tot dekking van de uitgaven des Rijks.* (Zitting 1933/34, gedrukte stukken No. 174).

Dit ontwerp stelde o.a. voor continueering van de heffing van 30 opcenten op den accijns op suiker en van 15 opcenten op den accijns op bier voor het tijdvak van 1 Jan. 1934 tot en met 31 Dec. 1938.

Dit ontwerp is gewijzigd in dien zin, dat gedurende genoemde periode 10 opcenten op den suikeraccijns en gedurende het tijdvak van 1 Jan. 1934 tot en met 30 Juni 1934 bovendien 20 opcenten op den suikeraccijns worden geheven, terwijl de opcenten op den bieraccijns slechts van 1 Jan. 1934 tot en met 30 Juni 1934 worden geheven.

- IV. *Verhooging van den accijns op tabak.* (Wet van 29 Dec. 1933, Stbl. No. 769 en K. B. van 29 Dec. 1933, Stbl. No. 782).

Het desbetreffende wetsontwerp is aangenomen, nadat de accijns op sigaren is gesteld op 12½ pCt. voor sigaren met dichtgewerkten kop, wegende per 1000 stuks 3½ K.G. of meer en op 17½ pCt. voor andere sigaren (i.p. v. 22½ pCt.) en die op sigaretten op 50 pCt. (i.p. v. 37½ pCt.). Voor rook- en pruimtabak, alsmede snuif is de accijns 22½ pCt.

Van belang is in deze wet nog de bepaling, dat het verboden is (behoudens vergunning van den Minister van Financiën, aan tabaksaccijns onderworpen artikelen in het klein te verkoopen voor een *lageren* prijs dan dien vermeld op de aangebrachte zegels. Als overtreding van dit verbod wordt mede aangemerkt het verlenen van kortingen op den naar hoeveelheid en zegels verschuldigten kleinhandelsprijs en het bij of in verband met de aflevering van tabaksfabrikaten in eenigerlei vorm verstrekken van geschenken.

Deze wet is op 1 Jan. 1934 in werking getreden.

- V. *Couponbelasting.* (Wet van 29 Dec. 1933, Stbl. No. 780).

Het wetsontwerp tot heffing van een couponbelasting is door de Staten-Generaal aangenomen en in het Staatsblad afgekondigd.

- VI. *Omzetbelasting.* (Wet van 25 Oct. 1933; Stbl. No. 546).

De wet op de omzetbelasting is inmiddels door de Eerste Kamer aangenomen en in het Staatsblad afgekondigd.

Bij K. B. van 14 Nov. 1933 (Stbl. No. 591) is de inwerkingtreding bepaald op 1 Jan. 1934. Verder zijn bij K. B. van 1 December 1933 (Stbl. No. 649) verschillende uitvoeringsbepalingen vastgesteld. Van belang is hierbij de aanvulling van de lijst der vrijgestelde goederen (tabel B II). De betreffende producten zijn alle van dien aard, dat zij voor rechtstreeksch consumptief gebruik niet geschikt zijn of uitsluitend als hulpstof kunnen dienen, b.v. ruwe aluinaarde, caseïne, drukinkt, houten schoenhakken, stroocellulose, schoenzolen met hak.

Bij Ministeriële Beschikking van 5 Dec. 1933 (Stcrt. No. 238) zijn een aantal uitvoeringsmaatregelen vastgesteld.

Bij de wet van 29 Dec. 1933 (Stbl. No. 766) is een aanvulling in de Wet op de Omzetbelasting aangebracht. Hierdoor kunnen zij, die rechtstreeks aan particulieren leveren, de omzetbelasting, in plaats van door een driemaandelijkschen aanslag, ook voldoen door het plakken van zegels. Verder kan een fabrikant, die op het tijdstip van het inwerkingtreden der omzetbelasting, hier te lande goederen in voorraad heeft, die hij uit het buitenland heeft ingevoerd, onder bepaalde voorwaarden en binnen een te stellen termijn, die goederen zonder betaling van omzetbelasting afleveren.

- VII. *Vermindering der uitkeering, bedoeld in art. 3, onder b, der wet van 15 Juli 1929 (Stbl. No. 368) en wijziging der wet van 18 Maart 1932 (Stbl. No. 104).* (Uitkeeringen aan de gemeenten uit het gemeentefonds). (Wet van 22 Dec. 1933, Stbl. No. 716).

De schaal van vermindering der uitkeeringen uit het gemeentefonds is, in afwijking van het oorspronkelijk ontwerp, veranderd, hetgeen bij een gelijkgebleven maximum van 28 pCt. een versterkte vermindering voor de meeste klassen beteekent. Voor enkele klassen is de vermindering gelijk gebleven.

- VIII. *Heffing van een belasting naar het vermogen van instellingen van de doode hand.* (Zitting 1933/34, gedrukte stukken No. 203).

Dit wetsontwerp beoogt de heffing van een belasting op het vermogen van de doode hand, waaronder wordt verstaan: stichtingen, coöperatieve en andere, al dan niet rechtspersoonlijkheid hebbende verenigingen, zedelijke lichamen en alle hiervóór niet afzonderlijk genoemde rechtspersonen, met uitzondering van vennootschappen en verenigingen, welke kapitaal geheel of ten deele in aandeelen is verdeeld. Enkele lichamen, o.a. publiekrechtelijke, worden uitgezonderd.

De belasting wordt niet geheven over belastbare bedragen van minder dan f 11.000. Van bedragen daarboven, tot f 30.000 wordt 3 per mille geheven, van bedragen van f 30.000 en hooger 2 per mille. De vermogensbelasting bedraagt, afgezien van provinciale en gemeentelijke opcenten, 2,35 per mille.

De opbrengst van deze belasting is geraamd op ongeveer f 3.000.000.

- IX. *Heffing van opcenten op de gemeentefondsbelasting en de vermogensbelasting over het belastingjaar 1934/35.* (Wet van 22 Dec. 1933, Stbl. No. 717).

Deze wet bepaalt, dat ten behoeve van het gemeentefonds de volgende opcenten zullen worden geheven:

- 30 opcenten op de gemeentefondsbelasting, indien de belastbare som niet meer bedraagt dan f 30.000;
- een aantal opcenten op de gemeentefondsbelasting gelijk aan het aantal volle duizendtallen guldens, dat in de belastbare som is begrepen, met een maximum van 150;
- 30 opcenten op de vermogensbelasting boven die, genoemd in art. 12, letter b, der wet van 15 Juli 1929.

DIVERSE MAATREGELLEN.

- I. *Instelling van een crisisaccountantsdienst.* (Zitting 1933/34, gedrukte stukken No. 236).

De regering heeft een voorstel ingediend tot verhoging van Hfdst. X der Rijksbegroting voor 1934 met f 102.525 ten behoeve van oprichting van een crisis-accountantsdienst.

Deze dienst heeft tot taak de voortdurende contrôle op de financiële gestie der crisisorganen en het onderzoeken van de boeken der bij de crisiswetgeving betrokken belanghebbenden.

HET PRIJSVERLOOP VAN GROOT-HANDELSARTIKELEN GEDURENDE HET VIERDE KWARTAAL VAN 1933.

TARWE.

Op verschillende tijdstippen heeft in de afgelopen drie maanden flinke vraag voor buitenlandsche tarwe bestaan en zijn belangrijke zaken afgesloten, doch van langen duur was de verbetering der vraag bijna nooit en spoedig deed zich weder de drukkende werking gevoelen van de groote oogstopbrengsten in Europa en de verminderde behoefte in de verschillende invoerlanden. De geldpolitiek in de Vereenigde Staten heeft in het begin van October de koersen aan de termijnmarkt te Chicago bijna op 1 dollar per bushel doen stijgen, doch daarna trad weder eene gevoelige verlagening in en is het hoogste punt van begin October niet weer bereikt. Wel hebben onder den invloed van politieke berichten sterke fluctuaties plaats gevonden en zijn verschillen van 15 dollarcenten en meer in enkele dagen voorgekomen.

Van groot belang voor Europa zou de loop der prijzen in de Vereenigde Staten niet zijn, omdat de uitvoeren te gering zijn om gewicht in de schaal te leggen, wanneer niet Chicago nog steeds als een barometer van den internationalen graanhandel werd beschouwd, en de stemming te Chicago niet van invloed was op die te Winnipeg. Geregeld waren de koersen daar hooger of lager in sympathie met Chicago, al waren de prijsverschillen er minder groot en meer afhankelijk van de vraag in Europa, waar Canada sterk concurreert met andere tarwe uitvoerende landen. Nadat in de eerste helft van October de koersen daalden, trad tegen het einde der maand een herstel in, dat zich tot einde November vrijwel handhaafde.

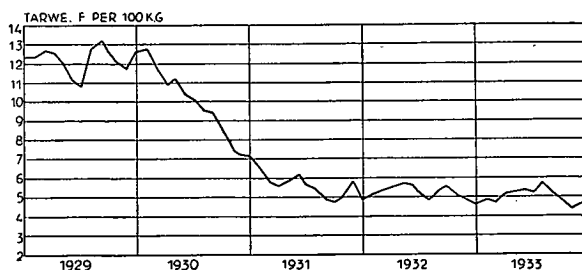
Toen begonnen de prijzen weder te dalen en bleven zij in December vrij stabiel. De Decembertermijn, welke op 1 October op 62¼ dollarcenten per bushel stond, sloot op 31 December op 61¼ dollarcenten. Intusschen is de hoogste koers 70 dollarcenten geweest. Bij de bepaling van den prijs voor Canadeesche tarwe speelde de koers van den Dollar een groote rol. Deze is in navolging van dien voor Amerikaansche Dollars gedaald. Dikwijls was de Dollarkoers zoo onstandvastig, dat de zaken er door belemmerd werden daar koopers het gevoel hadden bij het koopen van tarwe eigenlijk in Dollars te speculeeren. De koersen in Argentinië daalden medio October, doch herstelden zich spoedig en bleven in November vrij stabiel tot door de Argentijnsche regeering minimumprijzen werden vastgesteld, welke verder in December onveranderd bleven.

De verschepingen uit Argentinië waren in de afgelopen maanden naar Europa niet groot, een betere markt werd gevonden in landen buiten Europa en vooral in Zuid-Amerika, waar de Ver. Staten nu niet, zooals in normale tijden het geval is, concurreerden. Australië zoekt vooral een markt voor tarwe in het Verre Oosten en in Engeland. Op het Continent werd deze soort weinig gekocht.

Verschiedene Europeesche landen hebben een hardnekkigen strijd gevoerd om tarwe in de invoerlanden te verkoopen. Vooral Hongarije is daarbij voorgegaan tot steeds lagere prijzen. De Hongaarsche tarwe werd in compensatie verkocht naar industrieproducten leverende landen, waar die tarwe niet mocht worden ingevoerd. Daarvoor moest dus een markt worden gevonden in andere landen en zoo werden groote hoeveelheden verscheept naar Nederland, België en Engeland en verkocht tot ongekend lage prijzen. Onder den druk van het aanbod van Hongaarsche tarwe, welke in de Rotterdamse termijnmarkt leverbaar is, daalde de koers aan die termijnmarkt tot f 2.50 per 100 KG. voor Novemberlevering. Later is daarop eene verbetering gekomen, doch de zaken bleven slepend. Groote voorraden zijn in de West-Europeesche havens gevormd en die vinden slechts langzaam koopers.

Met de Hongaarsche tarwe concurreerde de Duit-

sche en in het begin de Fransche. Onder de laatste moet ook Marokkaansche gerekend worden, die in den regel naar Frankrijk gaat, doch waarvoor men nu plaatsing in andere landen zocht wegens den grooten Franschen oogst. De Fransche uitvoeren zijn gesteund door een uitvoerpremie, doch spoedig bleek die niet hoog genoeg om uitvoer mogelijk te maken toen het prijspeil daalde. Duitsche tarwe is tot voor kort regelmatig aan de markt geweest, de regeering maakte de uitvoeren mogelijk door zelf de „Einfuhrscheine” op te koopen. Rusland liet zich als verkoper niet onbetuigd en was vooral in de eerste helft der berichtperiode verkoper.

In de meeste landen gelden steunmaatregelen. Wat den invoer betreft door invoerrechten, contingentering of het voorschrijven van een percentage te vermalen inlandsche tarwe. In uitvoerlanden door uitvoerprijzen, het doen van compenseringszaken of zooals in de Vereenigde Staten en Canada door het doen van inkoop op de open markt voor rekening der regeeringen. Gedurende den laatsten tijd worden in verschillende uitvoerlanden pogingen gedaan om de prijzen te verbeteren zonder het daardoor de concurrentie in het buitenland moeilijker te maken door prijsstijging. In Argentinië zijn hogere minimumprijzen vastgesteld, waarbij prijsstijging in het buitenland wordt voorkomen door verlaging van den Pesokoers. In Australië wil men een fonds vormen tot steun van de boeren, dat gevormd zal worden door een heffing op meel en invoerrechten op verschillende artikelen. In Canada is men aan het overleggen en men is het nog niet eens geworden over de te nemen maatregelen. De Vereenigde Staten subsidieeren den uitvoer van witte tarwe van de Pacifickust, welke subsidie wordt betaald uit den accijns op in het binnenland gebruikte tarwe.

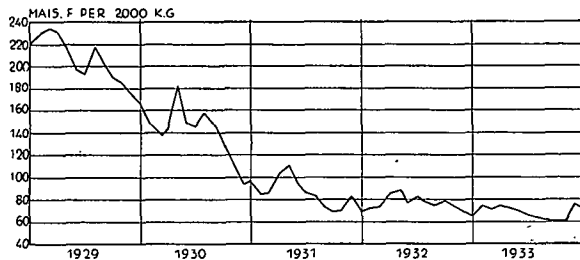
De door de Londensche tarweconferentie gewenschte beperking in den uitzaai van wintertarwe schijnt nog niet uitgevoerd te worden. In de Vereenigde Staten is de met wintertarwe bebouwde oppervlakte grooter dan in het vorige jaar. In Europa is aan den uitzaai van wintertarwe in verschillende landen een einde gekomen door den plotseling ingevallen winter.

MAIS.

In de behoefte aan mais werd in hoofdzaak voorzien door Argentinië. De verschepingen van den Donau en uit Rusland waren van beperkten omvang en hoofdzakelijk Platamais werd naar Europa verladen. Aangetrokken door lage prijzen waren groote hoeveelheden gekocht, te veel echter voor de ingekrompen behoefte. Daardoor ondervonden houders van mais groote moeite hunne aankomende partijen in het binnenland te plaatsen en daalden de prijzen in October gevoelig. Roemenië was toen tot lage prijzen dringend aan de markt voor verlading in de volgende maanden, waardoor de stemming nog meer gedrukt werd. De ondernemingslust ontbrak en slechts weinig mais werd door importeurs op aflading gekocht. Dit heeft zich later gewroken, toen in November allengs bleek, dat onvoldoende Platamais werd aangevoerd en de verschepingen van den Donau uitbleven wegens de slechte uitkomsten van den nieuwen oogst. Koud weder had een gedeelte van de mais in Roemenië en Zuidslavië niet tot rijpheid doen komen en veel mais is ongeschikt om onvermengd met oude of ongedroogd te worden verladen.

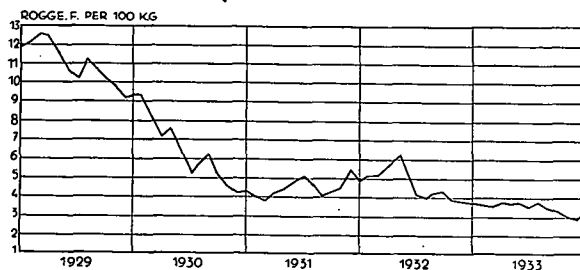
De prijzen voor in November binnenkomende maïs stegen sterk en deze werd met een belangrijke premie boven latere posities betaald. Ook voor de latere waren hoogere prijzen te maken en algemeen werd flink gekocht. Het bleek, dat ook het binnenland slechts geringe voorraden had en dat de consumptie van maïs was toegenomen. Toen later de aanvoeren weder toenamen is een gedeelte der premie voor aangekomen partijen weder verloren gegaan, doch nog steeds worden voor de eerst verwachte booten de hoogste prijzen betaald. Lang is dat andersom geweest. Het geheele prijsniveau is sedert November weder eenigszins gedaald.

Argentinië bleef dringend met maïs op aflading aan de markt en Roemenië kwam weer aan de markt, vooral met gedroogde maïs ter verlading in de eerste maanden van 1934. De verhoging van de rechten met f 10.— per last in November is grif door de binnenlandsche koopers betaald. De prijsverbetering voor Platamaïs was niet steeds in overeenstemming met den loop der koersen aan de Argentijnsche termijnmarkten, die na een inzinking in October slechts matig stegen en einde November op dezelfde hoogte stonden als in het begin van October. Eind November is de minimumprijs in Argentinië vastgesteld, doch door de valuta-politiek is daarvan prijsstijging geen gevolg geweest. Alleen zijn de prijschommelingen daarna klein gebleven.

ROGGE.

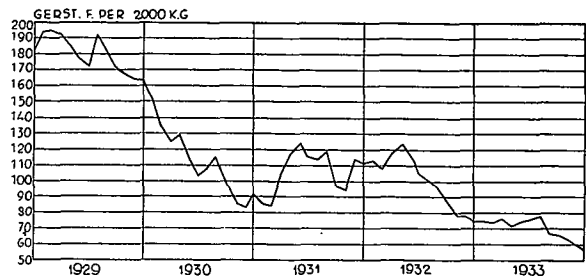
Duitschland, Polen en Hongarije waren dringend met rogge aan de markt en vonden tot lage prijzen slechts met moeite koopers. Toen de Nederlandsche regering 80.000 tons Deutsche rogge kocht en daarmee aan de markt kwam tot prijzen, welke rogge voor voederdoeleinden goedkoop deed zijn, vond dat aanbod flinken afzet en kon een groot gedeelte worden geplaatst. Duitschland en Polen hebben een overeenkomst aangegaan om onderlinge concurrentie in invoerende landen te beëindigen en men tracht nu met hetzelfde doel contact met Hongarije te krijgen. Tot nu toe bleef Hongarije echter rogge aanbieden voor spoedige en latere levering tot prijzen, welke van het laagste punt nauwelijks verhoogd zijn.

GERST.

Groote verschepingen van Donau en Russische gerst in het begin van dit seizoen hebben aanzienlijke voorraden in de West-Europeesche havens doen ontstaan, terwijl ook het binnenland flinke voorraden gevormd heeft. Dientengevolge gaat de verkoop van gerst moeilijk. Als gevolg van de vaste stemming voor maïs, is die voor gerst ook wel verbeterd, doch deze verbetering was slechts tijdelijk en spoedig zijn de prijzen weder gedaald. Rusland heeft zich sedert verscheidene weken teruggetrokken als

verkooper en de prijzen aan den Donau zijn verhoogd, doch daarop is in ons land nauwelijks eene prijsverbetering gevolgd. Het aanbod in de tweede hand en van de aanwezige voorraden blijft de markt drukken. Bovendien is Argentinië in ruime mate met gerst van den nieuwen oogst aan de markt gekomen en de prijzen daarvoor zijn gedurende de

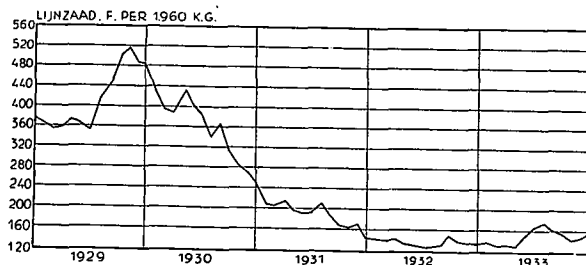

laatste weken gedaald. Wegens de zeer fraaie kwaliteit van de Platagerst geven koopers er de voorkeur aan deze te kopen tot iets hooger prijs dan dien voor de Donaugerst van middelmatige kwaliteit en beperkte zaken kwamen tot stand per Januari en Februari aflading. Voor dadelijke behoefte dekt men zich uit de disponibele voorraden. De verhoging van de rechten op gerst met f 10.— per last heeft de consumptie nog doen afnemen.

LIJNZAAD.

De prijzen, die begin October op ca. f 142 stonden, zijn in den loop dier maand verder achteruitgegaan tot f 133. Daarop is een vrij belangrijk herstel gevolgd, hetwelk de prijzen tot eind November gebracht heeft op f 160. Dit herstel is uitsluitend te voorschijn geroepen door de vraag voor dichtbijzijnde en stoomende posities, die op een gegeven oogenblik een zeer belangrijke premie opbrachten. Intusschen bleek, dat het exportsurplus van den ouden oogst in Argentinië grooter was dan men ons van officiële zijde wilde doen gelooven.

De berichten omtrent den nieuwen Argentijnschen oogst luiden betrekkelijk gunstig en indien ook al de oogst in de V. S. buitengewoon klein is, de economische toestand en de importbelemmeringen in vrijwel alle consumptielanden zijn zoodanig, dat de druk daarvan op de prijzen bemerkbaar is en dat die sindsdien langzaam achteruit zijn gelopen. Op het einde van het jaar was de toestand zoo, dat voor dichtbijzijnde en stoomende posities weliswaar nog een vrij belangrijke premie betaald wordt en dat daarvoor nog f 151 te maken is, maar het geheele niveau is onder den druk van het binnenkomen van den nieuwen Argentijnschen oogst toch verder omlaag gegaan.

De officiële ramingen omtrent de opbrengst der nieuwe oogsten luiden 1.337.000 ton, hetgeen ongeveer zoo groot is als de officiële ramingen van den oogst van het vorig jaar. Daarentegen hebben de V.S. en Canada een uitermaten kleinen oogst; men kan voor die beide landen van een mislukking van den Lijnzaad-oogst spreken. Terwijl de oogst in 1932 in de V. S. 296.000 ton was en als veel te klein beschouwd werd, is die oogst voor 1933 slechts 175.000 ton. In Canada was de oogst van 1932 61.000 ton en bedraagt nu slechts 19.000 ton. In tegenstelling tot de Argentijnsche officiële schattingen blijkt het steeds weer,

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH				
	TARWE Manitoba No. 2 loco Rotterdam/ Amsterdam per 100 K.G. a)		ROGGE 74 K.G. Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 K.G. b)		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		GERST 64/65 K.G. La Plata loco Rotterdam/A'dam per 2000 K.G. c)		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		WITTE KOOL 1-5 pond per 100 KG. Broek op Langendijk		UIEN gewoon per 100 KG. Broek op Langendijk		ROODE KOOL 1-5 pond per 100 KG. Broek op Langendijk		RUND- VLEESCH (versch) Gem.v. 3kw. per 100 KG. Rotterdam		VARKENS- VLEESCH (versch) per 100 KG. Rotterdam		
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	
1925	17,20	100,0	13,07 ^b	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1927	14,75	85,8	12,47 ^b	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1928	13,47 ^b	78,3	13,15	100,6	228,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	4,55	100,0	13,25	100,0	17,23	100,0	93,—	100,—	77,50	100,—	
1929	12,25	71,2	10,87 ^b	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	7,38	162,4	11,78	88,9	9,10	52,8	96,40	103,7	93,12 ^b	120,2	43,9
1930	9,67 ^b	56,3	6,22 ^b	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	2,05	45,1	2,14	16,2	5,77	33,5	108,—	116,1	72,90	94,1	61,9
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	3,06	67,3	1,94	14,6	6,96	40,4	88,—	94,6	48,—	37,50	48,4
1932	5,22 ^b	30,4	4,62 ^b	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	1,49	32,8	8,07	60,9	1,84	10,7	61,—	65,6	37,50	48,4	69,9
1933	5,01 ^b	29,2	3,54	27,1	68,50	29,6	70,00	30,0	148,00	32,0	0,82	18,0	2,30	17,4	2,60	15,1	52,—	55,9	49,50	63,9	—
Jan. 1932	5,05	29,4	5,07 ^b	38,8	71,25	30,8	114,00	48,3	142,50	30,8	1,49	32,8	8,69	65,6	1,87	10,8	70,—	75,3	40,—	51,6	—
Febr. "	5,30	30,8	5,07 ^b	38,8	74,00	32,0	108,50	46,0	142,25	30,8	1,28	28,1	8,98	67,8	1,29	7,5	68,—	73,1	34,—	43,9	—
Maart "	5,52 ^b	32,1	5,80	44,4	86,75	37,5	118,00	50,0	143,25	31,0	1,68	36,9	12,26	92,6	1,78	10,3	67,—	72,0	32,—	41,3	—
April "	5,65	32,7	6,22 ^b	47,6	88,75	38,3	124,50	52,8	135,25	29,2	—	—	—	—	—	—	63,—	67,7	28,—	36,1	—
Mei "	5,60	32,6	5,30	40,5	78,00	33,7	116,00	49,2	130,25	28,2	—	—	—	—	—	—	63,—	67,7	26,—	33,5	—
Juni "	5,22 ^b	30,4	4,15	31,7	80,75	34,9	105,75	44,8	128,75	27,8	—	—	—	—	—	—	67,—	72,0	34,—	43,9	—
Juli "	4,90	28,5	4,—	30,6	78,75	34,0	100,25	42,5	129,75	28,1	—	—	—	—	—	—	64,—	68,8	35,50	45,8	—
Aug. "	5,20	30,2	4,07 ^b	31,2	77,50	33,5	98,25	41,6	133,00	28,8	—	—	—	—	—	—	62,—	66,7	40,50	52,2	—
Sept. "	5,47 ^b	31,8	4,20	32,1	78,50	33,9	88,50	37,5	150,75	32,6	—	—	—	—	—	—	55,—	59,1	42,50	54,8	—
Oct. "	5,25	30,5	3,92 ^b	30,0	74,50	32,2	79,50	33,7	138,25	29,9	—	—	—	—	—	—	51,—	54,8	44,—	56,8	—
Nov. "	4,90	28,5	3,90	29,8	71,25	30,8	79,00	33,5	135,25	29,2	1,06	23,3	4,10	31,0	—	—	53,—	57,0	46,—	59,3	—
Dec. "	4,72 ^b	27,5	3,80	29,1	66,25	28,6	75,25	31,9	135,00	29,2	0,84	18,5	3,99	30,1	3,02	17,5	53,—	57,0	46,—	59,3	—
Jan. 1933	4,95	28,8	3,75	28,7	73,00	31,5	75,25	31,9	136,50	29,5	0,67	14,7	3,38	25,5	3,02	17,5	50,50	54,3	44,75	57,7	—
Febr. "	4,77 ^b	27,8	3,70	28,3	71,00	30,7	74,75	31,7	130,25	28,2	0,60	13,2	2,06	15,5	2,51	14,6	49,25	53,0	45,—	58,1	—
Maart "	5,05	29,4	3,82 ^b	29,3	73,50	31,7	76,25	32,3	130,50	28,2	0,61	13,4	1,29	9,7	3,11	18,0	46,50	50,0	46,—	59,3	—
April "	5,15	29,9	3,75	28,7	72,75	31,4	71,25	30,2	129,50	28,0	—	—	—	—	—	—	49,50	53,2	48,25	62,3	—
Mei "	5,40	31,4	3,77 ^b	28,9	70,50	30,5	73,25	31,0	146,75	31,7	—	—	—	—	—	—	52,25	56,2	49,—	63,2	—
Juni "	5,25	30,5	3,55	27,2	66,00	28,5	75,75	32,1	163,25	35,3	—	—	—	—	—	—	51,25	55,1	48,—	61,9	—
Juli "	5,82 ^b	33,9	3,85	29,4	64,25	27,8	78,00	33,1	176,25	38,1	—	—	—	—	—	—	49,—	53,0	48,50	62,6	—
Aug. "	5,30	30,8	3,55	27,2	61,25	26,5	67,75	28,7	161,50	34,9	—	—	—	—	—	—	50,25	54,0	54,—	69,7	—
Sept. "	4,95	28,8	3,47 ^b	26,6	61,00	26,3	65,25	27,6	159,00	34,4	—	—	—	—	—	—	56,25	60,5	54,25	70,0	—
Oct. "	4,40	25,6	3,—	22,9	60,25	26,0	63,50	27,0	141,25	30,5	—	—	—	—	—	—	59,50	64,0	54,37 ^b	69,0	—
Nov. "	4,55	26,5	2,95	22,6	74,50	32,2	60,00	25,4	147,25	31,8	1,26	27,7	2,23	16,8	—	—	60,75	65,3	53,50	69,0	—
Dec. "	4,57	26,6	3,30	25,3	73,50	31,7	59,25	25,1	154,50	33,4	0,97	21,3	2,56	19,3	1,76	10,2	60,75	65,3	53,50	69,0	—
2 Jan. 1934	4,60	26,7	3,35	25,6	68,00	29,4	56,00	23,7	149,00	32,2	3,10	68,1	—	—	—	—	64,—	68,8	53,50 ^{b)}	69,0	—
8 "	4,70	27,3	3,40	26,0	67,00	28,9	57,00	24,2	145,00	31,4	3,66	80,4	—	—	3,04	17,6	62,—	66,7	53,50 ^{b)}	69,0	—
15 "	4,85	28,2	3,10	23,7	67,00	28,9	60,00	25,4	147,00	31,8	3,60	79,1	—	—	3,10	18,0	62,—	66,7	53,50 ^{b)}	69,0	—

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot en vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 3) Tot Jan. 1928 Maltling; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1932 K.G. Zuid-Russische. 4) 5 Jan. 5) 13 Jan. 6) 4 Jan. 7) 11 Jan. 8) 15 Jan.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN						DIVERSEN							
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 K.G.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 (1m 33,9° Bé s.g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66° §cts. per U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.			WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 KG. netto			
	f.	%	§	%	§cts.	%	§ cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	pence	%	f.	%	f.	%
1925	10,80	100,0	1,68	100,0	14,86	100,—	23,25	100,0	29,27	100,—	9,35	100,—	55,00	100,0	29,50	100,0	34,70	100,0	12,—	100,0
1926	17,90	165,7	1,89	112,5	13,65	91,9	17,55	75,5	16,24	55,5	6,30	67,4	47,25	85,9	24,75	83,9	28,46	82,0	11,61	96,8
1927	11,25	104,2	1,30	77,4	14,86	100,—	17,50	75,3	16,78	57,3	7,27	77,8	48,50	88,2	26,50	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7
1928	10,10	93,5	1,20	71,4	9,98	67,2	20,00	86,0	19,21	65,6	7,51	80,4	51,50	93,6	30,50	103,4	47,58	137,1	11,48	95,7
1929	11,40	105,6	1,23	73,2	10,—	67,3	19,15	82,4	17,05	58,2	6,59	70,5	39,—	70,9	25,25	85,6	32,25	92,9	10,60	88,3
1930	11,35	105,1	1,12	66,7	8,77	59,0	13,55	58,3	12,—	41,0	3,92	41,9	26,75	48,6	16,25	55,1	25,36	73,1	9,84	82,0
1931	10,05	93,1	0,58	34,5	5,04	33,9	8,60	37,0	7,33	25,0	3,08	33,0	21,50	39,1	12,00	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8
1932	8,00	74,1	0,81	48,2	4,50	30,3	6,45	27,7	5,21	17,8	3,11	33,3	16,00	29,1	8,50	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3
1933	7,00	64,8	0,45	26,8	3,61	24,3	6,75	29,0	5,13	17,5	2,78	29,7	19,25	35,0	9,50	32,2	13,26	38,2	6,18	51,5
Jan. 1932	8,25	76,3	0,71	42,3	5,25	35,3	6,65	28,6	5,09	17,4	3,38	36,2	16,50	30,0	9,00	30,5	11,63	33,5	7,10	59,2
Febr. "	8,25	76,3	0,71	42,3	4,92 ^b	33,1	6,90	29,7	5,31	18,1	3,51	37,6	16,25	29,5	9,00	30,5	11,75	33,9	7,25	60,4
Maart "	8,35	77,2	0,71	42,3	4,62 ^b	31,1	6,90	29,7	5,37	18,3	3,30	35,3	16,50	30,0	8,75	29,7	10,25	29,5	7,40	61,7
April "	8,65	80,1	0,86	51,2	4,34	29,2	6,25	26,9	5,08	17,4	3,08	33,0	16,50	30,0	9,00	30,5	9,25	26,7	7,40	61,7
Mei "	8,30	76,9	0,86	51,2	4,25	28,6	5,80	24,9	4,57	15,6	2,76	29,5	15,75	28,6	8,25	28,0	8,88	25,6	7,40	61,7
Juni "	8,25	76,3	0,86	51,2	4,25	28,6	5,25	22,6	4,44	15,2	2,55	27,3	15,25	27,7	7,75	26,3	9,—	25,9	7,40	61,7
Juli "	8,10	75,0	0,86	51,2	4,25	28,6	5,80	24,9	4,97	17,0	2,77	29,6	16,00	29,1	8,50	28,8	9,75	28,1	—	—
Aug. "	7,80	72,2	0,86	51,2	4,30	28,9	7,35	31,6	5,71	19,5	3,33	35,6	15,75	28,6	8,25	28,0	12,—	34,6	5,70	47,5
Sept. "	7,75	71,8	0,86	51,2	4,37 ^b	29,4	7,75	33,3	6,37	21,8	3,64	38,9	16,75	30,5	8,75	29,7	13,75	39,6	5,90	49,2
Oct. "	7,65	70,8	0,86	51,2	4,45	29,9	6,50													

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

Table with columns for ZUIVEL EN EIEREN and METALEN, listing various commodities like butter, cheese, metal, and their prices over time from 1925 to 1933.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

Table with columns for BOUWMATERIALEN and KOLONIALE PRODUCTEN, listing building materials and colonial products like wood, cacao, rubber, and their prices over time from 1925 to 1933.

N.B. Alle Pondennoteringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

dat die officiële mededeelingen, wat betreft de V. S. en Canada, veelal zeer juist zijn.

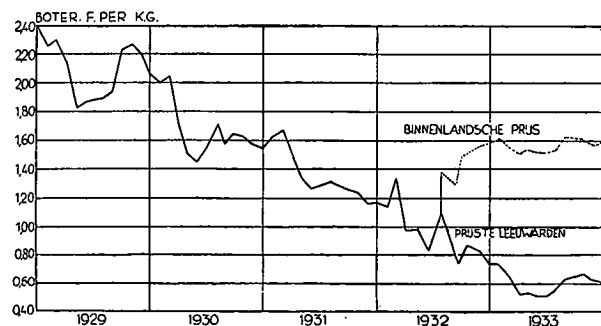
Britsch-Indië heeft dit jaar niet minder dan 345.000 ton verscheept, hetgeen een record beteekent. De vooruitzichten van den nieuwen Britsch-Indischen oogst, die ongeveer in April of Mei ter beschikking komt, zijn uitermate gunstig en men rekent met een exportsurplus, hetgeen waarschijnlijk even groot, zoo niet grooter is dan het voorgaande jaar. Maar deze oogst is slechts over eenige maanden ter beschikking en intusschen blijft dus voorloopig Argentinië de eenige leverancier.

De toestanden op politiek en economisch gebied zijn dermate verward en ingewikkeld, dat het onder de huidige omstandigheden volkomen ondoenlijk is om vergelijkingen te maken met andere jaren. Het is vrijwel onmogelijk te beoordeelen, in hoeverre het verbruik van lijnzaad is afgenomen. Over het algemeen zou men geneigd zijn te meenen, dat verhoudingsgewijs lijnzaad op het oogenblik het duurste oliezaad is vergeleken met de prijzen van de andere grondstoffen, die ter beschikking staan van de olie-industrie.

BOTER.

Onze botermarkt heeft zich nog niet ingericht op de nieuwe verhoudingen, welke tegenwoordig vraag en aanbod van boter, waarvoor Nederland voor een zeer noemenswaardig deel op export blijft aangewezen, plegen te bepalen. Nu haar verreweg voornaamste en geregelde debiet in het buitenland, in Duitschland, een gecontroleerde markt is geworden, mist zij een afzetgebied elders, waar haar boter goed is ingevoerd en dat haar de ontbrekende elasticiteit zou kunnen verschaffen. Voor het verkrijgen daarvan werkt zij daarenboven, gegeven de overheerschende beteekenis van den binnenlandschen afzet voor de prijsbepaling, onder zeer ongunstige omstandigheden.

Dit bleek eens te meer in het berichtskwartaal. Het verloop was weinig opwekkend. In het begin der kwartaalperiode was de productie ten onzent afnemend tot sterk afnemend, zoodat de markt maar matig voorzien was, hetgeen grootendeels een seizoensverschijnsel is. De binnenlandsche vraag begon goed. Daarbij kwam in den loop van de maand October een behoorlijke afzet naar Frankrijk, dat sedert het voorjaar voor buitenlandsche boter geheel en al gesloten was geweest. Duitschland bleef daarenboven grif zijn contingent opnemen. Door een en ander liepen de prijzen op, totdat deze einde October 71 cents bereikten, een niveau, hetwelk sedert Januari van dit jaar onbekend geweest was en dat voor dit jaar eveneens merkwaardig genoeg — niet onbelangrijk hooger lag dan de Deensche prijzen. Voor het binnenland ontstond onder deze omstandigheden een botertekort en waren flinke overprijzen boven de bovengenoemde officiële prijzen geen zeldzaamheid. Het openzetten der koelhuizen door de C.Z.C. gaf eenig tegenwicht.

Begin November was het echter plotseling met deze incidenteele „hausse” gedaan, toen Frankrijk zijn grenzen voor onze boter practisch sloot. In dit land was het aan Nederland toegewezen meestbegunstigingscontingent voor het 4e kwartaal opgebruikt, klaarblijkelijk in de veronderstelling dat de befaamde

boter-meelruilonderhandelingen, in den loop van October gevoerd, tot een voor ons land positief gunstig resultaat zouden leiden. Deze sprongen evenwel op het laatste moment af en Frankrijk is er daarna toe overgegaan, zijn 1000-tons onderhandelingscontingent aan andere boter-exporteerende landen te vergeven.

Door deze antecedenten in October verviel in de volgende maand echter niet alleen de export naar Frankrijk, maar kromp ook die naar België sterk in. Op deze „vrije” markt waren de prijzen voor Nederlandsche boter gedurende October steeds hooger geweest dan de Deensche, tengevolge waarvan de onze er langzamerhand was uitgedrongen. Stelsel en politiek der botercontingenteering maakte het daarenboven nog lastiger, het verloren terrein op eenigszins korten termijn terug te winnen. In Duitschland geraakte tegen het einde van het jaar ons verdragscontingent langzamerhand uitgeput, zoodat de afzet naar dat land, hoewel de prijzen goed bleven, steeds minder steun aan onze markt gaf. In Engeland was inmiddels de botertoevloed, en in nog sterk verhoogde mate vergeleken met vroeger jaren, uit de Dominions begonnen en konden alleen daar goed ingevoerde herkomsten zich van een prijsafbraak op een afstand houden; aan onderbrenging van een surplus Nederlandsche boter, welke in dat land slechts een uiterst beperkte vaste cliëntèle heeft, was onder deze omstandigheden dus niet te denken.

Sedert de tweede helft van November was onze export dan ook ten eenen male onvoldoende om de markt op peil te houden en hoewel de productie opnieuw niet onbelangrijk was teruggelopen, kwam er een teveel aan boter in het binnenland, zoodat de prijzen vrijwel aanhoudend daalden. Eerst tegen het einde van December verbeterde de markt zich eenigszins, in verband met de meerdere vraag tegen de feestdagen, terwijl er tevens weer gelegenheid kwam wat boter naar Frankrijk te exporteerden — in de tweede helft van December kwam er een extra-contingent los. De Fransche importeurs bleken toen evenwel genoegzaam voorzien te zijn met Argentijnsche en Deensche boter, zoodat dit contingent voor de positie onzer botermarkt in het berichtskwartaal slechts voor een deel tot zijn recht kwam.

Boter in tons.

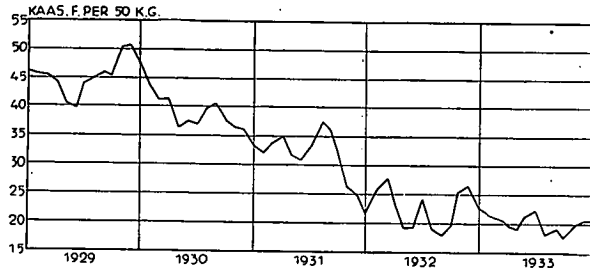
	Invoer				Uitvoer			
	1930	1931	1932	1933	1930	1931	1932	1933
1e halfj.	742	1.233	3.792	310	21.678	18.007	8.400	17.283
2e „	1.252	2.798	437	347	20.231	14.951	11.977	11.090
1e kwart.	413	813	3.165	114	8.723	6.936	3.824	6.454
2e kwart.	330	419	627	196	12.956	11.073	4.577	10.829
3e kwart.	290	812	196	125	11.584	8.656	4.151	6.287
4e kwart.	960	1.987	241	232	8.646	6.295	7.826	4.803
Jan.	189	423	1.252	15	3.137	2.278	1.060	1.905
Febr. ...	129	260	1.606	58	2.419	1.819	853	1.916
Maart ..	95	130	307	41	3.167	2.839	1.911	2.633
April ..	133	94	266	128	4.014	3.473	1.600	2.407
Mei	76	152	110	21	4.620	4.132	1.881	4.047
Juni	121	173	251	47	4.322	3.468	1.096	4.375
Juli	108	368	74	24	4.001	2.914	1.128	2.952
Aug.	70	360	90	36	4.230	2.977	1.436	1.695
Sept.	112	84	32	64	3.353	2.765	1.587	1.641
Oct.	246	442	54	81	3.374	2.793	2.074	1.907
Nov.	357	663	112	75	3.075	1.653	2.496	1.459
Dec.	357	882	75	66	2.197	1.849	3.256	1.437

KAAS.

De kaasmarkt gaf, wat in dit seizoen te verwachten was, gedurende de maand October in het algemeen een verbetering te zien en het daardoor verhoogde prijsniveau kon zich sindsdien handhaven. Vooral was een en ander het geval met de minder vette soorten, zooals de 20+ en de 30+ kaas.

De Noord-Hollandsche Edammer 40+ heeft zich intusschen nog niet kunnen herstellen van de exorbitante groote inkrimping van haar debiet in Frank-

rijk en Algiers, dat tengevolge van de verscherping der contingentereingsmaatregelen in Juli jl. nu tot ongeveer 20 pCt. van het normale is verkleind moeten worden.

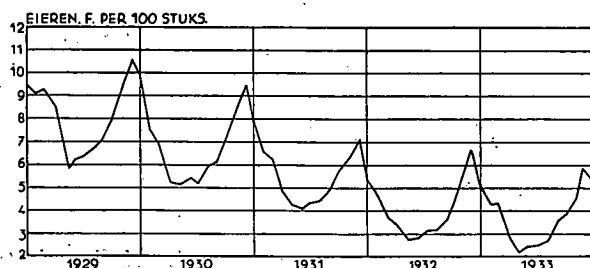
Kaas in tons.

	Invoer				Uitvoer			
	1930	1931	1932	1933	1930	1931	1932	1933
1e halfj.	308	274	239	162	44.031	41.364	36.603	30.989
2e „	377	336	249	205	49.744	45.027	40.535	32.923
1e kwart.	171	148	128	90	20.176	18.934	16.302	15.953
2e kwart.	138	127	111	72	23.854	22.430	20.301	15.036
3e kwart.	182	158	109	95	27.067	24.170	22.161	17.855
4e kwart.	193	179	140	110	22.676	20.856	18.374	15.067
Jan.	71	50	37	27	7.468	6.741	5.883	4.910
Febr. ...	44	41	44	26	6.109	5.845	5.457	5.232
Maart ..	56	57	47	37	6.599	6.348	4.962	5.811
April ..	48	46	37	25	7.027	6.988	6.397	4.438
Mei	49	36	38	25	8.172	6.815	6.299	5.064
Juni	41	45	36	22	8.655	8.627	7.605	5.534
Juli	60	48	33	31	10.218	8.916	6.733	5.700
Aug.	58	54	39	22	8.729	7.716	7.325	6.402
Sept.	64	56	37	42	8.120	7.538	8.183	5.753
Oct.	76	63	51	34	9.208	8.058	7.804	5.529
Nov.	57	57	45	43	7.119	7.229	5.465	5.314
Dec.	60	59	44	33	6.349	5.569	5.105	4.224

EIEREN.

Uitvoer van Eieren in schaal in tons.

Jaar	Versche eieren			Koelhuis-eieren	Kalk-eieren en op andere wijze geconserv. eieren
	Totale uitvoer	Waarvan naar			
		Duitsland	Groot-Britannië		
1920	433	—	441	—	30
1923	13.522	—	11.383	107	1.374
1925	43.864	31.492	11.826	1.359	3.129
1926	53.598	38.632	14.571	2.258	2.940
1927	63.904	45.593	16.580	3.880	2.714
1928	66.762	46.782	17.716	6.032	2.829
1929	71.827	52.329	16.977	6.872	2.886
1930	76.073	50.888	21.260	6.595	2.285
1931	77.958	52.687	22.117	6.586	1.655
1932	75.020	62.667	10.223	3.964	1.076
1933	53.503	41.842	7.566	2.663	810
1e kw. '31	20.113	13.094	6.481	320	547
„ '32	18.776	16.489	1.832	671	334
„ '33	15.880	14.053	1.318	18	32
1e halfj. '31	47.675	32.056	13.396	334	547
„ '32	48.374	40.904	6.065	700	334
„ '33	31.325	24.374	4.211	134	32
2e halfj. '31	30.283	20.631	8.721	6.252	1.108
„ '32	26.646	21.763	4.158	3.264	742
„ '33	22.178	17.468	3.355	2.529	778
4e kw. '31	9.623	7.759	1.290	5.973	1.049
„ '32	7.257	6.587	413	3.142	689
„ '33	7.408	6.935	207	2.270	770

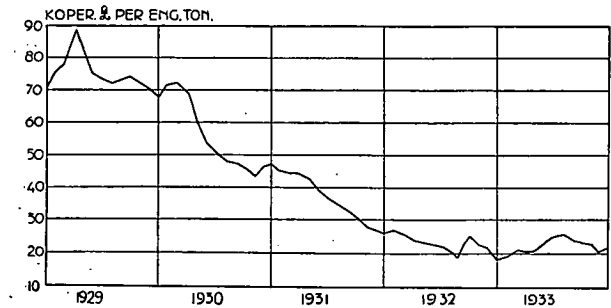

KOPER.

In tegenstelling met het laatste overzicht, heeft de koperprijs een stijgende lijn op het einde van het afgelopen kwartaal vertoond. De notering op 29 Dec. in Londen was £ 36.10.- voor electrolytisch koper bij een notering van het Pond van f 8.16, in Guldens dus f 29.315 per 100 KG., tegen £ 37.— bij een Pondenkoers van f 7.71 op 13 Oct. dus f 28.08 per 100 KG. Ten opzichte van ult. 1932 is de prijs ook gestegen. Toen noteerde electrolytisch koper in Londen £ 34.10 bij een koers van f 8.24 van het Pond.

De berichten uit Amerika wijzen erop, dat de kopercode nu binnenkort zal worden aangenomen. Zij zou een bepaling bevatten, welke verkoopen beneden de 9 dollarcnt per lb. uitsluit.

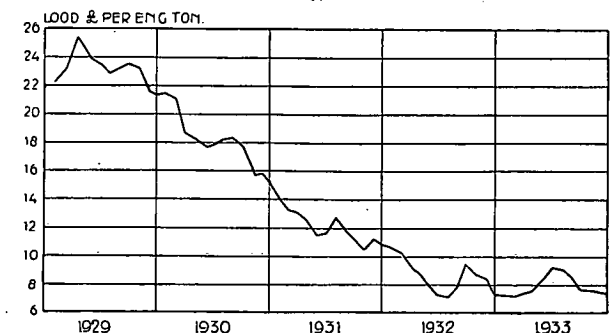
De wereldvoorraad wordt per einde November op 640.000 ton geschat. De grootste voorraad van koper bevindt zich nog steeds in Amerika.

Indien Amerika erin slaagt, de productie sterk aan banden te leggen en tot overeenstemming te komen met de Belgische en Engelsche producenten, dan wijzen de hierboven genoemde cijfers op een meer gunstige ontwikkeling. Hoe sterk de marktpositie der grondstoffen in het algemeen door de koersschommelingen der valuta beïnvloed wordt, kwam eenige weken geleden tot uiting, toen de Fransche Franc een scherpen koersval vertoonde. Groote posten koper zijn toen in Fransche Francs gekocht, louter in de verwachting, dat Frankrijk den gouden standaard zou laten vallen. Indien de teekenen ons niet bedriegen, ziet de marktpositie van dit metaal voor de naaste toekomst er minder somber uit dan eenigen tijd geleden.

LOOD.

De loodprijs is, in Ponden uitgedrukt, t.o.z. van begin October bijna £ 1.- gedaald, daarentegen is de notering van het Pond beduidend gestegen (van f 7.70 op f 8.16), zoodat er praktisch gesproken nog maar een klein verschil tusschen deze beide noteringen bestaat.

Een typisch verschijnsel is, dat ook dit metaal sterk beïnvloed wordt door de koersschommelingen van het geld. De voornaamste producenten van dit metaal zijn: Australië, Canada, Mexico, Burma (Britsch-Indië) en Spanje. De prijs voor lood wordt internationaal (behalve Amerika) gebaseerd op de Londensche notering. Indien men nu in aanmerking neemt, dat b.v. het Australische Pond circa 25 pCt. minder waard is dan het Engelsche Pond, de Mexicaansche Pesos ook sterk gedaald is ten opzichte van de waarde van het Pond en de Spaansche valuta ook

een disagio heeft ten opzichte van het Pond, dan blijkt, dat bij verschillende productiekosten voor de hierboven genoemde landen ieder tóch, praktisch gesproken, eenzelfde prijs ontvangt. Totdat een internationale stabilisatie van het muntwezen heeft plaats gevonden, zal dus op het oogenblik in de landen met de slechtste valuta een extra-winst bij de productie van lood worden gemaakt. De wereldproductie van lood bedroeg in October 123.562 ton. Er heeft dus een langzame stijging van de voortbrenging plaats.

De wereldvoorraad per einde November bedroeg circa 600.000 ton. De laatste twee maanden wijzen weer op een langzame stijging van deze voorraden. In hoeverre de loodpool in staat zal zijn om productie en consumptie in overeenstemming te brengen, diënt te worden afgewacht. De prijs is op het oogenblik praktisch gelijk aan dien van ultimo December 1932. De industrieën, die het loodverbruik kunnen doen stijgen, zijn: de bouwindustrie, de automobielnijverheid, de electriciteits-industrie en de munitie-industrie. Alles hangt er tenslotte van af, of Amerika erin slaagt zijn economisch program tot een goed einde te brengen, en er verder internationaal een stabiliseering van de munteenheid zal plaats vinden.

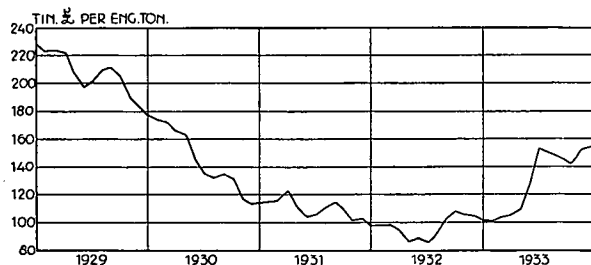
TIN.

Ook gedurende deze overzichtperiode bleef de verbetering in de marktpositie van dit metaal aanhouden, zoodat 1933 als geheel genomen als een gunstig jaar voor het tin mag worden beschouwd. Voor een groot deel is dit succes aan het restrictie-schema toe te schrijven, terwijl anderzijds de toegenomen consumptie, voornamelijk in Amerika, daarbij een welkome factor was.

Intusschen is het restrictieschema met 3 jaar verlengd, terwijl de quota der aangesloten landen vanaf 1 Januari 1934 tot 40 pCt. van de standaardproductie zijn verhoogd met een extra 4 pCt. voor het jaar 1934, ter vereffening van verschillen in de exporten van het product in de afgelopen restrictieperiode.

De totale zichtbare voorraden daalden van 35.859 tons per eind September tot 29.135 tons op ultimo December. Een vermindering dus van 6.724 tons of gemiddeld rond 2.240 tons per maand. Bij de beoordeeling van de tinpositie moet in aanmerking worden genomen, dat ook de onzichtbare voorraden belangrijk zijn afgenomen.

Mochten zich dan ook geen bijzondere omstandigheden voordoen, dan mag verwacht worden, dat nog in den loop van het jaar 1934 de wereldvoorraden van tin tot een normaal peil zullen terugloopen, niettegenstaande de verhoogde quota, welke op 1 Januari 1934 aan de bij het restrictieschema aangesloten landen zijn toegestaan.

De Internationale Tinpool heeft gedurende het afgelopen kwartaal hare voorraden overeenkomstig de daarvoor overeengekomen regeling vrij gegeven.

In December werd bekend gemaakt, dat 8.000 tons hiervan op eind November nog onverkocht waren. De tinprijs op de markt te Londen fluctueerde slechts weinig. Het kwartaal opende met een cashprijs van £222½ per ton, het hoogste punt werd bereikt op 9 November, nl. £230, om daarna weer iets te dalen, terwijl het jaar sloot op £227½.

Een overzicht van de exporten der vijf bij het

restrictieschema aangesloten landen volgt hieronder.

	1932	Jan./Juni '33	Juli/Sept. '33	Oct. '33	Nov. '33
	1. tons	1. tons	1. tons	1. tons	1. tons
N.-Indië	15.427	7.919	3.086	985	1.102
Malakka	28.408	12.051	5.822	2.531	1.869
Bolivia	20.583	7.257	3.705	1.273	1.210
Nigeria	4.099	1.958	819	421	247
Siam	9.261	4.821	2.662	968	948
	77.778	34.006	16.094	6.178	5.376

IJZER.

Het beeld, dat de West-Europeesche ruwijzermarkt vertoont, is verre van uniform. Op de exportmarkt is nog steeds geen verandering van betekenis te bespeuren. De prijs van Lux 3 fob. Antwerpen is 36/- goud tegen 35/- goud in het derde kwartaal van 1933. Evenals toen mag aan de genoemde nieuwe notering slechts geringe waarde worden gehecht. De handel met overzeesche landen is van uiterst geringen omvang. Dit eischt wel eenige verklaring.

Voor de ijzer- en staalnijverheid van het Westelijke Continent was Engeland vroeger een van de voornaamste exportmarkten. Wat ruwijzer aangaat, is deze markt door het hoge invoerrecht geheel verloren gegaan. In Europa blijven dan over Scandinavië, de landen in het Centrum, het Zuiden en Zuid-Oosten van Europa. Tenslotte zijn nog van eenig belang Zuid-Amerika en eenige Aziatische landen. Noord-Amerika is alleen van betekenis voor enkele gunstig gelegen producenten (Br.-Indië en Nederland). Voor een groot aantal der overige genoemde landen vormen de moeilijkheden met de betaling wel de grootste belemmering voor een geregelden handel; aan den anderen kant is de concurrentie tusschen de Fransche, Nederlandsche en Duitsche en Engelsche producenten zeer groot.

Vershillende Engelsche producenten hebben zich de laatste maanden van de exportmarkt teruggetrokken. Een feit is, dat de productie van gieterij-ijzer in het Clevelanddistrict zoo beperkt is, dat men niet meer in de steeds uitbreidende vraag kan voorzien. Het tekort is zoo groot, dat thans flinke hoeveelheden Midland ijzer door verbruikers in het Tees-district gekocht worden. Ook in Schotland is het product uit de Midlands, dat daar ½ goedkooper is dan Cleveland ijzer, op den voorgrond getreden. Voorraad is er niet meer en de geringe productie is voor eenigen tijd verkocht. Wel zal de voortbrenging deze maand worden uitgebreid, maar daardoor zal het tekort niet worden opgeheven. Aan aanvragen voor levering op langen termijn, die vooral uit Schotland komen, wordt geen gevolg gegeven.

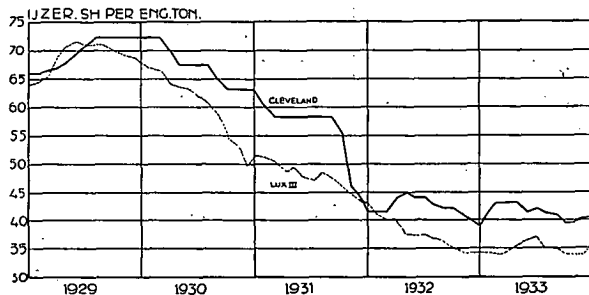
De cokes- en ertsmarkt, vooral de eerste, is de laatste maanden zeer vast, zoodat ook uit dien hoofde de veronderstelling, dat bij deze positie de prijs van Cleveland No. 3 binnen niet al te langen tijd zal worden verhoogd, voor de hand ligt. Op het oogenblik is de prijs nog op het peil, tot hetwelk hij in het begin van 1933 verhoogd werd, nl.: 62/6 franco gieterij Middlesbrough, 64/6 franco elders N.O. kust, 62/3 franco Falkirk en 65/3 franco Glasgow.

De Engelsche hematietmarkt ontwikkelt zich op dezelfde wijze. Langen tijd is de productie van dit materiaal aan de N.O. kust groter geweest dan de vraag, zoodat, toen de vraag in den herfst toenam, de voorraad nog altijd een beletsel tot verhooging van eenige betekenis van het zeer lage prijsniveau (58/6 fob. voor den export en 59/- fot. voor het binnenland, beide voor mixed nrs.) vormde. In het afgelopen kwartaal is de prijs van mixed nrs. slechts met eenige sh. gestegen tot 62/6 fot. voor het binnenland en 60/- fob. voor den export. De verhoging van den hematietprijs in het laatste kwartaal ging gepaard met een afspraak tusschen de producenten aan de Oostkust, volgens welke de genoemde binnenlandsche en exportprijs door alle producenten moet worden gehandhaafd.

De binnenlandsche vraag naar gieterij-ijzer komt

voor een zeer groot deel van de gieterijen voor licht werk, speciaal in het Oosten van Schotland (Falkirk). Ook de fabrikanten van machines en motoren komen echter steeds meer aan de markt, en wel voornamelijk die aan de Clyde en in de Midlands. De laatsten, vooral in de omgeving van Sheffield en Birmingham, zoowel als in Zuid-Wales, zijn eveneens goede klanten der hematietproducenten. De opleving in de gieterijen voor zwaar werk is voornamelijk te danken aan het groote aantal scheepsorders en bestellingen van spoorweg- en bewapeningsmateriaal uit binnen- en buitenland.

Een feit is, dat, zooals gezegd, de gieterij-ijzerproductie in den loop van 1933 zoo goed als niet omhoog gegaan is. De stijging van de Engelsche ruwijzerproductie, waarvan de cijfers hieronder vermeld zijn, is te danken aan de vermeerdering van de productie van ruwijzer voor de staalbereiding. Deze vermeerdering moet worden toegeschreven aan het feit, dat de staalnijverheid thans de vruchten plukt van de bescherming, die haar producten nu reeds ruim anderhalf jaar genieten. Vooral de fabrikanten van halffabrikaten ondervinden de gevolgen van de heffing van het hooge invoerrecht van 33½ pCt., dat aan den eertijds zoo omvangrijken import van Belgische en Noord-Fransche halffabrikaten een geduchten knauw heeft gegeven.

De Fransche markt, die van den zomer een opleving onderging, zoowel wat de vraag naar staal als naar gieterij-ijzer betreft, is in het afgelopen kwartaal allengs achteruitgegaan. De gieterijen hebben haar behoefte in den vroegen herfst gedekt, gedeeltelijk uit vrees voor de stichting van een verkoopkantoor voor gieterij-ijzer. De kansen op zulk een stichting zijn echter langzamerhand verminderd. De eigenlijke producenten van gieterij-ijzer kunnen wel tot overeenstemming komen; de moeilijkheid zit in de staalfabrieken, die haar hoogovens, tengevolge van den zeer slechten gang van zaken in het staalbedrijf sinds het najaar, in plaats van Thomasijzer gieterij-ijzer laten vervaardigen. Het toenemende aanbod van gieterij-ijzer kan de Fransche markt nu al heel slecht verwerken: de toestand in het gieterijbedrijf is op een enkele uitzondering na (fabrikanten van radiatoren e.d.) slecht, terwijl de meeste verbruikers nog met een flinken voorraad ruwijzer zitten uit den tijd, toen het scheen, dat het verkoopkantoor werkelijkheid zou worden. Het binnenlandsche prijsniveau voor P.L. No. 3 is in de laatste drie maanden met 20 Frs. tot 200 Frs. vrachtbasis Longwy gedaald. Door de nieuwe concurrentie der Lotharingsche producenten is ook de prijs van dit product in België gedaald en wel van ruim 300 Belgische Frs. tot 280 Belgische Frs. franco grens.

De Fransche hematietmarkt ondervindt de laatste maanden de concurrentie van het buitenland, waardoor de afzet verminderd is. In het prijsniveau kwam geen verandering. Het is sinds begin 1933 365 Frs. franco Nord. Volgens de laatste berichten is de invoer van hematiet in Frankrijk gecontingenteerd.

De omzet van ruwijzer op de Duitsche markt is langzaam toegenomen in het laatste kwartaal, de toestand is echter nog allesbehalve schitterend. Blijkbaar kunnen gieterijen en staalindustrieën ondanks de uitbreiding van de activiteit, de groote voorraden

en de verhoogde productie niet verwerken. Het Roh-eisen-Verband heeft de prijzen ongewijzigd gelaten. Het contract met de Arbeitsgemeinschaft der Verarbeiter der Eisen- und Stahlindustrie, waarbij voor elken ton geëxporteerd gietwerk door het R.-V. een restitutie van R.M. 10,— verleend wordt, indien minstens in 85 pCt. van de totale ruwijzerbehoefte door het R.-V. voorzien wordt, wordt verlengd, indien het percentage wordt verhoogd tot 95.

Zooals uit onderstaande cijfers voor de voortbrenging van ruwijzer in de landen van West-Europa (× 1000 metr. tonnen) blijkt, is de productie in het tijdperk Januari—October 1933 met 17.8 pCt. gestegen ten opzichte van het overeenkomstige tijdperk in 1932. Alleen België en Luxemburg laten nog een achteruitgang zien.

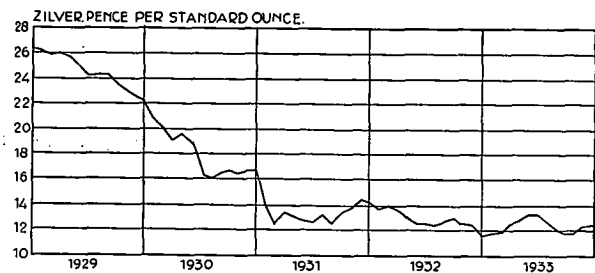
De uitvoercijfers der West-Europeesche exportlanden geven op Nederland en Duitschland na in 1933 nog een belangrijken achteruitgang te zien, terwijl in de meeste landen de productie tegelijkertijd toegenomen is. Hieruit blijkt wel duidelijk, hoe de binnenlandsche markten aan beteekenis gewonnen hebben.

	Jan.-Oct. 1933	Jan.-Oct. 1932
Productie (in 1000 metr. t.)		
Frankrijk	5.396	4.604
Saargebied	1.324	1.112
Duitschland	4.223	3.199
Engeland	3.393	3.069
België	2.299	2.301
Luxemburg	1.590	1.607
Totaal West-Europa	18.225	15.892

	Jan.-Oct. 1933	Jan.-Oct. 1932
Uitvoer (in metr. tonnen)		
Frankrijk (incl. Saargebied) ...	140.660	153.558
Engeland	84.562	98.701
Duitschland	89.178	45.826
Nederland ¹⁾	202.291	166.007
België en Luxemburg	23.994	30.382

¹⁾ Statistiek van den in-, uit- en doorvoer van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

ZILVER.

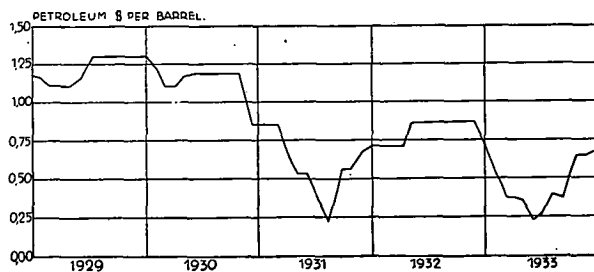

PETROLEUM.

De vraag, of de Amerikaansche regeering van de haar in de petroleum-code gegeven bevoegdheid tot vaststelling der prijzen van ruwe olie en derivaten zou gebruik maken, scheen bevestigend te worden beantwoord. Immers kondigde de „petroleum administrator” Ickes, Staatssecretaris van Binnenlandsche Zaken, aan, dat de door hem vastgestelde prijzen op 1 December van kracht zouden worden. Het nauwkeurig uitgewerkte schema der prijzen was in overleg met het Planning and Coordination Committee, waarin 12 vertegenwoordigers der industrie en 3 van den Staat zitting hebben, opgesteld. Op 20 November zou de petroleumindustrie bovendien door een z.g. public hearing in de gelegenheid worden gesteld, van haar opvattingen dienaangaande blijk te geven. Denselfden dag echter maakte de Staatssecretaris bekend, dat hij dezen maatregel, eveneens op advies van het genoemde Committee, uitstelde, om de petroleumindustrie nog een laatste kans te geven, om zonder ingrijpen van den Staat de prijzen te regelen en tot een aanpassing van de productie en verwerking aan het verbruik te komen.

Daarmede kwam hij aan de wenschen van de meeste groote concerns, die tegenstanders van een prijsvaststelling door den Staat zijn, tegemoet. Echter zou de

petroleumindustrie hem een bruikbaar plan moeten voorleggen, dat tot stabilisatie der verhoudingen in de industrie zou kunnen leiden. Dit plan meende men in de oprichting van een „pool” te hebben gevonden, die met een kapitaal van \$ 10.000.000 door de groote ondernemingen zou worden opgericht, om overtollige hoeveelheden benzine uit de markt te nemen; de maximum voorraden aan benzine zouden op 1 Juli 1934 niet hooger dan 46 miljoen barrels mogen zijn, en de voorraden van ruwe olie niet het tegenwoordige peil overschrijden. Voorts zou een overeenkomst der groote maatschappijen worden gesloten, waarbij bepaalde uniforme marges voor den groot- en detailhandel in benzine zouden worden vastgesteld, terwijl de overeenkomst van kracht zou worden, zoodra raffinaderijen met 85 pCt. van de totale capaciteit zich hebben aangesloten. Men zal tegenover deze plannen menige critische opmerking kunnen plaatsen, ware het niet, dat juist aan het einde van het jaar een bericht was gekomen, dat de Staatssecretaris van Binnenlandsche Zaken de vereischte goedkeuring aan het plan althans voorloopig had onthouden, zoodat dit niet van kracht wordt. Helaas werd er in de telegrammen ook niet bijgevoegd, welke maatregelen nu wél genomen worden.

De productie van ruwe olie in de Ver. Staten heeft gedurende de eerste tien maanden 757.059.000 barrels belopen tegen 663.234.000 barrels in hetzelfde tijdperk van 1932, en was dus, ondanks alle mooie woorden, een kleine 100 miljoen barrels hooger. In October was de productie echter lager dan een jaar geleden. De verwerking beliep gedurende de eerste tien maanden 722.353.000 barrels tegen 688.495.000, en de productie van benzine bereikte 342.906.000 tegen 335.658.000 barrels. De voorraden van petroleum, aardgasbenzine en petroleumderivaten waren einde October 613.298.000 tegen 608.067.000 barrels.

Ruslands productie van ruwe olie beliep in hetzelfde tijdvak 17.727.000 ton, d.i. 93.3 pCt. van het „plan” en 97.2 pCt. der productie van 1932. Ook de verwerking was belangrijk minder, nl. 15.566.000 ton oftewel 93.0 pCt. van het plan en slechts 90.3 pCt. van het cijfer van 1932. Al valt niet te ontkennen, dat juist gedurende de laatste maanden weer hogere productiecijfers worden gemeld, de toestand in de Russische olie-industrie is verre van rooskleurig — vooral Grosny maakt een slecht figuur — en een algeheele reorganisatie is daarom onderhanden. Wat den export betreft, zoo gaf ook deze een sterke vermindering te aanschouwen en beliep in de eerste tien maanden van 1933 slechts 3.984.349 ton tegen 5.020.852 ton een jaar geleden. De oorzaak ligt behalve in de kleinere verwerking ook in een wijziging der Russische uitvoerpolitiek: niet meer verkoopen tegen elken prijs, maar slechts tegen een eenigszins redelijken prijs. Tenslotte werkt het toenemende binnenlandsche verbruik in dezelfde richting.

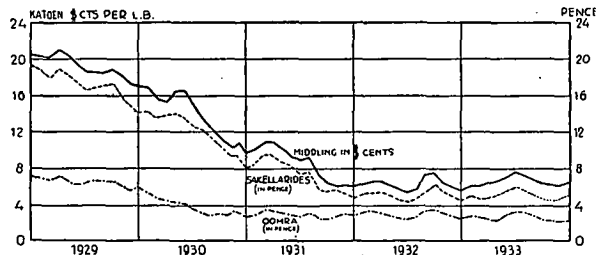
De petroleumproductie van Roemenië zal in 1933 ongeveer even hoog zijn als in 1932; veel hooger zal echter de met alle middelen gestimuleerde uitvoer zijn. Gedurende de eerste tien maanden van het jaar beliep deze niet minder dan 4.999.845 ton of 830.986 ton meer dan in 1932.

De belangrijke verbruikslanden hebben hun invoeren verhoogd, maar de daarvoor betaalde prijzen zijn lager dan een jaar geleden. Gedurende de eerste elf

maanden van het jaar importeerde Groot-Brittannië 2.245.62 miljoen Imp. galls. ruwe olie en derivaten tegen 2.047.94 miljoen Imp. galls. een jaar geleden; de waarde van dezen invoer was Lstg. 27.85 miljoen tegen 28.31 miljoen. De invoer van Duitschland (tien maanden) bereikte 2.217.398 ton ter waarde van R.M. 109.12 miljoen tegen 2.143.384 ton ter waarde van R.M. 122.65 miljoen een jaar geleden. Nederlands invoer van petroleum en petroleumproducten bereikte in elf maanden 988.128 ton en f 40.21 miljoen tegen 884.332 ton en f 42.05 miljoen in hetzelfde tijdvak van 1932.

KATOEN.

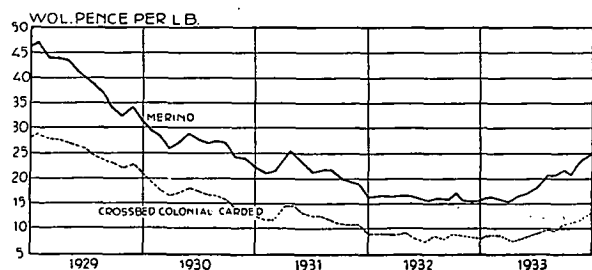
Prijzen van ruwe katoen hebben in het afgelopen kwartaal vrijwel niet gefluctueerd en de fluctuaties, die nog plaats hebben gehad, hielden grotendeels verband met de schommelingen van den Dollarkoers, zoodat de prijs in goudwaarde vrijwel gelijk is gebleven. Zulks blijkt dan ook uit de noteering te Rotterdam, die begin October 20 cent per half kilo bedroeg en in November tot circa 19 cent is gezakt, terwijl de prijs eind December weer 20 cent bedroeg. Ook in Liverpool, waar de prijzen in Sterling genoteerd worden, zijn de fluctuaties veel kleiner geweest dan in New-York.

De geogste hoeveelheid ruwe katoen in de Verenigde Staten is meegevallen, waarschijnlijk, omdat de plannen tot omploegen en vernietiging niet zoo streng zijn uitgevoerd, als men eerst wel verwachtte. De totaal-opbrengst van den oogst 1933/34 zal ruim 13 miljoen balen bedragen, terwijl de eerste schatting in Augustus jl. 12.341.000 balen bedroeg. Voor het a.s. seizoen zijn er voornemens, den aanplant zeer sterk in te krimpen en indien zulks werkelijk het geval mocht zijn, is er zeker wel kans, dat in den loop van 1934 prijzen geleidelijk wat zullen stijgen. Vooralnog lijkt daartoe weinig reden, daar de beschikbare hoeveelheden nog zeer belangrijk zijn en ook de oogsten in Egypte en Engelsch-Indië zeer waarschijnlijk grooter zullen uitvallen dan verleden jaar.

WOL.

In het begin van het jaar was de stemming tamelijk lusteloos en werd tot in den loop van de maand Maart nog slechter, in welke periode het laagtepunt bereikt werd. Na dien tijd tot aan het einde van het jaar werd de stemming — met kleine onderbrekingen — steeds beter, werd zelfs gedurende de laatste helft van het jaar buitengewoon goed. Dit laatste is bijzonder aan den algemeene beteren gang van zaken in Japan, Engeland, Duitschland en Italië toe te schrijven.

Prijzen daalden geleidelijk tot in den loop van Maart, om daarna tot aan het eind van het jaar regelmatig te stijgen, en het jaar op het hoogste punt te beëindigen. Hoofdoorzaak hiervan is, behalve de betere

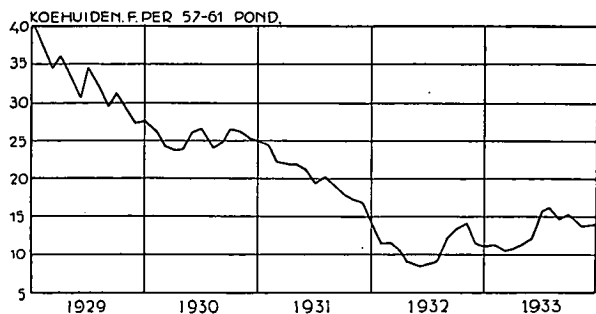

gang van zaken in de voornaamste industrie-landen, de 20 tot 30 pCt. bedragende productie-vermindering in Australië en Zuid-Afrika als gevolg van de daar geheerscht hebbende droogte.

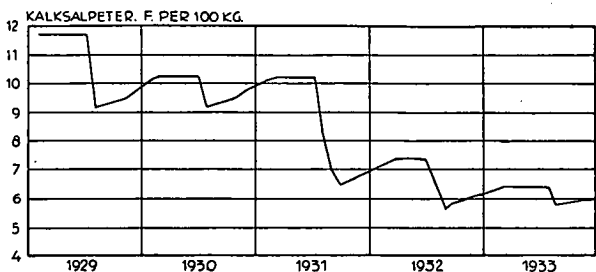
Omzetten waren in het algemeen groot.

De stemming van de markt gedurende het vierde kwartaal had voor het grootste deel een stormachtig karakter, aangezien men in verband met de verminderde productie voor wolschaarschte vreesde, terwijl bovendien als gevolg van de vroeg ingetreden vorst in Midden-Europa, gedurende de aan de Kerstdagen voorafgaande weken zich een bijzonder levendige handel in wollen artikelen ontwikkelde.

KOEHUDIDEN.

KALKSALPETER.

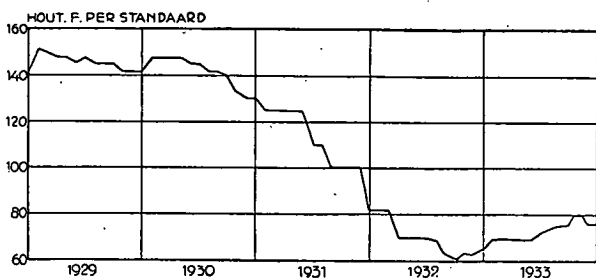

HOUT.

Sedert ons laatste bericht, is de toestand in den houthandel niet noemenswaardig veranderd. De prijzen zijn niet verder gedaald en er zijn verschillende restant specificaties in o.s. vuren verkocht à basis 7'' f 80.— f.o.b. voor prompte verscheping. De importeurs hebben over het algemeen niet te klagen gehad, er is vrij veel omgegaan en de prijzen zijn in afwijking met enkele voorgaande jaren dit najaar nu eens niet gereduceerd. De Zweedsche en Finsche afladers hadden hunne producties vrijwel geheel geplaatst en behoeften dus niet de markt te drukken met onverkochte partijen vurenhout, teneinde die nog vóór het einde van het seizoen aan den man te kunnen brengen. Hierdoor werd de markt in de importlanden gestimuleerd en konden de importeurs hun prijzen handhaven.

De Russen hebben op het laatste oogenblik hun prijzen voor o.s. vuren nog verhoogd op f 93.— basis 7'' c.i.f., doch hadden in ongesorteerd hout zoo goed als niets meer aan te bieden. In IVde soort zijn er nog enkele partijen geplaatst met de gebruikelijke reductie.

Wat de nieuwe prijzen betreft, is nog niets officieel bekend gemaakt, doch men verwacht over het algemeen, dat voor o.s. vuren van Archangel en Leningrad ca. f 95 c.i.f. zal worden genoteerd.

Er zal in het geheel ca. 200.000 stds. Russisch hout in 1933 zijn verkocht en grotendeels ook geleverd. Er laden nog enkele booten in Leningrad, die evenwel groote moeite zullen hebben om door het zware ijsveld te komen.

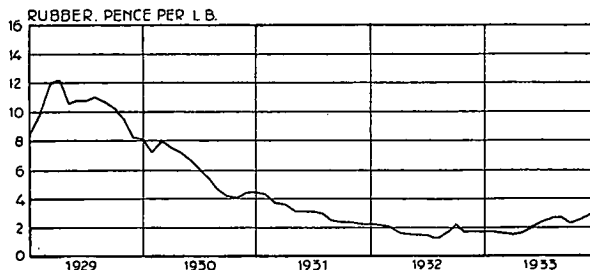
Er is beduidend meer Finsch en Zweedsch hout geïmporteerd dan verleden jaar en aangezien de omzetten in het laatst van het jaar vrij aanzienlijk zijn teruggelopen, zal er hier en daar nog wel het een en ander liggen opgeslagen. In sommige plaatsen in het binnenland zijn de voorraden dan ook vrij groot. Het gaat met de bouwerij niet zoo bijzonder goed en er vallen zoo nu en dan nogal rake klappen. De toestand wordt over het algemeen toch wel wat beter ingezien en men verwacht over de geheele linie hogere prijzen, ook voor andere bouwmaterialen.

In Zweden noteert men op het oogenblik bij voorkeur in Engelsche of eigen valuta, terwijl de Finsche afladers ook liefst in Ponden verkoopen. Als regel is dit geen bezwaar, hoewel het bewijst, dat men onzen goeden Nederlandschen Gulden niet overal in het buitenland naar de juiste waarde weet te schatten.

RUBBER.

De verwachting, dat tenslotte een bevredigende oplossing van het moeilijke vraagstuk der rubberrestrictie zou kunnen worden gevonden, beheerschte de stemming in de kringen van producenten en fabrikanten en eveneens het prijsverloop. Zoo sterk was de invloed van deze hoop, dat zelfs de minder gunstige statistische cijfers — de uitvoer der voornaamste productiecentra onderging een verdere stijging, terwijl de consumptie weer afnam — daartegen niet konden opwegen.

De onderhandelingen en besprekingen werden steeds in strikt geheim gevoerd, en dit geldt ook van de belangrijke conferentie der Indische ambtenaren betreffende de restrictie. Echter bleek toch uit verscheidene indices, dat men in dit vraagstuk op den goeden weg scheen te zijn gekomen, al kan niet gezegd worden, hoe de oplossing zal zijn. In elk geval rekt men er echter mede, dat de verschillende groote productiecentra bepaalde quota's zullen worden toebedeeld, en de verdeling daarvan onder de maatschappijen enz. aan de producenten van de betreffende landen zelve wordt overgelaten.

Voor het jaar 1933 wordt de rubber-export der produceerende landen op haast een vijfde hoger geschat dan in 1931: 840.000 tegen 708.000 ton; het eerstgenoemde cijfer is op een na het hoogste sinds het bestaan der rubbercultuur (hoogste productie ooit bereikt: 1929 met 861.000 ton). Het rubberverbruik is eveneens het op een na hoogste, nl. 790.000 ton (maximumcijfer: 805.000 ton in 1929). Het evenwicht tusschen productie en verbruik is daardoor weer verbroken en de voorraden zijn van pl.m. 650.000 ton einde 1932 tot pl.m. 700.000 ton einde 1933 gestegen, zijnde 87½ pCt. van het jaarlijksche verbruik. Het verbruik in de Ver. Staten, die in 1925 nog 72.5 pCt. van het wereldverbruik voor hun rekening namen, is tot 48.5 pCt. in 1932 gedaald, en beliep in 1933 ongeveer 50 pCt. De toegenomen wereldexport (productie) is een gevolg van de betere prijzen op de rubbermarkt, die in het laatste kwartaal van 1933 na de wisselende stemming in het derde, een stabiel of vrij vast aanzien had.

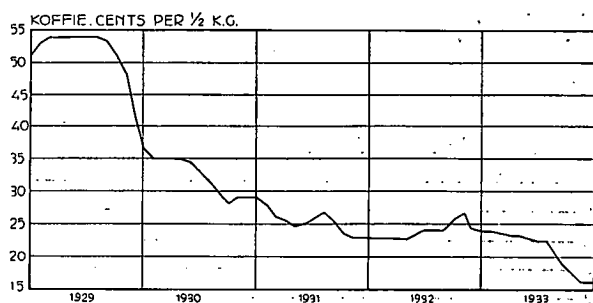
De invloed der betere prijzen (vooral vergeleken met 1932) kwam ook in een afneming van het tapbaar, doch stopgezet areaal in Ned.-Indië en in Malakka tot uitdrukking. In Ned.-Indië was het maximum 32 pCt. geweest (Aug. 1932), en was dit cijfer tot October 1933 gedaald tot 15.3 pCt.; in Malakka had het maximum 26 pCt. (eveneens in Augustus 1932) belopen, en was het cijfer van October 1933 19 pCt.

De pogingen tot vermeerdering van den afzet door toepassing van rubber voor nieuwe verbruiksdoeleinden worden met kracht voortgezet. B.v. worden proeven met rubberbestrating en rubbertegels genomen, terwijl het gebruik van „latex-garen” in Amerika toeneemt en nu ook heeren-costumes en -jassen daaruit worden vervaardigd.

KOFFIE.

In den loop van het vierde kwartaal daalde de no-teering van loco Robusta van 18½ op 16 ct. per ½ K.G. en die van loco Superior Santos van 19 op 17 ct. Deze daling is toe te schrijven aan de zeer kalme en meestal flauwe stemming, welke aan alle markten heerschte als gevolg van de geweldige grootte van den loopenden Braziliaanschen oogst, die op ongeveer 30 miljoen balen wordt geraamd tegen ongeveer 16½ miljoen balen in het vorige oogstjaar. Hoewel Brazilië nog steeds voortgaat met vernietiging op groote schaal van een deel zijner overtollige voorraden, is de geweldige omvang van de nieuwe productie oorzaak, dat van eenige vermindering dier voorraden voor het oogenblik nog geen sprake is.

De handel was in Europa en in de Vereenigde Staten gedurende de afgelopen drie maanden bijna onafgebroken lusteloos en de zaken beperkten zich in de meeste gevallen tot voorziening in het voor de consumptie hoogstnoodige. Alleen in de laatste weken van het jaar was de stemming iets beter, wat niet te verwonderen is, nu de prijzen tenslotte gevallen zijn op een basis, die zeer laag moet worden genoemd en in het groote Braziliaansche productieland, alwaar het artikel met zeer hooge uitvoerrechten is belast, den planter slechts een netto-opbrengst levert van enkele Ned. cts. per ½ K.G.

De kost- en vrachtaanbiedingen van Brazilië, die reeds in het derde kwartaal sterk gevallen waren, stegen, hoofdzakelijk in het laatst van het jaar, voor goed beschreven Superior Santos van 6.25 op 6.45 goud-dollar per cwt. en voor Rio type New-York 7 met beschrijving van 5.30 op 6.— goud-dollar per cwt., alles prompte verscheping.

De cijfprijzen op prompte verscheping van Nederlandsch-Indië daalden voor Robusta W.I.B. f.a.q. van 15 tot 13¼ ct. per ½ K.G., doch herstelden zich tegen het einde van het jaar op 14¼ ct. Die van ongewaschen Palembang Robusta daalden van 11 tot 10¼ ct. en herstelden zich ten slotte op 12 ct.

De noteeringen aan de Rotterdamsche termijnmarkt zakten voor de dichtstbijzijnde maanden aanvankelijk nog ongeveer 1 ct. in, doch stegen daarna ca. 1¼ ct. en voor de verder verwijderde maanden daalden zij ongeveer ¼ ct., om daarna ongeveer 2¼ ct. te stijgen.

THEE.

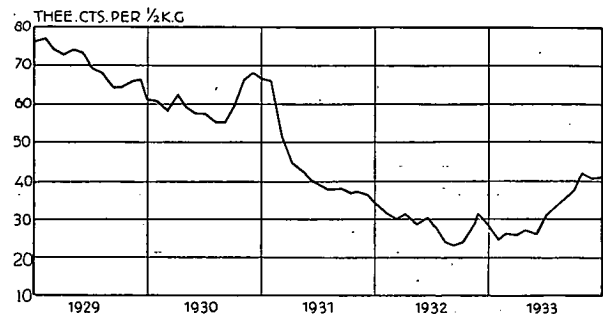
De theeprijzen liepen in September/October steeds verder op. De markt behield een vast voorkomen, het-

geen voor een belangrijk deel aan de lagere afscheepcijfers uit de productielanden moet worden toegeschreven.

		1933	1932
		(in miljoen lbs.)	
Nederl.-Indië	April/September	66.9	83.9
	October	11.2	13.3
	November	11.1	15.4
Britsch-Indië	April/September	157.4	192.4
	October	49.1	60.6
Ceylon	April/September	108.3	138.8
	October	14.—	21.6

Noordelijk Britsch-Indië oogstte per ulto. November 313 miljoen lbs. tegen 357 miljoen in 1932 en 326 miljoen in 1931.

In November maakte de vaste stemming plaats voor eenige terughoudendheid van de zijde van koopers. Zulks hield verband met de wetenschap, dat het Internationale Thee Comité het voor ulto. November eens moest worden over het percentage voor het tweede restrictiejaar April 1934—Maart 1935. Op 1 December werd bekend gemaakt, dat het Comité unaniem tot een percentage van 12½ pCt. had besloten, derhalve tot een verlaging van 2½ pCt. op de standaarduitvoercijfers van de Nederlandsche- en Britsch-Indische productiegebieden.

Hoewel Amsterdam hierop in de veiling van 1 December nog niet reageerde en dientengevolge merkwaardig veel door verkoopters werd opgehouden, hernam de Londensche markt terstond haar vaste aanzien van vroeger en kon de prijsstijging in December weder verderen voortgang maken.

Een en ander weerspiegelt zich in de Amsterdam-sche veilinggemiddelden over het vierde kwartaal:

veiling d.d.	7 September	36 cts.	(per hKG. in entrepôt)
„ „	21 „	37½ „	„ „ „ „
„ „	5 October	40¼ „	„ „ „ „
„ „	19 „	43¼ „	„ „ „ „
„ „	2 November	44¼ „	„ „ „ „
„ „	16 „	40 „	„ „ „ „
„ „	30 „	37 „	„ „ „ „
„ „	14 December	41 „	„ „ „ „

Met het oog op de omzetbelasting werd in ons land tegen het einde van December veel voor koopers rekening in entrepôt liggende thee ingeklaard.

Terwijl de Londensche voorraden per ulto. September en October nog grooter waren dan die van het vorige jaar, kwamen de cijfers per ulto. November en December steeds verder daaronder te liggen (miljoenen lbs.):

	1933	1932
ulto. September	235	219
October	248	239
November	254	263
December	269	285

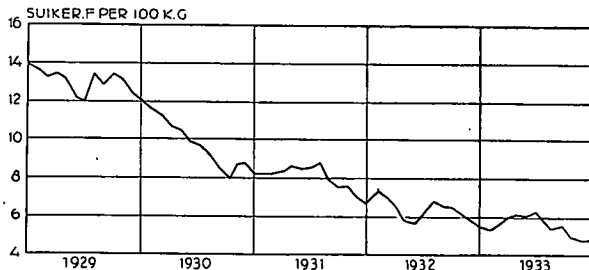
SUIKER.

De allerwege aanhoudende onzekerheid op politiek en economisch gebied, als ook de positie van het artikel suiker zelf bracht gaandeweg een verderen prijsachteruitgang teweeg.

In Europa werden de gemoederen in beweging gebracht door de politieke spanning, o.a. tengevolge van Duitschlands uittreden uit den Volkenbond. In Amerika bleven de plannen van Roosevelt de groote onzekere factor; vooral de zakenwereld bleef sceptisch

staan tegenover de kunstmatige middelen, welke be- raamd werden, teneinde de binnenlandsche toestanden te saneeren, terwijl de resultaten lang op zich lieten wachten. Ook de vooruitzichten ten opzichte van den a.s. Cuba-oogst vormden een punt van onzekerheid. Geruimen tijd kon men zich bij de daar heersche- nde ongeregelde toestanden absoluut geen beeld vormen over de oogstmogelijkheden, totdat in het begin van Januari de Regeering de maximum-productie heeft bepaald op 2.315.000 tons, terwijl het tijdstip van het begin van den maaltijd op 15 Januari is vastgesteld. Of dit quantum ook werkelijk geoogst zal worden, zal afhangen van den politiek toestand op het eiland.

De Europeesche bietoogsten hebben geen verras- singen opgeleverd. De laatste raming van F. O. Licht bedroeg 5.922.000 tons voor Europa zonder Rusland en 6.922.000 tons met Rusland tegen eene voorloopige raming d.d. 30 September van 5.937.000 tons voor Europa zonder Rusland.

In October daalde de noteering voor Spot Centri- fugals van 3.55 tot 3.20 d.c., herstelde zich tot 3.30, daalde in de tweede helft van November tot 3.15. Gedurende December steeg de markt nog even op 3.30 d.c. om weer op 3.15 d.c. te belanden.

Het prijsverloop in Engeland was iets rustiger. Decembertermijn noteerde aanvankelijk ca. Sh. 5/-. Gedurende November brokkelden de noteeringen hoofdzakelijk tengevolge van December liquidaties af en kwam deze maand even op Sh. 4/3½ te staan, het- geen een nieuw laagterecord is. Na een tijdelijk her- stel kwam het einde van het jaar op ongeveer het- zelfde niveau.

Hoewel onze markt in vergelijking met de andere markten reeds zeer laag was, zag men December termijn van f 4¼ medio November op f 4¼, een record, dalen. Na een opleving van f ½ en eenige kleine fluctuaties kwam het jaareinde op f 4½.

In October kreeg de alhier toch al zoo zwaar be- laste suiker een verhooging van den accijns van f 9.— per 100 KG. Hierdoor betaalt de consument op het oogenblik circa 800 pCt. belasting op den prijs van witte kristalsuiker ex entrepôt.

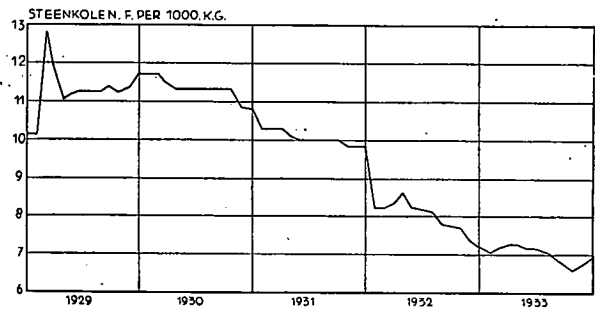
Op Java paste zich de N.I.V.A.S. met haar prijs- politiek aan bij de fluctuaties op de wereldmarkt. De vraag in de Oostelijke afzetgebieden bleef gering, terwijl de buitengewoon lage prijsbasis in Europa geen aanleiding kon geven om aldaar in concurrentie met Cuba te treden.

De afdoeningen gedurende het vierde kwartaal beliepen ca. 265.000 tons, waardoor het totaal der N.I.V.A.S. verkoopen over 1933 op ca. 1.500.000 tons gebracht wordt.

STEENKOLEN.

Het vierde kwartaal van 1933 vertoonde in de eerste weken reeds een belangrijke verbetering van de kolenpositie in Wales. De mijnen hadden in Septem- ber reeds meerdere orders geboekt en toen ook de zware industrie eenige opleving vertoonde, kwam er plotseling meer vraag naar kolen en als gevolg daar- van meer vervoer, hetgeen op de spoorwegen duidel- jk merkbaar was. Tegelijkertijd ging het exportcijfer omhoog en al deze verschijnselen waren bemoedigend voor de naaste toekomst. Ook van Englands Oost- kust en uit Schotland kwamen opgewekter berichten

en toen in November verschillende groote spoorweg- maatschappijen met hare aanvragen voor zeer groote hoeveelheden aan de markt kwamen, was de crisis even vergeten. De vele klachten over de „Coal Mines Act” bleven achterwege, daar de mijnen plotseling meer te doen hadden, maar van verzoening er mede was toch nog lang geen sprake. De handel bleef hui- verig om contracten van langen duur af te sluiten, daar de minimumprijzen altijd nog te hoog waren tegenover vreemde kolen.

Duitschland en Polen streden onversaagd om hun plaats op de internationale kolenmarkten en bleken geduchte concurrenten voor Engeland. Het gelukte Polen zelfs om een lading naar Gibraltar te verkoopen aan een daar gevestigde Engelsche firma. Dit trok in Engeland zóó zeer de aandacht, dat er in het Lagerhuis afkeurend over gesproken werd. In Ierland vonden de Poolsche kolen steeds meer afnemers en de vraag naar Westfaalsche kolen wordt daar steeds kleiner. Polen had ook in Italië succes, waarheen 1.6 miljoen ton kolen verkocht werden, te leveren ge- durende 4 jaar, waartegenover Italië aangenomen heeft twee koopvaardisshepen, elk 18.000 ton, voor Polen te bouwen.

Duitschland zendt weer groote hoeveelheden kolen naar Italië voor de Spoorwegen, waarmede een groot contract voor 1934 tot stand kwam.

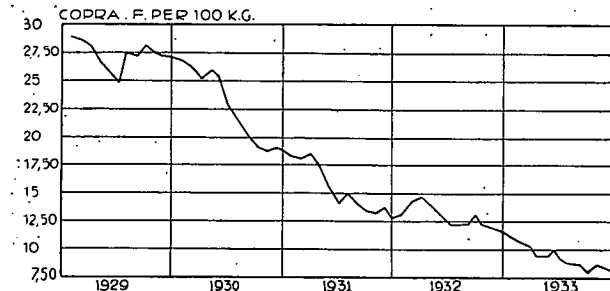
De Nederlandsche mijnen produceeren hare gewone hoeveelheden zonder noemenswaardige productie-be- perking, waardoor zij gedwongen waren hare kolen op buitenlandsche markten tegen zeer lage prijzen aan te bieden. België heeft zich tegen deze „dumping” willen beschermen en stelde een invoerrecht van Fr. 10.— per ton in. Men beweerde o.a., dat Holland- sche magere kolen in België zóó goedkoop verkocht werden, dat Belgische handelaren ze opnieuw naar Nederland, maar thans als Belgische anthraciet kon- den exporteerden.

In Nederland ontstond plotseling verwarring in de prijspolitiek, doordat sommige handelaren zich van de prijsvereenkomsten niets meer aantrokken en hun- ne prijzen verlaagden, toen men de gewone prijsver- hoogingen verwachtte.

COPRA.

De markt opende het kwartaal op circa f 7½, welke prijs tot nu toe wel als een laagterecord geldt.

Op dit niveau nam de vraag sterk toe en liep de markt op tot ca. f 8 bij groote omzetten om tegen het einde van het jaar weer eenigszins te dalen.

Het aanbod uit het Oosten is zeer regelmatig. Stoomend goed is moeilijk te koop en voor deze posi- tie is vooral van Duitschland regelmatig vraag.

DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN NEDERLANDSCH-INDIË, DUITSCHLAND, GROOT-BRITANNIË EN DE VER. STATEN.

(Samengesteld in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

Nederlandsch-Indië.

Zowel wat de algemeene economische activiteit van Nederlandsch-Indië, als wat de directe perspectieven betreft, hebben de laatste maanden weinig verandering gebracht in het beeld, dat wij in ons vorig Kwartaaloverzicht gaven. De indexcijfers geven, over het algemeen, nog steeds een achteruitgang te zien, een verscherping van de crisis derhalve, al schijnt het wel, dat deze verscherping hoe langer hoe minder wordt. Geleidelijk aan begint men het dieptepunt te bereiken.

Hoezeer de crisis voor Nederlandsch-Indië door het prijsniveau wordt beheerscht, ziet men, wanneer men de indexcijfers van het Centraal Kantoor voor de Statistiek voor de uitgevoerde hoeveelheden goederen met die van de waarde ervan vergelijkt. Nederlandsch-Indië, waarvoor de uitvoer van diverse landbouwproducten van zulke enorme economische betekenis is, blijkt in de crisis niet veel van den omvang van dien export te hebben ingeboet. Het indexcijfer van het uitvoergewicht bedroeg:

1928: 100 — 1929: 105 — 1930: 103 — 1931: 84 — 1932: 89 — 1933 (9 maanden): 86. Na 1931 is de export dus, wat omvang betreft, heelemaal niet meer achteruitgegaan, terwijl een quantitatieve vermindering van 14 pCt. in vergelijking met 1928 niet zeer groot kan worden genoemd. De uitvoerwaarde daalde echter van jaar tot jaar, het indexcijfer was vanaf 1928 respectievelijk: 100, 91, 76, 51, 37, en voor de eerste drie kwartalen van 1933 was het 31.

De overige indices, die van de prijzen en kosten van voeding, zowel als die van de bankbiljetten in circulatie en de clearing-omzetten, zij wijzen alle nog in de richting van een voortschrijdende deflatie. De wedstrijd tusschen deze prijsdaling, waardoor ook de kostprijs der geëxporteerde producten omlaag moet worden gebracht, en de in goudswaarde dalende prijzen op de wereldmarkten, is tot nu toe ongunstig voor Ned.-Indië verlopen. Men kan de kosten niet met die snelheid omlaag brengen als de prijzen in goudgulden dalen, vooral door de depreciatie van de valuta van verschillende groote landen.

De maatregelen, in den loop van 1933 genomen om deze situatie te wijzigen, hebben slechts gedeeltelijk succes gehad. Het schijnt, dat de theerrestrictie een zoo belangrijke prijsstijging heeft gebracht, dat, in het algemeen, de geringere opbrengst tengevolge van kleineren export wordt goedge maakt. De hoop, dat de nieuwe organisatie voor den suiker verkoop, de met 1 Jan. 1933 in actie getreden Nivas, de situatie voor de suikercultuur zou doen verbeteren, en de gelegenheid zou bieden om den suikeraanplant op het gereduceerde niveau van den aanplant 1932 te handhaven, is niet in vervulling gegaan. De suikerprijzen zijn belangrijk blijven dalen, de aanplant 1934 werd ingekrompen tot een niveau als waaraan niemand in het begin van 1933 had gedacht, terwijl het den schijn heeft of hetzelfde ook voor oogst 1935 het geval zal zijn. Nederl.-Indië is het land, dat het langst met zijn suikeroverschotten is blijven zitten. Zelfs Cuba is erin geslaagd, die overschotten eerder op te ruimen.

Het is te hopen, dat de plannen tot beperking van den rubbertap betere resultaten zullen opleveren, indien het werkelijk tot deze maatregelen komt, als bij de suikercultuur het geval is geweest. Inderdaad zijn de vooruitzichten in dit opzicht gunstiger, omdat het rubberverbruik zich in bevredigende richting blijft ontwikkelen, terwijl uitbreiding der cultuur boven de huidige productiecapaciteit pas over 6—7 jaar haar uitwerking kan doen gevoelen.

Door de toeneming van het tinverbruik in de wereld is de positie der tinproducenten belangrijk ver-

beterd en kon de prijs flink stijgen. Dit is, evenals de aanzienlijk gestegen prijzen van thee en de iets betere prijzen voor petroleumproducten, wel een van de weinige lichtpunten voor Indië.

Het ontbreken van gunstige perspectieven voor de toekomst heeft ook ertoe geleid, dat men van regeeringswege het ongeraden oordeelde verdere begrotingstekorten door leeningen te dekken, maar dat men krachtig op een sluitende begroting aanstuurt, zij het dan op een veel lager niveau dan voor eenige jaren bestond.

Duitschland.

De onmiskenbare verbetering van de conjunctuur in het economisch leven van Duitschland gedurende het afgelopen jaar kan als door twee hoofdoorzaken bepaald worden geacht. De eerste is het ophouden van de prijsdaling voor nagenoeg alle producten en de prijsstijging van sommige. De eerste teekenen daarvan dateeren reeds van den zomer 1932, en de toenmalige rijkskanselier Von Papen heeft op grond van die teekenen dan ook gemeend, dat een conjunctuurverbetering nabij was en op grond daarvan zijn programma van „Steuergutscheine” afgekondigd, waarvan tot nu toe tot een bedrag van ca. 700 miljoen Mark zijn uitgegeven.

Van grooter belang zijn echter de maatregelen der tegenwoordige Duitse regeering geweest, die verhooging van de productenprijzen in den landbouw beoogde, en die daarnaast liquideering der werkloosheid in haar vaandel had geschreven.

De verhooging van de prijzen voor eenige der voornaamste landbouwproducten is geslaagd, omdat alle afnemers daarvan, i.c. de meelfabrikanten en de slagers in een centrale organisatie werden vereenigd en verplicht werden deze producten tegen de vastgestelde prijzen van de boeren af te nemen. Dientengevolge konden de prijzen van diverse landbouwproducten stijgen, terwijl invoer door contingentieering en invoerrechten werd belet.

De tweede factor met een misschien nog sterker stimuleerende werking is de kapitaalverschaffing door de regeering, hetzij als fondsen voor werkverschaffing door de „Oeffa”, hetzij als subsidie voor particuliere bouwers ten behoeve van herstellingen aan woningen en andere bouwwerken. Door deskundigen worden de hieraan tot einde 1933 werkelijk uitgegeven bedragen op ruim 1 milliard Mark geschat. De bouwbedrijvigheid nam sterk toe, en eveneens de bedrijvigheid van die industrieën, die materialen voor den bouw vervaardigen. Zoo bedroeg de binnenlandsche afzet van gewalst ijzer in October 1933 ruim 475.000 ton tegenover 291.000 ton in Oct. 1932.

Het aantal als werkloos geregistreerde personen was eind November ongeveer 2,3 miljoen kleiner dan in Februari van dit jaar. Hiervan komen volgens „Wirtschaft und Statistik” No. 24, nagenoeg 200.000 personen voor rekening van den landbouw, waar een dergelijke vermindering van werkloosheid een normaal seizoensverschijnsel is, zoodat de vermindering in industrie, handel en vrije beroepen ongeveer 2 miljoen bedroeg. Volgens de opstelling in bovenvermeld tijdschrift, behooren 1,5 miljoen tot de groepen ongeschoolden (gravers en vervoerders bij grondwerken), bouwbedrijf, ijzer- en staalindustrie, houtindustrie en de productie van kleifabrikaten (baksteenindustrie) en tenslotte het verkeerswezen.

Dat deze toegenomen voortbrenging van productiemiddelen door het werkverschaffingsprogramma wordt gefinancierd, wordt in de Duitse publicaties volmondig erkend. Trouwens, het blijkt voldoende uit het feit, dat de kapitaalsuitbreiding van het particuliere bedrijfsleven uiterst beperkt is. De gegevens omtrent de crediteuren der Duitse groote banken brengen aan het licht, dat de crediteuren van 8,2 milliard Mark in Februari 1933 tot einde November onophoudelijk waren gedaald en toen slechts 7 milliard

bedroegen. Zoowel deposito's als uitzettingen der banken gingen achteruit.

Vermeerderde kapitaalbehoefte van het particuliere bedrijfsleven kan slechts ontstaan op grond van gunstige vooruitzichten omtrent toenemende consumptie in het binnenland of stijgenden export. Die vooruitzichten ontbreken tot nu toe. Evenmin als in de Ver. Staten, is in Duitschland op de vermeerdering van het aantal werkzame personen terstond een toenemend verbruik gevolgd. Over het algemeen is de consumptie, wat hoeveelheid betreft, op hetzelfde niveau als van het zeer slechte jaar 1932 blijven staan, mede dank zij de bovenvermelde prijsverhoging van diverse onontbeerlijke levensmiddelen, daar de loonen tot Augustus 1933 zich in dalende richting bewogen en eerst toen gestabiliseerd zijn.

Volgens de berichten van het „Institut für Konjunkturforschung“ stegen de omzetten in den kleinhandel alleen in September 1933 tot 1 pCt. boven die in dezelfde maand van 1932. In October waren zij weer 4,9 pCt. minder, terwijl het ongunstige verschil in het tweede kwartaal 7 pCt. en in het derde 3,2 pCt. bedroeg. Gezien de iets gedaalde prijzen in den kleinhandel stond de omzet in het derde kwartaal dus op dezelfde hoogte als verleden jaar, was voordien nog lager.

Het bedrijfsleven had met vertrouwen op het programma der nieuwe regering gereageerd, en had de productie van verbruiksgoederen uitgebreid, benevens den aankoop van grondstoffen, mede in de verwachting van stijgende prijzen na den inzet van de haussebeweging in de Ver. Staten. Na eenige maanden was dientengevolge de voorraad overal belangrijk gestegen, zonder dat de verwachte consumptievermeerdering intrad. Volgens de berekeningen van het genoemde Instituut is 65 pCt. van de vermeerdering der productie van verbruiksgoederen als vergrootte voorraad opgeslagen, terwijl slechts 35 pCt. werkelijk koopers vond. Voor de geheele groep consumptiegoederen geeft het indexcijfer van October een verminderde productie te zien, terwijl het indexcijfer van de groep productiemiddelen nog stijgende was.

Wat de exportmogelijkheden betreft, zijn er in het geheel geen perspectieven. De uitvoer is het geheele jaar door minder geweest dan in 1932, en de laatst bekende maand, November, was zeer ongunstig. De gemiddelde maandelijksche export over elf maanden van 1933 bedroeg 404 miljoen Mark of 84,5 pCt. van dien van 1932, terwijl de cijfers voor den invoer 349 miljoen of ongeveer 90 pCt. bedroegen. Het exportoverschot per maand is dan ook tot 56 miljoen gedaald, tegenover 86 miljoen in 1932 en 151 miljoen in 1931.

Credietnemers worden op het oogenblik nog steeds afgeschrikt door den rentestandaard, die het laatste jaar ongewijzigd is gebleven, en veel hooger ligt dan b.v. in ons land, Engeland, of de Ver. Staten. De rente voor callgeld was in Berlijn in de herfstmaanden 8 à 10 maal zoo hoog als in Londen.

De groote problemen liggen op financieel gebied. Het blijft voorloopig voor den buitenstaander onbekend, op welke wijze en tot welke bedragen precies de werkverschaffing wordt gefinancierd. Dit komt, doordat de financiering door de daartoe gestichte maatschappij, de „Oeffa“, geschiedt. Haar wissels zijn weliswaar door den Staat gegarandeerd, maar zij komen niet op de lijst der staatsschulden voor, zoodat de vlottende schuld van het Rijk, (de landen en gemeenten tot eind September slechts onbeduidend, met ca. 100 miljoen Mark, was toegenomen.

Volgens de begroting 1932/33 bedroegen de kosten voor deelneming gedurende dat jaar in het kapitaal der Dresdener Bank 102,5 miljoen Mark. Dit staat in verband met noodzakelijke saneeringsmaatregelen, die ook voor andere banken weldra aan de orde zullen komen. Hierbij dient volgens het jaaroverzicht van de „Frankfurter Ztg.“ nog in het oog te worden gehouden, dat de actie tegen de warenhuizen,

bankdebiteuren met een gezamenlijk crediet van meer dan een milliard Mark tot insolvente debiteuren dreigt te maken, een slag, die voor de Deutsche banken bij de tegenwoordige financiële constellatie zeer gevoelig zou aankomen.

Zonder over de door de Reichsbank voor 1934 afgekondigde transferregeling een oordeel te willen uitspreken, kan men toch verklaren, dat deze regeling de mogelijkheid voor Duitschland om nieuwe buitenlandsche credieten te verkrijgen, voorloopig geheel heeft doen verdwijnen. De voor de regeeringsactie noodige credieten zullen derhalve in het land zelf moeten worden opgebracht, terwijl de banken er nog steeds haar uitzettingen verminderen. Hoezeer ook de regeeringsactie blijk geeft van den krachtigen wil om het bedrijfsleven zoo snel mogelijk weer op gang te brengen, de financiële indices wijzen in het geheel niet in de richting van ontspanning, die de voorwaarde moet worden geacht voor nieuwe activiteit van het particuliere bedrijfsleven ten aanzien van uitbreidingen en vernieuwingen.

Groot-Brittannië.

De productie-index van de „London and Cambridge Economic Service“, die wij in onzen conjunctuurstaat publiceeren, geeft in het derde kwartaal een zeer geringe inzinking te zien, maar staat toch nog 10 punten, of bijna 13 pCt., boven het indexcijfer van verleden jaar in het derde kwartaal. Bezien wij de nieuwe bedrijvigheidsindex van „The Economist“, waarin reeds voorloopige cijfers voor October en November zijn verwerkt, dan blijken ook deze maanden 8 procent gunstiger resultaten te geven dan verleden jaar, terwijl de tendens tot zeer geleidelijke stijging opnieuw wordt bevestigd.

Het aantal werkloozen is in de latere maanden nog verder gedaald dan in onzen conjunctuurstaat aangegeven. Begin Dec. werden ruim 2,1 miljoen werkloozen gerapporteerd (in Dec. 1932 bedroeg dit aantal nog 2,8 miljoen). In den loop van het jaar 1933 is het werklozenpercentage gedaald van 23 in het begin van het jaar tot 17,9, in Nov. In September bedroeg het percentage reeds 18,4, zoodat de daling in de latere maanden zeer gering is geweest.

Terwijl het verbruik van ijzer en staal zich in gunstigen zin ontwikkelde, is de consumptie van ruwe katoen, volgens de gegevens van „The Economist“, na Sept. weer snel gaan dalen, van 108 in Aug. tot 82,5 in October. (Beide indexcijfers op het maandgemiddelde van 1924 als 100 betrokken). Gunstig steekt daarbij de bouwbedrijvigheid af, vooral omdat de gegevens betrekking hebben op goedgekeurde plannen, die derhalve nog een zekere toekomstige bedrijvigheid waarborgen.

Ook in den buitenlandschen handel van Engeland zien wij een kleine verbetering, vooral gedurende de laatste maanden. Zoowel in- als uitvoer hebben toen de neiging gehad, duidelijk boven de cijfers van het vorige jaar te stijgen, evenals met de scheepvaartbeweging het geval was.

De waarde van den uitvoer van fabrikaten bedroeg in de maanden Sept.—Nov. gemiddeld ruim £ 24 miljoen, zoodat het jaargemiddelde van 1932, ten bedrage van 23 miljoen, vermoedelijk zal worden overschreden.

Daarbij komt nog, dat gedurende die maanden de waarde van het Pond een stijgende tendens toonde, in goud uitgedrukt, gelijk uit onze grafiek, elders in dit nummer opgenomen, duidelijk blijkt. Ook de invoer van voedsel, en vooral van grondstoffen, nam de laatste maanden niet onbelangrijk toe. De laatste maanden bedroeg de voedselimport 32 miljoen, die van grondstoffen 15—17 miljoen, tegenover een jaargemiddelde van £ 31,2 en £ 13,7 miljoen in 1932.

Wat de hoeveelheden betreft, is de uitvoer van ijzer en staal in 1933 tot een maandgemiddelde van ca. 180.000 ton gestegen tegen 160.000 ton in 1932. Voor steenkool waren de maandgemiddelden 3,6 en 3,2

millioen ton. Alleen de uitvoer van katoenen goederen bleef bij dien van 1932 ten achter (170 millioen tegen 182 millioen vierk. Yards), maar deze uitvoer was nog belangrijk grooter dan in 1931, toen het maandgemiddelde 143 millioen vierk. Yards bedroeg.

De voortdurend buitengewoon lage rente, wijzende op een groote geldruimte, heeft een geringe verbetering op de emissiemarkt mogelijk gemaakt. Het maandgemiddelde van de emissies, zonder conversies, bedroeg in 1933 ruim 13 millioen Pond tegenover 9,4 millioen in 1932, maar een maximum van 30 millioen goudponden in 1928. Overigens wijst het nagevoeg constant blijven van deposito's, voorschotten en wissels der Londensche banken niet op een uitbreiding van de credietverleening.

Het middel, dat door andere landen wordt toegepast om het economisch leven te stimuleeren door het uitvoeren van groote openbare werken, wordt door de Britsche regering niet aanvaard. Minister Runciman heeft zich ertegen uitgesproken, en MacDonald heeft verklaard, dat het niets hielp. Het „grootte” programma van opruiming van krotwoningen in vijf jaar tijds is niet eens voldoende om het natuurlijke verval der aanwezige woningen bij te houden.

Vereenigde Staten.

Het jaar 1933 is onder minder moeilijke omstandigheden ten einde gegaan als waaronder het is begonnen, maar het verloop is toch niet in overeenstemming met het Amerikaansche regeeringsoptimisme geweest. De reactie op de speculatieve hausse van de maanden Mei—Juli bleek buitengewoon hardnekkig te zijn, en was zeer aanzienlijk in het begin van het vierde kwartaal. De bedrijvigheid in de staalindustrie, die in Juli een top van 59 pCt. der capaciteit had bereikt, en daarna eenigen tijd op 40 pCt. was blijven staan, daalde in October en begin November met sprongen tot 26 pCt. Ook het avans van de katoenindustrie is geheel verloren gegaan. Het indexcijfer van 92 voor October van dit jaar is beneden het niveau van Oct. 1932, toen het op 99 stond, terwijl het maximum in Juni 1933 zelfs 133 bedroeg. Volgens de in onzen conjunctuurstaat nog niet opgenomen voorloopige gegevens voor November was het aantal geproduceerde automobielen met ca. 65.000 tot het niveau van 1932 gedaald, nadat het in Oct. 1933 nog 138.000 had bedragen.

Het schijnt echter, dat de achteruitgang einde November en begin December tot stilstand is gekomen, gedeeltelijk voor een hernieuwde opwaartsche beweging heeft plaats gemaakt. De voorloopige gegevens voor de staalindustrie wijzen op een bedrijvigheid van iets meer dan 30 pCt. in December, tegen 28.5 pCt. in November.

Wel is de omvang der productie in 1933 belangrijk hooger geweest dan in het voorafgaande jaar, maar dit komt goeddeels voor rekening van de hausemaanden Mei—Augustus.

De aanhangers van president Roosevelt zijn van meening, dat de goudpolitiek in den herfst de inzinking tot staan heeft gebracht, maar hiermede is het feit in tegenspraak, dat de prijzen van de beide groote exportartikelen, tarwe en katoen, ondanks de depreciatie van den Dollar, door middel van goudaankopen tegen hooger prijs, in Amerika niet zijn gestegen. Wanneer de goudaankopen ten doel hadden een „vlucht in goederen” uit te lokken, gelijk deze in den loop van den zomer heeft plaats gevonden, moet er voorloopig van een mislukking der goudpolitiek worden gesproken. Het economische doel dier politiek wordt nog steeds verborgen gehouden; het is „een experiment” volgens de autoriteiten, die zich erover hebben uitgelaten, maar wat eigenlijk wordt beproefd, weet de wereld tot nu toe niet.

Wij zullen thans een kort overzicht geven van de voorloopige uitwerking der crisiswetten, die president Roosevelt in de voorjaarszitting van het Congres

heeft doen aannemen, en die in ons Kwartaaloverzicht van 19 Juli 1933 zijn vermeld.

National Industrial Recovery Act.

De critiek, die in het begin op de afkondiging der codes is gevolgd, blijkt niet vrij van overdrijving te zijn geweest. Na een betrekkelijk korten tijd van aanpassing zijn de arbeidsconflicten naar aanleiding der codes verminderd, terwijl de oppositie van de zijde der groote werkgevers eveneens veel in kracht schijnt te zijn afgenomen. (Men denke slechts aan het conflict met Ford, dat destijds zooveel stof heeft doen opwaaien). Eind 1933 waren ca. 170 codes in werking, waardoor nagenoeg drie vierden van alle arbeiders in de Ver. Staten onder de codebepalingen vielen.

Deze codes bevatten elementen, welke een regeeringspolitiek noodzakelijk maken, om het prijsniveau door monetaire middelen te verhoogen. Niet het verbod van kinderarbeid, ook niet het minimumloon zijn op zichzelf nieuwe maatregelen. Andere landen kennen soortgelijke bepalingen reeds lang. Maar het nieuwe zit in het feit, dat het minimum-loon gepaard gaat aan een verkorte arbeidsweek van 40 uur, en dat het zoodanig is vastgesteld, dat het bestaande loon voor een langere arbeidsweek niet wordt verminderd.

De codes bevatten nu verder bepalingen, volgens welke alle fabrikanten in de betrokken industrie de prijzen van hun producten moeten verhoogen, zoodat er bij de verhoogde loonen een redelijke winstmarge bestaat. Van regeeringswege wordt toegezien, dat de winstmarge niet te hoog wordt opgevoerd. Aanbiedingen onder het vastgestelde minimum zijn overtredingen van de „code of fair competition”, en kunnen als zoodanig streng worden gestraft door den rechter.

In het begin moet dus de verhooging van de fabricagekosten door de industrie staan, die slechts mogelijk is door credietvergroting in den een of anderen vorm. Waar de banken geen credieten verlenen, grijpt de Refico in of worden gemakkelijke voorwaarden geschapen voor het liquideeren van vastgezet geld door de ondernemingen, indien de onderpanden te sterk in waarde gedaald mochten zijn.

Deze politiek komt in de volgende cijfers tot uiting:

	Maart	Mei	Juli	Sept.	Oct.
Payrolls	36,9	42,0	49,9	57,6	57,4
Groothandelsprijzen	60,2	62,7	68,9	70,8	71,2
Levensonderhoud	71,8	72,1	75,2	77,9	78,0
Weekloon, gem. 25 ind. in Dollars	14,56	16,71	19,15	19,46	19,46

In dezelfde periode, dat de kosten van levensonderhoud met 8 pCt. toenamen, stegen de gemiddelde weekloonen met 34 pCt. en de som der uitbetaalde loonen met 55 pCt. De groote inzinking in de bedrijvigheid in October komt in het bedrag der payrolls nagenoeg niet tot uiting. De groothandelsprijzen namen met 18 pCt. toe. Het is zeer wel mogelijk, dat met een dergelijke prijsstijging de fabrikanten toch aan hun kosten kwamen, door vermeerdering der bedrijvigheid en omdat de loonen slechts een deel van alle kosten uitmaken.

Gelijk wij reeds in een vorig kwartaaloverzicht opmerkten, gaat de koopkrachttheorie zonder meer niet op. Nu er evenwel een dergelijke, in eerste instantie op reflatorische credietverleening berustende vermeerdering van koopkracht te bespeuren valt, en de inkomsten zooveel sterker gestegen zijn dan de kosten van levensonderhoud, beginnen de gevolgen zich toch in een vermeerderde consumptie af te teekenen, al blijft deze vermeerdering veel kleiner dan zij volgens de koopkrachttheorie zou moeten zijn.

Natuurlijk moet de Amerikaansche regering een waakzaam oog houden op eventueelen invoer uit het buitenland. Veel gevaar voor verscherpte concurrentie bestaat evenwel nog niet, daar de Dollar sinds Maart met ruim een derde is gedaald en slechts betrekkelijk weinig artikelen een evenredige prijsstijging in de Ver. Staten hebben kunnen boeken.

Federal Securities Act en Glass-Steagall Bank Act 1933.

Veel minder gunstig zijn de gevolgen van deze wetten geweest en de vooruitzichten voor de naaste toekomst. De garanties tegen nieuwe emissies op onsolide grondslag, in de eerste wet neergelegd, zijn zoo streng, dat thans slechts zeer weinigen het wagen hun handteekening onder een prospectus te zetten, daar zij individueel verantwoordelijk zullen blijven voor minstens vijf jaar, en eventuele verliezen van den belegger op deze emissies in dien tijd zullen hebben te betalen. Het Congres van Amerikaansche bankiers heeft dan ook unaniem op wijziging van deze bepalingen aangedrongen, en het heeft den schijn, alsof de regeering zich niet daartegen zal verzetten.

De depositoverzekering, die bij de Glass-Steagall Act is ingevoerd, werkt voorloopig nog in dezelfde richting, huiverigheid der banken voor beleggingen en voor medewerking daartoe. Immers, thans zal worden vastgesteld, of iedere bank solvent genoeg is om tot de wederzijdsche verzekering der deposito's te worden toegelaten. Het spreekt vanzelf, dat afwijzing in dit geval gelijk staat met onmiddellijk faillissement, daar een dergelijke openlijke waarschuwing voor de soliditeit der bank het publiek er onmiddellijk toe zal brengen alle deposito's op te vragen. Daarom trachten alle banken op het moment zoo liquide mogelijk te blijven, teneinde haar solvabiliteit bij het hangende onderzoek te bewijzen. Dit zou weliswaar 1 Januari beëindigd moeten zijn, maar het gevaar is groot, dat er vertraging ontstaat bij het onderzoek naar de duizenden banken.

Inderdaad is dan ook de bedrijvigheid op de emissiemarkt in 1933 zeer zwak geweest. De grootste activiteit kwam van de zijde der regeering, die tot eind November \$ 2,7 milliard aan nieuwe emissies uitgaf en voor een bedrag van \$ 6,4 milliard converteerde. Alle andere emissies tezamen bedroegen in de elf maanden tot eind November 1933 slechts \$ 659 miljoen, waarbij \$ 320 miljoen voor conversie gevoegd moet worden, of in totaal \$ 979 miljoen. Tegenover alle nieuwe emissies van \$ 3,3 milliard in 1933 staan nieuwe emissies ter grootte van \$ 9,6 milliard in 1929, en van \$ 6,6 milliard in 1930, in die beide laatste jaren *zonder* de staatsleeningen. Bovendien kwamen dit jaar van de bovenvermelde \$ 659 miljoen \$ 448 miljoen voor rekening van gemeentelijke leeningen. Practisch zijn derhalve dit jaar de Amerikaansche regeering en de Amerikaansche gemeenten de eenigen geweest, die een beroep op de kapitaalmarkt hebben gedaan, en dat in een mate, die voor de Ver. Staten niet anders dan bescheiden kan worden genoemd, naar den omvang der vroegere kapitaaltransacties afgemeten.

De maatregelen tot steun aan de banken, die in financiële moeilijkheden verkeerden.

Van een onverdeeld succes kan hier kwalijk sprake zijn. Wel is de Amerikaansche regeering door haar krachtig optreden erin geslaagd de nationale catastrofe, die als gevolg van de bankcrisis in Maart 1933 dreigde, af te wenden, maar nog steeds zijn tal van banken gesloten. Het aantal banken, dat na min of meer vèrgaande reorganisatie wordt heropend, neemt voortdurend toe, terwijl de gezamenlijke deposito's van de meer dan 3000 nog steeds gesloten banken slechts eenige procenten van alle bankdeposito's in de Ver. Staten vormen, maar daar staat tegenover, dat juist in den allerlaatsten tijd de Chase National Bank en de National City Bank of New-York bij de Refico om financiële steun hebben moeten aankloppen en dezen hebben verkregen, waarvoor zij preferente aandelen aan de Refico hebben moeten afstaan, die dit lichaam belangrijke medezeggenschap in het beheer van de betrokken banken geven. Men ziet derhalve, dat liquiditeitsmoeilijkheden der banken nog geenszins zijn overwonnen. Het was ook kwalijk te ver-

wachten, dat deze moeilijkheden geheel verdwenen zouden zijn, omdat deze moeilijkheden goeddeels een gevolg waren van de waardedaling van de activa der banken. Nu de prijsstijging van goederen en gronden, alsmede van diverse aandelen, lang niet die afmeting heeft aangenomen als het zich in de maanden Juni en Juli liet aanzien, en daarna weer een daling is ingetreden, hebben betalingsverplichtingen op obligaties, verplichte aflossing van credieten, e.d. blijkbaar in den naherfst zelfs de allergrootste banken in moeilijkheden dreigen te brengen.

Dit brengt ons opnieuw de schier onoverkoombare hinderpalen voor oogen, die in het begin van 1933 bestonden en iedere poging tot economisch herstel tot voorbarigheid schenen te stempelen, waar het om den strijd tegen een dreigende catastrofe ging. De experimenten der Amerikaansche regeering zijn ook thans nog noodig, daar een verscherping van de situatie in de richting van dreigende nationale catastrofe nog volstrekt niet als buitengesloten kan worden beschouwd. Mag men Generaal Johnson gelooven, dan betracht President Roosevelt bij al deze experimenten de uiterste voorzichtigheid, waarbij hij tracht het staatscrediet ongeschokt te bewaren, de begroting in evenwicht te houden en te zorgen, dat zulks ook in de toekomst het geval zal zijn, doordat de werken, welke met leeningsgelden worden uitgevoerd, zelf de bedragen aan rente en aflossing voor het geleende geld zullen moeten opbrengen.

De groote begrotingstekorten van \$ 6 en \$ 4 milliard, die voor de beide volgende jaren zijn aangekondigd en die door leeningen moeten worden gedekt, zijn geheel in overeenstemming met deze uitingen. Dat men in de Ver. Staten deze leeningen niet onsolide acht, volgt wel uit de kalmte, waarmede de beurs de aankondiging der tekorten heeft opgenomen.

Het gevaar voor een herhaling der catastrofe van Maart zal eerst geweken zijn, wanneer aan twee voorwaarden is voldaan. Ten eerste moet het prijsniveau zich zoodanig hebben hersteld, dat verschillende banken een deel harer bezittingen zonder te groote verliezen kunnen afstooten en op deze wijze haar liquiditeit handhaven. Ten tweede moet het vertrouwen weer zoover zijn teruggekeerd, dat het publiek bereid is kapitaal te fourneeren voor particuliere industrie en handel in den ruimsten zin des woords, waarbij het vermoedelijk noodzakelijk zal blijken, dat de Federal Securities Act op verschillende punten zal worden gewijzigd. Slechts een zeker herstel van de kapitaalbedrijvigheid is in staat de basis voor een grotere bedrijvigheid in de industrieën van kapitaalgoederen permanent te verzekeren.

Wat de regeering thans doet, is vaak de verschaffing van crediet, via de Refico, om in het nauw gebrachte instellingen bij te springen. Deze emissies beteekenen dus een verplaatsing van verplichtingen, doordat de banken en bedrijven de verschuldigde rente kunnen betalen, maar daarnaast nieuwe verplichtingen jegens de Refico op zich nemen, zonder tot eenige bedrijvigheid in de productiemiddelenindustrie aanleiding te geven. De uitgaven voor openbare werken zijn nog niet groot geweest; wel is nagenoeg het geheele bedrag van \$ 3,3 milliard verdeeld, maar dit betreft slechts de principieele toewijzing der bedragen, niet de werkelijke uitbetaling. Gelijk wij boven uit de cijfers der emissies in vroegere jaren zagen, is een bedrag van ongeveer 3 milliard, dat over minstens twee jaar zal worden verdeeld, onvoldoende voor de capaciteit der Amerikaansche industrie, die voor haar afzet op kapitaalsvergroting is aangewezen.

Datum	Productie van *					Buitenlandsche Handel *																
	Rubber	Thee	Koffie	Kina	Palmolie en -pitten	Invoer					Uitvoer											
						Totale waarde	Totale hoeveelh.	Ijzer en Ijzerleger.	Machi-nerieën	Garens en Manufact.	Rijst	Totale waarde	Totale hoeveelh.	Ondern. rubber	Bevolkings-rubber	Suiker	Thee	Koffie	Tabak-producten	Copra	Aardolien	Uitvoer-overschot
In 1000 K.G.					in mill. gid.	In miljoen K.G.					in mill. gid.	In miljoen K.G.									in mill. gid.	
1925	—	—	—	—	—	70.0	—	—	—	—	—	150.1	—	—	—	190.0	4.2	5.8	—	29.3	—	80.1
1926	—	—	—	—	—	74.5	123.41	—	—	—	—	132.1	234.41	—	—	166.8	5.1	6.2	—	31.4	—	57.6
1927	—	—	—	—	—	75.2	117.41	—	—	—	—	137.0	630.3	10.5	8.1	193.9	5.5	7.2	—	25.4	—	61.8
1928	—	—	—	—	—	83.6	234.8	—	—	—	—	131.7	801.4	12.1	7.6	255.0	5.8	9.7	—	36.7	231.3	48.1
1929	—	—	—	—	—	88.1	279.7	—	—	—	60.3	120.3	842.7	26.0	12.4	248.0	6.9	7.0	—	37.8	299.4	32.2
1930	12.794	5.341	3.136	849	3.581	69.5	235.0	—	7.0	12.4	52.3	100.3	830.3	13.3	9.9	185.0	6.0	5.2	10.9	31.3	356.0	30.8
1931	13.901	6.059	3.817	776	4.387	45.7	183.2	—	3.1	10.2	50.7	67.6	675.5	15.0	9.8	129.5	6.6	5.8	16.0	30.0	286.8	21.9
1932	12.728	5.979	4.884	718	6.091	32.9	143.4	13.0	1.9	10.2	35.3	48.2	714.0	13.3	6.8	125.2	6.5	9.6	—	39.9	328.2	15.3
J. '32	14.370	6.469	725	779	4.216	37.2	146.9	9.8	2.3	9.2	38.0	53.6	628.6	16.2	9.1	110.2	8.3	5.4	21.7	42.3	268.1	16.4
Feb.	12.964	5.229	665	659	4.277	34.9	164.5	11.5	2.4	9.1	54.6	54.0	673.1	11.7	6.5	133.1	6.0	4.3	17.6	37.2	305.2	19.1
Mrt.	14.313	6.118	1.026	876	5.416	35.9	191.3	12.9	2.4	14.7	51.4	68.2	867.4	13.6	5.8	190.0	6.6	5.6	23.5	40.7	345.6	32.3
Apr.	12.758	5.995	1.897	793	5.236	37.3	143.0	12.4	2.5	10.6	27.4	54.2	727.0	14.7	4.1	98.4	7.2	6.6	26.1	34.8	321.8	16.9
Mei	12.941	6.765	4.429	791	5.349	33.3	131.8	13.8	2.0	9.4	26.2	45.2	700.3	14.7	5.0	75.0	6.7	8.7	13.6	37.7	379.5	11.9
Juni	12.636	6.012	10.069	748	5.571	31.9	136.5	11.8	1.7	9.1	21.4	42.2	649.6	14.8	4.7	119.6	6.6	10.7	9.9	32.4	313.4	10.3
Juli	11.930	5.351	16.205	742	6.229	28.5	111.0	12.3	1.4	9.0	24.4	42.5	734.8	13.7	5.1	107.2	6.4	14.6	10.9	43.1	389.8	14.0
Aug.	10.951	5.270	14.252	797	7.585	31.8	135.7	13.8	1.5	9.7	31.2	42.9	705.5	11.6	6.7	105.8	6.0	17.8	—	37.5	333.6	11.1
Sept.	11.411	4.962	5.606	717	7.653	26.7	123.6	11.7	1.8	9.7	32.0	46.2	799.1	11.9	7.6	129.8	5.1	19.0	—	45.9	342.2	19.5
Oct.	12.236	6.144	1.850	574	7.919	27.6	133.9	12.7	1.8	9.5	35.3	42.6	665.2	12.1	9.4	143.7	6.1	9.9	—	44.1	263.9	15.0
Nov.	13.055	6.912	958	404	7.545	29.2	144.4	17.1	1.6	11.1	41.6	43.0	717.1	11.9	9.3	147.5	7.0	6.7	—	38.8	345.5	13.8
Dec.	13.176	6.515	924	371	6.094	30.3	158.4	16.1	1.7	11.8	39.6	43.3	699.5	13.5	8.9	142.8	7.8	6.4	—	44.2	329.6	13.0
J. '33	12.619	5.999	477	486	5.598	28.9	162.5	21.5	1.8	13.0	35.9	37.8	595.1	12.1	6.5	47.5	6.1	3.4	—	41.3	350.2	8.9
Feb.	13.249	6.593	465	572	5.922	26.4	148.9	13.6	1.7	10.7	40.3	37.8	620.5	11.8	5.6	85.3	7.0	3.0	—	35.3	328.7	11.4
Mrt.	13.573	6.000	595	638	6.248	26.9	167.9	11.7	1.8	10.8	53.7	49.2	754.1	13.7	6.1	129.0	12.7	3.9	—	38.2	384.0	22.3
Apr.	13.066	5.769	1.208	616	5.944	25.8	174.3	12.0	1.7	9.1	60.8	38.7	670.0	13.2	7.5	86.6	5.8	4.3	—	35.1	393.6	12.9
Mei	14.172	6.476	2.972	561	5.795	24.9	125.6	12.7	1.7	10.5	23.8	40.9	729.0	16.2	12.7	107.7	7.0	5.3	—	40.2	400.3	16.0
Juni	14.288	4.875	5.895	497	6.632	23.2	114.3	11.3	2.1	8.8	19.7	40.2	748.7	15.4	15.3	97.5	5.0	7.4	—	39.2	413.7	17.0
Juli	15.029	4.555	13.245	526	7.546	24.4	115.5	11.5	1.9	10.5	21.6	39.7	679.7	17.2	17.9	99.0	3.9	9.0	—	51.5	319.8	15.3
Aug.	13.565	4.657	14.331	579	9.326	25.4	118.0	12.7	1.9	9.9	20.7	37.0	650.0	14.8	16.5	84.4	4.2	8.3	—	37.0	328.3	11.6
Sept.	13.940	4.786	6.878	641	9.762	25.6	121.4	12.0	2.6	10.7	20.6	41.4	733.2	15.1	16.8	99.8	4.4	7.5	—	36.8	348.2	15.8
Oct.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119.2	—	—	—	—	—	—

Datum	Effectenbeurs				Geldmarkt *						Kapitaalmarkt		Prijzen *						Verkeer *			
	Indexcijfers van				Bankbiljetten in circulate	In bankoperatiën belegd kapitaal	Clearing ²⁾	Balanswaarde Gouvernements-panden	Achterstand Afdelings- en Desabanken ³⁾	Indexc. uitstaande teent-sommen gem. Dec. 1924-'28 = 100	Buiteni-emissies		Indexcijfers van						Ontv. van			
	Aandeelen ¹⁾										Aandeelen	Obligaties	Grooth.-prijzen	Klein.-prijzen		Voeding v. een Europ. gezin	Scheeps-vrachten		S. S. Spoor- en Tramwegen	Postieren, Telefoon en Telegrafie		
	Rubber	Suiker	Tabak	Thee	Invoeri-artikelen	Uitvoer-artikelen	Inh. artikelen	Uitf. artikelen	Europa	Amerika				In millioenen guldens	1913 = 100		1923/25 = 100	In millioenen guldens				
1924 = 100				Obilig. Ind. leening 1928 = 100	In miljoenen guldens						1913 = 100						1923/25 = 100					
1925	—	—	—	—	—	—	397	—	—	34.7	11.5	172	146	169	152	166	104.0	108.0	—	—		
1926	—	—	—	—	334	81	333	—	—	22.4	12.1	165	137	170	148	163	103.8	109.6	—	—		
1927	—	—	—	—	317	106	349	1.2	—	20.9	9.4	160	130	166	147	161	103.0	106.7	6.1	1.6		
1928	—	—	—	—	314	100	318	0.4	—	11.1	30.5	155	125	160	148	161	102.9	103.6	6.4	1.4		
1929	234	398	487	443	99.4	305	111	306	1.0	1.8	—	4.1	61.9	155	123	162	145	161	97.7	100.3	6.5	1.4
1930	111	293	361	357	99.7	270	59	231	5.6	2.9	—	0.9	115.2	146	88	156	143	163	90.1	100.5	5.5	2.6
1931	52	182	242	251	96	243	48	198	9.6	6.6	—	1.6	102.1	115	66	134	133	146	85.9	97.9	4.4	2.4
1932	27	107	138	176	92	221	49	155	5.9	13.2	—	—	104.4	95	52	107	116	123	80.4	86.1	3.4	2.1
J. '32	28	108	174	181	83	230	50	174	6.4	10.7	96	—	—	104	56	119	124	132	85.5	86.7	3.3	2.4
Feb.	28	109	180	178	84	229	50	152	6.5	11.5	96	—	—	102	58	117	122	131	85.1	84.9	3.2	2.2
Mrt.	24	113	176	182	90	227	48	180	7.1	11.8	97	—	—	101	57	114	119	128	85.1	84.9	3.1	2.2
Apr.	14	97	111	154	88	226	48	155	6.5	12.1	93	—	—	98	53	111	117	128	85.0	84.9	3.2	2.2
Mei	14	85	102	157	89	225	49	153	6.8	12.4	90	—	—	96	52	107	116	123	81.5	84.9	3.4	2.1
Juni	14	88	95	154	86	223	50	153	6.0	12.8	86	—	—	94	50	105	116	122	80.0	84.9	4.1	2.1
Juli	23	106	120	176	92	221	50	158	5.1	13.3	85	—	0.8	92	50	104	115	119	78.3	84.9	4.2	2.1
Aug.	35	118	138	201	96	219	48	142	5.5	14.0	82	—	—	92	51	103	115	118	78.3	87.4	3.9	2.1
Sept.	42	129	151	202	98	219	49	151	5.6	14.8	80	—	—	91	51	102	114	118	78.3	87.4	3.6	2.1
Oct.	34	119	136	188	98	217	49	151	5.2	15.0	77	—	103.6	90	48	102	114	119	78.3	87.4	3.4	2.1
Nov.	35	112	137	180	98	211	48	142	5.3	15.2	75	—	—	88	47	103	113	118	77.5	87.4	2.9	2.0
Dec.	33	105	135	157	98	207	45	146	5.0	15.2	73	—	—	87	46	101	111	114	72.3	87.3	2.8	2.1
J. '33	34	108	147	196	99	205	44	135	5.1	15.9	69	—	—	87	45	98	110	113	71.4	87.3	2.5	2.2
Feb.	30	103	142	200	96	206	43	136	5.3	16.1	72	—	—	86	45	97	109	111	66.4	87.3	2.3	1.9
Mrt.	28	110	139	187	95	208	42	138	5.1	16.1	71	—	—	84	44	95	107	108	64.8	87.3	2.3	2.0
Apr.	32	112	128	185	97	208	42	123	5.2	16.1	68	—	—	82	44	96	106	108	64.7	87.3	2.4	1.8
Mei	39	125	138	201	93	203	43	143	5.2	16.0	65	—	—	81	45	95	106	106	68.1	87.3	2.6	1.9
Juni	48	141	155	230	93	201	45	140	5.2	15.9	62	—	—	82	48	93	106	106	68.1	87.3	3.3	1.9
Juli	53	137	155	241	92	201	45	153	5.1	15.9	59	—	—	82	48	93	105	105	68.1	87.3	3.1	2.0
Aug.	55	128	145	234	9																	

Datum	Productie ¹⁾ , Handel en Verkeer																		
	Productie-index van								Buitenlandse handel (maandgemidd.)						Invoer- resp. uitvoer- (+) overschot	Scheepvaart- verk. v. d. be- langr. havens ²⁾		Ontvangsten van de spoorwegen ³⁾	
	Totaal productie	Totaal productie- middelen	Totaal verbruiks- goederen	Steenkolen	Ijzer	Staal	Machine- industrie	Textiel- industrie	Invoer			Uitvoer				In- komend	Uit- gaand		
									Totaal	Grond- stoffen	Fabri- katen	Totaal	Grond- stoffen	Fabri- katen					
Gemiddelde van 1928 = 100								in miljoenen R.M.						in 1000 N.R.T.		Mill. R.M.			
1926 ..	80,8	78,7	81,5	96,5	82,7	76,7	60,7	82,8	833	412	114	868	228	596	+	34	3.190	3.183	—
1927 ..	101,1	100,4	101,4	102,0	111,3	112,6	79,7	108,5	1.186	599	212	900	217	644	+	286	3.389	3.374	417,6
1928 ..	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1.167	602	204	1.023	229	740	+	144	3.678	3.653	428,3
1929 ..	100,4	104,0	94,8	108,3	113,8	112,5	100,9	92,4	1.121	600	189	1.124	244	819	+	4	3.637	3.598	445,5
1930 ..	90,1	88,7	92,3	94,7	82,5	80,5	83,1	90,0	866	459	150	1.003	204	753	+	137	3.671	3.644	380,3
1931 ..	73,6	65,4	85,7	78,7	51,6	57,5	59,5	87,7	561	290	102	800	151	615	+	239	3.366	3.331	319,8
1932 ..	61,2	50,2	77,7	69,0	33,4	40,0	38,4	80,0	389	201	61	478	86	374	+	89	2.943	2.909	240,8
Jan.'32	61,9	50,5	79,1	70,8	36,0	34,2	33,5	84,7	440	221	75	542	102	417	+	102	2.964	2.824	216,2
Febr.	62,6	51,7	79,0	67,3	35,4	37,8	37,6	81,7	441	230	76	538	97	423	+	97	2.535	2.589	219,7
Maart	61,4	49,4	79,3	67,8	31,3	36,5	39,6	81,8	364	188	60	527	93	417	+	163	2.810	2.653	244,5
April	61,0	50,0	77,6	65,6	34,7	42,2	35,6	76,6	427	220	62	481	92	372	+	54	2.724	2.731	233,3
Mei	62,2	52,0	77,4	68,2	38,2	57,4	37,7	73,6	351	176	57	447	78	356	+	96	2.885	2.885	243,1
Juni	60,7	50,3	76,3	64,6	31,9	41,2	43,9	71,0	364	176	58	454	80	362	+	90	3.125	3.030	245,0
Juli	60,0	49,4	76,0	63,7	29,5	34,8	37,4	72,3	366	179	56	431	79	339	+	65	3.067	3.014	253,8
Aug.	58,5	47,5	74,9	62,9	27,0	32,7	38,6	74,7	331	174	50	428	79	334	+	97	3.076	3.058	251,5
Sept.	60,3	49,3	76,7	66,5	28,2	31,9	41,9	80,7	360	194	55	444	81	340	+	84	2.882	2.918	249,3
Octob.	61,0	49,4	78,5	73,3	33,2	42,4	38,9	86,7	398	207	58	482	87	371	+	84	3.200	3.163	258,0
Nov.	62,4	51,4	78,9	80,0	38,5	47,9	36,2	89,7	393	215	59	475	82	371	+	82	2.924	3.014	230,0
Dec.	62,1	51,4	78,2	76,9	36,3	41,2	39,4	86,6	423	232	60	491	84	387	+	68	3.128	3.025	246,4
Jan.'33	62,9	53,1	77,6	72,7	40,3	44,1	31,0	83,7	368	214	51	390	75	299	+	23	2.712	2.708	208,4
Febr.	64,6	55,0	78,9	73,5	37,5	40,8	34,2	82,1	347	200	52	374	74	284	+	27	2.483	2.468	201,5
Maart	64,9	55,0	79,8	68,3	42,5	45,8	35,4	83,2	362	200	56	426	76	337	+	24	2.931	2.843	229,6
April	65,9	54,9	82,3	68,6	38,8	48,8	39,4	84,2	321	178	55	382	69	302	+	61	2.741	2.693	221,1
Mei	68,2	57,4	84,5	70,0	41,6	54,3	38,9	83,1	333	190	54	422	76	333	+	89	3.106	3.127	231,7
Juni	69,9	58,4	87,1	71,4	43,7	58,7	42,9	90,0	357	212	58	384	72	299	+	28	3.201	3.240	246,1
Juli	71,0	59,2	88,7	70,3	44,0	52,2	45,6	94,7	360	218	58	385	76	298	+	25	3.344	3.288	260,0
Aug.	71,0	59,5	88,3	69,5	47,5	55,3	47,6	96,6	347	210	54	413	78	320	+	66	—	—	262,8
Sept.	70,8	60,2	86,7	72,3	45,3	51,3	49,1	97,0	337	201	58	432	77	336	+	95	3.048	3.144	260,3
Oct.	71,2	62,6	84,1	75,6	49,3	58,1	—	96,4	347	195	60	445	83	343	+	98	3.165	3.037	258,3
Nov.	—	—	—	—	—	—	—	—	351	195	54	394	74	303	+	43	—	—	—

Datum	Kapitaalmarkt ²⁾											Geldmarkt ³⁾			Prijzen		Aantal Faillissementen	Aantal werklozen ⁴⁾			
	Effectenbeurs Indexcijfer van						Emissies ⁵⁾ (maandgemiddelden)					Tegode bij Spaarbanken ⁶⁾	Callrente	Parti- culier Disconto	Rente van maandeel	Indexcijf. v. Groothand. prijzen			Kosten van Levens- onderhoud		
	319 Aandeelen	25 Crediet- banken	6 Steenkolen ondern.	12 Metaal- industrieën	14 Electro- techn. ondern.	26 Chemische ondern.	Totaal	Binnen- landsche	In het buitenland opgenomen	Aandeelen	Obligaties						Privaat- rechtelijke ondern.	Publiek- rechtelijke lichamen			
	1924—1926 = 100						in miljoenen R.M.					mill. R.M.	1913—1914 = 100			1000					
1926 ..	109	118	121	97	121	113	510	381	129	82	428	310	200	3.185	5,31	4,91	6,57	134	—	1.003	—
1927 ..	158	162	163	130	174	155	479a	361a	118	120	359	358	121a	4.693	6,05	5,49	7,82	138	148	472	—
1928 ..	148	159	128	101	174	142	477b	355b	122	112	365	321	156b	6.990	6,74	6,54	8,22	140	152	665	—
1929 ..	134	153	120	85	168	123	242c	213c	29	82	160	174	68c	9.016	7,68	6,87	8,97	137	154	821	1.917
1930 ..	109	130	111	73	139	94	367	269	98	46	321	224	143	10.400	5,06	4,43	6,14	125	147	945	3.076
1931 ..	—	—	—	—	—	—	206d	177d	29	53	140	149	57	9.722	8,37	6,78	8,71	111	136	1.133	4.520
1932 ..	—	—	—	—	—	—	59	59	—	13	46	37	22	9.917	6,23	4,95	6,73	96	121	717	5.603
Jan.'32	—	—	—	—	—	—	96	96	—	19	77	57	39	9.886	7,91	6,94	8,53	100	125	1.128	6.042
Febr.	—	—	—	—	—	—	73	73	—	5	68	26	47	9.988	7,89	6,67	8,21	100	122	1.091	6.128
Mrt.	—	—	—	—	—	—	33	33	—	9	24	24	9	9.951	7,50	6,09	7,48	100	122	975	6.034
Apr.	449,6	54,7	449,7	433,3	452,2	452,9	121	121	—	62	58	84	37	9.956	6,33	5,13	6,89	98	122	929	5.739
Mei	50,6	53,9	53,4	31,1	53,1	80	80	80	—	6	74	25	55	9.905	6,10	4,87	6,48	97	121	739	5.583
Juni	49,7	53,3	54,5	29,6	50,3	51,8	25	25	—	3	22	21	4	9.800	5,87	4,75	6,48	96	121	704	5.476
Juli	49,9	53,5	52,8	30,1	51,8	51,6	35	35	—	4	30	32	3	9.717	6,07	4,58	6,51	96	122	629	5.392
Aug.	52,2	52,9	52,7	31,2	55,7	53,3	89	89	—	9	80	26	63	9.734	6,01	4,50	6,52	95	120	499	5.224
Sept.	59,0	53,7	59,7	35,7	63,3	60,5	42	42	—	5	37	40	2	9.730	5,99	4,25	6,27	95	120	480	5.103
Oct.	57,2	53,1	58,0	35,2	59,4	58,8	35	35	—	6	28	33	2	9.759	5,09	3,88	5,79	94	119	459	5.109
Nov.	58,2	52,9	58,9	35,6	59,6	59,5	34	34	—	8	25	32	2	9.783	5,01	3,88	5,79	94	119	449	5.355
Dec.	61,8	53,6	67,1	38,9	62,9	62,1	46	46	—	9	36	40	6	9.917	5,04	3,88	5,79	92	118	521	5.773
Jan.'33	64,6	57,1	70,5	39,8	66,3	66,9	71	71	—	19	52	51	20	10.228	5,06	3,88	5,79	91	117	539	6.014
Febr.	64,8	57,3	72,2	40,2	65,5	67,9	40	40	—	12	28	38	2	10.365	5,09	3,88	5,79	91	117	475	6.001
Maart	70,3	58,3	77,7	44,5	72,5	76,3	61	61	—	6	55	55	6	10.396	5,12	3,88	5,79	91	117	467	5.599
April	72,8	60,3	80,3	46,7	75,8	81,1	35	35	—	4	31	31	4	10.459	5,21	3,88	5,79	91	117	373	5.331
Mei	73,3	59,0	81,8	51,2	75,1	81,7	29	29	—	8	21	21	8	10.478	5,12	3,88	5,79	92	118	394	5.039
Juni	71,6	57,0	81,8	52,0	70,7	80,0	33	33	—	6	27	30	3	10.467	5,11	3,88	5,79	93	119	264	4.857
Juli	68,5	55,9	78,4	50,9	67,0	77,0	38	38	—	3	35	36	2	10.490	5,04	3,88	5,79	94	119	262	4.464
Aug.	66,2	55,2	74,1	49,6	65,9	75,3	41	41	—	12	29	38	3	10.545	5,11	3,88	5,79	94	118	255	4.124
Sept.	62,5	53,3	67,7	46,7	63,7	70,3	45	45	—	9	36	39	6	10.561	5,16	3,88	5,79	95	119	218	3.849
Oct.	62,1	52,5	66,7	45,5	61,8	70,1	49	49	—	5	44	44	5	10.618	5,12	3,88	5,79	96	120	250	3.745
Nov.	64,0	53,1	67,7	45,8	63,3	72,0	—	—	—	5	—	—	—	—	5,05	3,88	5,74	96	120	221	3.714

¹⁾ Ontleend aan het „Institut für Konjunkturforschung“. ²⁾ Ontleend aan „Wirtschaft und Statistik“. ³⁾ De cijfers hebben betrekking op het einde van de maand, resp. van het jaar. a) waarvan 5, b) 1, c) 2, d) 1, e) 7 buitenl. em. in Duitsland. ⁴⁾ 12-30 April. ⁵⁾ voorloopig.

Productie, Handel en Verkeer.

Datum	Productie-index ¹⁾ van										Buitenlandsche handel ²⁾					Scheepvaartverkeer			Ontvangsten van de spoorwegen		
	Index van de industriële productie	Steenkolen	Ruwwijzer	Staal	Scheepsbouw	Andere metall. industrieën	Olie- en chemische industrie	Katoen	Kunstszijde	Aantal werklozen	Invoer			Uitvoer		Inkomend	Uitgaand	Indexcijf. v.			
											Totaal	Grondstoffen	Fabrikaten	Totaal	Fabrikaten			Invoersaldo (+) oversch.		Tijd-chart.	Vrachten
Gemiddelde van 1924 = 100										1000	Mill. £					0000 tons	1924 = 100	Mill. £			
1925..	97,5	91,7	85,4	90,2	69,7	106,0	93,0	123,6	—	1.338	110,3	35,5	26,7	64,4	51,4	45,9	463	519	95	86	8,65
1926..	75,3	46,1	33,4	43,4	52,0	113,8	81,6	106,7	—	1.506	103,6	32,7	26,3	54,3	44,9	49,3	535	391	108	98	7,12
1927..	108,1	94,6	99,8	111,0	103,6	122,0	97,6	120,5	159	1.179	101,7	29,3	26,9	59,1	47,0	42,3	505	529	107	95	9,15
1928..	102,5	89,6	90,5	104,0	90,6	114,9	101,2	107,8	214	1.290	99,8	27,9	26,5	60,3	48,2	39,5	503	537	97	87	8,63
1929..	110,6	96,8	103,7	118,4	105,9	116,1	102,8	108,4	225	1.263	101,9	28,3	27,9	60,8	47,8	41,1	522	573	107	84	8,91
1930..	98,5	91,8	84,8	90,5	91,7	115,7	81,6	84,1	193	1.991	87,2	20,9	25,6	47,5	36,6	39,6	531	549	77	65	8,29
1931..	84,1	83,0	51,4	63,8	37,7	106,5	81,7	81,5	216	2.717	71,9	14,5	21,8	32,4	24,2	39,5	503	486	61	67	7,54
1932..	84,9	79,4	48,9	64,8	20,4	98,2	88,0	89,0	287	2.828	58,6	13,7	13,1	30,4	23,0	28,2	470	447	48	64	6,24
Jan. '32									305	2.855	62,3	16,9	13,3	31,1	23,4	31,2	423	454	51	62	6,67 ³
Febr.	91,3	85,4	54,2	67,0	27,2	105,9	89,2	100,9	309	2.809	70,2	15,4	20,1	30,0	22,6	40,2	465	410	51	65	6,90
Mrt.									300	2.660	61,1	16,5	13,0	31,2	24,2	29,9	413	428	51	69	6,64
Apr.									306	2.727	53,5	13,4	11,8	34,8	26,8	18,7	435	446	71	69	6,44
Mei	83,2	78,8	51,7	63,9	20,5	95,5	96,1	94,0	289	2.822	55,7	13,7	11,6	30,2	23,2	25,5	477	426	71	68	6,04
Juni									296	2.843	57,5	13,5	11,8	29,7	22,9	27,8	513	465	—	58	6,08
Juli									271	2.921	51,9	10,8	11,4	29,3	22,4	22,6	502	480	—	56	5,47
Aug.	77,8	69,3	44,5	61,4	17,3	92,0	81,8	73,3	219	2.947	53,3	11,7	13,1	28,6	21,7	24,7	513	450	45	59	5,73
Sept.									270	2.925	54,3	11,2	12,1	26,2	19,8	28,1	491	477	55	64	6,14
Oct.									300	2.810	60,8	11,9	13,5	30,4	22,7	30,4	483	435	61	63	6,38
Nov.	87,2	83,9	45,3	67,0	16,5	99,3	90,1	87,9	313	2.849	61,6	13,7	13,2	31,1	22,5	30,5	435	441	58	65	6,55
Dec.									262	2.776	60,6	15,6	12,7	32,4	23,6	28,2	455	429	62	67	6,12 ³
Jan. '33									281	2.955	54,1	15,1	11,5	29,2	22,1	24,9	440	440	60	64	6,02 ³
Febr.	88,0	85,5	48,7	75,1	18,4	87,3	88,0	95,7	257	2.915	49,1	13,2	10,5	27,9	21,4	21,2	403	409	61	63	6,33
Mrt.									315	2.821	56,3	14,1	12,8	32,6	25,4	23,7	476	443	—	60	6,45
April									245	2.738	51,2	13,0	11,4	26,4	20,5	24,8	464	420	—	58	5,77
Mei	88,8	73,0	55,3	83,7	21,0	115,9	94,1	89,7	340	2.626	57,3	14,5	12,6	30,8	23,5	26,5	524	478	64	59	6,16
Juni									317	2.498	53,8	14,0	12,2	28,5	21,7	25,3	531	485	64	61	5,60
Juli									362	2.508	53,7	14,9	12,0	29,8	22,8	23,9	549	482	64	61	5,85
Aug.	87,6	71,1	58,4	87,2	22,1	110,1	80,0v	91,3	340	2.459	56,8	16,4	13,0	31,0	23,9	25,8	565	512	61	60	5,55
Sep.										2.375	57,8	14,5	13,1	32,2	24,6	25,6	568	516	61	56	6,13
Oct.										2.335	61,8	15,0	14,2	34,1	26,1	27,7	643	476	64	61	6,43 ³
Nov.										2.309	63,7	17,0	14,5	34,4	25,7	29,3	498	478	60	64	
Dec.																					

¹⁾ Productie-index van de London en Cambridge Economic Service, met uitzondering van dien van kunstszijde, welke aan de Board of Trade is ontleend. ²⁾ De cijfers over de jaren 1925—1929 zijn maandgem. ³⁾ 4 wekelijksch gemidd. na 1931, dus 13 cijfers per jaar. ⁴⁾ 6.43 behoort bij Sept.

Datum	Kapitaalmarkt				Geldmarkt						Prijzen				Kosten van levensonderhoud ⁶⁾	Index van gemiddelde weekloonen ⁷⁾	Aantal faillissementen ⁸⁾		
	Effectenbeurs ¹⁾		Emissies ³⁾		Clearing te Londen ⁵⁾	Londonsche Banken ⁴⁾			Callrente	3-maands disconto	Indexcijfers v. grooth.prijzen ⁶⁾								
	Koersen van		Totaal	Groot-Britannië		Deposito's	Voorschotten	Wissels			Totaal	Voedingsmiddelen	Grondstoffen	Fabrikaten					
	Index van de industriële aandelen	Vaste rente- drag. fonds.			Britische Bezittingen				Buitenland	Indexcijfers v. grooth.prijzen ⁶⁾									
	1924 = 100	1924 = 100	Mill. £	Mill. £	Mill. £	Mill. £	%	%	1924 = 100	%	%								
1925.....	109	98,3	101,8	18,3	11,0	4,8	2,5	2.983	1.662	856	226	3,47	4,15	95,9	100,4	93,5	100	100,6	413
1926.....	115	96,4	103,8	21,1	11,7	4,4	5,0	2.946	1.665	892	216	4,01	4,49	89,1	93,1	87,0	98	100,4	370
1927.....	124	96,9	103,2	28,2	14,7	7,5	4,2	3.068	1.713	928	218	3,71	4,24	85,1	91,4	81,8	95	100,7	381
1928.....	142	99,2	100,8	30,2	18,3	7,1	4,8	3.276	1.766	948	237	3,56	4,16	84,4	91,6	80,7	95	99,8	365
1929.....	139	96,3	104,0	21,1	13,3	4,5	3,3	3.328	1.800	991	229	4,58	5,31	82,2	87,4	79,4	94	100,2	345
1930.....	112	99,4	100,7	19,6	10,6	5,8	3,2	3.232	1.801	963	264	2,36	2,62	72,0	75,4	69,7	90	98,8	369
1931.....	87	98,7	101,8	7,4	3,5	3,1	0,8	2.651	1.760	957	270	2,92	3,57	62,7	67,0	60,3	84	97,1	389
1932.....	84	112,4	90,3	9,4	7,0	2,4	—	2.319	1.791	843	308	1,64	1,94	61,1	66,5	58,4	82	95,1	415
Januari 1932	82	93,4	107,5	2,9	0,3	2,6	—	2.046	1.714	905	239	4,46	5,65	63,7	69,0	61,0	84	96,1	435
Februari	80,5	93,7	107,2	12,0	9,1	2,9	—	1.875	1.659	902	208	4,27	5,11	63,4	68,7	60,7	84	95,3	431
Maart	86	103,4	97,0	12,1	11,1	1,0	—	2.572	1.676	902	217	2,48	2,64	63,0	69,5	59,7	83	95,1	470
April	83	104,5	96,0	18,0	9,6	8,4	—	2.210	1.681	881	240	1,98	2,36	61,6	69,2	57,8	82	95,8	468
Mei	77	109,4	91,7	12,3	8,9	3,4	—	2.317	1.699	871	246	1,38	1,57	60,6	68,8	56,5	81	95,5	390
Juni	73	108,8	92,5	17,5	15,4	2,1	—	2.443	1.764	852	278	0,94	1,06	58,9	66,8	55,0	82	95,5	375
Juli	83	121,7	82,7	3,3	3,2	0,1	—	2.992	1.804	836	317	0,67	0,98	58,8	64,9	55,7	81	95,1	413
Augustus	86	120,2	83,9	—	—	—	—	2.192	1.851	816	374	0,71	0,72	59,9	64,5	57,5	81	95,3	383
September	90	121,5	82,7	—	—	—	—	2.072	1.865	803	392	0,65	0,69	61,4	64,6	59,7	82	95,1	435
October	90	126,8	79,0	19,7	11,8	7,9	—	2.398	1.893	795	390	0,71	0,84	60,8	63,6	59,3	82	95,1	383
November	92	122,9	81,8	10,8	10,3	0,3	0,2	2.281	1.898	785	391	0,69	0,77	60,8	64,0	59,1	82	94,1	439
December	91	122,7	81,9	4,3	4,0	0,3	—	2.435	1.983	773	408	0,75	0,93	60,8	64,8	58,7	81	94,1	355
Januari 1933	95	122,3	82,2	8,3	7,9	0,3	0,1	2.250	1.983	764	431	0,75	0,92	60,3	64,1	58,4	81	94,1	395
Februari	96	123,6	81,3	7,2	4,9	1,8	0,5	2.268	1.957	766	386	0,75	0,88	59,5	62,8	57,8	80	94,1	411
Maart	92	122,4	82,1	13,5	12,3	1,2	—	2.574	1.925	766	348	0,58	0,68	58,7	61,4	57,4	79	94,1	486
April	93	125,3	80,2	8,3	7,3	—	—	2.039	1.930	764	338	0,63	0,66	58,5	60,6	57,3	78	94,1	336
Mei	96	123,1	81,5	14,6	9,3	5,0	0,3	2.253	1.944	775	346	0,58	0,53	59,7	61,4	58,8	78	94,1	398
Juni	101	123,1	81,5	17,5	16,0	1,1	0,4	2.070	1.978	775	352	0,58	0,48	61,2	62,3	60,6	79	94,1	
Juli	108	121,6	82,5	6,0	5,2	0,3	0,5	2.465	1.973	768	362	0,58	0,51	61,5	61,0	61,8	80	94,1	
Augustus	106	124,3	80,7	21,2	1,3	15,6	4,3 ⁹⁾	2.142	1.966	758	359	0,62	0,40	61,7	62,3	61,3	81	94,1	
September	110	126,2	79,3	7,1	6,7	0,2	0,2	—	—	—	—	0,63	0,42	62,0	63,1	61,4	81	94,1	
October	115	126,3	79,3	10,0	6,8	3,0	0,2	—	—	—	—	0,75	0,72	61,8	62,4	61,4	82	94,1	
November	114	126,4	79,4	12,8	12,2	0,5	0,1	—	—	—	—	0,75	1,07	61,9	6				

Datum	Productie ¹⁾ , Handel en Verkeer																		
	Index van de industriële productie	Productie-index van										Buitenlandsche handel ³⁾							
		Fabrikaten	Mineralen	Steenkolen	Ruwte Petroleum	Koper	Ijzer en Staal	Textielgoederen	Auto-mobielen	Bouwbedrijvigheden	Wagonverladings	Katoenverbruik	Aantal tewerkgestelden	Betaalde loonen	Invoer		Uitvoer		Uitvoeroverschot
															Totaal	Grondstoff.	Totaal	Fabrikaten	
	Gemiddelde van 1923—1925 = 100												1923—1925 = 100		Mill. \$				
1925	104	105	99	99	104	106	106	104	107	122	103	—	99.6	100.9	352	146	409	154	50
1926	108	108	103	110	105	110	113	104	108	129	106	109 ²⁾	101.4	104.3	369	149	401	163	32
1927	106	106	107	99	122	105	104	113	86	129	103	122	98.8	102.0	349	133	405	165	56
1928	111	112	106	96	122	115	119	107	110	135	103	107	97.2	101.8	341	122	427	188	86
1929	119	119	115	102	137	127	130	115	135	117	106	115	101.1	107.7	367	130	437	211	70
1930	96	95	99	88	122	87	95	91	85	92	92	87	87.8	87.4	255	84	315	158	60
1931	81	80	84	73	116	—	60	94	60	63	75	88	74.4	66.0	174	54	198	93	24
1932	64	63	71	58	106	—	31	83	35	28	56	81	62.4	45.3	110	30	131	52	21
Jan. '32	72	71	77	58	111	—	43	89	45	31	64	83	68.1	52.4	136	38	150	55	15
Februari	69	68	78	63	109	—	41	86	35	27	62	85	67.8	53.6	131	37	154	57	23
Maart	67	64	84	70	109	—	34	82	28	26	61	85	66.4	52.3	131	36	155	61	24
April	63	61	79	55	112	—	32	65	35	27	59	68	64.0	48.7	127	36	135	59	9
Mei	60	59	67	49	109	—	29	59	45	26	54	63	62.1	46.2	112	28	132	61	20
Juni	59	58	63	45	105	—	25	63	47	27	52	64	60.0	42.6	110	30	114	53	4
Juli	58	57	64	46	104	—	25	69	33	27	51	63	57.2	39.6	79	20	107	47	27
Aug.	60	59	65	50	104	—	23	90	23	30	51	82	58.8	40.1	91	22	109	46	18
Sept.	66	66	70	58	104	—	28	104	24	30	54	99	60.3	42.1	98	27	132	46	34
Oct.	67	66	74	67	103	—	31	99	17	29	57	96	61.1	43.5	105	27	153	49	48
Nov.	65	63	75	66	106	—	31	92	31	27	57	95	61.2	41.8	104	28	139	47	34
Dec.	66	64	76	66	96	—	27	91	60	28	58	93	60.6	40.9	97	29	132	45	35
Jan. '33	65	64	73	57	107	—	29	87	48	22	56	88	59.4	39.2	96	27	121	44	25
Februari	63	61	79	63	110	—	31	84	33	19	54	87	59.4	40.0	84	21	102	42	18
Maart	60	56	81	51	122	—	22	76	27	14	50	86	56.6	36.9	95	24	108	47	13
April	67	66	72	55	108	—	35	85	44	14	53	91	57.7	38.8	88	21	105	48	17
Mei	78	78	78	57	134	—	49	108	51	16	56	113	60.6	42.0	107	25	114	46	7
Juni	92	93	84	64	134	—	72	133	66	18	60	139	64.8	46.2	122	34	120	46	— 2
Juli	100	101	90	76	132	—	100	130	70	21	65	135	70.1	49.9	143	46	144	53	— 1
Aug.	91	91	91	75	134	—	80	114	61	24	61	120	73.3	55.7	155	51	131	50	— 24
Sept.	84	83	87	65	125	—	66	99	56	30	60	103	74.3	57.6	147	48	160	54	13
Oct.	77	77	81	61	119	—	61	92	46	35	58	104	73.9	57.4	151	47	194	61	43

¹⁾ De indexcijfers betreffende de productie, de wagonverladings, het katoenverbruik, het aantal tewerkgestelden en de betaalde loonen zijn ontleend aan het Federal Reserve Bulletin. Wat de index van de industriële productie betreft, deze is samengesteld uit de gegevens van 58 industrieën n.l. 50 van fabrikaten en 8 van mineralen.

²⁾ Gemiddelde van Maart—Dec. ³⁾ De cijfers der jaren 1925—1929 zijn maandgemiddelden. v) = voorloopig.

Datum	Kapitaalmarkt												Geldmarkt			Prijzen				
	Effectenbeurs						Emissies						Callrente	Prima bank-accepten (90 dagen)	Prima handelspapier (4—6 mnd.)	Indexcijfer van groot-hand.prijs.	Landbouw-producten	Kosten van Levens-onderhoud		
	Indexcijfer van						Binnen- en buitenl.			Binnenlandsche										
	421 Aandelen	351 Industr. aandelen	33 Spoorweg-aandelen	37 Aand. van public utilities	60 Obligatiën	Makelaars-leeningen	Totaal (zonder conversie)	Conversie	Aandelen	Obligatiën	Totaal Binnenland	Privaat-rechtelijke	Publiek-rechtelijke	Buitent. Emissies						
	1926 = 100						in miljoenen dollars						1926 = 100		1923 = 100					
1925	90	88	90	95	95.3	2.336	518	76	101	417	391	300	91	127	4.20	3 3/4	4 1/2	104	110	103.8
1926	100	100	100	100	97.0	3.293	528	91	98	430	433	313	120	95	4.50	3 3/4	4 3/4	100	100	103.8
1927	118	118	119	116	98.9	4.433	649	179	126	523	519	388	131	130	4.05	3 3/4	4 3/4	95	99	101.6
1928	150	154	129	149	98.7	6.440	676	156	256	420	566	446	120	110	6.05	4 1/16	4 7/8	97	106	100.4
1929	190	189	147	235	95.7	3.990	849	117	508	341	786	668	118	63	7.74	5 1/16	5 7/8	95	105	100.0
1930	150	141	125	215	98.3	1.894	585	54	129	456	501	374	127	84	2.87	2 3/8	3 15/16	86	88	96.2
1931	94	87	72	148	95.9	587	259	76	26	233	238	129	109	21	1.74	1 9/16	5 9/16	73	65	86.7
1932	48	46	26	79	80.1	371	99	44	2	97	97	27	70	2	2.05	1 9/16	2 3/4	65	48	77.6
Jan.'32	58	54	37	94	81.0	512	185	14	4	181	185	47	138	—	2.65	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	67	53	81.4
Febr.	57	53	34	93	80.4	525	74	21	4	70	74	39	35	—	2.50	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	66	51	80.1
Mrt.	57	54	32	93	83.7	533	161	29	1	160	161	48	113	—	2.50	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	66	50	79.6
April	44	42	22	73	80.2	379	71	72	—	71	71	15	56	—	2.50	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	66	49	78.8
Mei	40	38	17	68	76.0	300	91	32	—	91	91	7	84	—	2.50	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	64	47	77.9
Juni	34	34	14	55	72.8	244	78	64	—	78	78	4	74	—	2.50	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	64	46	77.2
Juli	36	36	16	55	75.1	242	104	50	1	103	104	63	41	—	2.08	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	65	48	77.0
Aug.	53	52	29	84	84.3	332	62	111	2	60	60	26	34	2	2.00	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	65	49	76.8
Sept.	58	56	35	91	87.0	380	93	4	—	93	73	7	66	20	2.00	2 1/2 - 3	3 3/4 - 4	65	49	76.6
Oct.	50	48	28	81	85.2	325	98	24	2	96	94	49	45	4	1.35	1 3/4 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	64	47	76.1
Nov.	48	45	26	78	83.1	338	44	31	2	42	44	11	33	—	1.00	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	64	47	75.6
Dec.	47	45	26	80	82.2	347	123	35	4	119	123	10	112	—	1.00	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	63	44	75.1
Jan.'33	49	46	28	82	84.1	359	65	45	3	62	65	22	43	—	1.00	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	61	43	73.7
Febr.	45	43	27	73	82.5	360	20	37	—	20	20	1	19	—	1.00	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	60	41	72.1
Mrt.	43	42	26	67	76.7	311	16	3	13	16	3	13	—	—	3.32	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	60	43	71.8
Apr.	48	49	26	64	75.4	322	25	20	3	24	25	17	8	—	1.37	2 - 3 1/4	2 1/2 - 3 1/4	60	45	71.5
Mei	63	65	38	79	82.0	529	44	16	3	41	44	4	40	—	1.00	2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	63	50	72.1
Juni	75	77	44	97	86.8	780	110	112	9	101	110	12	98	—	1.00	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	65	53	72.8
Juli	80	84	53	98	89.6	916	117	45	53	64	117	53	64	—	1.00	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	69	60	75.2
Aug.	75	79	49	87	89.9	917	46	7	14	32	46	14	32	—	0.98	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	70	58	76.9
Sept.	75	81	47	80	87.9	897	64	30	9	55	64	9	55	—	0.75	1 1/2 - 2 1/4	2 1/2 - 3 1/4	71	57	77.9
Oct.	70	76	40	7																